

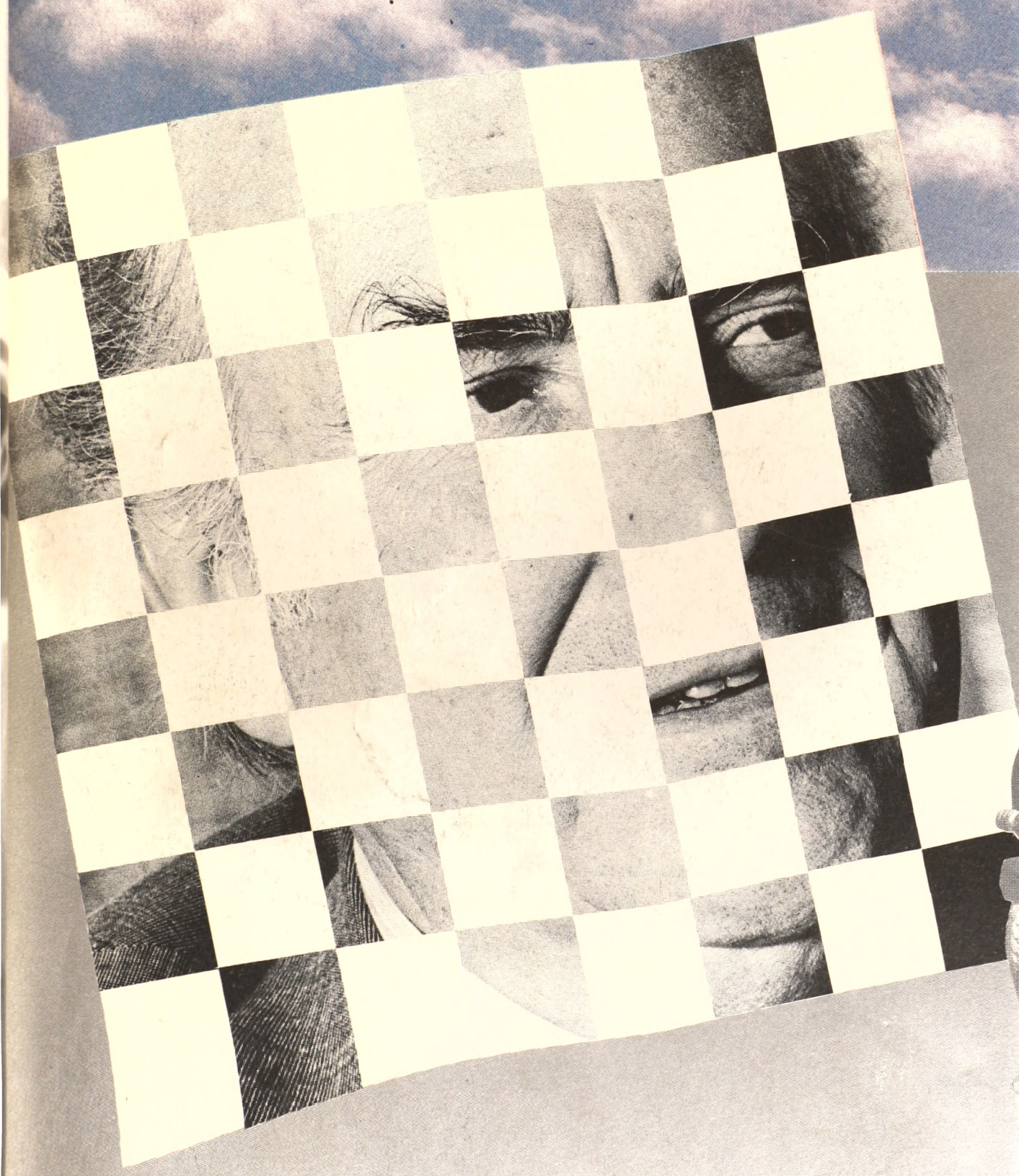
ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Ε1 (Κεν. Βιβλ.)

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 284
Παρασκευή
7 Οκτωβρίου 1981

• Η ΝΔ ΚΑΘΟΡΙΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ • ΤΟ ΠΑΣΟΚ
ΠΟΤΕ ΘΑ ΑΝΑΡΡΩΣΕΙ; • ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ
ΛΕΓΕΤΑΙ ΣΤΟ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ

Σ' αυτούς
που ψάχνουν
για νέους ορίζοντες

η ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Λέει: **ΝΑΙ**

Τώρα ανανεωμένη,
με νέο πρόσωπο σ' όλη την Ελλάδα,
η ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
συμβάλλει δυναμικά στην οικονομική,
κοινωνική και πολιτιστική ζωή του τόπου.

Η ΧΑΛΙΜΑ
ΚΑΙ ΟΙ ΣΑΡΑΝΤΑ ΜΕΡΕΣ

ΣΑΡΑΝΤΑ ημέρες πέρασαν κιόλας από τότε που ο πρωθυπουργός άρχισε να βιώνει μια δύσκολη φάση της ζωής του, και μόλις τώρα μπορούμε να ελπίζουμε ότι η περιπέτειά του αυτή παίρνει αίσιο τέλος.

ΟΙ ΗΜΕΡΕΣ αυτές στάθηκαν για τον ίδιο κρίσιμες και επίπονες. Αλλά συγχρόνως στάθηκαν και ημέρες δοκιμασίας για πολλούς και για πολλά. Μια υπόθεση παραμελημένης ασθένειας και μια προσωπική ιστορία —ακόμα και του πρωθυπουργού— θα μπορούσε να είχε πάρει ένα διαφορετικό δρόμο αποθεραπείας (για την ασθένεια) και ρυθμίσεων (για την προσωπική του ιστορία).

ΑΝΤΙ ΝΑ φροντίσουν όμως για τη σωστή παρακολούθηση της υγείας και της αποθεραπείας, οι άνθρωποι του περιβάλλοντος έστησαν την επιχείρηση «μυθοπλασία του Διγενή Ακρίτα». Αντί να φροντίσουν στη ρύθμιση και την τακτοποίηση της προσωπικής του ιστορίας επιδόθηκαν στην «επιχείρηση παραμύθι της Σταχτοπούτας». Φυσικά όλα αυτά στήθηκαν με την έγκριση και, μάλλον, με την έμπνευση του ίδιου του κ. Ανδρέα Παπανδρέου. Αλλά δεν θα ασχοληθούμε αυτή τη φορά με τον πρωθυπουργό.

ΑΥΤΟ που πρέπει όμως να τονισθεί είναι πως τις ημέρες αυτές δοκιμάστηκαν και οι φίλοι του, οι σύμβουλοι και οι συνεργάτες του στην κυβέρνηση και

το κόμμα. Όλοι αυτοί, εν αγαστή συμπνοία, συναποφάσισαν ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου, είναι σύμβολο του Έθνους και του Λαού και διέπραξαν στο όνομά του δυο βαρύτατα ανομήματα:

ΠΡΩΤΟΝ, συντόνισαν την πιο άθλια παραπληροφόρηση που διέπραξαν ποτέ και που αφορούσε τη φύση της ασθένειας του πρωθυπουργού και την πορεία της αποκατάστασης της υγείας του (από τη μια αποκρύψεις επί της ουσίας, και από την άλλη οι ειδήσεις για μπανάνες κ.λπ.).

ΔΕΥΤΕΡΟΝ, συντόνισαν ένα γλυκερό αφήγημα προκειμένου αφενός να θεσμοποιήσουν τη νεόφερτη φίλη «ως πρώτη πολιτίδα της χώρας» και αφετέρου να δώσουν εξετάσεις καλής συμπεριφοράς στην μέλλουσα «πρώτη πολιτίδα».

ΦΤΑΝΕΙ ΠΙΑ. Όλοι αυτοί που αποφεύγουμε να κατονομάσουμε —κυρίως λόγω ελλείψεως χώρου— εννοούν να τους αντιμετωπίζουμε σαν πολιτικά όντα και σαν Πολίτες υπεύθυνους. Επιδίδονται κατά την περίπτωση σε κριτική δεξιά και αριστερά και μάλιστα απευθύνουν και νουθεσίες περί κοινωνικής ηθικής προς νέους και ενήλικες. Χρησιμοποιούν την ελληνική γλώσσα και εκφωνούν λέξεις όπως ύφος, ήθος, συνείδηση, χρέος, καθήκον και άλλα ηχηρά παρόμοια.

ΕΦΤΑΣΑΝ σαράντα ημέρες μιας κορυφαίας κρίσης για την τύχη τους και δοκιμάστηκε η σοβαρότητα και η αξιοπιστία τους. Απέτυχαν με τρόπο οικτρό. Μια λαϊκή διατύπωση είναι ό,τι αρμόζει για την περίπτωση: Ρεζίλεύτηκαν.

αντι

ΠΕΡΙ
ΕΧΟ
ΜΕΝΑ

- Περίοδος Β'
- Χρόνος 15ος
- Τεύχος 384

Παρασκευή 7 Οκτωβρίου 1988
δρχ. 150

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Εκλάμψεις ελληνικού περονισμού	10
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ	
Η δυστυχία να είσαι δημοσιογράφος	12
ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΠΥΡΟΥ	
Η Ν.Δ. ως διαφημιστική εταιρεία	14
ΣΩΤΗΡΗΣ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΗΣ	
Ο Θεός των προσλήψεων	17
Μ. ΒΙΚΕΛΙΔΗΣ	
Το «άγριο» μάθημα των 200	18
Το παρακράτος ποτέ δεν πεθαίνει	19
Η ανάδειξη του χάους	20
Χ.Γ.Π.	
Το χαρτί του Κουρδιστάν παίζεται σε πολλά παιχνίδια	22
ΤΕΤΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	
Γιουγκοσλαβία: ο εθνικισμός το ανώτερο στάδιο του σοσιαλισμού;	26

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΤΡΑΓΟΤΣΗΣ	
Ένα «Οζαλικό» δημοψήφισμα	28
ΦΑΚΕΛΛΟΣ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ	30-40
ΝΙΚΟΣ ΚΥΡΙΑΖΙΔΗΣ	
Χρονιές των μεγάλων κερδών για τον τύπο	30
Κυκλοφορίες και διαφήμιση στον τύπο	37
ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ	47
ΑΛΚΗ ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ - ΝΕΣΤΟΡΟΣ	48
ΜΕΙΛΙΧΙΟΣ ΠΑΛΑΙΟΦΡΩΝ	
Επινίκιον	50
Η Ολυμπιάδα έληξε και πέθανε	50
THOMAS A. MARKUS	
Η αποδόμηση στην αρχιτεκτονική	54
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Κανείς επιτελικός (του ΠΑΣΟΚ) δεν ντρέπεται;	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ	8
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	9
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	42
Κινηματογράφος, μουσική, χορός, αρχαιολογία, αρχιτεκτονική, ειδήσεις	
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	51
ΒΙΒΛΙΟ	56
ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ	58

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ 15ήμερο

Κανείς επιτελικός (του ΠΑΣΟΚ) δεν ντρέπεται;

ΕΝΑΣ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ — της αντοχής και της ευψυχίας του Ανδρέα Παπανδρέου — δεν τιτρώσκεται. Ούτε ισχύουν γι' αυτόν τα συνήθη στάδια αναρρώσεως. Όσοι συνεπώς διανοήθηκαν, έστω προς στιγμήν, ότι η αποκατάσταση της υγείας του θα απαιτήσει κάποιο χρόνο, θα πρέπει ν' αποκηρύσσονται. Ακόμα και αν ο «διανοητής» είναι ο εκ των απορρήτων του πρωθυπουργού, αναπληρωτής υπουργός Προεδρίας Δημ. Μαρούδας...

ΑΥΤΟ ΣΥΝΕΒΗ την περασμένη Τρίτη, όταν ο αντιπρόεδρος Μ. Κουτσόγιωργας αισθάνθηκε την ανάγκη να διαφοροποιηθεί από όσα είχε δηλώσει, την προηγούμενη μέρα, στο Λονδίνο, ο Δ. Μαρούδας: «Αποκλείω —είπε— ο Μαρούδας να έκανε τέτοιες δηλώσεις!» Τι ακριβώς, όμως, είπε ο αναπληρωτής υπουργός Προεδρίας; Ο άνθρωπος απλώς μετάφρασε, σε πολιτική ορολογία, τα όσα του είπε ο Μάγκντι Γιακούμπ, σε ιατρική διάλεκτο: Ότι, δηλαδή, θα απαιτηθούν κάποιοι μή-

νες (τρεις ή τέσσερις ή και παραπάνω), για να μπορέσει ο Ανδρέας Παπανδρέου να αναλάβει πλήρως τα καθήκοντά του. Αφού λοιπόν, θα απαιτηθούν κάποιοι μήνες —σκέφθηκε ο αναπληρωτής υπουργός— συνάγεται ότι θα υπάρξει ένα πρώτο στάδιο όπου ο πρωθυπουργός θα ασκεί μέρος μόνο των καθηκόντων του (κατά προτίμηση σε θέματα εξωτερικής πολιτικής) και ότι, εκ των πραγμάτων, μέρος των άλλων αρμοδιοτήτων του θα εκχωρηθεί στους δυο αντιπροέδρους, οι οποίοι θα εξακολουθήσουν να προϊστανται του ΚΥΣΕΑ και του ΚΥΣΥΜ.

ΜΙΑ ΤΕΤΟΙΑ συλλογιστική όμως —που ισχύει για όλους τους άλλους πολιτικούς ή κοινούς θνητούς— δεν μπορεί να ισχύει για τον δικό μας πρωθυπουργό, που έδωσε μια εξαιρετικά δύσκολη μάχη και κέρδισε. Και βεβαίως δεν συμβιβάζεται (η συλλογιστική αυτή) με το σκηνικό που έχουν στήσει, από τώρα, οι λογής επιτελείς του ΠΑΣΟΚ και που θέλει τον πρωθυπουργό να φθάνει στην Αθήνα στις 28 Οκτωβρίου (όχι στις 27 ή στις 29...), να του επιφυλάσσεται αποθεωτική υποδοχή και να αναλαμβάνει, από την επομένη κιόλας, το πηδάλιο της χώρας! (Κατά τις εφημερίδες του *αυριανισμού*, μάλιστα, ο πρωθυπουργός επιστρέφει πιο δυνατός, πιο ακμαίος απ' ό,τι ήταν πριν από την εγχείρηση).

ΤΟ ΣΚΗΝΙΚΟ έχει, φυσικά, ευρύτερες προεκτάσεις. Στοχεύει —μεταξύ άλλων— ν' αποδείξει: Πρώτον: Ότι δεν υπάρχει πρόβλημα αναπλήρωσης. «Ο πρωθυπουργός δεν έπαυσε να κυβερνά και πριν και μετά τη χειρουργική επέμβαση». Δεύτερον: Ότι δεν υπάρχει καμιά μεταβατική περίοδος, καμιά σύγχυση, καμιά παράλυση, καμιά αστάθεια ή ρευστότητα, καμιά ακυβερνησία. Συνεπώς, όσοι διαδίδουν ότι μπήκαμε στην «μετα-ΠΑΣΟΚ» ή στην «μετα-Ανδρέα» εποχή, απλώς ονειρεύονται ... Τρίτο: Ότι δεν υπάρχει, ίσως, θέμα αλλαγής του εκλογικού νόμου, εφόσον το ΠΑΣΟΚ, με αρχηγό τον «πλήρως αναρρώσαντα» πρωθυπουργό, θα διεκδικήσει την τρίτη τετραετία και, μάλιστα, με αυτοδυναμία. Κατά συνέπεια, όσοι βουλευτές, όσοι υπουργοί, όσοι «εκτελεστικοί» είχαν ταχθεί υπέρ της απλής αναλογικής, καλά θα κάνουν να αναθεωρήσουν τις απόψεις τους. (Είναι πολύ ενδεικτική η «εξομολόγηση» στελεχών του ΠΑΣΟΚ, μέλους του Εκτελεστικού Γραφείου: Όταν λέγαμε για απλή αναλογική, δεν είχαμε υπολογίσει ότι η ανάρρωση του αρχηγού θα ήταν τόσο γοργή...). Τέταρτο: Ότι μεταξύ των φίλων και οπαδών του ΠΑΣΟΚ δεν δικαιολογείται, πλέον κανέναν αίσθημα πεσιμισμού ή απογοήτευσης, εφόσον η εκλογική μάχη θα δοθεί με επικεφαλής τον «άτρωτο πρωθυπουργό», κ.λπ.

Η «ΑΠΟΚΗΡΥΞΗ» Μαρούδα από τον αντιπρόεδρο Μ. Κουτσόγιωργα, είχε, ως αποτέλεσμα, να «διορθωθεί» ο ίδιος ο Δημ. Μαρούδας τις αρχικές δηλώσεις

του, μέσω Σωτήρη Κωστόπουλου... Έτσι, με μια αβρότητα που καταπλήσσει, ο αναπληρωτής υπουργός εξέφρασε λύπη διότι «ορισμένα σημεία της συνομιλίας του (με συντάκτρια της «Ελευθεροτυπίας») παρερμηνεύθηκαν, ασφαλώς όχι ηθελημένα»... (Η αλήθεια είναι ότι η συντάκτρια της «Ε», η Κ. Κωλέτση, είχε μαγνητοφωνήσει τις αρχικές δηλώσεις Μαρούδα). Όπως και αν έχει το πράγμα, βέβαιο είναι ότι ο αντιπρόεδρος Κουτσόγιωργας έδωσε βάρος σε τέσσερις επισημάνσεις: Η εγχείρηση —είπε— πέτυχε απολύτως. Η μετεγχειρητική κατάσταση είναι αρίστη. Ο πρωθυπουργός, όταν επιστρέψει, θα αναλάβει όλα του τα καθήκοντα. Και όσα περί του αντιθέτου γράφονται, είναι κατασκευασμένα... Ποιοί είναι οι κατασκευαστές;

Ως πότε θα μας εμπαίζουν;

ΚΑΠΟΙΟΙ μελετητές των πολιτικών μας πραγμάτων εξακολουθούν, βέβαια, να διερωτώνται: Όλη αυτή η παραπληροφόρηση, όλο αυτό το σκηνικό, στήνεται με τη συναίνεση του Ανδρέα Παπανδρέου ή όχι; Και αν θεωρηθεί δεδομένη (ή συγχωρητέα) η συναίνεση, δεν υπάρχει κανείς αντιπρόεδρος, κανείς υπουργός, κανείς εκτελεστικός που να αναγνωρίσει, στον πάσχοντα πρωθυπουργό, το δικαίωμα της ασθένειας, το δικαίωμα της μετεγχειρητικής χαλάρωσης και ανάπαυλας; Όλοι αυτοί οι επιτελείς του ΠΑΣΟΚ, κοινοβουλευτικοί, κομματικοί, «μαζικοί», «διαφωτιστές», συγγραφείς ή μη των πρωθυπουργικών ομιλιών, κ.λπ., πιστεύουν ότι είναι σε τέτοιο βαθμό ανύπαρκτοι (η θεωρία του «θυρωρού»), ώστε να μην μπορούν να κάνουν το παραμικρό βήμα, να μην μπορούν να πάρουν καμιά απόφαση, χωρίς επίκληση του ονόματος του αρχηγού;

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ γεγονός, βέβαια, ότι, αφού ο Α. Παπανδρέου εισήλθε στο νοσοκομείο —και «το Λονδίνο έγινε η πολιτική πρωτεύουσα της Ελλάδας»— οι επιτελείς έκαναν το παν για να πείσουν την κοινή γνώμη ότι ο πρωθυπουργός «εξακολουθεί να κυβερνά» (ακόμα και στο στάδιο της νάρκωσης και της χειρουργικής επέμβασης...) και ότι μόνον άνθρωποι ολιγόπιστοι (ή αντίπαλοι του ΠΑΣΟΚ) θέτουν θέμα αναπλήρωσης. Αλλά και αν, προς στιγμή, υποτεθεί ότι, με την τακτική αυτή, κρατούν υψηλό το ηθικό μερίδας των οπαδών τους, οι ίδιοι δεν αισθάνονται ντροπή για την παραπληροφόρηση αυτή; Να μην έμαθαν —και από την καυτή εμπειρία των τελευταίων αυτών εβδομάδων— ότι η προσωπολατρεία δεν καλύπτει το όποιο κενό εξουσίας (κενό που οι ίδιοι συντηρούν) και ότι, κάποτε, το αρχηγικό ΠΑΣΟΚ πρέπει να δώσει τη θέση του στις δημοκρατικές διαδικασίες, στο συλλογικό ΠΑΣΟΚ; Επί πόσον ακόμα καιρό θα εμπαίζουν τον λαό, που, επιτέλους, ξέρει ότι άλλο πράγμα είναι μια εγ-

«Μικρή Βιβλιοθήκη Ηρόδοτος»

ΤΑΣΟΣ ΛΙΓΝΑΔΗΣ
ΤΟ ΖΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΡΑΣ

11×18 εκ. - 216 σελ. - 800 δρχ.

ΓΙΑΓΚΟΣ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ κ.ά.
**Ο ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ
ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΣ**

11×18 εκ. - 288 σελ. - 600 δρχ.

Εκδόσεις Ηρόδοτος

Μαυρομιχάλη 7 - GR 10679 Αθήνα

Τηλ.: (01) 36.30.903

χείρηση σκωληκοειδίτιδος και άλλο μια πολύπλοκη εγχείρηση ανοικτής καρδιάς; Με ποιο δικαίωμα εμφανίζουν τον πρωθυπουργό «υπεράνθρωπο» — πάνω από τους ιατρικούς και ανθρώπινους νόμους;

Στην άλλη πλευρά του λόφου

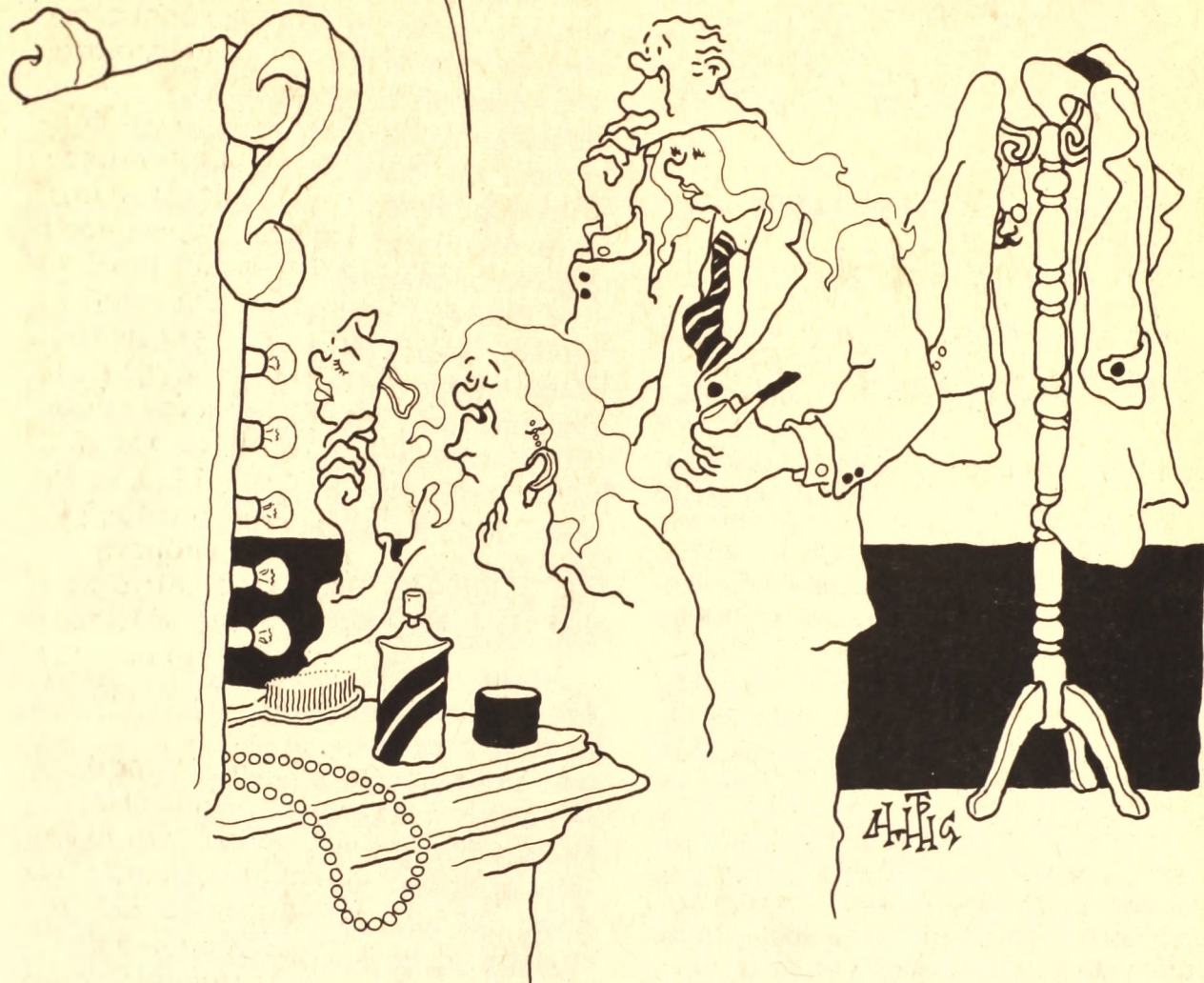
ΚΑΙ ΕΝΩ αυτά συμβαίνουν στον κόσμο του ΠΑΣΟΚ, στην «άλλη πλευρά του λόφου» —στον κόσμο της συντηρητικής παράταξης— συνεχίζεται η αντιπαράθεση ανάμεσα στον δήμαρχο Αθηναίων Μ. Έβερτ και τον αρχηγό της Νέας Δημοκρατίας Κ. Μητσοτάκη. Ο δήμαρχος φοβάται ότι η σημερινή βαρεία πολιτική ατμόσφαιρα δεν έχει συνειδητοποιηθεί, στον βαθμό που έπρεπε, από όλους τους ψηφοφόρους και ότι «η μακαριότητα, η αδιαφορία και η απογοήτευση αποτελούν βασικά γνωρίσματα ενός κρίσιμου τμήματος του εκλογικού σώματος». Για τους λόγους αυτούς, ο Μ. Έβερτ πιστεύει ότι πρέπει, πάση θυσία, να γίνει η «ενοποίηση του φιλελεύθερου χώρου», πράγμα που, στην απλοελληνική, θα πει: Να επιστρέψουν στη Νέα Δημοκρατία και ο πρόεδρος της ΔΗΑΝΑ, Κ. Στεφανόπουλος και ο πρώην πρωθυπουργός Γ. Ράλλης και όλα τα άλλα στελέχη που αποχώρησαν από το κόμμα.

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ πιστεύει ακόμα ότι η ενοποίηση αυτή «θα επηρεάσει τις εξελίξεις και στον χώρο της Αριστεράς, με συνέπεια την περαιτέρω μείωση της εκλογικής δύναμης του ΠΑΣΟΚ».

ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΗ Έβερτ, ο Κ. Μητσοτάκης απαντά με τις «υπεύθυνες θέσεις που υιοθέτησε η Νέα Δημοκρατία στο θέμα της επιστροφής πρώην στελεχών που αποχώρησαν από το κόμμα». Αυτό σημαίνει ότι μπορούν, αύριο κιόλας, να επιστρέψουν στη Νέα Δημοκρατία οι αποχωρήσαντες, αλλά χωρίς όρους... («Έ, όχι και να επιστρέψουν και να θέσουν θέμα Μητσοτάκη, την άλλη μέρα»!). Από την άλλη, ο Κ. Μητσοτάκης δεν φαίνεται να συμεριζεται τις ανησυχίες του δημάρχου σε ό,τι αφορά την υιοθέτηση της απλής αναλογικής από τη Νέα Δημοκρατία. (Όπως είναι γνωστό, ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας έχει επανειλημμένα δηλώσει ότι, αν και ο ίδιος προκρίνει την ενισχυμένη αναλογική, ωστόσο —πεπεισμένος για την νίκη που θα καταγάγει η Νέα Δημοκρατία στις προσεχείς εκλογές— δέχεται οποιοδήποτε τίμιο εκλογικό σύστημα, περιλαμβανομένης και της απλής αναλογικής). Αντίθετα, ο Μ. Έβερτ πιστεύει ότι, χωρίς την ενοποίηση του «φιλελεύθερου χώρου» και με σύστημα απλής αναλογικής, θα διευκολυνθεί το ΠΑΣΟΚ. Ήδη, από τη σύσκεψη των 17 κομμάτων της αντιπολίτευσης έχει αποχωρήσει η ΔΗΑΝΑ —κίνηση που έδωσε λαβή σε διάφορες ερμηνείες, μια από τις οποίες μιλά για ενδεχόμενη μετεκλογική συνεργασία ΠΑΣΟΚ και Κ. Στεφανόπουλου.

ΦΑΓΑΜΕ ΜΕ ΤΟΝ ΜΑΡΟΥΔΑ
ΗΤΑΝ ΚΥΡΙΟΣ... ΣΟΥ ΦΕΡΕΤΑΙ ΥΠΕΡΟΧΑ!
ΕΣΥ ΠΟΙΟΝ ΕΙΔΕΣ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ;

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΕΑΙ ΠΑΠΟΥΛΙΑ
ΑΝΤΡΕΑ ΜΟΥ

Στον κόσμο της Αριστεράς, τι γίνεται;

ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ κεντροδεξιών σχημάτων φαίνεται να διαβλέπει τώρα και η Αριστερά. Μιλώντας, την εβδομάδα, αυτή, στην Πάτρα, ο Μάνος Τρανταλλίδης (μέλος του Ε.Γ. της ΕΑΡ) δεν παρέλειψε να τονίσει, βέβαια, την ανάγκη άμεσης επιβολής της απλής αναλογικής, που θα συμβάλει στη δημοκρατική διέξοδο από την παράλυση και τις εντάσεις. Αλλά, παράλληλα, προειδοποίησε ότι η απλή αναλογική δεν είναι πανάκεια και ότι «μπορεί εύκολα να μας οδηγήσει σε κεντροδεξιές πολυκομματικές λύσεις». Και συρροή ενδείξεων πείθει ότι το ΠΑΣΟΚ (κεντρώο το ίδιο, σήμερα, αν υποτεθεί ότι, κάποτε, ήταν αριστερό...) προκρίνει μια συμμαχία με Ράλλη, Στεφανόπουλο, Μπούτο, κ.λπ., παρά την όποια συνεργασία με το ΚΚΕ ή την ΕΑΡ. Είναι χαρακτηριστική η δήλωση ανώτερου στελέχους του ΠΑΣΟΚ στην «Αυγή της Κυριακής»: «Το ΠΑΣΟΚ δεν έχει καμιά υποχρέωση απέναντι στο ΚΚΕ... Το ΚΚΕ δεν έχει δείξει δείγματα καλής συνεργασίας, ακόμα και σε θέματα που θα έπρεπε, κανονικά, να συμφωνούσε». Ανάλογες είναι οι εκτιμήσεις του ΠΑΣΟΚ και για την ΕΑΡ, την ο-

ποία κατηγορεί για «ιδεολογική έπαρση»...

ΩΣΤΟΣΟ, και στον χώρο της Αριστεράς, δεν φαίνεται να σημειώνονται οποιεσδήποτε συγκλίσεις. Η ΕΑΡ αναμένει πάντοτε την απάντηση του ΚΚΕ στις προτάσεις της, ενώ το ΚΚΕ φαίνεται να ρίχνει το βάρος του στην ενίσχυση της δικής του δύναμης παρά τα δαιμόνια που έφερε —και φέρνει— η περεστρόικα του Γκορμπατσόφ. Πώς συγκρατείς μια διαπαιδαγώγηση δεκαετιών (με το «αλάθητο της ηγεσίας», κ.λπ.), όταν ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ ξεπερνά, σήμερα, σε «αιρετισμό» όλους τους «αιρετικούς» του κόσμου, από «αναθεωρητές» μέχρι Μπουχάριν, Σολζενίτσιν και Ζαχάρωφ;

ΜΕΣΑ ΣΤΟ δεκαπενθήμερο άρχισε και ο νέος γύρος των ελληνοαμερικανικών συνομιλιών για τις βάσεις. Και, φυσικά ο κυβερνητικός εκπρόσωπος επανέλαβε ότι η απόφαση για τη βάση του Ελληνικού είναι δεδομένη και ότι δεν υπάρχει θέμα μεταφοράς των λειτουργιών της σε άλλη βάση. Το μόνο που δεν είπε είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος των λειτουργιών αυτών έχει ήδη μεταφερθεί στην Κρήτη...

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΤΙ ΘΕΣΕΙΣ

Για τον «Εντιμότατο» κ. Κουτσόγιωργα

Δανειζόμαστε τον τίτλο που απένειμε στον Β' Αντιπρόεδρο και πρωθυπουργεύοντα κ. Μένιο, ο εκδότης της Ελευθεροτυπίας Κίτσος Τεγόπουλος απόλυτα για να ρωτήσουμε τον «Εντιμότατο» τα ακόλουθα: Γνωρίζει ο κ. Κουτσόγιωργας ότι ο προστατευόμενος του ιδιοκτήτης της Τράπεζας Κρήτης, του Ολυμπιακού, της «Γραμμής ΑΕ» κ.ά. έκαμε τον τελευταίο καιρό «στάση πληρωμών» για πόσο διάστημα και για ποιο λόγο;

Μήπως επίσης γνωρίζει το λόγο που ξανάρχισε τις πληρωμές ανακουφισμένος ο νεαρός τραπεζίτης **αμέσως μετά τη συνάντησή του με τον κ. Χαλικιά** που τον δέχτηκε φορτωμένος με εντολές για πλήρη και άμεση διευκόλυνση του «δρα»;

Σαν Νομικός και, ακόμα χειρότερα, υπουργός Δικαιοσύνης έχει υπόψη του ποιες ποινές προβλέπονται από τη Νομοθεσία για τους συνυπεύθυνους στην απόκρυψη τέτοιων ενεργειών;

Η περεστρόικα στο δρόμο του Μ. Γκορμπατσόφ

Δυο σύνοδοι, μια της Κ.Ε. του ΚΚΣΕ και μία του Ανώτατου Σοβιέτ, στις 30 Σεπτεμβρίου και την 1η Οκτωβρίου αντίστοιχα, άνοιξαν το δρόμο στο Μ. Γκορμπατσόφ να διαδεχθεί τον Α. Γκρομικό στο ύπατο κρατικό αξίωμα του Προέδρου του Ανωτάτου Σοβιέτ και μαζί οδηγούν την περεστρόικα σε μια νέα φάση.

Και στις δυο συνόδους ενισχύθηκε ο Γκορμπατσόφ τόσο με την προώθηση οπαδών της περεστρόικα στην ηγεσία του ΚΚΣΕ, όσο και με την προσωπική του ενίσχυση.

Με τις αλλαγές στην Κ.Ε. του ΚΚΣΕ θέσεις - κλειδιά, έχουν καταλάβει στελέχη που θεωρούνται εκφραστές του πνεύματος Γκορμπατσόφ. Δύο από τις βασικότερους συμβούλους του προωθήθηκαν στο Πολιτικό Γραφείο (Μεντβέντεφ και Σλιούνκοφ) ενώ οι τοποθετήσεις των επικεφαλής των έξι νέων τμημάτων της Κ.Ε.

δείχνουν ότι με τις αλλαγές που έγιναν ο κομματικός μηχανισμός θα είναι τώρα περισσότερο ελεγχόμενος.

Οι αλλαγές στο κόμμα θα πρέπει να ερμηνευθούν και μέσα από την ανάγκη της προετοιμασίας για το ρόλο του όπως καθορίστηκε στην πανεθνική διάσκεψη. Σύμφωνα με τις αποφάσεις της διάσκεψης ο ρόλος του κεντρικού κομματικού μηχανισμού περιορίζεται. Δίνει τις γενικές κατευθύνσεις και δεν αναμειγνύεται στα καθημερινά προβλήματα, στα πλαίσια της αποκέντρωσης και της ενίσχυσης των τοπικών κοινοβουλίων. Αυτή η νέα κατεύθυνση όμως επιβάλλει ένα κόμμα ευέλικτο, αλλά και ελεγχόμενο για να μπορεί να δώσει προωθητική δύναμη στην περεστρόικα. Την ανάγκη αυτή φαίνεται ότι υπηρετούν με τα μέχρι τώρα δεδομένα οι αλλαγές στο ΚΚΣΕ.

Η δεύτερη σημαντική απόφαση, που πολλοί χαρακτήριζαν «έκπληξη» και «αιφνιδιασμό» ήταν η άνοδος του Μ. Γκορμπατσόφ στο ύπατο κρατικό αξίωμα. Με τη θέση αυτή ο Γκορμπατσόφ γίνεται ουσιαστικά ο «πεφωτισμένος τσάρος», αφού συγκεντρώνει όλες τις εξουσίες έχοντας και τη θέση του γραμματέα του ΚΚΣΕ και τη θέση του προέδρου του Ανώτατου Σοβιέτ.

Με τις αλλαγές αυτές πάντως ανοίγει ένα νέο κεφάλαιο για την περεστρόικα με άγνωστες προς το παρόν τις επιπτώσεις στο πολιτικό σύστημα, αλλά με ενισχυμένες πολλαπλά τις θέσεις του Μ. Γκορμπατσόφ, ο οποίος μετατρέπεται σε «πεφωτισμένο άρχοντα» της ΕΣΣΔ. Το ποιες αλλαγές θα υπάρξουν στο πολιτικό σύστημα θα φανεί από την πορεία της αναδιάρθρωσης στο κόμμα, που ήδη άρχισε και την αποκέντρωση που η νομοθεσία της αναμένεται να ψηφισθεί από το Ανώτατο Σοβιέτ τον επόμενο μήνα. Αυτή η πορεία θα δείξει και τις αλλαγές στο πολιτικό σύστημα το οποίο ο Γκορμπατσόφ είχε προσδιορίσει μιλώντας για την «επαναστατική διαδικασία» της περεστρόικα, ως σοσιαλισμού ποιοτικά νέου που σημαίνει μια πραγματικά νέα ιδέα για την ίδια την κοινωνία.

Η βία των γηπέδων

Σε τρία γήπεδα —Ολυμπιακό Στάδιο της Αθήνας, Λιβαδειά και Τρίκαλα— έγιναν την περασμένη Κυριακή επεισόδια, με περισσότερο σοβαρά αυτά της Αθήνας. Αν αναλογισθούμε ότι είμαστε ακόμη στην αρχή του πρωταθλήματος και ότι αναμένονται τα «ντέρμπυ» μεταξύ των «μεγάλων» του ποδοσφαίρου, αλλά και τοπικοί αγώνες, μάλλον θα πρέπει να προετοιμασθούμε για νέες εκδηλώσεις βίας πιθανόν μεγαλύτερης έντασης από τις προηγούμενες.

Η βία στα γήπεδα —όχι μόνο τα ποδοσφαιρικά— έχει πάρει πλέον διαστάσεις. Από τη μια η στάση του κράτους

και από την άλλη μια σειρά ενέργειες, όπως η «αξιοποίηση» του ποδοσφαίρου από παράγοντες και παραγοντίσκους των ομάδων, η καλλιέργεια του φανατισμού, η κατασκευή «ειδώλων» και «μάγων» του ποδοσφαίρου, η παρέμβαση διοικητικών παραγόντων στους «θερμόαιμους» οπαδούς κυρίως νεαρούς, η λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης οι δηλώσεις για διαιτητές, στημένα παιχνίδια και σωρεία άλλων αθλοιστήτων καλλιεργεί ένα κλίμα «ύποπτο», μια εικόνα «σικέ» όπου βρίσκουν έδαφος και αναπτύσσονται οι τάσεις της βίας και των συγκρούσεων.

Παράλληλα η κοινωνική κρίση που δεν είναι άσχετη με τέτοιας μορφής εκδηλώσεις λειτουργεί και αυτή θετικά, ενώ το επίσημο κράτος προκαλεί ή μένει αδιάφορο σε διάφορες καταστάσεις στον αθλητικό χώρο με πλέον κραυγαλέα παραδείγματα τις πρόσφατες περιπτώσεις της Λάρισας και της Παναχαϊκής, ενώ σε άλλες περιπτώσεις επιτρέπει τις παρεμβάσεις —αν δεν παρέχει και τις δυνατότητες— σε επιτήδειους παράγοντες των ομάδων να καλλιεργούν και να ενισχύουν το φανατισμό.

Αν δεν παρθούν ουσιαστικά μέτρα και κυρίως προληπτικά προς τις «βαρειές» ασθένειες όμως του ποδοσφαίρου και του αθλητισμού και όχι μόνο τους νεαρούς «χούλιγκανς» και αν δεν εξαντλήσει το κράτος την παρέμβασή του μόνο στην καταστολή πολύ φοβόμαστε ότι η βία και παρόμοιες εκδηλώσεις σαν αυτές της Κυριακής θα επαναλαμβάνονται με μεγαλύτερη συχνότητα και ένταση.

Defendory '88

Αύριο κλείνει τις πύλες της η «Έκθεση Αμυντικού υλικού» που διαφήμισαν τα κρατικά μέσα ενημέρωσης. Εκτός απ' αυτά βέβαια κινητοποιήθηκαν:

- Υπουργοί και Υφυπουργοί.
- Αστυνομικοί και Λιμενικοί.
- Δεκάδες Αξιωματικοί σαν συνοδοί ξένων αποστολών.
- Μέχρι και η ΕΥΠ!

Αλλά γιατί όλη αυτή η φιέστα; Γιατί η κινητοποίηση του κρατικού μηχανισμού; Μα θα πει κανείς ο οργανωτής δηλαδή: το Ινστιτούτο Βιομηχανικών Εκθέσεων (ΙΒΕ) σε συνεργασία με την Υ.ΠΟ.ΒΙ και κάποιο Σύνδεσμο Βιομηχανιών (;) κοπιάζει για την «ελληνοποίηση» των αμυντικών προμηθειών.

Μα η έκθεση που είδαμε κατά 99% είναι πλασσάρισμα ξένων προϊόντων. Ο κρατικός μηχανισμός δηλαδή μπήκε στο παιχνίδι των αντιπροσώπων και του καλύτερου δυνατού πλασσαρίσματος των. Αλλά το πιο εξωφρενικό απ' την παραπάνω γελοιοποίηση είναι το πρωτοφανές στα παγκόσμια χρονικά γεγονός ότι η έκθεση οργανώνεται από ιδιώτη! Πράγματι η εταιρεία που προαναφέραμε, είναι ιδιωτική και ανήκει σε κάποιον κ. Δημητρίτσο (Νεοφύτου Δούκα 12, τηλ. 72.24.533). Τον είδαμε και σε συνεντεύ-

ξεις προβολής, σε «ειδικό αφιέρωμα».

Η επιχείρηση αυτή, ύψους περίπου 1,5-2 δις δραχμών, που στήθηκε με τη βοήθεια της κρατικής μηχανής, είναι σε γνώση του αρμόδιου υπουργού; Ποιοι λοιπόν εισπράττουν με τον τρόπο αυτό; Και ποιους σκοπούς εξυπηρετεί η έκθεση; Φέρνουμε τους έμπορους όπλων πιο κοντά στην κατανάλωση, με έξοδα του Δημοσίου, και διευκολύνουμε τους φίλους τριτοκοσμικούς να παζαρέψουν όπλα ξένων κατασκευαστών σε ελληνικό έδαφος; (Με συνοδούς αξιωματικούς κτλ.).

Μήπως υπάρχει αρμόδιος να δώσει εξηγήσεις ή να λάβει μέτρα αν συντρέχει λόγος, για το διεθνές αυτό ρεζίλεμα;

Διαφορετικά, ας αναλάβει και την έκθεση Θεσσαλονίκης ο κ. Δημητρόπουλος.

Από το κακό, στο χειρότερο και ο λαός χαμένος

Αν το κακό για την οικονομική πορεία του τόπου προέρχεται από το ΠΑΣΟΚ, σίγουρα το χειρότερο θα προέλθει από τη ΝΔ, και δεν χρειάζεται να είναι κανείς προφήτης για να καταλήξει σε αυτό το συμπέρασμα. Αρκεί «να ρίξει κανείς μια ματιά» στα όσα αναφέρει κατά διαστήματα ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης κ. Κ. Μητσοτάκης, για να διαπιστώσει ότι οι ομιλίες του ή τα αποσπάσματα των ομιλιών του για τα οικονομικά... δεν αναφέρονται στα οικονομικά. Πράγματι ο κ. Κ. Μητσοτάκης πέρα από κάποιες αοριστολογίες για την οικονομική κατάσταση και αναθέματα για τους χειρισμούς του ΠΑΣΟΚ στην οικονομία, αποφεύγει με επιμέλεια να αναφερθεί σε συγκεκριμένες προτάσεις του κόμματος του και προπάντων στο πώς θα διορθώσει τα κακώς κείμενα. Αρκείται να τονίζει κάθε τόσο ότι «*εμείς πιστεύουμε ότι τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα, πρέπει να περιοριστούν*» ή ότι «*θυμίζει σεληνιακό τοπίο η οικονομία*» ή ότι «*θα αποκαταστήσουμε τους αδικημένους*». Πέραν αυτών, ουδέν.

Θα μπορούσε ίσως να υποστηρίξει κανείς ότι ο κ. Κ. Μητσοτάκης δεν θέτει το δάκτυλο «επί των ήλων» για να μη δεσμευθεί με υποσχέσεις, απέναντι στους ψηφοφόρους του και μη. Αλλά τα πράγματα —δυστυχώς— δεν είναι έτσι. Στην πραγματικότητα η ΝΔ «ψάχνεται» και δεν έχει βρει ακόμα τις παραμέτρους ενός οικονομικού προγράμματος που προτείνουντάς το στο λαό, να τη φέρει στην εξουσία. Το δυσκολότερο για τη ΝΔ είναι τώρα να βρει τους τρόπους με τους οποίους θα υιοθετήσει ένα προεκλογικό οικονομικό πρόγραμμα που θα συνδυάζει:

- τη διαφύλαξη και βελτίωση των κατακτήσεων των εργαζομένων και τη διατήρηση και αύξηση του εισοδήματος των αγροτών, με

- τη δημιουργία των καταλλήλων προϋποθέσεων, ώστε η Ελλάδα να συμμετάσχει, έστω και «ως φτωχός συγγενής» στα κέρδη που συνεπάγεται η ολοκλήρω-

Η έκθεση του Farnborough και η... «ουρά» μας

Η φωτογραφία είναι απ' τη Διεθνή Ετήσια Αεροναυτική Έκθεση του FARNBOROUGH που έγινε στις αρχές Σεπτεμβρίου και παρουσιάζει το πρώτο F-16 τουρκικής κατασκευής. Έπεται η κατασκευή άλλων 150 περίπου όμοιου τύπου αεροπλάνων με Licence, σύμφωνα με την τουρκική συμφωνία αντισταθμιστικών.

Είναι αλήθεια ότι η δική μας «σκληρή» διαπραγμάτευση αντισταθμιστικών, κατέληξε στην κατασκευή ενός μικρού κομματιού F-16 (συγκεκριμένα της ουράς του!!). Μάλιστα, η κατασκευή της περίφημης αυτής ουράς δεν έχει καν αρχίσει ούτε και τα καλούπια ξεκίνησαν!!!

Η άθλια αυτή ιστορία, είναι μικρό κομμάτι της όλης μονάχα αντιμετώπισης και του χειρισμού των αντισταθμιστικών οφελών που φαίνεται δυστυχώς να διαιωνίζεται. Έτσι οι γείτονες, μας δείχνουν τον δρόμο δυστυχώς αυτοί κάνουν άλματα στα αντισταθμιστικά ενώ εμείς κινούμεθα στο 3%, (σύμφωνα με πρόσφατη καταγγελία του Συλλόγου Αεροναυπηγών.

Η ίδια εγκληματική μεθόδευση ετοιμάζεται για τα ηλεκτρονικά αντίμετρα των αεροπλάνων αυτών σύμφωνα με την ίδια καταγγελία, που φαίνεται να καταλήγει επίσης σε μια μίνι απάτη.

ση της εσωτερικής αγοράς της ΕΟΚ και την

- εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους της χώρας, χωρίς προσφυγή στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Υπάρχει δηλαδή ένα «τρίπτυχο - πλαίσιο» μέσα στο οποίο μπορεί να κινηθεί η ΝΔ στην περίπτωση που κερδίσει τις επόμενες εκλογές, για ευνόητους λόγους. Και πρώτα - πρώτα, η ΝΔ δεν θα μπορέσει, σε περίπτωση εκλογικής νίκης, να περιορίσει τις θεσμικές κυρίως κατακτήσεις των εργαζομένων γιατί αυτό θα σήμαινε αυτόματα, το τέλος της «κοινωνικής ειρήνης» και του «διαλόγου των κοινωνικών εταίρων». Το «μάξιμouμ», που μπορεί να κάνει λοιπόν η ΝΔ είναι να διατηρήσει το «μίνιμουμ» των κατακτήσεων των εργαζομένων. Με δεδομένο αυτό, η ΝΔ θα κληθεί να δημιουργήσει τις κατάλληλες προϋποθέσεις για να μπορέσει η ελληνική οικονομία να ανταποκριθεί στην «πρόκληση του 1992».

Ο συγκερασμός αυτών των δυο, η χρυσή τομή τους, δεν έχει βρεθεί ακόμα από τη ΝΔ, η οποία για να πείσει πρέπει να διαβεβαιώσει, τους εργαζόμενους ότι δεν θα θιγούν τα συμφέροντά τους και το κεφάλαιο, ότι θα το ενισχύσει για να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό που θα προέλθει από την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς της ΕΟΚ. Εάν δεν πείσει τους εργαζόμενους, ο κ. Κ. Μητσοτάκης, δεν πρόκειται να τον ψηφίσουν, ενώ αν δεν προσφέρει στο κεφάλαιο, δεν πρόκειται να τον ενισχύσει. Αυτά τα γνωρίζει ο κ. Κ. Μητσοτάκης για αυτό «ποιεί την νήσσαν», όταν καλείται να απαντήσει σε συγκεκριμένα ερωτήματα σχετικά με το τι θα κάνει για την οικονομία η ΝΔ αν κερδίσει τις εκλογές. «ποιεί» επίσης «την νήσσαν» όταν του υποβάλεται το καυτό πραγματικά ερώτημα τι πρόκειται να κάνει για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους. Ο κ. Κ. Μητσοτάκης, αποφεύγει συστηματικά να πει ότι θα προσφύγει

στις υπηρεσίες του Δ.Ν.Τ. Αν η προσφυγή στο Ταμείο αυτό, είναι αδιανόητη για το ΠΑΣΟΚ για λόγους ιδεολογικούς κυρίως, δεν συμβαίνει το ίδιο με τη ΝΔ, επίσης για ιδεολογικούς λόγους.

Έτσι και αλλιώς πάντως, οποιαδήποτε κυβέρνηση και αν μας προκύψει από τις εκλογές, θα έχει να αντιμετωπίσει ένα «βραχνά», το εξωτερικό χρέος. Το Δ.Ν.Τ. εκτιμά ότι μέχρι το τέλος του 1990 η Ελλάδα πρέπει να συνάψει νέα δάνεια ύψους 10.459 εκατ. δολ. ΗΠΑ, από τα οποία το 75% περίπου θα χρησιμοποιηθεί για την εξόφληση παλαιότερων δανείων. Το 1990 το υπόλοιπο του εξωτερικού χρέους θα ξεπερνά τα 19.400 εκατ. δολάρια και η ετήσια εξυπηρέτησή του θα απαιτεί 4.100 εκατ. δολάρια. Πρόκειται για χρέος-μαμούθ, που η επόμενη κυβέρνηση δεν θα είναι σε θέση να το αντιμετωπίσει. Το οικονομικό μέλλον της χώρας έχει —δυστυχώς— υποθηκευτεί σε τέτοιο σημείο που η επόμενη κυβέρνηση θα αναγκασθεί να ζητήσει κάποια συνολική ρύθμιση του εξωτερικού χρέους της χώρας. Σε αυτό, έχουν αναφερθεί ήδη, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο οι καθηγητές Άγγ. Αγγελόπουλος και Ξενοφών Ζολώτας, χωρίς να έχουν αντικρουσθεί από κανέναν τα επιχειρήματά τους. Και σε αυτό το τεράστιο πρόβλημα η ΝΔ δεν έχει προτείνει κάποια «εναλλακτική λύση».

Το «τρίπτυχο - πλαίσιο» λοιπόν μέσα στο οποίο μπορεί να κινηθεί η ΝΔ είναι δεδομένο. Ο συγκερασμός της «διαφύλαξης των κατακτήσεων των εργαζομένων» του «1992» και της «μη προσφυγής στο Δ.Ν.Τ.» είναι πολύ δύσκολος αν όχι αδύνατος. Και τα δυο μεγάλα κόμματα το γνωρίζουν. Γι' αυτό, εκείνο μεν που βρίσκεται στην εξουσία «αφήνει να κυλά ο χρόνος» ενώ το άλλο που διεκδικεί την εξουσία «ποιεί την νήσσαν» γιατί δεν τολμά να πει πριν τις εκλογές, τι πρέπει να γίνει, μετά τις εκλογές, για να σωθεί η ελληνική οικονομία.

ΑΝΤΙ ΛΑΛΟΙ

□□□ Σύμφωνα με έγκυρες και καλά επιβεβαιωμένες πληροφορίες ένα από τα κόμματα της Αριστεράς ανέθεσε σε εταιρεία δημοσκοπήσεων να διενεργήσει γκάλοπ και να παραδίδει τα αποτελέσματα ανά τρίμηνο. Αυτή τη στιγμή βρίσκονται στα συρτάρια του εν λόγω κόμματος τα αποτελέσματα 4 δημοσκοπήσεων. Σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες τα αποτελέσματα είναι τα εξής:

- Όλα τα κόμματα της Αριστεράς βρίσκονται κάτω από το ποσοστό των ψήφων που πήραν στις εκλογές του '85.

- Πιο συγκεκριμένα το ΚΚΕ βρίσκεται κάτω από το 9%, ενώ το τελευταίο, που παραδόθηκε πριν την ασθένεια του πρωθυπουργού, δείγμα έδωσε το ποσοστό 7%.

- Αθροιστικά ΕΑΡ και ΚΚΕ εσ.-Αν. Αρ. βρίσκονται πιο κάτω από τα αποτελέσματα που πήρε το ΚΚΕ εσ. στις τελευταίες εκλογές.

- Το ίδιο ισχύει αποτέλεσμα εμφανίζουν και τα άλλα κόμματα και οργανώσεις που προέρχονται από διασπάσεις του ΠΑΣΟΚ.

- Οι αναποφάσιστοι καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό κυρίως στις ηλικίες μεταξύ 20-30.

- Το ποσοστό της Αριστεράς αθροιστικά ανεβαίνει μόνο στην περίπτωση της ενότητας, αλλά μόνο με την περίπτωση ότι θα πραγματοποιηθεί τώρα.

- Η πτώση της Αριστεράς εμφανίζεται πολύ μεγάλη στις ηλικίες κάτω των 30 και πάνω των 60.

- Σε ερώτηση στους χώρους της νεολαίας για την προτίμηση προσώπων η σειρά εμφανίζεται ως εξής. Πρώτος ο τραγουδιστής Β. Παπακωνσταντίνου, μετά ο Μ. Γκορμπασώφ και ακολουθούν ο «δρ» Κοσκωτάς, ο Ελύτης, Θεοδωράκης, Ρίτσος κλπ.

- Σε άλλη ερώτηση η συντριπτική πλειοψηφία των νέων απάντησε ότι αποδέχεται την έννοια της συλλογικότητας αλλά όχι έτσι όπως αυτή εκφράζεται από τις υπάρχουσες

οργανωμένες πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι το γκάλοπ δεν πρόκειται να δοθεί στη δημοσιότητα και είναι γνωστό μόνο σε ανώτατα στελέχη του κόμματος.

□□□ **ΡΗΤΟΡΕΣ.** Σχολιάστηκαν, όχι ευρύτατα όπως συνηθίζεται να λέγεται σε παρόμοιες περιπτώσεις, αλλά πάντως σχολιάστηκαν οι ομιλίες των υπουργών Εξωτερικών και Εθνικής Οικονομίας κ. **Καρόλου Παπούλια** και **Παν. Ρουμελιώτη** στον ΟΗΕ και στη Σύνοδο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (Δ.Ν.Τ.) αντίστοιχα. Τι προκύπτει από τα σχόλια; Ότι η ομιλία του κ. Παπούλια ήταν ενδιαφέρουσα κυρίως στο τμήμα της που αφορούσε τη διεθνή οικονομική κατάσταση και τις προοπτικές της. Αντίθετα η ομιλία του κ. Παν. Ρουμελιώτη χαρακτηρίστηκε σαν «ανούσια», «χλιαρή», «άνευ ενδιαφέροντος»

□□□ **ΠΡΟΠΟ.** Παπούλιας - Πάγκαλος σημειώσατε Καψής. Και από την τελευταία διαμάχη των κ. **Παπούλια - Πάγκαλου**, που ξεκίνησε από το δεύτερο όταν σε εγκύκλιο του διαμήνυσε στους υπαλλήλους του ούτε λίγο ούτε πολύ ότι *δεν πρέπει να δουλεύουν όπως στις άλλες υπηρεσίες που κάθονται...*, και ότι *οποιου δεν του αρέσει να σηκωθεί να φύγει...* Κερδισμένος βγήκε και πάλι ο κ. **Καψής**. Ο τελευταίος δεν παρεμβαίνει στις κατά καιρούς διαμάχες, κρατάει αυστηρή ουδετερότητα και δείχνει να περιμένει...

Αντίθετα η υπόλοιπη ηγεσία του υπουργείου Εξωτερικών δείχνει να βιάζεται για το ξεκαθάρισμα των λογαριασμών. Η εγκύκλιος του κ. Πάγκαλου βγήκε στην επιφάνεια... αμέσως μετά την επίσκεψή του στο Λονδίνο όπου είδε τον πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου γεγονός που ερμηνεύθηκε ότι οι «σπόντες» κατά Παπούλια για τη διάλυση των υπηρεσιών του υπουργείου έτυχαν της έγκρισης του πρωθυπουργού. Όσο για τον υπουργό Εξωτερικών για τον οποίο υποστηρίζεται ότι έχασε μια σοβαρή πρόσβαση στο Καστρί, μετά τη ρήξη των σχέσεων Μαργαρίτας - Ανδρέα, δεν δίστασε να διαμηνύσει στον αναπληρωτή υπουργό κ. Θ. Πάγκαλο ότι ορισμένα από τα ταξίδια που αφορούν την ελληνική Προεδρία ίσως γίνουν από τον ίδιο ... και όχι από αναπληρωτή υπουργό.

Όσο για τα στελέχη του υπουργείου, αυτά τρέμουν με

την ιδέα ότι μπορεί η ρήξη μεταξύ Παπούλια - Πάγκαλου να εκδηλωθεί στη διάρκεια της ελληνικής Προεδρίας. Ρωτήστε τα αν δεν πιστεύετε...

□□□ **ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ.** Τις χαλεπές αυτές ημέρες αναδείχθηκαν πολλά από τα τραγελαφικά και τα άνομα του τόπου μας. Γνωστός και μη εξαιρετέος ο κ. **Γιώργος Πέτσος** που κάλυψε με την υπογραφή του την αγορά του αιώνος για την Ολυμπιακή και τον ανεκδιήγητο Τόμπρα στους τόσους εκτραχηλισμούς του. Αλλά και άλλος είχε εξουσιοδοτηθεί να διαπράξει. Άγνωστος και μη εξαιρετέος ο κ. **Κοτοπούλης** που αίφνης ανεδείχθη σε αστέρα της Διοίκησης με αποφασιστικόν προσόν τη φιλία της συζύγου του με τη Δήμητρα. Στις συσκέψεις όταν πρωτοεμφανίστηκε ρωτούσαν «ποιος είναι ο κύριος;». Τώρα που το 'μαθαν του ζητούν να παίξουν τένις μαζί του. Έρμη χώρα, τι έμελλε να τραβήξεις...

□□□ **ΛΟΝΔΙΝΟ 1.** Κυβερνητικό στέλεχος «υψηλά ιστάμενο» προσπάθησε να πείσει τον **Θόδωρο Κατσάνεβα** να επιστρέψει στην Ελλάδα, πράγμα που αυτός αρνήθηκε κατηγορηματικά και έμπρακτα: πήρε για «άγκυρα» τον Αντρίκο Τζούνιουρ και δεν τον αφήνει από δίπλα.

□□□ **ΛΟΝΔΙΝΟ - ΑΘΗΝΑ.** Εκ διαμέτρου αντίθετη η συμπεριφορά του συνετού Προέδρου της Βουλής **Γιάννη Αλευρά** που, παρ' ότι εκλήθη από το «περιβάλλον», αρνήθηκε να πάει στο Χέρτφιλντ: ούτε θέλει να ακούσει το όνομα της νέας Κυρίας.

□□□ **ΜΑΖΙ-ΜΑΖΙ.** Από την άλλη ο κ. Μαρούδας όχι μόνο δεν θέλει να ακούει για τη Δήμητρα αλλά της κάνει και συντροφιά. Σε ένα τετ-α-τετ της ζήτησε με τρόπο να «κατανοήσει ότι θα ήταν καλύτερα να μην επιβαίνει στο αεροπλάνο της επιστροφής του Ανδρέα...». Αλλά η Μιμή τον έκοψε με ένα, «*Μαζί ήρθαμε, μαζί θα γυρίσουμε...*».

Στις 22 Οκτωβρίου προγραμματίζει το «περιβάλλον» την επιστροφή του Πρωθυπουργού και στην Αθήνα οι προσκεείμενοι στο κόμμα κατασκευαστές κεριών και φαναριών τρίβουν τα χέρια τους.

Τα χέρια του τρίβει και ο **Μένιος** που απεδέχθη ασμένως πρόσκληση να ξαναεπισκεφθεί το Χέρτφιλντ την άλλη εβδομάδα.

Καημένε Χαραλαμπόπουλε! Κρίμα που σταματήσαμε

να αγοράζουμε πυρομαχικά από τους Βρετανούς...

□□□ Άλλος ένας παραπνεμένος έμεινε έξω από το νοσοκομείο: Ο κ. **Κόντος** της «Ελίντα», σε αντίθεση με τον κ. **Αρφάνη** είδε τον Ανδρέα και πλήρωσε μάλιστα και τα έξοδα και σε δημοσιογράφο που πήρε ως υπασπιστή μαζί του *Πού 'σουν νιότη που 'δειχνες πως θα γινόμουν τέτοιος...*

□□□ **ΚΑΜΑΚΙ.** Συνέβη στο Λονδίνο: Δημοσιογράφοι επηρεασμένοι από το ερωτικό κλίμα που επικρατεί πείραξαν στο δρόμο, ελληνικότατα μια αιθέρια ύπαρξη: «*Ντουγιου λαβ μι, ντάρλινγκ!*». Για να εισπράξουν την απάντηση: «*Σαν δεν ντρέπεστε! Και είστε και δημοσιογράφοι...*» Εκτός από την κ. Λιάνη, στο Λονδίνο κυκλοφορούν και άλλες Ελληνίδες.

□□□ **ΘΥΡΩΡΟΙ I.** Συνεργάτης του ΑΝΤΙ διέσχισε χθες ανηφορικό δρόμο του Λυκαβηττού όταν ξαφνικά θυρωρός —όπως αποδείχτηκε— πολυκατοικίας βγήκε στο πεζοδρόμιο φωνάζοντας κάπου προς τα απέναντι:

— «*Έβηξε, έβηξε!*»

— «*Ποιος έβηξε;*» ρώτησε απορρημένος για να πάρει την απάντηση από το θυρωρό της άλλης πολυκατοικίας προς τον οποίο απευθυνόταν ο συνάδελφός του:

— «*Μα ο Ανδρέας. Ποιος άλλος; Μόλις το είπε η τηλεόραση...*».

Σε ερώτηση του συνεργάτη μας οι δυο θυρωροί δήλωσαν πλήρη άγνοια για το όνομα «*Κατσιφάρας*»...

□□□ **ΘΥΡΩΡΟΙ II.** Από το Λονδίνο τώρα, βρετανός θυρωρός μεταδίδει ότι αφού ο Γ. **Κατσιφάρας** περιπλανήθηκε καταφρονεμένος γύρω από το Χέρτφιλντ για αρκετές ημέρες, έπιασε γνωριμίες με θυρωρούς στην ευρύτερη περιοχή του Έρλς Κόουρτ. Έτσι τα απογεύματα κάθεται μαζί τους και με νοήματα τους διηγείται πως στην Ελλάδα ήταν *βοσκός, υπουργός, φίλαθλος* κ.τλ.

Έχει κερδίσει σε τέτοιο βαθμό τη συμπάθειά τους ώστε το διοικητικό συμβούλιο των Άγγλων θυρωρών σκέφτεται να φέρει σαν θέμα στη Γενική τους Συνέλευση, την αναγόρευση του βουλευτή μας, σε επίτιμο μέλος τους. *Αθάνατο Καλέντζι...*

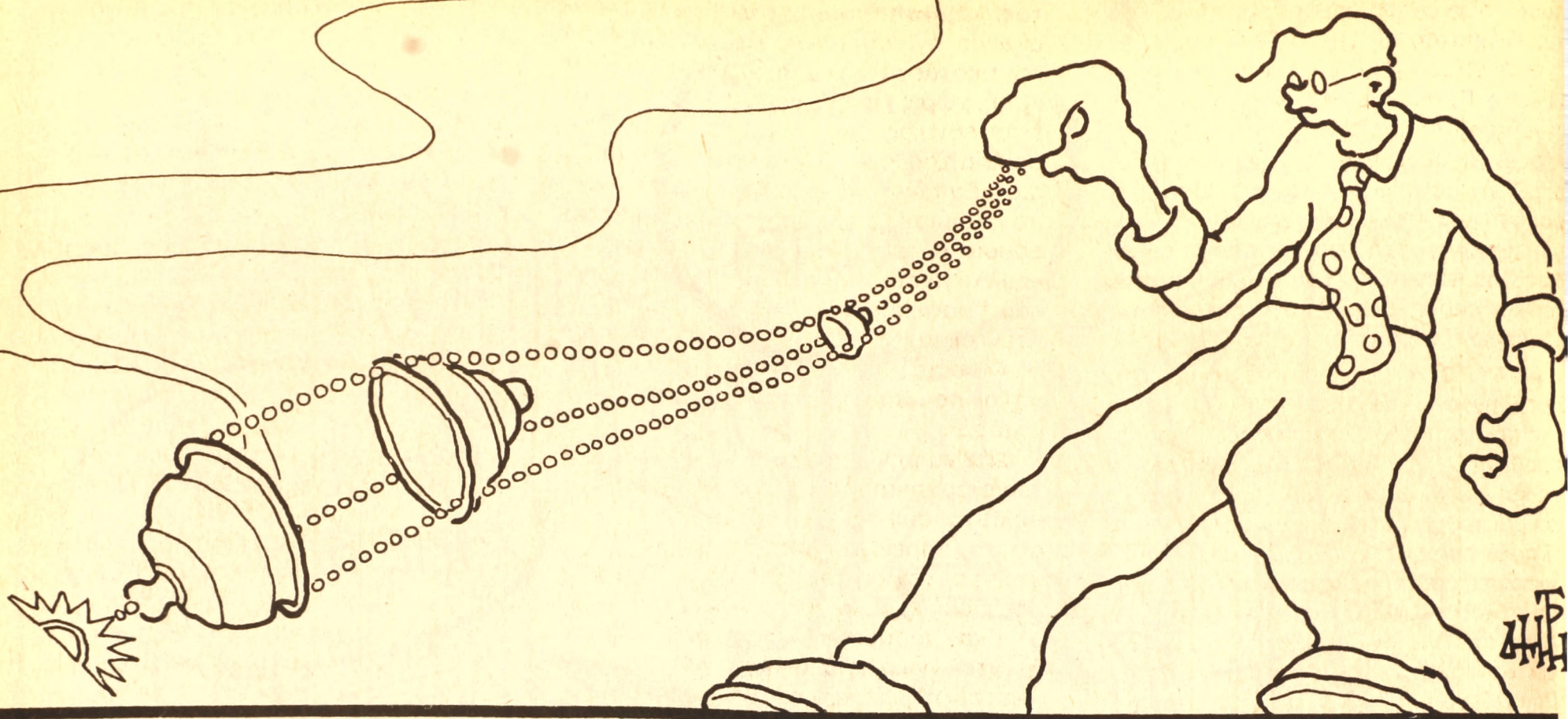
ΕΙΝΑΙ
ΜΕΣΑ
ΚΑΝΕΙΣ;

ΣΙΑΦΡΕΝΙΟΛ

ΠΙΟ ΔΥΝΑΤΑ
ΚΥΡΙΕ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

HAREFI
HOSPITA

ΤΟΚ
ΤΟΚ

ΕΚΛΑΜΨΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΕΡΟΝΙΣΜΟΥ

του Ρεπόρτερ

ΑΝ ΒΑΣΙΣΤΕΙ κανείς στις πληροφορίες, που άρχισαν ήδη να κυκλοφορούν για την «παλλαϊκή υποδοχή», που ετοιμάζεται με αναστάσιμες λαμπάδες και εικόνες του κ. Α. Παπανδρέου, εάν λάβει υπόψη του ότι ο ιδιότυπος λαϊκισμός του ΠΑΣΟΚ πάντα χαρακτηριζόταν από στοιχεία περονισμού (που όπως θα δούμε διογκώθηκαν τον τελευταίο καιρό) τότε μπορεί να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το τελικό στάδιο του ΠΑΣΟΚ και της ελληνικής σοσιαλιστικής εμπειρίας δεν θα είναι παρά εκείνο της κ. Λιάνη στο ρόλο της Ιζαμπελίτας Περόν. Άλλωστε η κ. Λιάνη με τις αλληπάλληλες αγιογραφήσεις από τα φιλοκυβερνητικά έντυπα δεν κρύβει τις μεγάλες φιλοδοξίες της για παραγοντισμό.

ΗΔΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ως ανάχωμα προσβάσεως προς τον κ. Α. Παπανδρέου και οι αρμοδιότητες αυτές αναμένεται να πολλαπλασιασθούν τις επόμενες ημέρες. Ήδη η κ. Λιάνη έχει γνωστοποιήσει την πρόθεσή της να δώσει συνεντεύξεις με περιεχόμενο τη γνωριμία και το στενό προσωπικό της δεσμό με τον κ. Α. Παπανδρέου, ενόψει της μόνιμης εγκατάστασής της στο Καστρί, μετά την επιστροφή του ζεύγους στην Ελλάδα.

Η κ. ΛΙΑΝΗ δεν είναι λοιπόν ένα πρόσωπο και μια προσωπική υπόθεση του πρωθυπουργού (άλλωστε δεν ήταν ποτέ αφού η περίπτωσή της συνδυαζόταν με τη νομή του κρατικού μηχανισμού είτε της ΕΕΤ είτε της «Ολυμπιακής») αλλά είναι ένα «φαινόμενο»: Το φαινόμενο της νέας φάσης στην κυβερνητική και κομματική

Ημέρες με ιδιαίτερη σημασία του ιδιωτικού στην πολιτική.
Ημέρες άσκησης της «πολιτικής» χωρίς απρόσωπους κανόνες και σεβασμό στους θεσμούς. Ένας ιδιότυπος περονισμός αναπτύσσεται τις τελευταίες ημέρες, με την προβολή της εικόνας του —σύμφωνα με τον λιβανωτό του κ. Αθ. Τσούρα— «μεγάλου λαϊκού ηγέτη» αλλά και της κ. Δήμητρας Λιάνη, ως αφοσιωμένης και ακαταπόνητης στη «μάχη και τη νίκη» του μεγάλου Αρχηγού.

λειτουργία, στο στυλ της διακυβέρνησης και στις εσωτερικές ισορροπίες, που τόσο ρόλο παίζει τα τελευταία χρόνια. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι πρόσωπα «επιρροής» όπως ο κ. Κώστας Λαλιώτης και ο κ. Μένιος Κουτσόγιωργας ενώ δεν γευμάτισαν με τα παιδιά του πρωθυπουργού και τους άμεσους συνεργάτες του όπως η κ. Αγγέλα Κοκκόλα, συνόδευσαν σε περιπάτους και γεύματα την κ. Δήμητρα Λιάνη.

ΟΤΙ η κ. ΔΗΜΗΤΡΑ Λιάνη αποτελεί μια νέα φάση «μετάβασης» του κ. Α. Παπανδρέου, της κυβέρνησης και του ΠΑΣΟΚ, επιβεβαιώνεται και από όλους εκείνους τους πασίγνωστους, από τις αποκαλύ-

ψεις του ΑΝΤΙ όπως οι κ. Γ. Λούβαρης και Στ. Ροκόφυλλος και οι ανώνυμοι όπως η κ. Κοτοπούλη, που αποτελούν πλέον το νέο κύκλο εμπιστοσύνης, δηλαδή τους νέους παράγοντες επιρροής στον πρωθυπουργό, που είναι ευεπίφορος πάντοτε στους λεγόμενους «προσωπικούς λόγους και παράγοντες».

ΑΚΡΙΒΩΣ λοιπόν, οι 40 ημέρες του Λονδίνου ανέδειξαν αυτό το νέο πρόσωπο της «Αλλαγής», στο ρόλο των «κολλητών» του μεγάλου αρχηγού, που σύντομα θα εγκατασταθούν στο Καστρί. Από την πλευρά της κοινωνικής οπτικής αυτός ο ιδιότυπος ελληνικός περονισμός υποδηλώνει πως ορισμένοι εκπρόσωποι μικρομεσαίων στρωμάτων αναδεικνύονται σε ισχυρά πρόσωπα της παραεξουσίας και, ειδικότερα στην περίπτωση της κ. Λιάνη με τις αγιογραφήσεις τύπου «Αυριανής», πως γίνεται προσπάθεια να αποκτήσουν στη συνέχεια και κάποια κοινωνική βάση.

Η ΑΓΝΩΣΤΗ και άσημη αλλά όμορφη κοπέλα, που παρατά τα πάντα και αφοσιώνεται νύχτα - ημέρα στον πρωθυπουργό (του οποίου η Πολιτεία έχει υποχρέωση να παρέχει αποκλειστικές νοσοκόμες και μαγείρισσες), ο οποίος γνωρίζει —μετά χρόνια εγκατάλειψης από τη νόμιμη σύζυγό του που «δεν του έφτιαξε ποτέ ένα αυγό»— τη φροντίδα, τη στοργή και την καθημερινή περιποίηση. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι όλα αυτά που περιγράφονται, αποτελούν την πρόθυμη υλοποίηση των επιθυμιών του κ. Α. Παπανδρέου από τον πιστό κ. Δημήτρη Μαρούδα και ό-

λους τους μεγαλόσχημους τιτλούχους του κινήματος και της κυβέρνησης.

ΟΛΟΙ ΕΠΙΔΙΩΚΟΥΝ να μαντέψουν τι επιθυμεί ο Πρόεδρος και τι κολακεύει περισσότερο τον πρόεδρο, για να το εκτελέσουν εν συνεχεία, με ζήλο και προθυμία. Στην αφοσίωση αυτή η παραπληροφόρηση για την υγεία του πρωθυπουργού πριν και μετά την εγχείρηση είναι ίσως η παρωνυχίδα. Γιατί η μεθόδευση είναι και αποκαλύπτεται καθημερινά όλο και περισσότερο ανατριχιαστική.

Η ΑΣΥΣΤΟΛΗ αναγόρευση σε μείζονος προβλήματος - θέματος της πορείας της υγείας του κ. Α. Παπανδρέου δεν έχει πρόθεση απλώς να συγκαλύψει τα μόνιμα και άλυτα (από το νυστέρι του κ. Γιακούμπ) προβλήματα της χώρας, αλλά κάτι πολύ περισσότερο. Έχει στόχο να εξωράϊσει, μέσα από το συναισθηματισμό και τη λαϊκή ευαισθησία, την ίδια την πολιτική του ΠΑΣΟΚ. Έχει στόχο να εμφανίσει ως «Νικητή» και «Μεσσία» τον κ. Α. Παπανδρέου, που δεν έπαψε και δεν θα πάψει να είναι ένας άνθρωπος με προβλήματα υγείας σοβαρά και μετά την εγχείρηση.

ΑΥΤΗ λοιπόν η τεράστια προσπάθεια του κρατικού προπαγανδιστικού μηχανισμού, αποβλέπει σε καθαρά μικροκομματικούς σκοπούς. Αποβλέπει, στο να πείσει τους πάντες ότι ο κ. Α. Παπανδρέου παραμένει μοναδικός και αναντικατάστα-

τος, «Διγενής Ακρίτας στα μαρμαρένια αλώνια της πολιτικής και της ζωής», αναντικατάστατος κυβερνήτης, χωρίς διακοπή, χωρίς κανένα εμπόδιο. Ότι δεν νοείται εθνικός βίος χωρίς τη διαρκή παρουσία του κ. Α. Παπανδρέου στο πηδάλιο. «Εμπνέει και καθοδηγεί το έθνος» υπογράμμισε με έμφαση ο κ. Τσούρας, παρουσία όλων των μελών του ανώτερου «συλλογικού» οργάνου, του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ. Συμπλήρωμα ήταν οι ιαχές οι πρωτόγνωρες στο βίο του «σοσιαλιστικού» ΠΑΣΟΚ για τον «Αρχηγό» που θα γυρίσει σιδερένιος και δυνατός.

ΙΣΩΣ να μην είχε και τόση σημασία αυτός ο αρχηγισμός και η ψευδολογία εάν μάλιστα συγκριθούν με την, έως πρόσφατα, πορεία της παραπληροφόρησης, και τη συνέχισή της μετά την εγχείρηση. Ίσως δεν έχει και τόση σημασία ότι η, έστω και παραμικρή και δημοσιογραφικά δεοντολογική, διατύπωση αντιρρήσεων ή και ερωτηματικών για την πορεία της υγείας του πρωθυπουργού και τη διακυβέρνηση των ελληνικών και ΕΟΚικών υποθέσεων αντιμετωπίζεται με ύβρεις και βαρύτατους χαρακτηρισμούς. Ακόμα και από Ευρωπαίους στην αντίληψη πολιτικούς, όπως ο κ. Θεόδωρος Πάγκαλος.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ, το αληθινό και μεγάλο πρόβλημα, που ανακύπτει από τον αρχηγισμό, τον μεσσιανισμό και τον περονι-

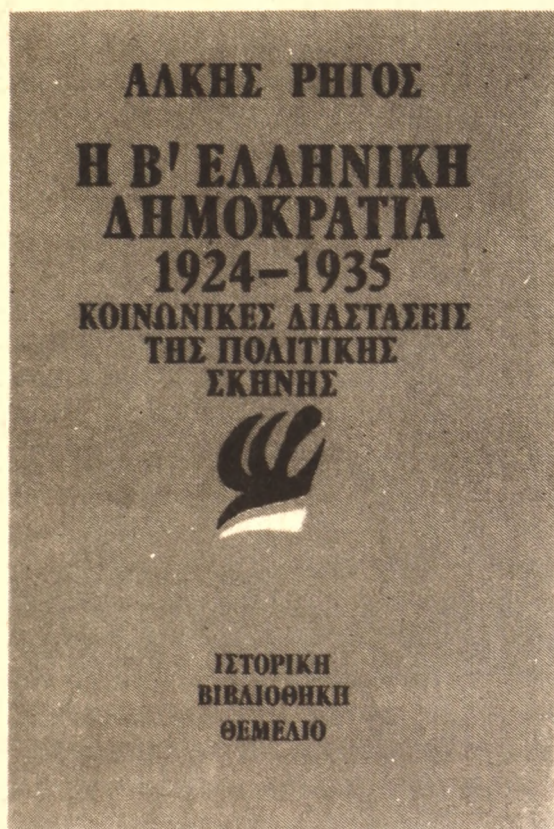
σμό του «σαραντάμερου του Λονδίνου» είναι ότι στο ΠΑΣΟΚ έκαναν πολλά βήματα πίσω. Έκαναν πολλά βήματα πίσω στο θέμα της έλλειψης δημοκρατικών και συλλογικών διαδικασιών, της πολιτικής διαφάνειας, της συνειδητοποίησης των αδυναμιών και των προβλημάτων του Κινήματος.

ΤΩΡΑ όχι μόνο δεν υπάρχει η συνειδηση των ελλείψεων και των αδυναμιών αυτών, αλλά αντίθετα «αριστεροί» και «μαρξίζοντες» από τον κ. Κ. Λαλιώτη, ως τον κ. Γ. Γεννηματά και από τον κ. Κ. Σκανδαλίδη έως τον κ. Στέφανο Τζουμάκα υπερασπίζονται και βιώνουν τον αρχηγισμό, τον μεσσιανισμό και την καπηλεία της ασθένειας του πρωθυπουργού κατά τον πλέον μεσαιωνικό τρόπο.

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ της υγείας του πρωθυπουργού στο Λονδίνο, επέτεινε τα προβλήματα «ύφους και ήθους» του Κινήματος και της κυβέρνησης, ολοκλήρωσε τον πολιτικό ευνουχισμό και αύξησε τις μεγάλες ευθύνες όσων προσκυνούν ολοένα και περισσότερο την κλιμακούμενη μονοκρατορία του Ενός. Να, γιατί η κ. Δήμητρα Λιάνη αποτελεί το ανώτερο στάδιο του σοσιαλισμού του ΠΑΣΟΚ ως φαινόμενο και όχι ως πρόσωπο. Αν όλα αυτά δεν είναι κραυγαλέα αναβίωση ελληνικού περονισμού, τότε τι είναι; Η πρωτότυπη συμβολή του ΠΑΣΟΚ στο διεθνές σοσιαλιστικό κίνημα;

□

Μόλις κυκλοφόρησαν στη σειρά ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

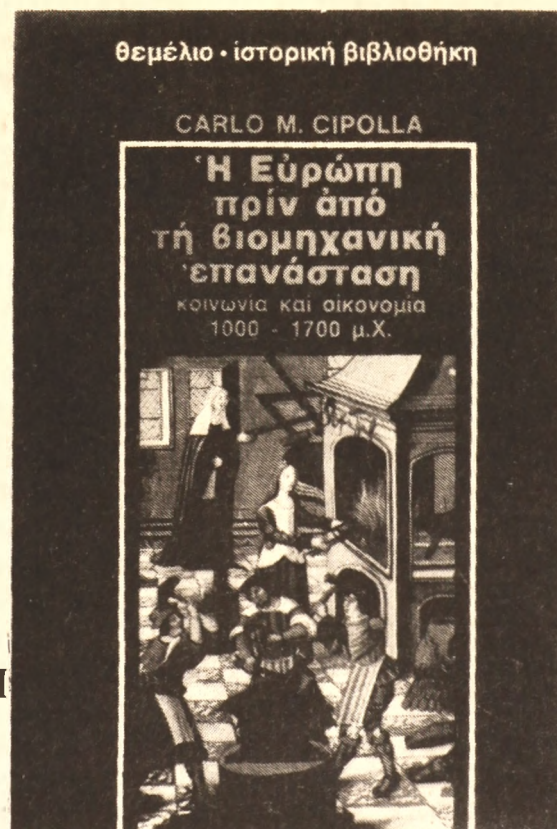

ΑΛΚΗΣ ΡΗΓΟΣ
Η Β' ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
1924-1935

Κοινωνικές διαστάσεις
της πολιτικής
σκηνής

CARLO CIPOLLA
Η ΕΥΡΩΠΗ
ΠΡΙΝ ΑΠΟ
ΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Κοινωνία και οικονομία
1000-1700 μ.Χ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ • ΛΕΣΧΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Σόλωνος 84, Τηλ. 36.08.180, 36.02.646

Η ΔΥΣΤΥΧΙΑ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΔΗΜΟΣ

Η συντονισμένη παραπληροφόρηση, από την κυβερνητική πλευρά, για την πορεία της υγείας του πρωθυπουργού σε συνδυασμό με τις φάσεις του «ειδυλλίου του αιώνας» όπως διαδίδονται από τους «κύκλους των φίλων», δημιουργούν μια κατάσταση απογνώσεως για τους δημοσιογράφους που έτρεξαν στην αγγλική πρωτεύουσα προκειμένου να ενημερώσουν την ελληνική κοινή γνώμη.

Παρασκευή 30 Σεπτεμβρίου 1988, ο πρωθυπουργός της «Αλλαγής» Ανδρέας Παπανδρέου πάει στο χειρουργείο συνοδευόμενος από τη Δήμητρα Λιάνη και το Μιχάλη Ζιάγκα. Ούτε καν τον Κώστα Λαλιώτη ή το Γιώργο Παπανδρέου. Ακριβώς έτσι όπως ξεκίνησε: με τον εαυτό του σε διάφορες εκδοχές.

Μπαίνοντας στο χειρουργείο, τους αποχαιρετά με εκείνη τη χαρακτηριστική κίνηση που χαιρετούσε τα πλήθη προεκλογικά. Αλλά αυτή τη φορά την παράσταση ανέλαβε ένας άλλος «μάγος»: ο δρ. Μαχντί Γιακούμπ.

Έξω αρχίζει η αναμονή. Η κ. Λιάνη βγαίνει κάθε τόσο από το δωμάτιό της, αγωνιώντας μήπως και δεν φωτογραφηθεί σήμερα. Είναι θλιμμένη. Φοράει κάθε φορά το ίδιο «συνολάκι», άψογο πάντως.

Στο προαύλιο, οι κ. Μιχάλης Ζιάγκας και Στάθης Ροκόφυλλος είναι καταστεναχωρημένοι. Για να παρηγορηθούν τρώνε «ψωμοτύρι» - «φίς εντ τσιπς» ήταν, αλλά το ίδιο κάνει - μέσα στην «Μπέντλεϋ» με την οποία κυκλοφορούσαν όλες αυτές τις ημέρες. Ο οδηγός της «Μπέντλεϋ» ζητά απελπισμένα τον Γιακούμπ. Έπαθε αποπληξία από την «ασέβεια».

Ο κ. Κατσάνέβας και η Σοφία Παπανδρέου βρίσκονται μόνοι τους στην άλλη άκρη της πτέρυγας. Η κ. Λιάνη έχει απαγορεύσει στο Θόδωρο να πλησιάσει στην «εντατική».

Στο χειρουργείο ο κ. Παπανδρέου μπήκε στις 11.45'. Από τις 4.30' αρχίζουν να καταφθάνουν οι «έγκυρες» πληροφορίες. «Βγαίνει σε δέκα λεπτά» μου λέει κάποιος παράγων. «Σε τρεις ημέρες θα είναι στην Ελλάδα», προσθέτει άλλος.

Τελικά ο Α. Παπανδρέου «βγήκε» ύστερα από επτά ολόκληρες ώρες. Αμέσως οι τρεις Έλληνες γιατροί (οι κ. Πλέσας, Κρεμαστηνός, Στεφανής) τρέχουν να δουν τον Γιακούμπ και προσπαθούν να τον πείσουν τι ανακοίνωση να βγάλει. Ο Γιακούμπ αγανακτεί, τους φωνάζει «καλά για τον Κωστόπουλο με περάσατε» και δίνει εντολή στο βοηθό του κ. Θεοδώροπουλο να τους ετοιμάσει για το χειρουργείο...

Υστερα από μια ώρα αρχίζει η ενημέρωση από τους κ. Χυτήρη και Μαρούδα. Οι οποίοι, χωρίς καν να κοκκινίζουν, μας λένε ότι ούτε λίγο, ούτε πολύ, ο κ. Παπανδρέου έκανε τρία «μπάι-πας», εκτός από την αντικατάσταση της βαλβίδας. «Και γιατί δεν του έκανε μεταμόσχευ-

ση;» ρωτάμε, «θα ήταν πιο φυσικό και θα κέρδιζε ευκολότερα τις εκλογές».

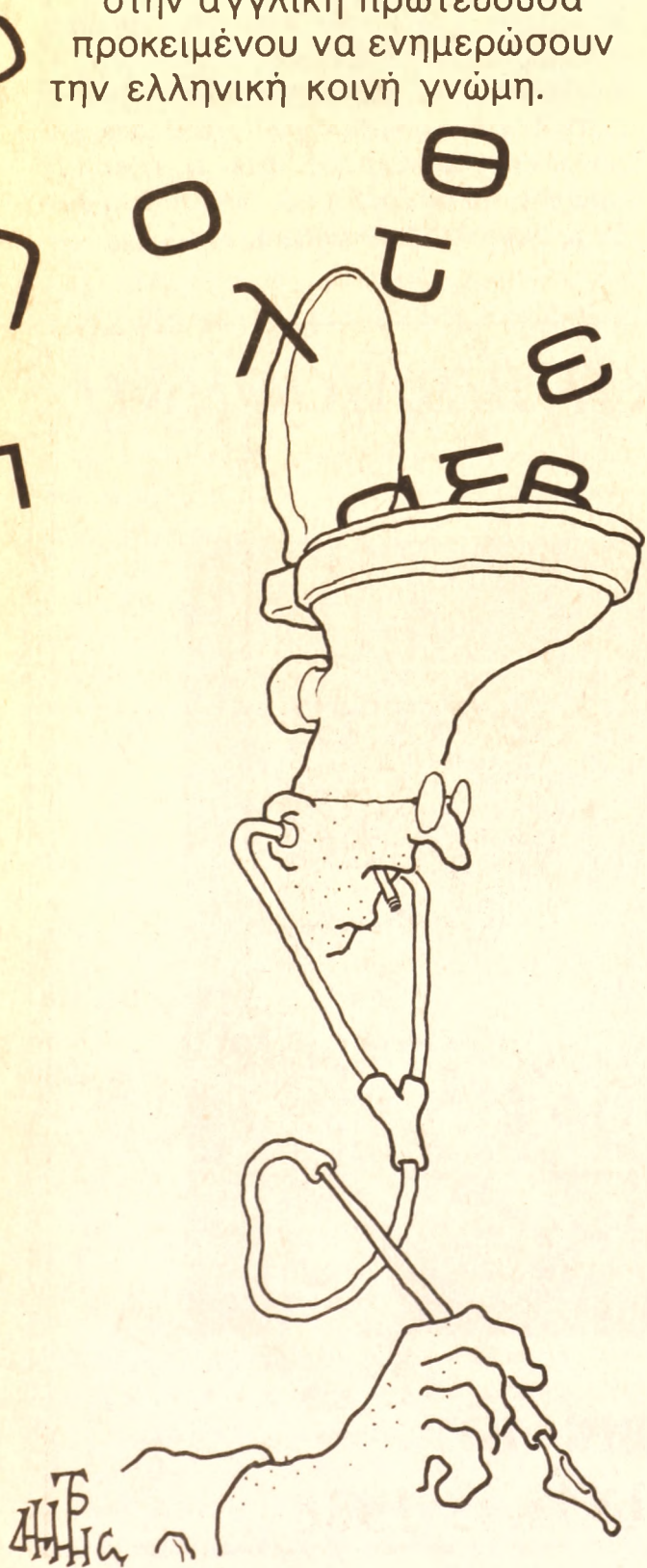
Ακολουθεί «χαμός». Οι δημοσιογράφοι έχουν αγανακτήσει: «Πριν λίγο λέγατε ότι θα του κάνουν μια ψιλοεγχειρησούλα, τώρα τι λέτε;» φωνάζουν στον κ. Μαρούδα. Αυτός τα χάνει, δεν ξέρει τι να πει και εντός ολίγου καταφθάνει ο κ. Φλώρος, ο οποίος υποστηρίζει «αν και δεν είναι καρδιοχειρουργός, αλλά μόνο ένας απλός υπουργός Υγείας» ότι «ο Γιακούμπ δεν ήξερε για τα μπάι-πας μέχρι να τον ανοίξει».

Ως «δαιμόνιος ρεπόρτερ» ανακαλύπτω όμως ότι ήξεραν για το «μπάι-πας» από το Σαιν Τόμας, αλλά το έκρυψαν. Ή δεν ήθελαν να πιστέψουν την αλήθεια, ή έλεγαν «άσε να δούμε μέχρι το χειρουργείο και μετά θα πούμε ότι έφταιγε ο Γιακούμπ». Ποιος μου τα είπε αυτά; «Αν το αποκαλύψεις θα πάθουν την πλάκα τους», έτσι μου είπε ο πληροφοριοδότης μου.

Τελικά βγήκαν όλα στη φόρα. Έκθεση - ντοκουμέντο του Ελληνοαμερικανού καρδιολόγου κ. Καράλη, που δημοσίευσε η «Πρώτη» τη Δευτέρα, επιβεβαίωσε πλήρως όσα γράψαμε στο προηγούμενο ΑΝΤΙ. Ο γιατρός εξέτασε τον πρωθυπουργό στις 29.12.1982 (ακριβώς όπως γράψαμε) και διαπίστωσε σοβαρή καρδιοπάθεια. Αλλά ο κ. Παπανδρέου δεν ήθελε να μπει με τίποτα στο νοσοκομείο.

Τελικά ο μύθος του «Ελ Σιντ» είναι «παραμυθάκι» μπροστά σε αυτά που κατάφερε ο κ. Παπανδρέου. Το 1951 έχει «λύκο», το 1961 μια μορφή αναιμίας, το '77 έπαθε παροξυσμική κολπική ταχυκαρδία, το 1982 συμφορητική καρδιοπάθεια, το 1983 «επιμένουσα διάρροια» και οιδήματα συνέχεια, «ασυνήθιστες δύσπνοιες» συμφορητική αναπνευστική ανεπάρκεια, διατεταμένου τύπου καρδιομυοπάθεια. Και όμως κυβερνούσε.

Δεν περιμένουμε καμιά επανόρθωση από την κυβέρνηση επειδή τα έκρυψε όλα αυτά και μας έλεγε ότι «μια απλή γρίπη είναι». Πιστεύουμε τον κ. Παπανδρέου και τον κ. Κωστόπουλο. Αυτοί μόνο ξέρουν από τι πάσχουν. Ο δεύτερος, ιδιαίτερα, γνωρίζει τι θέλει να πει ο πρώτος. Έτσι όταν τη Δευτέρα το πρωί ο κ. Παπανδρέου είπε στο σωματοφύλακά του «ξέρουμε να κερδίζουμε τη μάχη» ο κ. Κωστόπουλος ανακοίνωσε «Τάκη, πες στο Σωτήρη, ότι ξέρουμε να κερδίζουμε τις μάχες». Τι διάλογο, μόνον ο Μαρού-

ΟΓΡΑΦΟΣ

του Βασίλη Ζήση

δας θα κάνει φιγούρα;

Την ίδια μέρα αποφασίζω να πλησιάσω την κ. Λιάνη. «Γίναμε που γίναμε ρεζίλι και ήρθαμε στο Χέρφιλντ χωρίς λόγο, τίποτα δεν είχε ο άνθρωπος, ας πάρω και συνέντευξη από την αεροσυνοδό» λέω μέσα μου. Τη συναντώ σε ένα διάδρομο —μόλις με είδαν οι φρουροί της είπαν «τρέχα, δημοσιογράφος»— συνοδευόμενη από τις δυο άλλες πρώην αεροσυνοδούς και συνοδούς εδάφους τώρα. Απαντάει προθυμότατα στις ερωτήσεις μου και όταν δεν βρίσκω ερώτηση, ρωτάει μόνη της τον εαυτό της.

«Τι του έκανες του Κατσανέβα;» ρωτώ. Με κοιτάζει με ένα χαμόγελο εχθρικό. «Πάει, μέχρις εδώ ήταν», σκέφτομαι. Αλλά μου απαντά: «Δεν μιλάω για τον Κατσανέβα, μόνον για τον Παπανδρέου».

Στο μεταξύ ο κ. Μαρούδας εξηγεί στον κ. Κατσανέβα γιατί ο πρωθυπουργός «δεν θα τον δεχτεί». Συμβιβάζονται τελι-

κά να περάσει το μέλος του Ε.Γ. να δει το πεθερό του από το «τζάμι» της εντατικής. Όλοι από το «τζάμι» περνούν και ύστερα μας λένε «τον είδα και μου είπε ότι θέλει ελληνικό φαγητό». Η κ. Λιάνη μαγειρεύει συνέχεια σουπτα αυγολέμονο.

Οι «λιανικοί» και οι «μαργαριτικοί» στη Ψάχνω να βρω κανέναν υπουργό να του μιλήσω, αλλά κανείς δεν ανευρίσκεται. Μόνο τον κ. Λούβαρη, τον κ. Κασιφάρα, τον κ. Αρφάνη, τον κ. Ροκόφυλλο και τον κ. Ζιάγκα συναντώ.

νουν οδοφράγματα έξω από το νοσοκομείο. Οι μάχες θα δοθούν υπό τους ήχους Βοσκόπουλου, που ακούει ο κ. Ροκόφυλλος μέσα στην «Μπέντλεϋ». Έχει αλλάξει οδηγό και ετοιμάζεται να φύγει και από το Grosvenor Hotel επειδή εκεί ο κ. Βοσκόπουλος δεν θεωρείται «in».

Οι δημοσιογράφοι της «Αυριανής» κερνάνε όλο τον κόσμο. Αισθάνομαι πράκτορας της Δεξιάς και θέλω να εξιλεωθώ. «Γιατί ήρθα εδώ» αναρωτιέμαι «αφού δεν είχε τίποτα».

Μιλώ για τη Λιάνη με γνωστό παράγοντα. «Μου θυμίζει μια φράση από "τον γέρο και τη θάλασσα"» μου λέει: "Τράβηξες πέρα από τη μοίρα σου ψαρά". Αν είναι δυνατόν. Διαβάζουν και Χεμινγκουαίη. Νέα κρίση συνείδησης.

Πάω στο Grosvenor. Τίποτα κι εκεί. Μόνο μιζοκυνηγοί κυκλοφορούν. Συναντώ τρεις Θεσσαλονικιούς που θέλουν να βγουν φωτογραφία με ένα δημοσιογράφο του ΑΝΤΙ. «Τι θέλετε εδώ τους ρωτάω;». «Θέλουμε ένα ρουσφετάκι από τον κ. Λούβαρη» μου λένε. «Ο γιός μας πρέπει να μπει στο Χέρφιλντ». Να πού πάνε τα λεφτά από τους Magic, σκέφτομαι και παθαίνω κατάθλιψη.

Το βράδυ στο καζίνο, οι συνάδελφοι έχουν κι αυτοί κρίση συνείδησης. «Παίζουμε το παιχνίδι της Λιάνη» ομολογούν.

«Έπρεπε να το γράψω, όταν μου είπε "κτύπα ξύλο" και κτύπησε το ...κεφάλι του» λέει ο ένας.

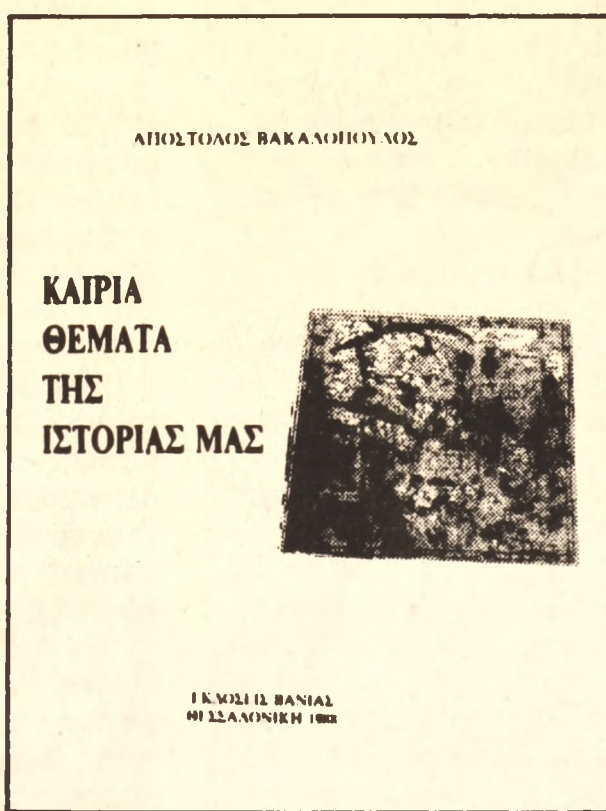
«Κι εγώ έπρεπε να το γράψω, όταν εκείνος δεν μπορούσε να περπατήσει και η Λιάνη τον τραβούσε με το ζόρι για να βγουν φωτογραφία "χεράκι - χεράκι" έστω και "μισό - μισό"».

«Αμ τότε που βγήκε στον ήλιο με ομπρέλλα» λέει ένας άλλος.

Διαδίδεται ότι ορισμένες εφημερίδες θα ζητήσουν χρήματα από την κ. Λιάνη, επειδή ανταποκρίθηκαν με επιτυχία στο ρόλο της διαφήμισής της. Και δεν είναι πια και τόσο συναρπαστική. Αλλά περί ορέξεως ουδείς λόγος. □

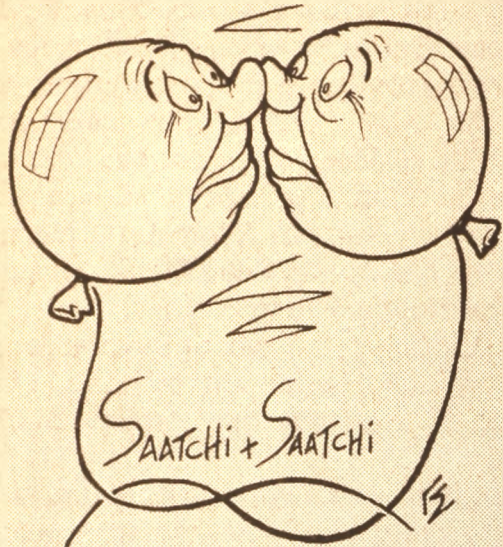

Ο κορυφαίος Έλληνας σλαβολόγος Φ. Μαλιγκούδης εξετάζει ένα από τα πιο καυτά προβλήματα της σύγχρονης πορείας του ελληνισμού και απαντά με τον πιο πειστικό τρόπο στο ζήτημα της καθόδου και της αφομοίωσης των Σλάβων στην Ελλάδα.

Κυκλοφόρησε το νέο βιβλίο του μεγαλύτερου σύγχρονου Έλληνα ιστορικού Απ. Βακαλόπουλου με τίτλο «ΚΑΙΡΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΜΑΣ». Σ' αυτόν τον τόμο περιλαμβάνονται έντεκα εκπληκτικές μελέτες για τα πιο βασικά ζητήματα που απασχόλησαν και απασχολούν την πορεία του έθνους μας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΑΝΙΑΣ • ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1988

Οι Αδελφοί Saatchi, Τσαρλς και Μωρίς, ίδρυσαν την εταιρεία τους στο Λονδίνο, το 1970. Την ίδια χρονιά, πήραν και την πρώτη τους μεγάλη δουλειά, οργανώνοντας για λογαριασμό του «Συμβουλευτικού Εκπαίδευσης Υγείας», τη διαφημιστική εκστρατεία του «κυοφορούντος ανδρός», ιδέα που συνέλαβε ο Τζέρεμι Σινκλαιρ, που σήμερα είναι αντιπρόεδρος της εταιρείας.

Το 1974, οι Saatchi αγοράζουν τη βρετανική εταιρεία GARLAND-COMPTON, μια εταιρεία δηλαδή πολύ μεγαλύτερη από το δικό τους εταιρικό σχήμα.

Το 1979, οι Saatchi αναλαμβάνουν την προεκλογική καμπάνια του βρετανικού Συντηρητικού Κόμματος και προωθούν το γνωστό προεκλογικό σλόγκαν των «Τόρρυς»: LABOUR ISN'T WORKING.

Το 1982, οι Saatchi αγοράζουν την εταιρεία COMPTON OF NEW YORK, για 60 εκατομμύρια δολάρια.

Το Μάιο του 1986, οι Saatchi αγοράζουν μια άλλη μεγάλη αμερικάνικη εταιρεία, την TED BATES, για 500 εκατομμύρια δολάρια και γίνονται το μεγαλύτερο γκρουπ διαφημιστικών εταιρειών στον κόσμο.

Το Σεπτέμβριο του 1987, προσπαθούν να αγοράσουν δυο τράπεζες, τη MIDLAND BANK και τη HILL SAMUEL. Οι χρηματοδότες των Αδελφών Saatchi, διαπιστώνουν ότι και οι δυο αυτές τράπεζες βρίσκονται σε κακή οικονομική κατάσταση, εξαιτίας των μη αποδιδόμενων σε αυτές χρεών, από χώρες της Λατινικής Αμερικής. Οι Saatchi, δεν βρίσκουν τα χρήματα που χρειάζονται για να υλοποιήσουν τα σχέδιά τους.

Σήμερα οι Saatchi, είναι αναμφισβήτητα το μεγαλύτερο γκρουπ διαφημιστικών εταιρειών στον κόσμο. Είναι ιδιοκτήτες των δυο από τις τρεις μεγαλύτερες διαφημιστικές εταιρείες του κόσμου. Οι εταιρείες τους, καλύπτουν ένα ευρύτατο φάσμα δραστηριοτήτων, ανάμεσά τους και εταιρείες παροχής πολιτικών συμβουλών.

Η Ν.Δ. ΩΣ ΔΙΑΦ

Τα όσα ακολουθούν έχουν ενδιαφέρον και για το πώς το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης προετοιμάζεται για τις εκλογές και για τις προτάσεις που διατυπώνονται από τους διαφημιστικούς του συμβούλους. Βέβαια η ΝΔ μπορεί να μην έχει ακόμη καταλήξει σε μια τακτική —και σε αυτό συγκλίνουν οι περισσότερες πληροφορίες— όπως και μπορεί επίσης να αποτελούν μία εκδοχή τα όσα ακολουθούν του σχεδιασμού της.

Αυτό όμως δεν μειώνει τη σημασία που έχει ο τρόπος και η μέθοδος με την οποία προετοιμάζεται για τις εκλογές. Από αυτή την άποψη είναι ιδιαιτέρως ενδιαφέροντα τα όσα εκτίθενται στη συνέχεια.

Βέβαια, μετά την ασθένεια του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου και την εγχείρηση πολλά αλλάζουν, όπως και τα δεδομένα στα οποία βασίζονται οι επισημάνσεις της «συμβούλου» της ΝΔ παρά ταύτα όμως, πολλά διατηρούν στο ακέραιο τη σημασία τους, αφού πλέον το «μάρκετιγκ», απ' ό,τι φαίνεται γίνεται ένα κυρίαρχο στοιχείο των πολιτικών αναμετρήσεων.

Εντείνεται το κλίμα εσωτερικών διενέξεων στη Νέα Δημοκρατία; Το ερώτημα παρουσιάζεται με έμφαση την τελευταία περίοδο στον Τύπο και βέβαια την επαναφορά του στην επικαιρότητα, ευνοούν οι «κόντρες» δηλώσεων Μητσοτάκη - Έβερετ. Υπάρχουν ακόμη οι μικρότερης εμβέλειας, αλλά κρίσιμες, «αποκλίσεις» Ανδριανόπουλου, αλλά και η επανενεργοποίηση της Πολιτείας, που κι αυτά δίνουν τη δική τους διάσταση στα εσωτερικά προβλήματα της Νέας Δημοκρατίας.

Ο «διάλογος» που σήμερα διεξάγεται στους κόλπους του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης περί «φιλελευθερισμού» ή περί «ριζοσπαστικού φιλελευθερισμού», σε συνδυασμό με το «άνοιγμα» του κ. Μητσοτάκη προς την ακροδεξιά και τα υπολείμματα της χούντας κατά την παρουσία του στη Θεσσαλονίκη, αναδεικνύουν το σημερινό «ιδεολογικό» πρόβλημα της Νέας Δημοκρατίας. Ένα πρόβλημα που εφόσον είναι απόρροια μιας γνήσιας δημοκρατικής εσωκομματικής διεργασίας, καταλογίζεται σαφώς στα «θετικά» του κόμματος αυτού και ανεξάρτητα από τις γενικές διαφωνίες ή συμφωνίες αρχής, που έκαστος διατηρεί στις σχέσεις του με το χώρο αυτόν. Όταν όμως ο «διάλογος» αυτός, δεν είναι παρά ένα σημείο ενός σχεδίου άλωσης της κυβερνητικής εξουσίας, ενός σχεδίου μάλιστα που ουδώς λαμβάνει υπόψη του την ανάγκη ιδεολογικού εκσυγχρονισμού της συντηρη-

τικής παράταξης στην Ελλάδα, τότε το πράγμα γίνεται τελείως διαφορετικό. Πολύ περισσότερο όταν το σχέδιο αυτό δεν καταρτίστηκε από τη Νέα Δημοκρατία και στα πλαίσια έστω μιας λογικής που καθιστά κάθε «προεκλογικό» χειρισμό θεμιτό, αλλά έξω απ' αυτήν και ιδίως έξω κι από την Ελλάδα.

Η πολιτική του μάρκετιγκ

Συγκεκριμένα στοιχεία που βρίσκονται στη διάθεσή μας, αποδεικνύουν σαφώς ότι οι προθέσεις του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης στο πεδίο αυτό, είναι κάθε άλλο παρά αγαθές. Η «ενωμένη» και «ιδεολογικά προβληματιζόμενη» Νέα Δημοκρατία, σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά, δεν είναι αποτέλεσμα μιας ωρίμανσης, φυσικής συνέπειας της κρίσης που διαπερνά το κόμμα αυτό, από το 1980 και μετά. Αντίθετα, είναι αποτέλεσμα ενός πολιτικού προγραμματισμού, που αποτελεί πρόταση μεγάλου ιδιωτικού οργανισμού παροχής πολιτικών συμβουλών σε κόμματα και άλλους πολιτικούς οργανισμούς. Πρόκειται για την εταιρεία των πασίγνωστων, Αδελφών Saatchi, που έχει την έδρα της στο Λονδίνο.

Η «συνεργασία» Νέας Δημοκρατίας - Αδελφών Saatchi, εγκαινιάστηκε λίγο μετά τις επισκέψεις του κ. Μητσοτάκη στο Λονδίνο και τη Χάγη και τις συναντήσεις που είχε στις δυο αυτές χώρες με τη Βρετανή πρωθυπουργό Μάργκαρετ Θάτσερ και τον καγκελάριο Χέλμουτ Κολ.

ΜΙΣΤΙΚΗ ΤΑΙΡΕΙΑ

του Χρήστου Σπύρου

Είναι άλλωστε πολύ πιθανό ότι οι δυο αυτοί επιφανείς εκπρόσωποι της ευρωπαϊκής συντήρησης, ήταν εκείνοι που υπέδειξαν στον αρχηγό της Νέας Δημοκρατίας τη λύση «Saatchi». Ανεξάρτητα πάντως από την παραπάνω πιθανότητα, το βέβαιο είναι ότι η Νέα Δημοκρατία ανέθεσε στην εταιρεία των Αδελφών Saatchi, τη διαμόρφωση της πολιτικής της γραμμής μέχρι τις εκλογές του 1989.

Άξιο σημείωσης είναι επίσης το γεγονός ότι μέσα στο κλίμα του «συνωμοτισμού» που απαιτούν τέτοιου τύπου χειρισμοί, παρ' όλο που η εταιρεία των Αδελφών Saatchi διαθέτει εταιρική εκπροσώπησή της στην Αθήνα, τη γνωστή εταιρεία ADEL-SAATCHI AND SAATCHI (πρώην ADEL-COMPTON), στην κατάρτιση της γραμμής της Νέας Δημοκρατίας συμμετείχε μόνο η έδρα του Λονδίνου. Όλα τα υπάρχοντα μάλιστα στοιχεία, συνηγορούν στην άποψη ότι η «ελληνική» εταιρεία ADEL-SAATCHI AND SAATCHI, δεν εγνώριζε καν την ανάμιξη των Αδελφών Saatchi στην υπόθεση αυτήν, εφόσον το «πακέτο» της προεκλογικής προβολής της Νέας Δημοκρατίας έχει ήδη αναλάβει άλλη ελληνική εταιρεία, η SPOT-THOMSON.

Τα προβλήματα της ΝΔ

Το μεγάλο βέβαιο ενδιαφέρον της υπόθεσης αυτής, είναι το ποια υπήρξε τελικά η γραμμή που η εν λόγω εταιρεία διαμόρφωσε για λογαριασμό της Νέας Δημοκρατίας. Ας έρθουμε λοιπόν τώρα στο θέμα αυτό. Ο «πρωτότυπος» αυτός πολιτικός σύμβουλος της Νέας Δημοκρατίας, αφού μελέτησε όλα τα δεδομένα αυτής της περιόδου, επεσήμανε τα παρακάτω τέσσερα «προβλήματα» για το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης:

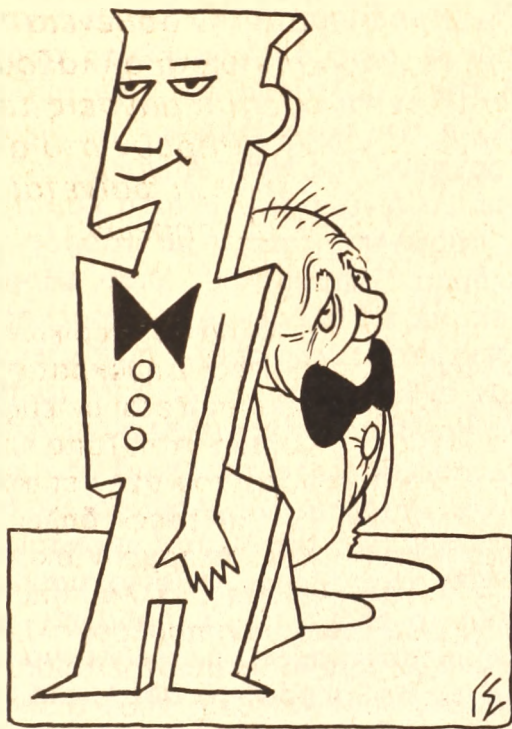
1. Η Νέα Δημοκρατία, υπό την ηγεσία του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη, δε συνιστά τελικά αξιόμαχο αντίπαλο του ΠΑΣΟΚ, με δεδομένο βέβαια το «αντίπαλο δέος» που λέγεται Ανδρέας Παπανδρέου. Με ανοιχτά μάλιστα εναντίον του κ. Μητσοτάκη τα μέτωπα Έμπερτ αλλά και των άλλων «δελφίνων», σε καμιά περίπτωση δεν θεωρείται πιθανόν ότι θα μπορέσει να συγκεντρώσει το εκλογικό εκείνο ποσοστό, που θα της επιτρέψει να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Πολύ περισσότερο μετά την αποχώρηση ε-

πιφανών στελεχών του κόμματος και τη διαγραφή ή απομάκρυνση άλλων.

2. Η Νέα Δημοκρατία, παρά την εμφανή φθορά του ΠΑΣΟΚ, αδυνατεί να προσεταρριστεί στη συντριπτική πλειοψηφία τους, τους δυσареστημένους ψηφοφόρους.

3. Υπό τις δυο προηγούμενες προϋποθέσεις, παραμένει ανοιχτή η δυνατότητα του ΠΑΣΟΚ, με τους κατάλληλους χειρισμούς να προσελκύσει ξανά τους δυσареστημένους ψηφοφόρους, αποσπώντας ταυτόχρονα από την Αριστερά τις ψήφους εκείνες που θα του λείπουν, για να πετύχει την τρίτη στη σειρά εκλογική νίκη του.

4. Μια τρίτη στη σειρά εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ, θα ευνοούσε αντικειμενικά τις φυγόκεντρες τάσεις στη Νέα Δημοκρατία και θα απομάκρυνε κατά πολύ τις ελπίδες για επαναφορά της στην εξουσία,

σε σύντομο χρόνο. Κι αυτό γιατί η Νέα Δημοκρατία, σε δυο έστω κομμάτια, σε καμιά περίπτωση δεν θα συνιστούσε αξιόμαχο αντίπαλο για το ΠΑΣΟΚ, ακόμη και για τις επόμενες μετά το 1989 εκλογές.

Μετά τον προσδιορισμό των τεσσάρων αυτών «προβλημάτων» της Νέας Δημοκρατίας, οι ζητούμενες λύσεις καθίστανται εμφανείς:

- διασφάλιση της ενότητας στη Νέα Δημοκρατία και σταθεροποίηση της ηγεσίας Μητσοτάκη, με την ενίσχυση βέβαια του αρχηγικού του «image», τουλάχιστον μέχρι τις εκλογές του 1989·

- «εξουδετέρωση» των δυσареστημένων ψηφοφόρων για το ΠΑΣΟΚ·

- αποτροπή της πιθανότητας προσεταιρισμού ψήφων της Αριστεράς, από πλευράς του ΠΑΣΟΚ·

- αναζήτηση των σημείων σύμπτωσης των φιλοδοξιών του κ. Μητσοτάκη και των εσωκομματικών του αντιπάλων, διαμόρφωση της γραμμής του κόμματος επί

των σημείων αυτών και εξεύρεση οριστικής λύσης στο ηγετικό πρόβλημά του.

Τα γιατροσόφια

Ας δούμε όμως στη συνέχεια, ποιες υπήρξαν οι συγκεκριμένες προτάσεις των Αδελφών Saatchi για τη διαμόρφωση της γραμμής της Νέας Δημοκρατίας επί των αξόνων που οι ίδιοι κατάρτισαν, έτσι όπως τους περιγράψαμε παραπάνω.

Σε ό,τι αφορά την αποκατάσταση της ενότητας της Νέας Δημοκρατίας, καθίσταται σαφές ότι το πρώτο σημείο σύμπτωσης των φιλοδοξιών του σημερινού ηγέτη της και των επίδοξων διαδόχων του, είναι να κερδηθούν οι εκλογές του 1989. Εφόσον η Νέα Δημοκρατία κατορθώσει να κερδίσει τις εκλογές του 1989, η «αποχώρηση» του κ. Μητσοτάκη από την πολιτική σκηνή, καθίσταται πολύ απλούστερη αφού η «αποχώρηση» αυτή θα έπεται μιας εκλογικής επικράτησής του σε βάρος του κ. Ανδρέα Παπανδρέου. Το σενάριο των αδελφών Saatchi προβλέπει στο σημείο αυτό, τη συνεργασία όλων των σημαντικών προσώπων της Νέας Δημοκρατίας, για να επιτευχθεί η εκλογική νίκη το ερχόμενο καλοκαίρι. Στη συνέχεια ο κ. Μητσοτάκης αναχωρεί από την ηγεσία του κόμματος και παραχωρεί τη θέση του σε ένα σχήμα συλλογικής ηγεσίας από τους σημαντικότερους «δελφίνους». Το σενάριο ολοκληρώνεται με την πρόταση, από πλευράς της Νέας Δημοκρατίας, του Κωνσταντίνου Καραμανλή, ως υποψηφίου για την Προεδρία της Δημοκρατίας.

Πρόταση που και βέβαια θα υπερψηφιστεί από τη Βουλή, εφόσον θα υπάρχει το δεδομένο της εκλογικής νίκης της Νέας Δημοκρατίας. Είναι δε σαφές ότι αν τα πράγματα εξελιχτούν κατά τέτοιο τρόπο, το ΠΑΣΟΚ θα έχει ηττηθεί κατά κράτος, συμπαρασύροντας στην ήττα του τόσο τον κ. Ανδρέα Παπανδρέου, όσο και τη δική του εκδοχή για τις μελλοντικές εξελίξεις και ανεξάρτητα από το εάν και κατά πόσο ο σημερινός πρωθυπουργός και το κόμμα του τήρησαν τις προγραμματικές τους θέσεις έναντι του ελληνικού λαού.

Το σενάριο των Αδελφών Saatchi, στηρίζεται στην απλή αντιστροφή της λογικής που διέπει τη σκέψη των ελληνικών πολιτικών δυνάμεων, σε ό,τι αφορά τις διεργασίες ανάδειξης διαδόχων σχημάτων. Προσπαθεί να αξιοποιήσει την ιδεολογική εμπλοκή της συντηρητικής παράταξης στην Ελλάδα, που αντιστοιχεί της άλλωστε συναντάμε σε όλο το φάσμα της πολιτικής σκηνής, μεταμφιέζοντάς την σε μια ευρεία και πολλά υποσχόμενη ιδεολογική πολυσυλλεκτικότητα, που ενδυνάμει έχει τις προϋποθέσεις να βρει τις ενδεδειγμένες λύσεις στα καυτά μελ-

λοντικά προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας.

Μάρκετιγκ για την εξουσία

Σε ό,τι αφορά την αναγκαιότητα «εξουδετέρωσης» των δυσανεσθημένων ψηφοφόρων, το σενάριο των Αδελφών Saatchi προβλέπει την έντεχνη προβολή της λύσης «λευκή ψήφος» για τους ψηφοφόρους αυτούς, που βέβαια η συντριπτική πλειοψηφία τους προέρχεται από το ΠΑΣΟΚ. Είναι φανερό ότι το σενάριο αυτό, στηρίζεται στην εκτίμηση ότι οι δυσανεσθημένοι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ, είναι μεν πολλοί, πολύ λίγο δε συνδεδεμένοι με τη Νέα Δημοκρατία, αφού οι δημοσκοπήσεις συμπίπτουν στην επισήμανση ότι το ΠΑΣΟΚ έχει απώλειες, η Νέα Δημοκρατία και η Αριστερά πολύ μικρή άνοδο ή σταθερότητα και οι λεγόμενοι «αναποφάσιμοι» θεαματική άνοδο. Με αυτήν τη συνθήκη, οι Αδελφοί Saatchi εκτιμούν ότι δεν υπάρχουν οι χρονικές αλλά και άλλες προϋποθέσεις για να προσελκυσθούν οι «αναποφάσιμοι» ψηφοφόροι στη Νέα Δημοκρατία.

Το σενάριο αυτό, στο ίδιο σημείο συμπληρώνεται από την έντεχνη στήριξη της Αριστεράς από πλευράς της Νέας Δημοκρατίας, έτσι ώστε οι «αναποφάσιμοι» ψηφοφόροι που δεν θα ικανοποιούνται από τη λύση της «λευκής ψήφου» να μην επιστρέψουν στο «μονόδρομο» ΠΑΣΟΚ, αλλά να υπερψηφίσουν τελικά την «εναλλακτική» Αριστερά.

Τα παραπάνω γεγονότα και στοιχεία, απομυθοποιούν τραγικά τη μέχρι πρότινος δεδομένη άποψη ότι η Νέα Δημοκρατία είναι κόμμα με ηγεσία «υπό απαγόρευση». Το ίδιο συμβαίνει και με την άποψη ορισμένων άλλων πλευρών, σύμφωνα με την οποία ο κ. Μητσοτάκης έχει κερδίσει το γύρο αυτόν από τους εσωκομματικούς αντιπάλους του, που δεν παύουν φυσικά να καιροφυλακτούν για να εκμεταλλευτούν τα όποια λάθη θα κάνει ο σημερινός αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας. Η σημερινή πολιτική γραμμή της Νέας Δημοκρατίας, ανάγεται πλέον στις διαστάσεις μιας «συμφωνίας κυρίων» μεταξύ του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη και των αντιπάλων του μέσα στο κόμμα. Μία πολιτική γραμμή, που περιγράψαμε ήδη το πώς, που και από ποιους καταρτίστηκε. Είναι δε απαραίτητο να προσθέσουμε, ότι το σχέδιο των Αδελφών Saatchi περιλαμβάνει πέρα από τον εντοπισμό των θεμελιωδών παραμέτρων της πολιτικής γραμμής της Νέας Δημοκρατίας στην περίοδο αυτήν και «τρέχουσες» υποδείξεις για την αρτιότερη εφαρμογή του. Όπως για παράδειγμα, την επισήμανση ότι η «ενότητα» της Νέας Δημοκρατίας δεν πρέπει να πέσει αποτόμως εξ ουρανού, αφού ουδείς αφελής θα υπήρχε, ικανός να πιστέψει ότι τέτοιες ε-

ξελίξεις μπορούν να κυοφορούνται, χωρίς την παράλληλη ύπαρξη κάποιων «αφανών» συμφωνιών. Η αναζήτηση των «αφανών» αυτών συμφωνιών θα ήταν εκείνη, που θα οδηγούσε τον πολιτικό μίτο της Αριάδνης στην αποκάλυψη όσων περιγράφονται στο κείμενο αυτό. Μια αποκάλυψη που βέβαια απεύχεται η Νέα Δημοκρατία. Το σενάριο των Αδελφών Saatchi, στο λεπτό αυτό σημείο θεωρεί απαραίτητη τη βαθμιαία αποκατάσταση της «ενότητας» στη Νέα Δημοκρατία και την τελική επίτευξη της λίγο πριν τις εκλογές. Στο ενδιάμεσο διάστημα, οι όσες «συγκρούσεις» θα πρέπει να είναι όλο και ηπιώτερες και όλο και περισσότερο επί των «ιδεολογικών» διαφορών.

Το πρόβλημα με τον αρχηγό

Σε ό,τι αφορά την αναγκαιότητα ενίσχυσης του αρχηγικού προφίλ του κ. Μητσοτάκη, το σενάριο του Αδελφών Saatchi θεωρεί απαραίτητη τη δημιουργία και εφαρμογή μιας συγκεκριμένης προπαγανδιστικής πολιτικής, που πέρα από την προβολή των «χαρισμάτων» του σημερινού αρχηγού της Νέας Δημοκρατίας θα πρέπει να δίνει πολύ μεγάλη βαρύτητα στην παράλληλη απόπειρα φθοράς του κ. Ανδρέα Παπανδρέου. Μιας φθοράς, που επίσης θα πρέπει να ξεκινήσει πολύ προσεκτικά και όχι ορατά συνδεδεμένη με τον άνθρωπο που τελικά θα πλήξει, για να καθίσταται περισσότερο πειστική.

Η αναμφισβήτητη αρτιότητα του σεναρίου που κατάρτισαν οι Αδελφοί Saatchi για λογαριασμό της Νέας Δημοκρατίας, έχει ήδη κατορθώσει να ενισχύσει σημαντικά το κόμμα που εκπροσωπεί την ελληνική συντήρηση, με δεδομένα επί πλέον τα οφθαλμοφανή σφάλματα του ΠΑΣΟΚ και ιδίως στο πεδίο της πειστικά αποδεικνυόμενης δικής του «φιλελεύθερης» καταγωγής.

Παρά ταύτα, η τεχνητή έστω «ενότητα» της Νέας Δημοκρατίας, αποδεικνύεται δυσκολότερη από ό,τι είχε στην αρχή εκτιμηθεί. Η παλαιότερη, η σημερινή και η επίδοξη αυριανή ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας, η κάθε μία για λογαριασμό δικό της, δεν παραλείπουν σε κάθε ευκαιρία να ενεργούν αυτοβούλως υποκύπτοντας στις αναγκαιότητες των επί μέρους πολιτικών προβολής προσώπων. Την κατάσταση αυτήν, εντείνει δε κατά πολύ το γεγονός της ασθένειας του κ. Παπανδρέου και των συνακολούθων επιρροών του στην ελληνική πολιτική σκηνή. Ένα γεγονός που φαίνεται να πείθει τους περισσότερους από εκείνους που συμμετέχουν στη «συμφωνία κυρίων» που εμπνεύστηκαν οι Αδελφοί Saatchi, ότι είναι η κατάλληλη στιγμή να παιχτεί το δικό τους προσωπικό «χαρτί». Η ίδια άλλωστε η παρουσία του κ. Μητσοτάκη στην ευαίσθητη αυτήν συμμα-

χία των «ηγετών» της Νέας Δημοκρατίας, δημιουργεί εύλογες ανασφάλειες για την τήρηση των όσων έχουν συμφωνηθεί. Πρόσφατα μάλιστα, ο κ. Μητσοτάκης ανέθεσε την υπόθεση της προσωπικής του προβολής σε μεγάλη αμερικάνικη διαφημιστική εταιρεία, ενεργώντας βέβαια για δικό του και μόνο λογαριασμό και εν αγνοία των υπολοίπων. Για την υπόθεση όμως αυτήν, που παρουσιάζει επίσης ιδιαίτερο ενδιαφέρον, θα επανέλθουμε σύντομα με περισσότερα στοιχεία. Γεγονός ωστόσο αναμφισβήτητο παραμένει ότι ο κ. Μητσοτάκης είναι τόσο κακή περίπτωση για την εφαρμογή της οιασδήποτε καμπάνιας προβολής του, ώστε να χρειάζονται πλείονες της μιας διαφημιστικές καμπάνιες, όπως αποδεικνύει αυτή η αναμέτρηση των εταιρειών που αναφέραμε παραπάνω.

Όλα αυτά, δημιουργούν επιπλέον μια σειρά από «ευτράπελα» γεγονότα. Ας δούμε για παράδειγμα την περίπτωση του κ. Τζαννή Τζαννετάκη, που είναι υπεύθυνος από πλευράς Νέας Δημοκρατίας, για την προεκλογική εκστρατεία του κόμματος. Η ευθύνη αυτή, ανετέθη στον κ. Τζαννετάκη από το σημερινό αρχηγό της Νέας Δημοκρατίας, σε μια προσπάθεια του κ. Μητσοτάκη να απαλύνει τη δυσανεσθεια του κ. Τζαννετάκη για το γεγονός ότι δεν είχε υποδειχτεί από τη Νέα Δημοκρατία ως υποψήφιος Δήμαρχος Αθηναίων. Τα υπάρχοντα δε στοιχεία, συνηγορούν στην άποψη ότι ο κ. Τζαννετάκης χειρίζεται τα προεκλογικά της Νέας Δημοκρατίας, χωρίς να έχει υπόψη του την ύπαρξη του σεναρίου Saatchi. Το ίδιο μάλιστα φαίνεται να συμβαίνει και με τον κ. Δημήτρη Μαύρο, διευθύνοντα σύμβουλο της εταιρείας SPOT-THOMSON, που έχει αναλάβει, επίσημα τουλάχιστον, τη διαμόρφωση της προεκλογικής καμπάνιας της Νέας Δημοκρατίας, όπως είπαμε και στην αρχή!

Όπως και να είναι, οι όσες κρίσιμες αποκαλύψεις καταγράφονται εδώ, αναδεικνύουν με τραγικό τρόπο τη φοβερή γύμνια του ΠΑΣΟΚ σε αντίστοιχα θέματα. Η Νέα Δημοκρατία, ανεξάρτητα από την «αγαθότητα» των προθέσεών της για το μέλλον της χώρας, προετοιμάζεται σκληρά για τις ερχόμενες εκλογές και παρά τις όποιες δυσκολίες και διενέξεις, τα σχέδιά της προχωρούν. Το ΠΑΣΟΚ αντίθετα, προετοιμάζεται να κατέβει στον προεκλογικό αγώνα, εξοπλισμένο με τα «καρυσόφιλια» του 1981, που μόνο παρελθοντολογικές αναφορές μπορούν να υποδεικνύουν. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, δεν φαίνεται καθόλου υπερβολή να θεωρούμε αφελείς όσους πιστεύουν ότι το «μαγικό ραβδάκι» του ασθενούντος πρωθυπουργού, θα είναι και πάλι αρκετό για να χαρίσει στο ΠΑΣΟΚ την τρίτη στη σειρά εκλογική του νίκη. □

Ο ΘΕΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΛΗΨΕΩΝ

του Σωτήρη Ρουμελιώτη

Ο νόμος 1735/87 για τις προσλήψεις, που αποτελεί ένα εκσυγχρονιστικό νομοθέτημα γιατί αποκλείει τις προσλήψεις από το παράθυρο θεωρήθηκε τελικά μειονέκτημα από τους πάλαι ποτέ οραματιστές. Βλέπουν ότι το ένα και μοναδικό τώρα όραμά τους η παραμονή στην εξουσία, θα συντριβεί χωρίς το ρουσφέτι και την υποσχესιολογία.

Η φιλολογία για την επαναφορά του σταυρού προτίμησης, που χαροποίησε και τους βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, τους έκανε να σκεφθούν και πρακτικά. Για να έχει αντίκρουσμα η επανακαθιέρωσή του, θα πρέπει να συνοδεύεται και από την «ανάλογη πολιτική» προς τους ψηφοφόρους.

Αυτό, εκφράστηκε τελικά με τη μορφή «ανησυχιών» των βουλευτών του Κινήματος, στη συνεδρίαση του Κοινοβουλευτικού Τομέα Ελέγχου, μια εβδομάδα πριν από το ΠΑΣΧΑ του 1988 με αφορμή το νόμο για τις προσλήψεις. Δηλαδή, οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, δεν ζητούσαν απλά να γίνουν προσλήψεις πριν από τις εκλογές, προσλήψεις που θα έκαναν οι ίδιοι ουσιαστικά με διορισμούς ανθρώπων από τις περιφέρειές τους, αλλά ζητούσαν να μην εφαρμοστεί καν ο νόμος. Άφηναν όμως να διαφανούν και τα ολίγα εναπομείναντα... σοσιαλιστικά ιδεώδη, προτείνοντας, ο νόμος αυτός να εφαρμοστεί μετά τις εκλογές.

Το μήνυμα των βουλευτών «έπιασε» αμέσως ο κ. Κουτσόγιωργας ο οποίος το έθεσε πλέον ανοιχτά σε πρόσφατη συνεδρίασή του ΚΥΣΥΜ. Η τοποθέτηση του κ. Κουτσόγιωργα στο Κυβερνητικό Συμβούλιο, δεν διέφερε σε τίποτα από αυτή των βουλευτών, λες και την είχε σκεφθεί ο ίδιος εγκέφαλος...

Στο παιχνίδι όμως είχε μπει πιο πριν ο πρόεδρος της Βουλής Γιάννης Αλευράς, ο οποίος καθυστέρωσε τη συζήτηση του νόμου 1735 στη Βουλή, μην ξέροντας τι να κάνει. Να υποκύψει στις πιέσεις του κ. Κουτσόγιωργα να πάει ο νόμος στις καλένδες, ή στις πιέσεις του υπουργού Προεδρίας Απόστολου Κακλαμάνη και λίγων στελεχών του ΠΑΣΟΚ, σύμφωνα με τους οποίους η ψήφιση του νόμου θα λειτούργουσε υπέρ της κυβέρνησης.

Σε δύο ή τρεις συναντήσεις που είχε με τον κ. Κακλαμάνη ο κ. Παπανδρέου,

προέτρεπε τον υπουργό να ολοκληρώσει τις διαδικασίες και να προχωρήσει. Το αντίθετο όμως φαίνεται ότι συμφωνούσε με τον κ. Κουτσόγιωργα. Αποτέλεσμα, να μην προχωρεί η εφαρμογή του νόμου και να μην προχωρούν οι —νόμιμες— προσλήψεις, που κανονικά θα έπρεπε να έχουν γίνει από το Μάιο.

Έτσι, φθάσαμε στο σημείο, να μπει στο χορό και ο υπουργός Οικονομικών Δημήτρης Τσοβόλας, που αντιμετώπιζε με δέος το ενδεχόμενο να γίνουν προσλήψεις μέσα στο 1988. Το έλλειμμα πάνω από 120 δισεκατομμύρια στον προϋπολογισμό, θα μεγάλωνε ακόμη περισσότερο, ώστε θα του ήταν αδύνατο να το δικαιολογήσει, κάτι που ίσως του στοίχιζε την υπουργική καρέκλα.

Αυτή ήταν και η καλύτερη αφορμή που περίμενε ο κ. Κακλαμάνης, για να δικαιολογήσει την μη εφαρμογή του νόμου. Έτσι, στη συνάντηση της 27ης Σεπτεμβρίου με τους δημοσιογράφους δήλωσε, ότι «δεν είναι σε θέση να ανακοινώσει ούτε πόσοι θα προσληφθούν ούτε πότε θα γίνουν οι προσλήψεις», με το αιτιολογικό, ότι «η προσπάθεια της κυβέρνησης να περιορίσει τα ελλείμματα του δημοσίου, είχε επιπτώσεις και στις προσλήψεις».

Βέβαια, ο υπουργός Προεδρίας γνωρίζει την αλήθεια, αλλά πώς μπορεί να αντιδράσει, τη στιγμή που τα περισσότερα μέλη της κυβέρνησης και στελέχη του ΠΑΣΟΚ, με επικεφαλής τον κ. Κουτσόγιωργα, «επαναστατούν» και στο άκουσμα μόνο του νόμου;

Γιατί εκεί βρίσκεται το πρόβλημα. Θέμα διαδικασιών δεν υπάρχει. Οι αιτήσεις των υπουργείων, των ΝΠΔΔ και των ΟΤΑ έχουν προ πολλού επεξεργαστεί και βρίσκονται ήδη στα συρτάρια του κ. Κακλαμάνη. Και δεν είναι λίγες. Είναι κάτι παραπάνω από 50.000 οι «ανάγκες» σε προσωπικό. Ο αριθμός αυτός βολεύει άριστα τον κ. Κουτσόγιωργα και τους βουλευτές, που πρόθεσή τους είναι να γίνουν αυτές οι προσλήψεις, όχι βέβαια με βάση το νέο νόμο, αλλά με τον πατροπαράδοτο και άγραφο νόμο του ρουσφετιού.

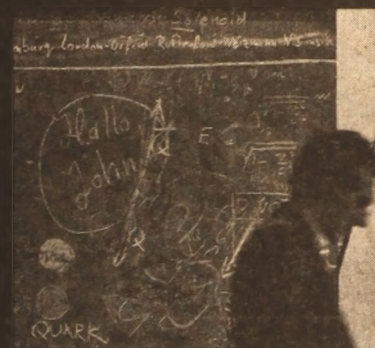
Λίγη υπομονή χρειάζεται και όλα θα φανούν...

Ένας θαυμάσιος εκλαϊκευτής της επιστήμης μεταφράζεται

για πρώτη φορά
στην Ελλάδα

Κβαντομηχανική
πλάνη ή πραγματικότητα;

Μια υπέροχη κριτική ανάλυση
των εννοιολογικών προβλημάτων της

Alastair Rae
Πανεπιστήμιο Birmingham

Alastair Rae

Πανεπιστήμιο Birmingham

Κβαντομηχανική:
πλάνη ή πραγματικότητα;

- «Μια εξαιρετική προσπάθεια ενός επιστήμονα να επιλύσει τα παράδοξα της φυσικής του 20ου αιώνα...» **The Sciences**
- «Ο μη ειδικός που θέλει να ενημερωθεί στα σύγχρονα προβλήματα της κβαντικής φυσικής πρέπει ν' αρχίσει μ' αυτό το βιβλίο» **AM. Journal Physics**

σελ. 216, Εκδόσεις Κάτοπτρο,
1100 δρχ.

Ακόμη κυκλοφορούν:

- Sir Fred Hoyle: τα δέκα πρόσωπα του σύμπαντος
- Richard Feynman: QED-κβαντική ηλεκτροδυναμική
- Peter Atkins: η δημιουργία

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ τροχαλία ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
Γριβαίων 5 (πάροδος Σκουφά 64)
106 80 Αθήνα — Τηλ. 36 46 426

ΤΟ «ΑΓΡΙΟ» ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ 200

του Μ. Βικελίδη

«Τον γνωρίζω προσωπικά τον Μελίστα, είναι άψογος αστυνομικός. Εγώ τον κατέταξα. Δεν μπορεί να σκοτώσει ούτε κουνούπι...».

(Αθ. Κρίκος, βουλευτής της ΝΔ)

ΔΗΜ.: «Κουνούπι δεν μπορεί, σκότωσε όμως έναν 15χρονο...».

ΑΘ. ΚΡΙΚΟΣ: «Βρισκόταν σε νόμιμη άμυνα...».

Τα αποσπάσματα είναι από συνέντευξη στο σταθμό «TOP FM» για την υπόθεση του αστυνομικού Ανδρέα Παπαδόπουλου που συνελήφθη ανάμεσα στους διαδηλωτές στη διάρκεια των γεγονότων του Πολυτεχνείου, μετά την απόφαση του Κακουργιοδικείου για τον αστυφύλακα Μελίστα, που είχε δολοφονήσει εν ψυχρώ τον 15χρονο Μιχάλη Καλτέζα στα Εξάρχεια στην επέτειο της εξέγερσης του Πολυτεχνείου, το 1987.

Αγρια χαρακτηρίστηκε από τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, η νύχτα του Σαββάτου 24 Σεπτεμβρίου, όταν ομάδες 200 αναρχικών αποφάσισαν να πάρουν «εκδίκηση» για την απόφαση-αθώωση ουσιαστικά του Μελίστα, που «φοβόταν τα κουνούπια», αλλά δεν διέταξε να τραβήξει το πιστόλι του και να ρίξει τις σφαίρες του στο κεφάλι του δεκαπεντάχρονου Μιχάλη.

Του Μιχάλη που δεν μπορούσε ούτε αναρχικός να είναι, ούτε τίποτε άλλο, παρά ένα παιδί με πάθος για τη ζωή, με ελπίδες και όνειρα σαν αυτά που δημιουργούν οι συνομήλικοί του.

Η «αγριάδα» αυτή όμως δεν μπορεί ούτε να εξαφανίσει, ούτε να περιορίσει μια άλλη αγριάδα, χωρίς εισαγωγικά αυτή, του αυταρχικού κράτους και των κατασταλτικών και «διαπαιδαγωγητικών» του μηχανισμών. Την ασυδοσία της καταστο-

λής, ήρθε και τη συμπλήρωσε μια δικαστική απόφαση χωρίς κανένα σεβασμό στα στοιχειώδη δικαιώματα και υποχρεώσεις που αυτό το ίδιο το κράτος θεσπίζει. Είναι άραγε μόνο μια δικαστική αυθαιρεσία;

Αν αυτό το δίδυμο της αστυνομικής βίας και του δήθεν «διαμορφωτή προτύπων», όπως χαρακτήρισε τη δικαιοσύνη ο κ. Γ. Παπανδρέου —για να μας υπενθυμίσει και την «ήρεμη» εκδοχή του Πόντιου Πιλάτου— είναι μια πλευρά έκφρασης της λειτουργίας των κατασταλτικών μηχανισμών σε ένα κράτος που δεν προστατεύει τους πολίτες από την αυθαιρεσία και τις καταχρήσεις της εξουσίας, η άλλη πλευρά είναι όπως φαίνεται από την εξέλιξη της υπόθεσης Καλτέζα η στενή σχέση με τον αυταρχισμό που έχουν τόσο το ΠΑΣΟΚ, όσο και η ΝΔ.

Δεν θα θυμίσουμε εδώ τα όσα έλεγε ο

πρωθυπουργός, ο σημερινός υπουργός Δικαιοσύνης και άλλα στελέχη του κυβερνώντος κόμματος την ημέρα της δολοφονίας του Καλτέζα για παραδειγματική τιμωρία, εκδημοκρατισμό και καταλογισμό ευθυνών. Αυτά ήταν της στιγμής. Όπως και η «παραίτηση» του Μένιου Κουτσόγιωργα...

Η συνέχεια έδειξε, παρόλη την προσπάθεια που έκαναν στελέχη της κυβέρνησης και του ΠΑΣΟΚ για να αποστασιοποιηθούν από τέτοιες εκδηλώσεις αυταρχισμού και καταστολής, ότι η σημερινή κυβερνητική πολιτική δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να αφήνει ανυπεράσπιστους τους μηχανισμούς καταστολής να αναπαράγονται και βεβαίως να τους χρησιμοποιεί νομιμοποιώντας και την αποδοχή των «αρετών» του αυταρχισμού.

Αυτές ακριβώς τις «αρετές» του αυταρχισμού με σύγχρονη «φιλελεύθερη» εκδοχή υπενθύμισαν και υποστήριξαν ανοικτά τα ηγετικά στελέχη της ΝΔ μαζί και ο Τύπος της φθάνοντας μέχρι και... στη διαπίστωση περί ανυπαρξίας κράτους και κατάλυσής του(!) από τα 200 «παιδιά» όπως τα χαρακτηρίζει ο «σοβαρός» Τύπος και οι μεγάλοι (στην ηλικία) που... βέβαια έκαναν πολύ σοβαρότερα πράγματα στην ηλικία των «παιδιών».

Οι «αρετές» αυτές εκφράσθηκαν και «λαϊκά» με το «καλά να πάθει αφού πήγαινε γυρεύοντας...» ή με το φτιασιδωμένο και με «δίκαιο» «...ε! και τι ήθελες να έκανε ο Μελίστας; Σε "νόμιμη" άμυνα βρισκόταν...».

Αν όμως η Δεξιά, με πλέον φωνασκούντα, τον «ανησυχούντα» και για τις περιούσιες (!) των Αθηναίων, δήμαρχο Μιλ. Έβερτ δημιουργεί —και καλά κάνει από την πλευρά της, επειδή στο μέλλον το χρειάζεται όσο τίποτε άλλο ως εξουσία— τις προϋποθέσεις για νομιμοποιημένο αυταρχικό κράτος σε ευρύτερες κοινωνικές και πολιτικές ομάδες απ' ό,τι στο παρελθόν και επιθυμεί τη συγκατάθεση και άλλων, το ΠΑΣΟΚ δεν δικαιούται να το «παίζει» δια των εκπροσώπων του υπεράνω «πάσης υποψίας». Διότι το ΠΑΣΟΚ και η κυβέρνησή του επέτρεψαν να καλλιεργηθεί και να διαιωνισθεί η καταστολή και η αυθαιρεσία. Ονόμασαν τα ΜΑΤ «δημοκρατικά» και τα συμπλήρωσαν με τα ΜΕΑ. Οργάνωσαν σε πολλές περιπτώσεις νέου τύπου «στεγανά» αφήνοντας και τα παλιά μέσα στους μηχανισμούς της Αστυνομίας. Δεν πήραν κανένα μέτρο όταν αστυνομικοί άδειαζαν τα κουμπούρια τους σε πολίτες. Επέτρεψαν

να συνεχισθούν βασανιστήρια, ηλεκτροσόκ με ξύλο στα κρατητήρια και ουδείς τιμωρήθηκε. Διατήρησαν «παραδοσιακές» μεθόδους και κρατούν στις φυλακές προφυλακισμένη π.χ. τη Βογιατζή «τιμωρώντας» μαζί και το δίχρονο γυιό της.

Σειρά τέτοιων φαινομένων μαζί με την παθητικοποίηση δείχνουν ότι η προβολή των όσων «ωμά» είπαν οι ηγέτες της Δεξιάς βρήκαν πλούσια «γη» και καρποφορούν. Αυτή τη «γη» φρόντισε όμως να «οργώσει και να λιπάνει» έγκαιρα το ΠΑΣΟΚ. Δεν σταμάτησε όμως μόνο εκεί. Το ΠΑΣΟΚ επεδίωξε επιπλέον να «κρατήσει» για τον εαυτό του αυτούς τους μηχανισμούς, παρακάμπτοντας τον εκδημοκρατισμό και παίρνοντας σιγά και σταθερά από «αρραβωνιάσματα» σε «παντρολογήματα» μαζί τους. Γι' αυτό ακριβώς και είδαμε επί «σοσιαλιστικής» διακυβέρνησης σκληρότερη βία σε πολλές περιπτώσεις και με ευρύτερη συγκατάθεση από αυτή που μας είχε συνηθίσει η Δεξιά.

Αυταρχισμός και «νέοι αναρχικοί»

Οι ομάδες των 200 αναρχικών λοιπόν, που τα έκαναν γυαλιά - καρφιά στο Πολυτεχνείο δεν είναι ένα εξωπραγματικό φαινόμενο, πέραν των κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών που επικρατούν σήμερα. Βεβαίως οι νέοι αυτοί είναι διαφορετικοί από την προηγούμενη «γενιά» των αναρχικών που είχαν διαμορφωθεί

μέσα σε άλλες συνθήκες, όπως επίσης δεν «πολυκαταλαβαίνουν» πολλά από όσα οι αυτόνομοι ή ο «χώρος» κατανοούσε ως πολιτική δράση και παρέμβαση την περίοδο '81 μέχρι '86. Στην περίοδο αυτή έγιναν πολλά όχι μόνο σε κοινωνικούς χώρους της νεολαίας, αλλά και στα Εξάρχεια. Οι παλιοί αυτόνομοι πήραν πτυχίο, οι διάδοχοί τους βίωσαν μια ιδιόμορφη κρίση στο χώρο τους. Στα σχολεία η κοινωνική διαμαρτυρία των νέων πήρε νέες μορφές, στους χώρους δουλειάς δημιουργήθηκαν νέα πρότυπα, η κρίση του κινήματος της νεολαίας προκάλεσε άλλα αδιέξοδα.

Μπορεί η καταστροφή στο Πολυτεχνείο να «σοκάρισε». Άλλο «σοκ» ίσως αισθάνθηκαν και οι αποσυρθέντες αναρχικοί από το γεγονός ότι οι περισσότεροι από τους νέους αυτούς δεν επιθυμούν να τους αποκαλούν «αναρχικούς». Από ναντι στην κρατική απόφαση αθώωσης του Μελίστα αυτοί αντέδρασαν με το δικό τους τρόπο. Έκαψαν τα πάντα. Και κατέστρεψαν ότι έβρισκαν μπροστά τους.

Φυσικά δεν πρόκειται για κάποιο «κίνημα» που επιδιώκει να έχει στόχους και άρα να διαμορφώσει ανάλογες πρακτικές. Όσοι κατέβηκαν στο Πολυτεχνείο είναι αδιάφοροι για κάτι τέτοιο. Ζώντας μέσα σε μια κοινωνία που αποσυντίθεται χάνει τη ζωντάνια της, δεν διαμορφώνει

θεσμούς, δεν «παιδεύει», ούτε «εκπαιδεύει», συγκρούστηκαν με το κράτος και με τα πάντα. Γι' αυτό και η καταστροφή.

Ο κρατισμός και ο αυταρχισμός όπως και η καταπίεση με την υποβάθμιση της ζωής δεν είναι μονόδρομος· οδηγεί και στο βανδαλισμό ή στην καταστροφική βία που βέβαια δεν έχουν να κάνουν με την αγωνιώδη αναζήτηση και προσπάθεια για δραπετεύση από τον κρατισμό και τον αυταρχισμό.

Στο βαθμό, που, απέναντι στις σύγχρονες εκφράσεις της αυταρχικής δημοκρατίας, κυριαρχεί η απάθεια, δεν είναι καθόλου παράδοξο που την αντίσταση απέναντι στα όσα συμβαίνουν προσπαθούν να την εκφράσουν ή και την εκφράζουν ενέργειες σαν αυτές, είτε άλλες.

Το ανησυχητικό δεν είναι η καταστροφή ή η «αγριάδα» των «παιδιών». Το ανησυχητικό είναι κυρίως η ενδυνάμωση του αυταρχισμού, η ενίσχυση των κατασταλτικών μηχανισμών, οι κραυγές που ακούστηκαν για «διάλυση του κράτους». Αυτά γίνονται περισσότερο ανησυχητικά αν συνυπολογισθεί και η μείωση των αντιδράσεων από φορείς, κόμματα και οργανώσεις που διευκολύνουν την παθητικοποίηση και την ουδετερότητα μπροστά σε μια προσπάθεια δημιουργίας συναίνεσης για περισσότερο αυταρχισμό στο μέλλον. Το αν θα είναι «φιλελεύθερος» ή «σοσιαλιστικός» δεν έχει σημασία...

Το παρακράτος ποτέ δεν πεθαίνει...

Παρακράτος πάντα υπήρχε στην Ελλάδα. Σε όλους τους τομείς της πολιτικής και της κοινωνίας. Όμως, η δράση του αστυνομικού παρακράτους, ήταν και είναι αυτή, που μας καλεί σε εγρήγορση σχεδόν πάντα ώστε να μην δημιουργείται ένα «νέφος» συσκότισης γύρω από τραγικές αλήθειες που αφορούν τη χώρα και τους δημοκρατικούς θεσμούς.

Δεν πρέπει να προκαλεί οργή, η γραφικότητα και η άγνοια του υπουργού Δημόσιας Τάξης κ. Τ. Σεχιώτη για τα όσα έχουν συμβεί επί των ημερών του. Από τις δηλώσεις του για τη «17 Νοέμβρη» και το «Σίτυ οφ Πόρος», έως αυτές για την υπόθεση του αστυφύλακα Παπαδόπουλου που συνελήφθη από διαδηλωτές και δημοσιογράφους να παίζει το ρόλο του «αγανακτισμένου πολίτη» στα επεισόδια της 24ης Σεπτεμβρίου στο Πολυτεχνείο.

Γιατί, στην περίπτωση αυτή, δεν μπορεί να επικαλεστεί τον «υπερβάλλοντα ζήλο» του υπαλλήλου του, ούτε ότι αυτός βρισκόνταν σε νόμιμη άμυνα. Γιατί; Διότι απλούστατα ο Παπαδόπουλος εκτελούσε διατεταγμένη υπηρεσία με σαφείς εντολές που αποσκοπούσαν σε συγκεκριμένο αποτέλεσμα.

Η απόφαση του δικαστηρίου για τον Μελίστα είχε προκαλέσει την αγανάκτηση. Οι νεολαίες διαμαρτυρήθηκαν. Σκληρά δημοσιεύματα —ρεπορτάζ και σχό-

λια— ανάγκασαν εισαγγελείς να παρέμβουν.

Οι διαδηλώσεις που ακολούθησαν, έφεραν σε δύσκολη θέση και αυτή την κυβέρνηση... Το βράδυ των επεισοδίων —εδώ αρχίζει η δράση του αστυνομικού παρακράτους— ο αστυφύλακας Παπαδόπουλος (πρώην μέλος της φρουράς του κ. Δροσογιάννη, μέλος της αντιτρομοκρατικής ομάδας ΕΚΑΜ, άρα, καλά εκπαιδευμένος) βρίσκεται με την παρέα του σε ένα ευτελές «κλαμπ γνωριμιών», από αυτά που εξυπηρετούν «μοναχικές υπάρξεις».

Εκεί, αργά το βράδυ και ενώ τα επεισόδια έχουν αρχίσει, δέχεται ένα περίεργο τηλεφώνημα, και εγκαταλείπει άρον - άρον το κλαμπ για να βρεθεί στην πρώτη γραμμή του καθήκοντος, αυτή του «αγανακτισμένου πολίτη». Εκεί, αρχίζει να πετροβολεί προς όλες τις κατευθύνσεις. Μια από τις πέτρες «προσγειώνεται» στο κεφάλι της δημοσιογράφου του TOP-FM κ. Γ. Ζητουριάτη. Γίνεται αντιληπτός και συλλαμβάνεται. Οδηγείται στο Δ' Αστ. τμήμα όπου και καταθέτει. Η κατάθεση σταματά, για να μεταβεί στα —άβατα για τους δημοσιογράφους— εργαστήρια του 401 Στρατιωτικού Νοσοκομείου για εξετάσεις επειδή... τον τραυμάτισαν δημοσιογράφοι και φωτορεπόρτερ. Λίγο αργότερα υποβάλλει μήνυση (ο τραυμα-

τίας) κατ' αγνώστων για τραυματισμό και ληστεία (του πήραν όλα τα χρυσαφικά, λέει).

Παράλληλα έχει διαταχθεί ένορκη διοικητική εξέταση σε βάρος του Παπαδόπουλου, που ανέλαβε ο αστυνομικός διευθυντής κ. Λαμπαδιάρης, για τη συμμετοχή του στα επεισόδια.

Η ειρωνεία είναι, ότι κοινός παρανομαστής στην υπόθεση είναι δημοσιογράφοι του Ρ/Σ TOP-FM. Από αυτούς πήγε να πάρει καταθέσεις ο Διοικητής του 4ου τμήματος κ. Χρηστάκος (γιατί ουσιαστικά αυτούς μηνύει ο Παπαδόπουλος) από τους ίδιους ζήτησε καταθέσεις και ο κ. Λαμπαδιάρης για να στοιχειοθετήσει κάποια κατηγορία εις βάρος του.

Για μια ακόμη φορά τίποτα δεν θα συμβεί. Το αστυνομικό παρακράτος κανείς δεν θα το «ακουμπήσει». Ούτε η ΕΔΕ αλλά ούτε και η Βουλή θα βρει άκρη στις επερωτήσεις της ΝΔ και του ΚΚΕ.

Και κυρίως η ΕΔΕ δεν θα αναζητήσει φυσικά τον «Μιχάλη» εκλεκτό του αστυνομικού παρακράτους που την νύχτα των επεισοδίων ήταν μαζί με τον Παπαδόπουλο και οπλοφορούσε, και ο οποίος υπηρετεί στην προσωπική φρουρά πολιτικού παράγοντα του τόπου. Ο Μελίστας έχει πολλούς οπαδούς· θα επανέλθουμε λοιπόν κι εμείς.

Η ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΧΑΟΥΣ

Η πρόσφατη κατάληψη του Πολυτεχνείου —κατ' άλλους κατάλυση του κράτους— έφερε για άλλη μια φορά στο προσκήνιο της επικαιρότητας «τα παιδιά της πλατείας Εξαρχείων». Το κίνημα, η ιδεολογία, η γενεαλογία τους, αλλά και οι ίδιοι ακόμα μπήκαν στο μικροσκόπιο ερευνών ή αναλύσεων.

Η ηλικία των καταληψιών κάλυπτε ένα φάσμα από 15 έως 28 χρόνια, αλλά η συντριπτική πλειοψηφία τους ήταν περίπου 17 έως 20 χρόνων. Η επιτροπή που σχημάτισαν για να κάνουν τις όποιες επαφές τους πρέπει σύμφωνα με πληροφορίες να μην ξεπερνούσε κατά πολύ τα 20 χρόνια. Το σημαντικό στοιχείο σ' ό,τι αφορά τις ηλικίες τους είναι μια συμπίεση προς τις μικρές (εφηβικές) ηλικίες, γεγονός το οποίο ναι μεν δεν είναι πρωτόγνωρο, η έκτασή του όμως είναι οπωσδήποτε η μεγαλύτερη από το 1976 (χρονιά που εκδηλώθηκαν ανοιχτά οι πρώτες ομάδες αναρχικών) μέχρι σήμερα.

Το νεαρό της ηλικίας προκαλεί έντονο σκεπτικισμό για την εξέγερση και κυρίως τη μεθοδολογία δράσης που τη χαρακτηρίζει. Όπως παραδέχονται αρκετοί, τα γεγονότα ξεκίνησαν από μια γνήσια και δίκαιη αγανάκτηση, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι εξελίξεις δεν εξακολουθούν να θεωρούνται απαράδεκτες. Άλλωστε, σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες που έχουμε, αρκετοί «αναρχικοί» —οι θεωρούμενοι ιδεολόγοι— απεχώρησαν γιατί διαφωνούσαν με την καταστροφική μανία που διακατείχε τους υπόλοιπους.

Όπως απεκάλυψε πρόσωπο το οποίο συνδιαλέχτηκε αρκετές φορές μαζί τους, οι συγκεκριμένες ομάδες εξέφρασαν την αντίθεσή τους προς ό,τι συνέβαινε. Παρατηρούσαν και οι ίδιοι μια αδικαιολόγητη βία τη στιγμή που καθένας γνώριζε ότι «τα αγάλματα που χρησιμοποιήθηκαν σαν οδοφράγματα δεν μπορούσαν με κανένα τρόπο να βοηθήσουν και να εκπληρώσουν τον προορισμό τους σαν μέσα ανάσχεσης».

Μ' αυτό τον τρόπο υποστήριξαν ότι χάνουν τη συμπάρταση της κοινής γνώμης. Εξάλλου ένα από τα άτομα (αναρχικοί) που παρευρέθηκαν στη διαμαρτυρία παρατήρησε πως «είναι κρίμα να καταστραφούν αγάλματα για τα οποία ο Νικολαΐδης (Πρύτανης της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών) έχει κάνει αγώνα. Πρέπει να σεβόμαστε τους αγώνες. Η φθορά αυτών των αντικειμένων δεν συγκρίνεται με την επίθεση στη βιτρίνα μιας τράπεζας και δεν έχει να κάνει με τον αγώνα μας».

Είναι προφανές ότι «δεν υπήρχε ιδεολογική βάση». Η παρατήρηση έγινε από άτομα που έζησαν από κοντά τους κατα-

Σε πανεπιστημιακούς χώρους ή στο γήπεδο, χωρίς πολιτικά αιτήματα ή φίλαθλο πνεύμα, ομάδες νέων που δεν γνωρίζουν ούτε την αναρχική ιδεολογία, περιφέρονται και καταστρέφουν ό,τι βρεθεί μπροστά τους. Στόχος: να αποχωρήσουν ανενόχλητα. Είναι η απάντηση στο τυφλό και αυταρχικό κράτος...

ληψίες και αντέτειναν πως απλά επρόκειτο για «επανάληψη επαναστατικών στερεοτύπων με πολιτικές αναφορές αλλά όχι τίποτε δεδομένο». Σημαντική είναι η εξής ομολογία Ακαδημαϊκού δασκάλου: «Ήταν εντελώς διαφορετική από την προηγούμενη κατάληψη στην οποία αν και είχαν καταλάβει όλους τους χώρους, εντούτοις ανεγνώριζες την ύπαρξη οργάνωσης, αρχών και διεκδικήσεων. Στην προκειμένη όμως περίπτωση ήταν φανερό η έλλειψη πολιτικής συνείδησης».

Κορυφαίο στέλεχος φοιτητικής παράταξης τόνισε ότι «από τη στιγμή που σφίξαν τα πράγματα διέκρινες το φόβο και την ανησυχία για το αν θα φύγουν ασφαλείς ή όχι, πράγμα το οποίο αποκλείει την ύπαρξη κάποιου οργανωμένου σχεδίου».

Ήταν δηλαδή ένας «ανοργάνωτος συρφετός» (σύμφωνα με την άποψη καθηγητή) με μόνη πυξίδα την ψυχολογική φόρτιση της στιγμής και καθόλου την πολιτική. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην ομιλία του κ. Κουτσόγιωργα δεν έδωσαν βάρος στην πολιτική της διάσταση αλλά ενδιαφέρονταν για το πώς θα φύγουν ασφαλείς και χωρίς παγίδες. Για να εξασφαλιστούν από κάποια αστυνομική επέμβαση απείλησαν τον Αντιπρύτανη κ. Γαλανή πως θα τον κρατήσουν όμηρο.

Είναι φανερό ότι δεν επρόκειτο για απλή διαμαρτυρία και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν άλλοθι η προκήρυξη των «αντιεξουσιαστών» για προκαταβολική απώλεια της ψυχραιμίας τους. Καταλογίζεται στους καταληψίες, συν όλα τ' άλλα, ασυνεννοησία, άρνηση συνεργασίας και αδυναμία συζήτησης και συμφωνίας μεταξύ των. Από την πλευρά των αναρχικών αποκαλύφθηκε ότι υπήρχαν πολλά παιδιά στρατιωτικών οικογενειών αλλά κυρίως παιδιά προερχόμενα από μικρομεσαία στρώματα. Οι «ιδεολόγοι αναρχικοί» τονίζουν ότι δεν πρόκειται για αλήτες αλλά αντίθετα είναι «άνθρωποι

με αγανάκτηση και Α' βαθμό οργής. Δεν μπορούν να περιορίσουν και να πουν σε κάποιον "μην τα σπας"». Όταν διαφωνούν φεύγουν, πράγμα που δεν έκαναν...

Ένας φοιτητής που είχε συνομιλία μαζί τους, ομολόγησε: «αν εξαιρέσεις τις πράξεις τους, είδα άτομα πολύ φυσιολογικά χωρίς ένταση και αγριότητα, που είναι δύσκολο να ανήκουν ιδεολογικά στο χώρο».

Η διαπίστωση αυτή, όπως κι όλες οι προηγούμενες παραδοχές, συνηγορούν στο γεγονός ότι ο χώρος περνάει κρίση.

Αυτό το διαπίστωσαν όσοι μίλησαν με τους καταληψίες και είχαν στο νου τους ανάλογα παραδείγματα του παρελθόντος. Μετά την πορεία για το Τσερνομπίλ ο αναρχικός χώρος βρίσκεται σε συνεχή και παρατεταμένη κρίση χάνοντας όλο και περισσότερο σε μαζικότητα.

Οι καταληψίες γνώριζαν, αυτό τουλάχιστον, πολύ καλά και είχαν την πρόθεση, σύμφωνα με πληροφορίες, να προβούν σε ανοιχτή κατάληψη. Τη δεύτερη μέρα της κατάληψης κυκλοφόρησαν προκήρυξη που καλούσε τους πολίτες να περάσουν από το Πολυτεχνείο «για να γνωριστούμε και να μιλήσουμε». (Το λαϊκίστικο πνεύμα είναι εμφανές). Η σκοπιμότητα αυτής της προκήρυξης ίσως να ξεπερνά τα όρια της... γνωριμίας μια και υπήρχε διάχυτος ο φόβος να διακοπεί η παροχή νερού στο Ίδρυμα ενώ η συμπαράσταση της κοινής γνώμης ουδέποτε έβλαψε κανέναν...

Οι αναρχικοί εντοπίζουν την κρίση σ' όλο τον ευρύτερο ακροαριστερό χώρο γιατί «κάθε αριστερή ιδεολογία περνά κρίση» όπως δήλωσαν. «Το βέβαιο είναι» συνεχίζουν, «ότι δεν υπάρχει συγκροτημένος αναρχικός χώρος αλλά ένα ευρύτερο πεδίο με συμπεριφορές και τακτικές που μοιάζουν αναρχικές. Έτσι, κατά καιρούς παρουσιάζονται πολλοί οι οποίοι κινούνται μεν στον ευρύτερο χώρο, αλλά δεν ανήκουν στον καθαυτό αναρχικό. Δεν μπορείς να διώξεις κανέναν όταν δεν έχει την απαιτούμενη ιδεολογία». Πρόκειται δηλαδή για μια προσπάθεια —πετυχημένη τις περισσότερες φορές— με στόχο την οικειοποίηση του χώρου από ομάδες και ομαδούλες.

Η πιο πάνω διαπίστωση, είναι κοινός τόπος σε όσους γνώρισαν από κοντά τους πρωταγωνιστές των εξελίξεων. Ωστόσο, ήταν εμφανής όπως διέκριναν, η έλλειψη ηγέτη, η ανύπαρκτη οργάνωση, η αναίτια βία και κυρίως, οι «βεντέτες» του χώρου απουσίαζαν ή δύσκολα φανερώνονταν. Η διάσπαση έχει πάρει τέτοια έκταση που είναι πλέον ολοφάνερη. Όλα τα στοιχεία συνθέτουν μια πραγματικά νέα κατάσταση. □

ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ

Α ◦ Π ◦ Α ◦ Ν ◦ Τ ◦ Α

Σκληροί αγώνες για μικρή ζωή
(Διηγήματα)

Γ' Χριστιανικόν Παρθεναγωγείον
(Μυθιστόρημα)

Υπολείμματα επαγγέλματος
(Διηγήματα)

Λούμπεν (Μυθιστόρημα)

Παραπόταμοι (Μυθιστόρημα)

Με τη λύρα (Μυθιστόρημα)

Αναχωρήσεις και μεταλλαγές
(Διηγήματα)

Μυστήρια (Διηγήματα)

Προσοχή συνάνθρωποι! (Διηγήματα)

Σπονδή (Διηγήματα)

Και ούτω καθεξής (Μυθιστόρημα)

Για να γίνει μεγάλος
(Βιογραφία του Νίκου Καζαντζάκη)

Και υπέρ των ζώντων (Διηγήματα)

Δεσπόζουσα (Μυθιστόρημα)

Μια μέρα στο γυμνάσιο (Θέατρο)

Έτσι κάηκε το δάσος —
Μόνο από αγάπη (Θέατρο)

Βασιλική Δρυς
(Το χρονικό της εκπαίδευσης)
Τόμος Α', Τόμος Β'

Από πολύ κοντά (Αυτοβιογραφικό)

Παίζουμε κουκλοθέατρο; (Θέατρο)

Κατεριπωμένα αρχοντικά
(Διηγήματα)

Έλληνες λογοτέχνες (Δοκίμια Ι)

Ξένοι λογοτέχνες (Δοκίμια ΙΙ)

Υπό εχεμύθειαν (Ανέκδοτα)

Εισαγωγή στην ιστορία
της Παιδαγωγικής

Π Α Ι Δ Ι Κ Α

Ο Χοντρούλης και η Πηδηχτή

Ήθελε να τη λένε «κυρία»

Τραγουδώ και χορεύω

Ρωτώ και μαθαίνω

Μύθοι του Αισώπου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα
Ζ. Πηγής 3, 106 78 Αθήνα. Τηλ. 360.32.34 — 36.01.331

ΤΟ ΧΑΡΤΙ ΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ ΠΑΙΖΕΤ

Ξαφνικά ανακαλύφθηκε το χαμένο στα βάθη της Ανατολής Κουρδιστάν, εξαιτίας των χημικών αερίων που, σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες που απλώθηκαν σαν πυρκαγιά, χρησιμοποιήθηκαν από το Ιράκ εναντίον του άμαχου πληθυσμού του. Το ανακάλυψαν οι ΗΠΑ που κατέκαψαν με ναπάλμ και αέρια το Βιετνάμ, το ανακάλυψε η Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία που διατηρούν πυρηνικά όπλα, το ανακάλυψε η Τουρκία που απέδειξε τα ανθρωπιστικά αισθήματά της περιθάλποντας τους Κούρδους πρόσφυγες του Ιράκ —αυτή η ίδια Τουρκία που έχει αποδυθεί σε γενοκτονία του κουρδικού στοιχείου που κατοικεί στις ανατολικές περιοχές της χώρας.

Χωρίς κρατική υπόσταση, διασπαρμένοι σε ορεινές και απρόσιτες περιοχές που ανήκουν στην Τουρκία, το Ιράκ, το Ιράν, τη Συρία και τη Σοβιετική Ένωση, οργανωμένοι σε μικρές φυλετικές ομάδες, οι Κούρδοι, αντιμετωπίζονται από όλα αυτά τα κράτη σαν πολίτες δεύτερης κατηγορίας και έχουν κηρυχθεί σε άγνοια από τη διεθνή κοινότητα. Είναι διασπασμένοι —εκτός από τη διασπορά τους σε όλα αυτά τα κράτη— σε κόμματα, φατρίες, ομάδες και χρησιμοποιούνται από τις μεγάλες δυνάμεις και από τα κράτη της περιοχής για την εκκαθάριση των δικών τους λογαριασμών: «*Το χαρτί του Κουρδιστάν έχει παιχθεί σε πολλά παιχνίδια*», όπως χαρακτηριστικά μας είπε ένας «*πεσμεργκά*» —όπως αποκαλούνται οι Κούρδοι αντάρτες.

Αλλά κάτι κινείται. Το κουρδικό κίνημα έχει αρχίσει να ενηλικιώνεται και στο προσεχές μέλλον θα δημιουργήσει προβλήματα σε όσους επιμένουν να το αγνοούν. Η υπόθεση των χημικών αερίων είναι ένα απλό επεισόδιο μόνον, στο μακροχρόνιο δράμα ενός λαού.

Καλεσμένος από την ιρακινή κυβέρνηση, βρέθηκα από τις 13 ως τις 24 του Σεπτεμβρίου στο Ιράκ και μαζί με πολλούς δημοσιογράφους από άλλες χώρες, είχα την ευκαιρία να επισκεφθώ τις βόρειες περιοχές όπου ζουν οι Κούρδοι και να αποκομίσω πλούσιες εντυπώσεις και εμπειρίες. Από τα 20 περίπου εκατομμύρια των Κούρδων, τα 4 εκατ. ζουν εδώ. Είναι το 25% του πληθυσμού του Ιράκ και είναι εγκαταστημένοι στις πετρελαιοφόρες περιοχές, αποτελώντας βασική συνιστώσα του Ιράκ.

Η ταραγμένη αυτή περιοχή πέρα από το στοιχείο του «ανατολίτικου εξωτισμού», το μοναδικό σε ποικιλία τοπίο, φορτισμένη από τις μνήμες της ιστορίας του ανθρώπινου γένους (Σανιντάρ, Γιάρμο, Ασσούρ, Νιμρούδ, Νινευή, Άρβηλα —για να αναφέρουμε ενδεικτικά μερικές μόνον τοποθεσίες), είναι το πεδίο αναμέτρησης θρησκευτικών αιρέσεων, εθνικών ομάδων και πολυεθνικών εταιρειών: Ισλαμιστές, Κούρδοι, Τούρκοι, Πέρσες, Άραβες και από κοντά όσοι ενδιαφέρονται για τις πετρελαιοπηγές του Κιρκούκ και της Μοσούλης: Το Ντουκάν που βρίσκεται ανάμεσα στη σπηλιά του Σανιντάρ (που αποτυπώθηκε αδιατάραχτη η πορεία από τον άνθρωπο του Νεάντερταλ ως τη νεολιθική εποχή) και το Γιάρμο (με τον πολιτισμό της 6ης χιλιετίας), ήταν πριν λίγους μήνες μια από τις θέσεις των πολεμικών επιχειρήσεων του τακτικού στρατού του Ιράκ εναντίον των πεσμεργκά και, όπου, σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες, έγινε χρήση χημικών αερίων.

Η ατμόσφαιρα στη Βαγδάτη ήταν φορτισμένη: γύρω στους εκατό δημοσιογράφους που εκπροσωπούσαν τα μέσα ενημέρωσης από διάφορες χώρες, είχαν κληθεί από την ιρακινή κυβέρνηση «*να θέσουν το δάκτυλο επί τον τύπον των ήλων*». Το Ευρωκοινοβούλιο, το αμερικανικό Κογκρέσο και πολλές εφημερίδες είχαν ήδη κατηγορήσει το Ιράκ ότι χρησιμοποίησε χημικά αέρια εναντίον αμάχων και ενόπλων Κούρδων που πανικόβλητοι διέσχισαν τα σύνορα προς την Τουρκία. Σύμφωνα με τους πιο συντηρητικούς υπολογισμούς, 60.000 πρόσφυγες είχαν καταφύγει στην όμορη χώρα. Από τους πρόσφυγες αυτούς, αποδεχόμενοι τη γενική αμνηστία που χορήγησε στις 6 Σεπτεμβρίου η ιρακινή κυβέρνηση, οι 40.000 είχαν επιστρέψει ήδη στις 24 Σεπτεμβρίου σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της Βαγδάτης. Έγκυροι κύκλοι από την Τουρκία και την Ευρώπη ισχυρίζονται αντίθετα ότι μέχρι την ημερομηνία εκείνη είχαν επιστρέψει μόλις 4.000 έως 5.000 ενώ οι υπόλοιποι παραμένουν στην Τουρκία επαπειλούμενοι από το σφοδρό χειμώνα. Με συνεντεύξεις των υπουργών Άμυνας και Εξωτερικών και επιτόπου επισκέψεις που οργανώθηκαν στα βόρεια και βορειοανατολικά της χώρας, η κυβέρνηση του Ιράκ προσπάθησε να στηρίξει τις θέσεις της:

«*Δεν έγινε χρήση χημικών αερίων, όλες αυτές οι φημολογίες είναι κακόβουλη προπαγάνδα του Ιράν που επιδιώκει να κερδίσει τις εντυπώσεις στις συνομιλίες της Γενεύης, είναι άδικες κατηγορίες των σιωνιστών της Αμερικής που θέλουν να συκοφαντήσουν το Ιράκ και τον αραβικό κόσμο*».

Γράψτε για τα χημικά

Από την αρχή οφείλω να καταθέσω την άποψή μου: ο γράφων αλλά και οι άλλοι δημοσιογράφοι δεν μπορέσαμε να έχουμε χειροπιαστά τεκμήρια για τη χρήση χημικών αερίων. Δεν μπορούσε εξάλλου να γίνει διαφορετικά: Πηγαίναμε όπου μας οδηγούσαν και ακούγαμε τις δηλώσεις των παραδοθέντων πεσμεργκά και των αμάχων που γίνονταν σε χώρους δημόσιους. Δυο μόνον έμμεσες μαρτυρίες έπεσαν στην αντίληψή μου. Στην Batofa όπου βρεθήκαμε σε ένα χωριό - καταυλισμό, ένας νεαρός Κούρδος πλησίασε έναν αραβόφωνο συνάδελφο και του είπε «*Παρακαλούμε γράψτε ότι χρησιμοποίησαν χημικά σε έξι χωριά, όλοι εδώ το ξέρουμε*». Στην Arbet πάλι, κοντά στη Σουλεϊμανίγια, σε ένα ιατρείο, ανταποκριτές της αυστριακής τηλεόρασης εί-

ΣΕ ΠΟΛΛΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΟ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ

δαν πρόσφυγες που επέστρεφαν από το Ιράν, να έχουν προβλήματα στην όραση και εγκαύματα στο δέρμα.

Αυτά όμως δεν είναι επαρκή στοιχεία για να καταθέσει κανείς μαρτυρία. Μένουν όσα έγραψαν δημοσιογράφοι που επισκέφθηκαν τα στρατόπεδα στην Τουρκία και οι έμμεσες ενδείξεις που προέκυψαν από την άρνηση της ιρακινής και της τουρκικής κυβέρνησης να δεχτούν επιτροπές εμπειρογνομόνων του ΟΗΕ προκειμένου να αποφανθούν για τις κατηγορίες που πρώτοι απήγγειλαν οι εκπρόσωποι του ΔΚΡ του Μπαρζανί και του ΡΥΚ του Ταλαμπανί στην Ευρώπη και μετέδωσαν οι παράνομοι ραδιοσταθμοί αυτών των οργανώσεων.

Εμφύλιος, η συνέχεια του πολέμου

Στο Κιρκούκ, στο Ντοχούκ, στο Αρμπίλ, όπου κι αν βρεθήκαμε η κατάσταση ήταν φορτισμένη. Σε μεγάλες αίθουσες ήταν συγκεντρωμένοι Κούρδοι που μαζί μας έγιναν μάρτυρες ενός παράξενου θεάματος: Στη σκηνή, μαυροντυμένες γυναίκες, παιδιά, γέροντες, παρήλαυναν αφηγούμενοι όσα τράβηξαν από τους «outlaws» και τους «rebels» του Μπαρζανί και του Ταλαμπανί, ακολουθούμενοι από μεταμελημένους πεσμεργκά που παραδόθηκαν μετά τη χορήγηση της γενικής αμνηστίας για να κλείσει ο κύκλος με τους fursan, τους Κούρδους εθελοντές που βοήθησαν τον ιρακινό στρατό στην καταδίωξη των συμπατριωτών τους και τώρα ήρθαν να αφηγηθούν περήφανοι τα κατορθώματά τους και να επιδείξουν τα μετάλλια που απέσπασαν. Ερχόμενος από την Ελλάδα και έχοντας ζήσει την εμπειρία του εμφύλιου, μου ήταν δύσκολο να πεισθώ ότι όλα αυτά δεν ήταν τίποτε περισσότερο από μια στημένη παράσταση.

Στο Ντοχούκ, στη συνέντευξη Τύπου όταν ρωτήθηκε ένα από τα θύματα των «rebels» αν ξέρει το φονιά της γυναίκας του, απάντησε:

— «Ναι, τον ξέρω». Και η στιχομυθία συνεχίστηκε:

— «Ποια θα είναι η αντίδρασή σου αν τον συναντήσεις ποτέ;»

— «Θα τον σκοτώσω. Έχω δώδεκα παιδιά». Δεν περίμενα πιο φυσιολογική αντίδραση από έναν ορεσίβιο Κούρδο.

Και όμως, την προηγούμενη, στο εστιατόριο του Arbil που καταλήξαμε μετά τη συνέντευξη στο μεγάλο θέατρο της πόλης, παρακάθησαν στο ίδιο τραπέζι ειρηνικά, ο στρατιωτικός διοικητής, ένας καπετάνιος των πεσμεργκά και οι ηγέτες

Γυναίκοι στο Batofa, ένα νέο χωριό που στήθηκε για επανεγκατάσταση των ξεριζωμένων. Κάτω στο Ντοχούκ, στη σάλα οι αυθορμήτως προσελθόντες Κούρδοι παρακολουθούν τη συνέντευξη Τύπου.

των Κούρδων που συνεργάστηκαν με τον ιρακινό στρατό. Τι να πιστέψω; Τη μεταμέλεια των πεσμεργκά και τη συμφιλίωση με τους διώκτες τους ή την εμπάθεια του χήρου με τα δώδεκα παιδιά;

Το Κουρδιστάν παρουσίαζε την κατάσταση εμπόλεμης χώρας. Όσο και αν είχαν σταματήσει οι εχθροπραξίες όπως τουλάχιστον μας διαβεβαίωσαν οι αξιωματικοί που μας συνόδευσαν, η στρατιωτική παρουσία ήταν παντού εμφανής. Σε οχυρές θέσεις, ήταν στρατοπεδευμένα τμήματα του ιρακινού στρατού με άρματα και πυροβόλα, οι εθελοντές Κούρδοι κυκλοφορούσαν στο Ντοχούκ πάνοπλοι:

από ενήλικες ως αμούστακα αγόρια. Και στα ορεινά, σε υψόμετρο 3.500 περίπου όπου επισκεφθήκαμε τις περιοχές που ελέγχουν οι ένοπλοι πεσμεργκά που υποστηρίζει το καθεστώς της Βαγδάτης, δηλαδή οι Κούρδοι του Ιράν που ανήκουν στους μαχητές της ΚΟΜΑΛΑ και του ΚΔΡ του Γκασεμλού, μας μίλησαν για τον ανταρτοπόλεμο που διεξάγουν ενάντια στο καθεστώς του Χομεϊνί. Με τον έναν ή άλλο τρόπο ο πόλεμος συνεχίζεται.

Η σύρραξη στο Κουρδιστάν δεν είναι βέβαια υπόθεση δύο μηνών. Για να μην αναθούμε σε παλιότερες εποχές —απαραίτητο πάντως για να γίνει κατανοη-

Στη φωτογραφία διακρίνονται σαν ίχνη αρχαιολογικής ανασκαφής ό,τι απέμεινε σε ένα από τα χωριά που ισοπεδώνονται κατά εκατοντάδες στο ορεινό Κουρδιστάν. Δεξιά, άποψη παραδοσιακού χωριού στο Κουρδιστάν.

τή η σημερινή κατάσταση* — αξίζει να θυμίσουμε ότι τα οχτώ χρόνια του ιρανο-ιρακινού πολέμου οι πεσμεργκά αλώνιζαν την περιοχή: Ο Μπαρζανί και ο Ταλαμπανί και με τη στήριξη του χομεϊνικού καθεστώτος πολέμουσαν το καθεστώς της Βαγδάτης, ενώ οι Μουτζαχεντίν Χαλκ, η Κομαλά και οι ομάδες του Γκασεμλού στηριζόμενες από τη Βαγδάτη πολέμουσαν τις δυνάμεις του Χομεϊνί. Κάποια στιγμή το ΡΚΚ του τουρκικού Κουρδιστάν συμμάχησε με τους ομοεθνείς του Ιράκ, με αποτέλεσμα Σαντάμ Χουσεϊν και Εβρέν να συμφωνήσουν στην καταδίωξη των Κούρδων.

Όλη αυτή η διαπλοκή και οι συρράξεις αρχίζουν κάποια στιγμή να φαίνονται απίθανες. Δείχνουν όμως πόσο σύνθετο είναι το Κουρδικό —ένα πρόβλημα που σύντομα θα αναδειχθεί σε μείζον πρόβλημα. Και αν μέχρι στιγμής οι Κούρδοι είχαν επιλέξει τον ανταρτοπόλεμο στα όρια της ορεινής χώρας τους, η μη ικανοποίηση του αιτήματος της αυτοδιάθεσης και η καταπίεση που υφίστανται κυρίως στην Τουρκία, το Ιράν και το Ιράκ, θα τους αναγκάσει να μεταφέρουν τον αγώνα τους και σε αστικά κέντρα μιμούμενοι τακτικές άλλων κινημάτων —λχ. του Λαϊκού Αρμενικού Στρατού. Ήδη το ΡΡΚ της Τουρκίας διεξάγει «αντάρτικο των πόλεων» και ο Ταλαμπανί σε πρόσφατη συνέντευξή του άφησε να εννοηθεί ότι θα μεταφέρει τον πόλεμο στα αστικά κέντρα. Λίγες μέρες πριν φτάσουμε στη Βαγδάτη είχε ανατιναχθεί ένα αυτοκίνητο στο κέντρο της πόλης. «Δουλειά του Ταλαμπανί» ψιθύριζαν.

Ξεριζώμα πληθυσμών

Στις 15 Σεπτεμβρίου, στη Βαγδάτη ο υπουργός Άμυνας στρατηγός Αντνάν Χαϊραλάχ έδινε μια ανοιχτή συνέντευξη

τύπου. Ο οχτάχρονος πόλεμος είχε λήξει και όμως το βασικό αντικείμενο ήταν το κουρδικό και η αντίκρουση των κατηγοριών για τη χρήση των χημικών αερίων. Αφού ανέφερε «τεχνικούς λόγους» που καθιστούν «αδύνατη τη χρήση των χημικών αερίων ειδικά σε ορεινές περιοχές», απάντησε σε ερώτηση δημοσιογράφου κατά πόσον έγινε χρήση χημικών σε άλλες περιπτώσεις, ως εξής:

«Ο γενικός κανόνας είναι να μην χρησιμοποιούνται. Αλλά όταν υπάρχει κανόνας, τότε υπάρχει και η εξαίρεσή του». Αυτή η «διάψευση» ήταν η πιο σαφής διευκρίνιση των αποριών μας. Εξάλλου μια διακήρυξη του Επαναστατικού Συμβουλίου του Ιράκ εφέτος το Μάρτη έλεγε: «Είναι δικαίωμα του Ιράκ να χρησιμοποιήσει όλα τα όπλα που διαθέτει». Τέλη Ιουλίου, μια επιτροπή του ΟΗΕ διαπίστωνε ότι αεροπλάνα του Ιράκ έριξαν «αέριο μουστάρδας» στον άμαχο πληθυσμό της πόλης Oshnonyieh του ιρακινού Κουρδιστάν. Όμως ακόμα και αν δεν μας έτσουξαν στα μάτια τα αέρια των ιρακινών, είχαμε την ευκαιρία να δούμε με τα ίδια μας τα μάτια μια άλλη μορφή γενοκτονίας που συντελείται στο Ιράκ: το ξεκλήρισμα και την ισοπέδωση με δυναμίτη και μπουλντόζες εκατοντάδων χωριών του ιρακινού Κουρδιστάν. Όπως δείχνουν —όσο μπορούν να δείξουν— οι δημοσιευμένες φωτογραφίες, περνώντας με το ελικόπτερο πάνω από τη γη του Κουρδιστάν παρατηρείς συνέχεια τα ίχνη χωριών που δίνουν την εντύπωση αρχαιολογικής ανασκαφής.

— «Τι συμβαίνει εδώ;» ρωτήσαμε.

— «Είναι τα παλιά χωριά», μας εξηγούν. «Όλος ο πληθυσμός τους έχει μεταφερθεί σε ωραία καινούργιοκτισμένα χωριά, με σχολεία, κλινικές και άλλες κοινωνικές εξυπηρετήσεις. Τους δίνουμε και γη, να γίνουν αγρότες».

Όταν ζητήσαμε περισσότερες διευκρινίσεις, δεν απέφυγαν να μας βεβαιώσουν ότι εκτός από τους «αναπτυξιακούς» λόγους η μετακίνηση των πληθυσμών γίνεται και για να αποκοπούν οι πε-

σεμεργκά από τη βάση τους. Φυσικά δεν μας εξήγησαν γιατί η μετακίνηση συγχρονίζεται με την κατεδάφιση των χωριών, αν γίνεται με τη σύμφωνη γνώμη των κατοίκων και άλλες τέτοιες λεπτομέρειες. Πάνω στις πλαγιές του Basrim, κοντά στα τουρκοϊρακινά σύνορα είδαμε έναν καταυλισμό με 1.000 αντίσκοινα —περίπου 6.000 ψυχές. «Τους δώσαμε γη να χτίσουν νέο χωριό και γη να καλλιεργήσουν». Όμως ο χειμώνας που έρχεται είναι πολύ δύσκολος σ' αυτό το υψόμετρο.

Ο ξεριζωμός αυτός άρχισε να συντελείται από το 1979. Είναι καταστροφικός για τους Κούρδους. Ορεισίβιοι και κτηνοτρόφοι είχαν πάντα ανταγωνιστική σχέση με τους καμπίσιους. Τώρα αποκόβονται βίαια από τη γη τους, την οικονομική τους βάση και καλούνται να κάνουν μονομιάς μια αναπροσαρμογή υλικών όρων ζωής και μακραίωνος πολιτισμού. Το πείραμα με τους κουλάκους έχει ξαναγίνει. Στην Ρουμανία το επαναλαμβάνει ο Τσαουσέσκου και η Τουρκία επίσης το έχει πειραματισθεί στην περιοχή του δικού της Κουρδιστάν.

Η Βαγδάτη αυτή τη στιγμή έχει βάλει σε εφαρμογή ένα μεγαλόπνοο πρόγραμμα: Κατά μήκος των συνόρων με την Τουρκία και το Ιράν ισοπεδώνει τα χωριά. (Υπολογίζεται ότι ο αριθμός των κατεδαφισμένων χωριών υπερβαίνει τα 700), μεταφέρει τους κατοίκους και τους αναμειγνύει με τον αραβικό πληθυσμό ενώ μακροπρόθεσμα προγραμματίζει να μετατρέψει την περιοχή σε παραθεριστικό κέντρο: το μεγαλύτερο μέρος των νέων τουριστικών εγκαταστάσεων θα γίνουν στο Κουρδιστάν. Είναι εύκολο να διακρίνει κανείς μέσα από αυτά τα αναπτυξιακά σχέδια τη μεθόδευση για την κατάργηση της εθνικής ταυτότητας των Κούρδων. Αν αυτή η τακτική άρχισε από το 1979, η εντατική εφαρμογή της «καμένης γης», της μεταφοράς των πληθυσμών, και η «αραβοποίηση» κυρίως της πετρελαιοφόρας περιοχής του Κιρκούκ εγκαινιάστηκε από τις αρχές του '87 ό-

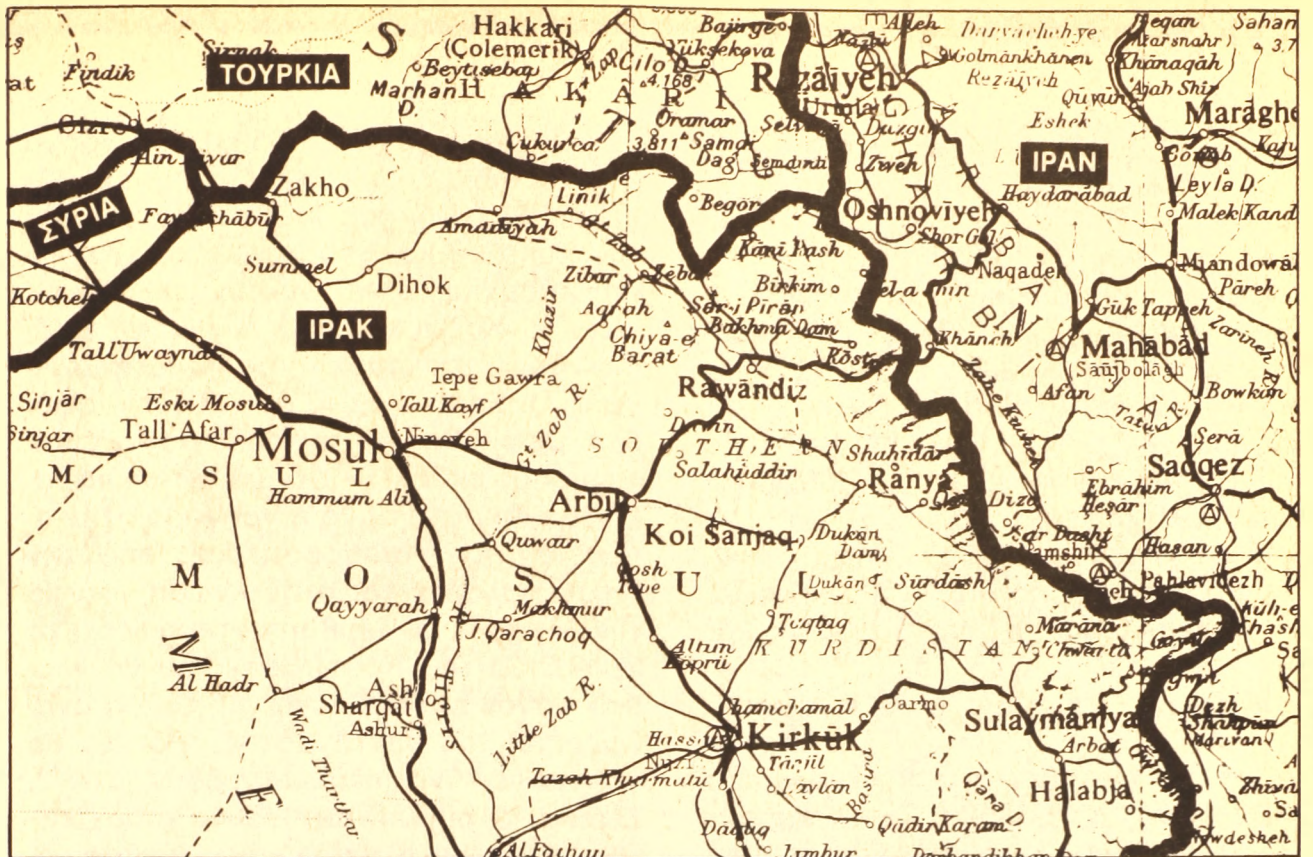
* Στο ANTI έχουν δημοσιευτεί πολύ κατατοπιστικά ρεπορτάζ και άρθρα για τα προβλήματα της περιοχής. Στον αναγνώστη συνιστούμε να συμβουλευθεί τα ακόλουθα τεύχη (σε παρένθεση η σελίδα): 103 (25), 131-2 (9), 150 (25), 214 (12), 222 (40), 233 (30), 252 (24), 270 (35) και 306 (29).

ταν διορίστηκε υπεύθυνος εσωτερικής ασφαλείας της περιοχής ο ξάδερφος του Σαντάμ Χουσεϊν, Ali Hassan al Majid. Χτυπήματα καταστροφής στην ύπαιθρο, περιορισμός στις πόλεις, έλεγχος των μεγάλων αρτηριών και αντίκρουση του κλεφτοπόλεμου με τη βοήθεια των νομιμοφρόνων Κούρδων fursan, ήταν η τακτική μέχρι την παύση πυρός στις 6 Αυγούστου φέτος.

Το στάδιο επιχειρήσεων

Αλλά την επομένη κιόλας, στις 7 Αυγούστου, ο Σαντάμ Χουσεϊν έκανε πράξη αυτό που είχε υποσχεθεί από το 1986: «Μόλις τελειώσει ο πόλεμος θα ξεκαθαρίσω τους λογαριασμούς με τους Κούρδους». Έτσι άρχισε η στρατιωτική επιχείρηση Anfal V. Φέτος το Μάρτιο και Απρίλιο είχαν προηγηθεί οι Anfal I έως IV εναντίον των δυνάμεων του ΡΥΚ του Ταλαμπανί στις περιοχές του Κιρκούκ και της Σουλεϊμανίγια που τους απώθησαν στα ανατολικά και βόρεια ορεινά. Στις επιχειρήσεις αυτές περιλαμβάνεται και η κατάληψη των περιοχών Darbandikhan και Halabja. Στην Χαλάμπσα, μετά την εκκένωσή της από τους Ιρανούς και την εν συνεχεία αποχώρηση των πεσμεργκά, έγινε βεβαιωμένη χρήση χημικών αερίων. Η ΕΟΚ αλλά και το Συμβούλιο Ασφαλείας με την 612 απόφασή του καταδίκασε τότε το Ιράκ για τη ρήψη των αερίων. Σήμερα, οι ιρακινοί υποστηρίζουν ότι τα χημικά τα έρριξαν οι ιρανοί. «Απόδειξη γι' αυτό», ισχυρίζονται, «είναι ότι υπήρξαν θύματα μεταξύ των στρατιωτών μας». Είναι βέβαιο πως όταν πέσουν τα αέρια δεν ζητούν ταυτότητα.

Στις αρχές Ιουλίου, ο ιρακινός στρατός ανακατέλαβε μεγάλες περιοχές χωρίς όμως και να διατηρεί τον πλήρη έλεγχο της περιοχής. Όμως έστρεψαν τις επιθέσεις τώρα προς τα βόρεια του Arbil (τα γνωστά μας αρχαία Άρβηλα που ο Μέγας Αλέξανδρος νίκησε στην αποφασιστική μάχη το 331 π.Χ. τον Δαρείο και άνοιξε το δρόμο του στις πεδιάδες της Μεσοποταμίας). Από εδώ, οι σύγχρονοι πολέμαρχοι, κινήθηκαν προς το ΒΑ τρίγωνο της χώρας (όπου τα σύνορα Ιράκ-Τουρκίας-Ιράν) και στη συνέχεια στράφηκαν προς τα δυτικά, στην περιοχή του Ντοχούκ. Οι απότομες και απρόσιτες ορεινές περιοχές της Zeska, δέχτηκαν ανελήπτους βομβαρδισμούς από την αεροπορία: Οι πληροφορίες έλεγαν ότι εδώ έχουν τα στρατηγεία τους ο Ταλαμπανί και ο Μπαρζανί. Οι τακτικές ιρακινές δυνάμεις προχώρησαν και άλλο στο Β. Κουρδιστάν (περιοχή Ζάχο, Αμαντίγια) όπου κυρίως δρούσε ο Μπαρζανί και ταυτόχρονα χτυπούσαν στην περιοχή του φράγματος Ντουκάν και της Σουλεϊμανίγια. Οι Ιρακινοί χρησιμοποίησαν το Α' και το Ε' Σώμα Στρατού επικουρούμενοι από δυνάμεις εθελοντών fursan και με την υποστήριξη πυροβολικού, αρμάτων και αεροπορίας. Στο βαθμό που οι κατηγορίες

Χάρτης της περιοχής του Κουρδιστάν στο Β. Ιράκ όπου έγιναν οι τελευταίες επιχειρήσεις.

ευσταθούν, τη χρονική αυτή στιγμή —Αύγουστος— έγινε και η χρήση των χημικών αερίων.

Μα υπάρχουν Κούρδοι;

Αμέσως μετά αρχίζει η ομαδική εκκένωση των κουρδικών χωριών και η πανικόβλητη φυγή προς την Τουρκία. Η χρήση των χημικών —στο βαθμό που πραγματοποιήθηκε— έγινε, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις παρατηρητών, κυρίως για να πανικοβάλει τους πεσμεργκά και τους άμαχους υποστηρικτές τους. Η Τουρκία, όπως είναι γνωστό αρνήθηκε κατηγορηματικά όλες τις κατηγορίες εναντίον του Ιράκ λέγοντας σε κάθε τόνο ότι οι γιατροί της δεν διαπίστωναν ίχνη χρήσης χημικών αερίων. Ο πρωθυπουργός Τουργκούτ Οζάλ παράλληλα, είχε την ευκαιρία να διαλαλήσει στη Δύση τις φροντίδες του για τους «βόρειους Ιρακινούς» —η λέξη «Κούρδος» είναι απαγορευμένη στην Τουρκία και συνεπάγεται φυλάκιση 5 έως 8 χρόνων. Στην Τουρκία, οι Κούρδοι αναφέρονται ως «ορεσίβιοι Τούρκοι».

Τον Αύγουστο, ο Αζίζ Νεζίν οδηγήθηκε σε δίκη με την κατηγορία ότι σε κείμενό του, αναφέρονταν η λέξη «Kourd». Γλίτωσε παρά τρίχα την καταδίκη και κυρίως όταν ο αειθαλής Αζίζ Νεζίν έκαμε το δικαστήριο να σκάσει στα γέλια λέγοντας:

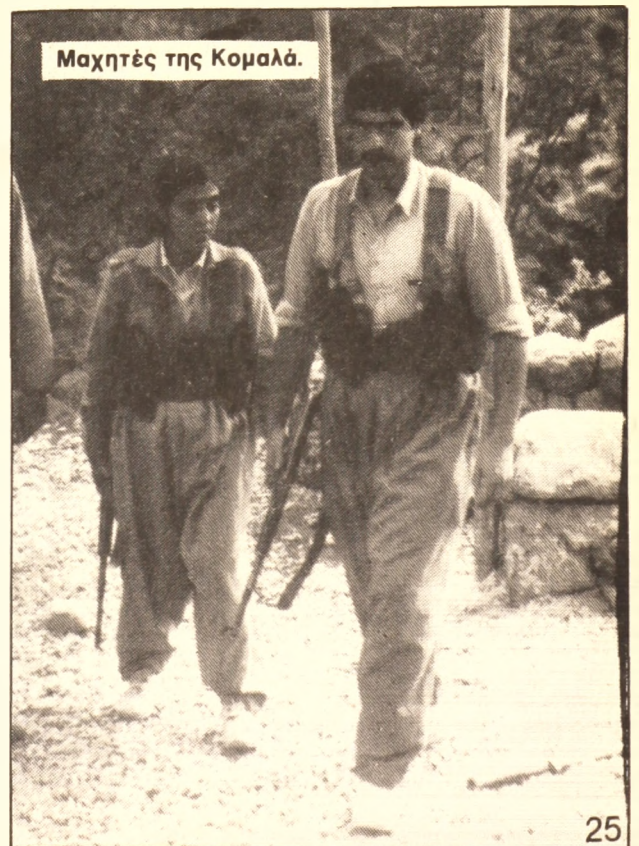
— «Μα δεν υπάρχουν "KOURD". Εκεί πάνω στα βουνά, ζουν κάποιοι Τούρκοι που επειδή βαδίζουν στα χιόνια και κάνουν με τα άρβυλά τους "KART-KURT, KART-KURT," τους βγάλαν το παρατσούκλι "KURT"... Αυτό εννοούσα, αξιότιμοι κύριοι δικαστές...»

Αλλά το πρόβλημα των «KOURD» δεν τελειώνει σε ένα δικαστήριο της Πόλης. Ποιες είναι οι πολιτικές δυνάμεις που δρουν σήμερα στο Κουρδιστάν της Τουρκίας, του Ιράν και του Ιράκ, ποια είναι η

πολιτική της ενσωμάτωσης που ακολουθούν οι χώρες αυτές —όπου και κυρίως υπάρχει το «πρόβλημα»— ποιες απόψεις έχουν οι Κούρδοι ηγέτες και πως το κουρδικό πρόβλημα συνδέεται με τον πόλεμο του Κόλπου, ποια είναι τα σχέδια του Πενταγώνου και μερικές λεπτομέρειες που συνδέονται με τη χώρα μας θα έχουμε την ευκαιρία να εκθέσουμε σε προσεχή τεύχη.

Η συνάντηση με τους ένοπλους κομμουνιστικούς πυρήνες της KOMALA στα ιρανο-ιρακινά σύνορα —μία απρόοπτη συνάντηση με ένα κίνημα που αυτή τη στιγμή ζει το επαναστατικό momentum— ήταν η εντυπωσιακή στιγμή του ταξιδιού σε μια περιοχή ταραγμένη, που σιγά σιγά θα περνά στην ημερήσια διάταξη «επικαιρότητας». Αλλά το στοιχείο της επικαιρότητας είναι το ελάχιστο από τα όσα μας αποκάλυψε το μαχόμενο Κουρδιστάν και θα έχουμε την ευκαιρία να εξετάσουμε.

Χ.Γ.Π

Εκτός από την τεράστια οικονομική κρίση η οποία μαστίζει την Γιουγκοσλαβία από το 1980, ένα άλλο πρόβλημα που επί χρόνια υπέβασκε — και που ίσως θα αποδειχθεί σημαντικότερο του πληθωρισμού και της ασθενικής παραγωγικότητας — έχει πάρει από τις αρχές του περασμένου Ιουλίου εκρηκτικές διαστάσεις. Πρόκειται για τους ενδοεθνικούς οξύτατους ανταγωνισμούς και τις εθνικιστικές συγκρούσεις, που απειλούν την εύθραυστη πολιτική ισορροπία της πολυεθνικής Γιουγκοσλαβίας. Επίκεντρό τους τα αιματηρά γεγονότα στο Κοσσυφοπέδιο, την «αυτόνομη επαρχία» της Σερβίας, όπου το 90% του πληθυσμού αποτελούν Αλβανοί και το υπόλοιπο 10% Σέρβοι και Μαυροβούνιοι. Οι σχέσεις των μεν με τους δε έχουν φθάσει σε τέτοιο σημείο που δεν θα μπορούσαν να γίνουν χειρότερες.

Η διαμάχη άρχισε το 1981 ένα χρόνο μετά το θάνατο του Τίτο. Από τότε οι Αλβανοί του Κοσσυφοπεδίου διεκδικούν την πολιτική και θεσμική «αναβάθμιση» της επαρχίας τους. Θέλουν δηλαδή να γίνει το Κοσσυφοπέδιο η *έβδομη ομόσπονδη δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας*. Οι Σέρβοι όμως αντιτίθενται σφόδρα. Θεωρούν — αυτή τουλάχιστον είναι η επίσημη εκδοχή — ότι μια τέτοια εξέλιξη θα οδηγήσει αργά ή γρήγορα στην απόσχιση του Κοσσυφοπεδίου από την Γιουγκοσλαβία και στην ένωσή του με την Αλβανία. Οι Σέρβοι πιστεύουν ότι το πρόβλημα του Κοσσυφοπεδίου θα «λυθεί» μόνον εφόσον γίνει μια ριζική αναθεώρηση του συντάγματος, η οποία θα «επιτρέψει» να ενσωματωθούν στην... Σερβία και οι δύο «αυτόνομες επαρχίες» της, το Κοσσυφοπέδιο και η Βοϊβοδίνα. Οποία λαμπρά σχέδια σοσιαλιστικού μεγαλοϊδεατισμού...

Ωστόσο τα σχέδια των Σέρβων δεν είναι πολύ εύκολο να πραγματοποιηθούν. Μια τέτοια συνταγματική αναθεώρηση έ-

χει ως απαραίτητη προϋπόθεση ότι οι δύο «αυτόνομες επαρχίες» συγκατατίθενται στην αλλαγή του καθεστώτος τους. Αλλά ούτε η ηγεσία του Κοσσυφοπεδίου ούτε της Βοϊβοδίνας θέλει να ακούσει λέξη περί ενσωμάτωσης στην Σερβία. Έτσι η κρίση όχι μόνο παρατείνεται, αλλά έχει τορπιλλήσει τις σχέσεις μεταξύ των εθνοτήτων οι οποίες εξάλλου δεν υπήρξαν στο παρελθόν ποτέ ιδιαίτερα θερμές. Ο φανατισμός και το εθνικιστικό πάθος έχουν κατακλύσει το σύνολο της ζωής στο Κοσσυφοπέδιο. Δεν περνά ημέρα χωρίς συγκρούσεις, εμπρησμούς συλλήψεις. Το πρόβλημα πια είναι, κατά πόσον μπορεί να συνυπάρξει στο Κοσσυφοπέδιο η μειοψηφία των Σέρβων και Μαυροβούνιων με την πλειοψηφία των Αλβανών. Η κατάσταση περιπλέκεται περισσότερο, ιδίως, αν ληφθούν υπόψη δύο σημαντικοί «τοπικοί» παράγοντες:

- Το Κοσσυφοπέδιο είναι η πιο φτωχή και καθυστερημένη περιοχή της Γιουγκοσλαβίας.

ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ: ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ ΤΟ ΑΝΩΤΕΡΟ ΣΤΑ

Η Γιουγκοσλαβία σήμερα

Πολλά έθνη, πολλές γλώσσες, και ακόμα περισσότερες διάλεκτοι, πολλά θρησκευτικά δόγματα, μεγάλες αντιθέσεις οικονομικές και πολιτιστικές, είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά της χώρας που η επίσημη ονομασία της είναι «Σοσιαλιστική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας». Την αποτελούν έξι ομόσπονδες δημοκρατίες (Σλοβενία, Κροατία, Βοσνία, Ερζεγοβίνη, Μαυροβούνιο, Σερβία) και δύο αυτόνομες επαρχίες (Βοϊβοδίνα, Κοσσυφοπέδιο) που υπάγονται στην Σερβία.

Τρεις γλώσσες, δύο αλφάβητα

Στην Γιουγκοσλαβία υπάρχουν τρεις επίσημες γλώσσες, όλες σλαβικές, με αρκετές ομοιότητες μεταξύ τους. Η σερβοκροατική (η πλέον διαδεδομένη), η σλοβενική και η μακεδονική.

Οι Σέρβοι, οι Μακεδόνες και οι Μαυροβούνιοι χρησιμοποιούν το κυριλλικό αλφάβητο. Οι Σλοβένοι, οι Κροάτες και οι Βόσνιοι χρησιμοποιούν το λατινικό με την προσθήκη ορισμένων διακριτικών στοιχείων.

Εκτός από τις τρεις επίσημες γλώσσες, στην Μακεδονία σημαντικό τμήμα του πληθυσμού ομιλεί την αλβανική και τουρκική, στην Βοϊβοδίνα την ουγγρική, ενώ στο Κοσσυφοπέδιο κυριαρχεί η αλβανική.

● Έχει το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (28%) σε όλη τη χώρα.

«Δώστε μας όπλα»

Καθώς η κατάσταση χειροτερεύει, ειδικές δυνάμεις Σέρβων αστυνομικών έχουν αποσταλεί στο Κοσσυφοπέδιο για να προστατεύσουν τους εκεί κατοικούντες Σέρβους και Μαυροβούνιους από τις εναντίον τους επιθέσεις —μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται κακοποιήσεις παιδιών— εκ μέρους των Αλβανών. Αναφέρεται μάλιστα ότι ένα από τα καθήκοντα αυτών των ειδικών αστυνομικών δυνάμεων είναι να συνοδεύουν τους Σέρβους μαθητές στα σχολεία τους.

Μαχητικές συγκεντρώσεις εναντίον των Αλβανών του Κοσσυφοπέδιου και διαδηλώσεις δεκάδων χιλιάδων οργανώνονται σχεδόν κάθε εβδομάδα, τους τελευταίους μήνες, σε πολλές πόλεις της Σερβίας, στην Τέζικα, στο Ράικο, στο Καραβούνιο, στο Σμεντέροβο. Στο Σμεντέροβο έγινε στις αρχές Σεπτεμβρίου διαδήλωση —η μεγαλύτερη από το τέλος

Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς ως ηγέτη του σερβικού κόμματος. Πολλοί μάλιστα θεωρούν ότι εκείνος είναι ο πραγματικός υποκινητής αυτών των «αυθόρμητων» διαδηλώσεων.

Ο χωροφύλακας της Γιουγκοσλαβίας

Αν την Σερβία την απασχολεί η εθνικιστική έξαρση των Αλβανών του Κοσσυφοπέδιου, τις άλλες ομόσπονδες δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβίας τις απασχολεί έντονα ο εθνικισμός της ίδιας της Σερβίας.

Στην Κροατία και την Σλοβενία, οι οποίες ανήκουν στον αναπτυγμένο γιουγκοσλαβικό βορρά, η πολιτική που ακολουθεί ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς χαρακτηρίζεται *δημαγωγική και λαϊκιστική*. Οι Κροάτες και οι Σλοβένοι θεωρούν ότι ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς υποδαυλίζει το σερβικό εθνικισμό και επιδιώκει να παίξει ξανά η Σερβία το ρόλο του «χωροφύλακα του βασιλείου της Γιουγκοσλαβίας», που είχε πριν από το Δεύτερο

ΜΙΛΟΒΑΝ ΤΖΙΛΑΣ:

Η γιουγκοσλαβική κρίση και ο εκδημοκρατισμός

«Κατά πρώτο λόγο θεωρώ ότι το εθνικό θέμα στην Γιουγκοσλαβία λύθηκε με τον αγώνα, στη διάρκεια του πολέμου και κατά την επανάσταση. Αλλά δεν λύθηκε δια παντός. Τα έθνη συνεχίζουν να ζουν και να τρέφουν διαφορετικές φιλοδοξίες. Οι παραδόσεις αναγεννώνται και δημιουργούν νέες εθνικές ιδέες. Τα εθνικά ζητήματα, οι σχέσεις μεταξύ των «εθνών», απαιτούν —όπως και τα άλλα προβλήματα, με περισσότερη όμως διορατικότητα— νέες προσεγγίσεις και νέες λύσεις. Η παρούσα κατάσταση μπορεί και πρέπει να θεωρηθεί σαν ένα νέο δεδομένο, αν θέλουμε να αποφύγουμε λουτρό αίματος θρησκευτικών και εθνικών συγκρούσεων.

Κατά δεύτερο λόγο θεωρώ ότι τα εθνικά ζητήματα —όπως εξάλλου και όλα τα άλλα ζητήματα— δεν μπορούν να λυθούν παρά μόνο με τον εκδημοκρατισμό· εκδημοκρατισμό πολυφωνικό, με πολλά κόμματα. Δεν πιστεύω ότι η δημοκρατία μπορεί να πραγματοποιηθεί σε μια μέρα· κάτι τέτοιο θα οδηγούσε στο χάος, στο σφαγείο και όχι στην ελευθερία. Θα μπορούσε όμως από τώρα να γίνει μια αρχή· με προγράμματα, κύκλους συζητήσεων και δυνατότητα έκφρασης στον Τύπο.

Αντίθετα με την Σοβιετική Ένωση (όπου χωρίς μετασχηματισμό της αυτοκρατορίας σε ελεύθερη ένωση εθνών, δεν μπορεί να υπάρξει ελπίδα ούτε καν για πολιτικές ελευθερίες), ο εκδημοκρατισμός στην Γιουγκοσλαβία θα οδηγούσε επίσης σε λύση των εθνικών θεμάτων. Κανένα έθνος στην Γιουγκοσλαβία δεν μπορεί να παίξει κυρίαρχο ρόλο χωρίς να οδηγήσει τη χώρα σε αλληλοσπαραγμή. Η δημοκρατία στην Γιουγκοσλαβία θα προσέφερε μια δεύτερη νεότητα στα έθνη και θα σφυρηλατούσε τις βάσεις της πολιτιστικής αρμονίας ανάμεσα στους Σέρβους και τους Κροάτες που είναι διασπαρμένοι σε πολλές ομόσπονδίες.

Είναι αλήθεια ότι ο εκδημοκρατισμός δεν αρκεί για να λυθεί το πρόβλημα του Κοσσυφοπέδιου, εφόσον η Αλβανία δεν αποτινάξει το σωβινιστικό σταλινισμό της και δεν δημιουργεί ένα δημοκρατικό μη επεκτατικό κράτος. Ωστόσο ο εκδημοκρατισμός της Γιουγκοσλαβίας θα άνοιγε νέους δρόμους και για τους Αλβανούς του Κοσσυφοπέδιου και για την ίδια την Αλβανία».

Απόσπασμα από συνέντευξη που έδωσε ο Μίλοβαν Τζίλας στη γαλλική επιθεώρηση "Lettre Internationale", τον Δεκέμβριο του 1987.

ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ;

του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου— στην οποία συμμετείχαν 70.000 Σέρβοι. Οι διαδηλωτές με συνθήματα ζητούσαν, ούτε λίγο ούτε πολύ, να επιβληθεί ο στρατιωτικός νόμος στο Κοσσυφοπέδιο και να τους δοθούν όπλα για να πάνε να βοηθήσουν τους «καταπιεζόμενους αδελφούς τους» επί τόπου. Διαδηλώσεις σε ανάλογη ατμόσφαιρα και με τα ίδια αιτήματα έγιναν επίσης στο Μαυροβούνιο στις πόλεις Νίκσιτς και Σετίνιε.

Όμως πίσω από τη διαμάχη για τον έλεγχο του Κοσσυφοπέδιου προβάλλει ο αναγεννημένος εθνικισμός των Σέρβων, τον οποίο κατά κόρον τροφοδοτεί η ηγεσία του τοπικού κομμουνιστικού κόμματος και ιδίως ο γραμματέας του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς. Η δημοτικότητά του αυξήθηκε εντυπωσιακά τον τελευταίο χρόνο, αφότου υποσχέθηκε στους Σέρβους... «ταχεία επίλυση» του προβλήματος του Κοσσυφοπέδιου. Οι Σέρβοι που διαδηλώνουν κραυγάζοντας «δώστε μας όπλα, να πάμε στο Κοσσυφοπέδιο» κρατούν τεράστια «πορτρέτα» του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς και τον αποκαλούν «νέο Τίτο».

Στο κύριο άρθρο της, με τίτλο «σερβική σφεντόνα», η εφημερίδα *Le Monde* (23-9-88) αναφέρει ότι αυτές οι εντυπωσιακές κινητοποιήσεις αποσκοπούν επίσης στην ενδυνάμωση της θέσης του

Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ο ηγέτης της Σλοβενίας Μίλαν Κούτσαν σε δημόσια συγκέντρωση καταδίκασε τις εθνικιστικές κινητοποιήσεις στην Σερβία και το Μαυροβούνιο. Οι διαδηλωτές, είπε, με τις εκκλήσεις τους να τους χορηγηθούν όπλα, επιδιώκουν να αλλοιώσουν δια της βίας το σύνταγμα.

Ο Γιόζιπ Βρόβεκ, αντιπρόσωπος της Κροατίας στο Ομοσπονδιακό Προεδρείο, επεσήμανε ότι αυτές οι διαδηλώσεις είναι αδιανόητες για μια πολιτισμένη κοινωνία.

Στο Σεράγεβο η εκεί κομματική ηγεσία με αυστηρή ανακοίνωση προειδοποίησε ότι δεν πρόκειται να ανεχθεί παρόμοιες εθνικιστικές εκδηλώσεις στην επικράτεια της Βοσνίας και της Ερζεγοβίνης και ότι θα χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα για να τις παρεμποδίσει.

Σαράντα τρία χρόνια έχουν περάσει από τότε που δημιουργήθηκε στη βαλκανική χερσόνησο η «Σοσιαλιστική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας». Οι κρίσεις στις σχέσεις μεταξύ των διαφόρων εθνοτήτων, που την απαρτίζουν, αποτέλεσαν πάντα το πλέον ευαίσθητο από τα προβλήματά της. Η παρούσα κρίση στο Κοσσυφοπέδιο είναι η σοβαρότερη από όλες. Για πρώτη φορά η χώρα αντιμετωπίζει τόσο έντονα το ενδεχόμενο της βαλκανοποίησής της.

ΕΝΑ «ΟΖΑΛΙΚΟ» ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

και μονά - ζυγά δικά του...

του Σωκράτη Τραγότση

Το 35,9% ήταν αρκετό για τον πρωθυπουργό της Τουρκίας, ώστε μετά το τέλος του δημοψηφίσματος να δηλώσει: «Είμαι ικανοποιημένος, θα συνεχίσουμε το κυβερνητικό έργο μέχρι το 1992».

Στο μέτωπο της αντιπολίτευσης όμως η δυσαρέσκεια ολοένα και κορυφώνεται. Ο «σοσιαλδημοκράτης» Ινονού γιος του άλλοτε πανίσχυρου Ισμέτ Ινονού και νεόκοπος πολιτικός καθώς και ο βετεράνος και για πολλούς «φυσικός ηγέτης της Δεξιάς» Ντεμιρέλ, είχαν καθορίσει εξ' αρχής τη στάση τους:

«Ο Οζάλ αν δεν καταφέρει να συγκεντρώσει 50% στο δημοψήφισμα θα πρέπει να παραιτηθεί».

Η αντίδραση του Οζάλ ήταν άμεση: «Όχι θα παραιτηθώ μόνο αν δεν συγκεντρώσω το ποσοστό των εκλογών του 1987, διαφορετικά θα θεωρήσω ότι αναβλήθηκε η λαϊκή εντολή».

Τελικά ο κ. Οζάλ βγήκε νικητής του παιχνιδιού τα όρια και τις προϋποθέσεις του οποίου είχε χαράξει ο ίδιος και φυσικά το κόμμα του. Βέβαια κανείς δεν βρέθηκε να του μιλήσει για το καλπονοθευτικό, πλειοψηφικό, εκλογικό σύστημα χάρη στο οποίο με 36% περίπου είχε πάρει πάνω από 56% των εδρών στην τουρκική Εθνοσυνέλευση και έτσι το καλπονοθευτικό εκλογικό σύστημα και το αποτέλεσμα που δημιούργησε έγινε για μια ακόμη φορά καθοριστικό για τις πολιτικές εξελίξεις της Τουρκίας.

Ποιο ήταν όμως το ζητούμενο. Ο κύριος Οζάλ είχε δύο κυρίως στόχους:

- Να τροποποιήσει το Σύνταγμα— αφού είχε αποτύχει μετά από μαραθώνιες προσπάθειες όπου συμπεριλαμβάνονται και οι κοινοβουλευτικές διαδικασίες, μιας και δεν είχε καταφέρει να συγκεντρώσει τα 2/3 της Εθνοσυνέλευσης, γεγονός απαραίτητο για τις συνταγματικές τροποποιήσεις. Το άρθρο 77 του χουντικού συντάγματος του 1982 αν και δίνει στην τουρκική Εθνοσυνέλευση τη δυνατότητα προκήρυξης πρόωρων βουλευτικών εκλογών δεν κάνει το ίδιο για τις δημοτικές περιφερειακές εκλογές. Αυτή ήταν λοιπόν η τυπική τουλάχιστον, επιδίωξη. Να μετατοπίσει τις δημοτικές εκλογές από τις 25 Μάρτη '89 που είναι προγραμματισμένες στις 25 Νοεμβρίου 1988. Κι αυτό βέβαια επειδή γνώριζε ότι μόνο τώρα θα μπορούσε να κερδίσει τις

εκλογές. Εξάλλου το 1989 δεν ήταν και κατάλληλο για παρόμοιες δοκιμασίες αφού είναι έτος λήξης της θητείας του Εβρέν, στην Προεδρία της «Δημοκρατίας».

Η έντονη πολιτικοποίηση που επέβαλε και κατά κάποιο τρόπο πέτυχε η αντιπολίτευση δεν επέτρεψαν στον κ. Οζάλ να υλοποιήσει το πρώτο σκέλος των επιδιώξεών του.

Ο κ. Οζάλ όμως πέτυχε στο δεύτερο του στόχο: Να πάρει πράσινο φως και να συνεχίσει απότομος την κυβερνητική του πολιτική.

Αντιπολίτευση - Οζάλ: σημειώσατε «Χ» λοιπόν. Προσωρινά όμως. Γιατί η τελική αναμέτρηση μετατέθηκε στις δημοτικές εκλογές τον ερχόμενο Μάρτη.

Η «νίκη» του κ. Οζάλ ήταν αποτέλεσμα της αδυναμίας της αντιπολίτευσης (αριστερής και δεξιάς) να πείσει τους δυσανεστήμενους από την οζαλική εξουσία, πλην όμως συντηρητικούς σ' ό,τι αφορά την αλλαγή διακυβέρνησης της χώρας, ότι η αρνητική (όχι) ψήφος τους δεν θα σήμαινε αυτόματα και ανατροπή του κ. Οζάλ, αλλά απλά και μόνο θα είχε «προειδοποιητικό» χαρακτήρα. Κι αυτό γιατί στην Τουρκία κανένας από τους λεγόμενους «αναποφάσιστους» (20% έδειχναν οι δημοσκοπήσεις) δεν πίστευε ότι αυτή τη στιγμή στους κόλπους της αντιπολίτευσης προβάλλει μια αξιόπιστη και εναλλακτική προς τον Οζάλ πολιτική δύναμη.

Ο κ. Οζάλ γνωρίζοντας αυτή την πραγματικότητα άφησε το αποφασιστικό του πλεονέκτημα για το τέλος. Μόλις λίγες μέρες πριν από το δημοψήφισμα εκτόξευσε την απειλή του που έπεσε σαν «δαμόκλειος σπάθη» πάνω στους ερωτοτροπούντες και επίδοξους εραστές της εξουσίας. «Αν το αποτέλεσμα είναι αρνητικό για την κυβέρνηση και την πολιτική που ακολουθεί, θα παραιτηθώ». Δεν παρέλειψε όμως να πει ότι αυτός θα θεωρούσε επιτυχία ένα ποσοτό «30-35%».

Ο εκβιασμός είχε έρθει στην κατάλληλη στιγμή και λειτούργησε ως καταπέλτης για την αντιπολίτευση. Εξάλλου, τα πράγματα για τον Οζάλ ήταν πιο εύκολα, είχε προηγούμενο του Ισπανού πρωθυπουργού Φ. Γκονζάλεθ, που είχε χρησιμοποιήσει ακριβώς τον ίδιο εκβιασμό παραμονής ή όχι της χώρας του στη Να-

τοϊκή συμμαχία.

Εμπρός λοιπόν στο δρόμο που χάραξε ο... Γκονζάλεθ. Πάντως σίγουρα αξίζει τον κόπο να συγκρατήσουμε αυτό το επιχείρημα γιατί όλο και «κάποιος» να επιδιώξει να το εφαρμόσει στην ελληνική πραγματικότητα... και ίσως πολύ σύντομα... Είναι με τη μόδα.

Το δημοψήφισμα βέβαια, μόνο δημοψήφισμα δεν ήταν. Η επιλογή του άσπρου για τα θετικά και του καφέ για τα αρνητικά ψηφοδέλτια μετέτρεψε την παραδοσιακά «ασπροκόκκινη» Τουρκία σε «άσπρη-καφέ». Βέβαια άσχετα με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα από τη χρήση του καφέ χρώματος που εκ των πραγμάτων λειτουργεί «αντιπαθητικά» στις εκλογές, άξιζε κανείς να βλέπει τον ογκόδη κ. Οζάλ ντυμένο στα άσπρα. Ήταν... αποθέωση. Καρναβάλι...

Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος στην Τουρκία έδωσε δύο πολύ σημαντικά στοιχεία για την παραπέρα κατανόηση της εσωτερικής πολιτικής κατάστασης της γείτονος χώρας:

- Ο κ. Οζάλ παρά την εντεινόμενη λαϊκή «αγανάκτηση» παραμένει κυρίαρχος του παιχνιδιού. Σ' αυτό βέβαια συμβάλλει τόσο η «ανωριμότητα των σοσιαλδημοκρατών του κ. Ινονού με πρώτο και κύριο τον ίδιο, που δεν κατάφεραν να εμφυσίσουν την απαραίτητη εκείνη προς το εκλογικό σώμα εμπιστοσύνη ώστε η ανατροπή του κ. Οζάλ να μετατραπεί σε υπόθεση λαϊκή», όσο και το «βεβαρημένο παρελθόν» του κ. Ντεμιρέλ και των συνεργατών του, που δείχνουν να μην έχουν κατανοήσει τα νέα όρια και τις νέες συνισταμένες του πολιτικού παιχνιδιού, στην Τουρκία.

- Η δήλωση του κ. Οζάλ αναφορικά με τη συνέχιση του κυβερνητικού έργου μέχρι το 1992 κρύβει ένα λογοπαίγνιο. Ναι μεν το κόμμα της «Μητέρας Πατρίδας» ίσως συνεχίσει μέχρι το 1992, χωρίς όμως τον ιδρυτή του, τον κ. Οζάλ· ο τελευταίος είναι αποφασισμένος σύμφωνα με τις εκτιμήσεις πολλών παρατηρητών να μεταπηδήσει το 1989 στην Προεδρία της δημοκρασίας μετά τη λήξη της θητείας του πραξικοπηματία και του 8ου προέδρου της τουρκικής «δημοκρατίας» Εβρέν.

Η Τουρκία λοιπόν εγκυμονεί νέες εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις. Το ίδιο και η Ελλάδα... Για να δούμε ποιος θα σώσει το περιβόητο πνεύμα Νταβός.

ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Μάρττι Γιοενπόλβι
Όλα με έκπτωση

Μαρί Καρντινάλ
Εγώ και «Αυτό»

Μαρί Καρντινάλ
Με το κλειδί
στην πόρτα

Μαρί Καρντινάλ
Μια ζωή για δυό

Φραντς Κάφκα
Γράμματα στη
Μίλενα

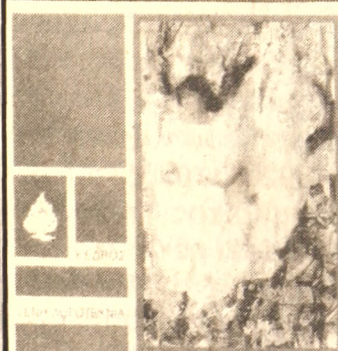
Τζ. Μπασάνι
Τα χρυσά γυαλιά

Κάρσον Μακ Κάλλερς
Η μπαλάντα του
λυπημένου
καφενείου

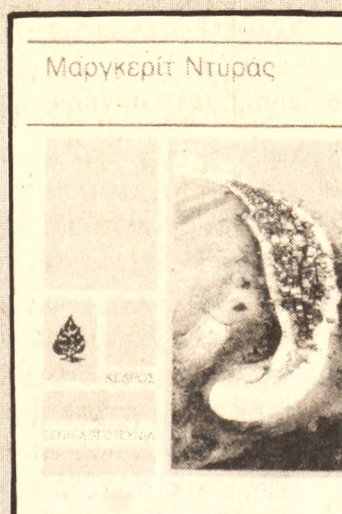
Τζιόρτζιο Μπασάνι
Ο κήπος των Φίντζι-Κοντίνι

Πατρίκ Μοντιανό
Οδός Σκοτεινών Μαγαζιών

Μαργκερίτ Ντυράς
Φράγμα στον
Ειρηνικό

Γκοφρέντο Παρίζε
Αλφαθητάριο Αρ. 1

Τζ. Μπασάνι
Ο κήπος των Φίντζι-
Κοντίνι

Πατρίκ Μοντιανό
Οδός Σκοτεινών
Μαγαζιών

Μαργκερίτ Ντυράς
Φράγμα στον
Ειρηνικό

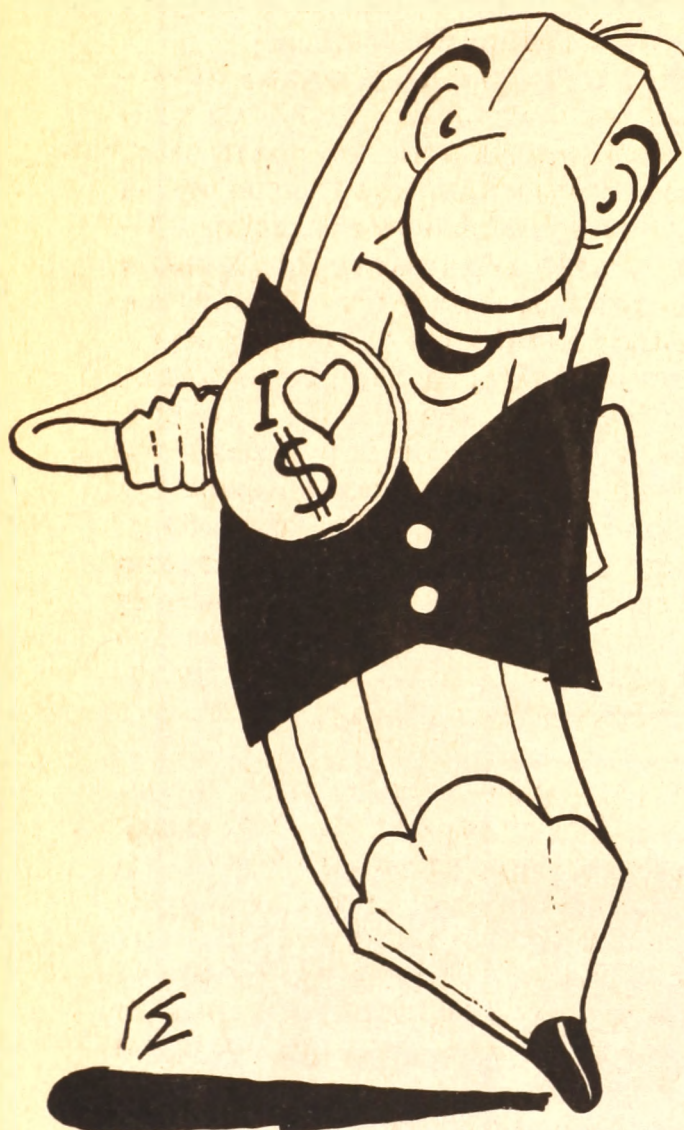
Γκοφρέντο Παρίζε
Αλφαθητάριο Αρ. 1

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ Γ. Γενναδίου 3 – τηλ. 36.02.007

ΧΡΟΝΙΕΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΚΕ

Je ne propose rien, je n' impose rien, j' expose.
(Δεν προτείνω τίποτα. Δεν επιβάλλω τίποτα. Εκθέτω).

Παρακολουθώντας, για τέταρτη κατά σειρά χρονιά, από το «ΑΝΤΙ», την πορεία των ελληνικών επιχειρήσεων που εκδίδουν εφημερίδες και περιοδικά, μπορούμε να πούμε ότι:

1. Όχι μόνο έχουν ξεπεράσει την οικονομική τους δυσπραγία, αλλά είναι πλέον οικονομικά πολύ αποδοτικές επιχειρήσεις αν και κινούνται, βέβαια, μέσα στους κανόνες του καπιταλιστικού ανταγωνισμού όπου το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό, γίνονται συνεχείς ανακατατάξεις, νέες δυνάμεις μπαίνουν και παλιές βγαίνουν, υπάρχει συνεχώς η τάση της επέκτασης, κ.λπ.

2. Η κάθε επιχείρηση δεν περιορίζεται πλέον στην έκδοση μόνο εφημερίδων ή μόνο περιοδικών, αλλά τείνει να μεταβληθεί σε συγκρότημα που εκδίδει ταυτόχρονα και εφημερίδες και περιοδικά.

3. Τα συγκροτήματα αυτά έχουν αρχίσει να διεισδύουν και στον τομέα της ηλεκτρονικής πληροφόρησης με την ίδρυση ραδιοφωνικών σταθμών σε πρώτη φάση και την ετοιμασία της απαραίτητης υπο-

δομής για την ίδρυση ή συμμετοχή σε τηλεοπτικές επιχειρήσεις.

4. Το μεγάλο κεφάλαιο δείχνει πάντα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις εξελίξεις αυτές και συνεχίζει τη διείσδυσή του σε βάρος των λεγόμενων «παραδοσιακών εκδοτών», όχι μόνο επειδή οι επιχειρήσεις αυτές είναι οικονομικά αποδοτικές, αλλά και γιατί μπορούν να του εξασφαλίσουν μεγάλη πολιτική ισχύ καθώς και πολύ μεγάλες έμμεσες οικονομικές «απολαβές» σε άλλους τομείς.

Στο άρθρο αυτό δεν θα ασχοληθώ με τις συγκρούσεις που έχουν προκληθεί ανάμεσα στα δημοσιογραφικά συγκροτήματα γιατί το θέμα αυτό είναι τεράστιο και η διαπραγμάτευση του θα χρειαζόταν άλλο τόσο χώρο.

Εκείνο που θα προσπαθήσω μόνο να κάνω —όπως και τις προηγούμενες χρονιές— είναι να δώσω μια εικόνα της κατάστασης που επικρατεί στις επιχειρήσεις του τομέα του έντυπου λόγου, παρουσιάζοντας τις εξελίξεις και ανακατατάξεις στις κυκλοφορίες των εφημερίδων και των περιοδικών, την εμπορική διαφήμιση, τους ισολογισμούς και τα κέρδη τους.

Η δημοσίευση, από φέτος, για πρώτη φορά ισολογισμών με ενιαίο σύστημα, που επέβαλε η συμμετοχή μας στην ΕΟΚ, βοηθάει να συγκρίνουμε επιτέλους, χωρίς να χρειάζεται να ψάχνουμε, την οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων αυτών κι ακόμη μας δίνει για πρώτη φορά το σύνολο των εσόδων (τζίρο) της κάθε επιχείρησης, που ως τώρα ήταν κρυφός.

Συνολικά αποτελέσματα

Τελευταία μελέτη της ICAP Ελλάς ΑΕ διαπιστώνει ότι 67 εταιρείες που ασχολούνται γενικά με «εκτυπώσεις, εκδόσεις και γραφικές τέχνες» είχαν το 1987 καθαρά κέρδη 1,6 δισ. δρχ. (174% παραπάνω από το 1986) και πωλήσεις (τζίρο) κάπου 37 δισ. δρχ.

Με τη βοήθεια της ICAP μπόρεσα να συγκεντρώσω τους ισολογισμούς 39 εταιρειών αυτής της κατηγορίας οι οποίες ασχολούνται μόνο με την έκδοση εφημερίδων και περιοδικών ή είναι συγγενικές τους ή έχουν αναλάβει τη διανομή των εντύπων τους. Οι εταιρείες αυτές, με βάση την ιδιοκτησία τους, αποτελούν 28 χωριστά οικονομικά συγκροτήματα, όπως φαίνεται στον Πίνακα Ι. Οι εταιρείες εδώ είναι καταταγμένες με βάση το ύψος των πωλήσεών τους (τζίρο) το 1987.

Οι 20 από τις 28 αυτές οικονομικές μονάδες είχαν κάπου 1,7 δισ. δρχ. καθαρά

κέρδη (1.686,6 εκ. δρχ.) και οι επτά 1,2 δισ. δρχ. ζημιές (1.181,5 εκ. δρχ.). Δηλαδή οι 28 επιχειρήσεις είχαν καθαρά κέρδη κάπου μισό δις (505,1 εκ. δρχ.), με σύνολο πωλήσεων 35,9 δισ. δρχ.

Η εικόνα αυτή θα ήταν ακόμη καλύτερη για τους εκδότες, αν μια από τις εταιρείες αυτές, οι «Εκδόσεις Πρώτη» που βγάζει την ομώνυμη εφημερίδα, δεν παρουσίαζε φέτος έναν ισολογισμό για δύο χρόνια, ο οποίος παρουσιάζει ζημιές 689,7 εκ. δρχ.

Εξάλλου, πρέπει επίσης να υπολογίσουμε ότι στις ζημιολγόνες εταιρείες περιλαμβάνονται και οι μονίμως παθητικές, που καλύπτονται από εξωεκδοτικά χρήματα όπως η «Ακρόπολις» (επιχειρήσεις χάλυβα Αναστασόπουλου) και «Μεσημβρινή» (πετρέλαια Βαρδινογιάννη) και οι οποίες επιβαρύνουν το αρνητικό σύνολο με άλλα 280 περίπου εκ. δρχ.

Χωρίς τις τρεις αυτές εφημερίδες, τα καθαρά κέρδη των υπόλοιπων 25 εκδοτικών επιχειρήσεων θα ξεπερνούσαν το 1,4 δισ. δρχ.

Γενικά, μπορούμε να πούμε ότι οι εκδοτικές επιχειρήσεις είναι σήμερα, οικονομικά, πάρα πολύ αποδοτικές. Κι ακόμη ότι ορισμένες μεγάλες επιχειρήσεις, που μόλις πριν από λίγα χρόνια έχαναν χρήματα πολλά (Λαμπράκης, Τεγόπουλος, Βελλίδης, Βουδούρης, κ.λπ.) βγάζουν τώρα «κέρδη με ουρά».

Σε όλα αυτά πρέπει να προσθέσουμε και το αφορολόγητο 4% του κύκλου εργασιών που προσφέρει το κράτος στις εφημερίδες και το οποίο επέκτεινε από φέτος και στα περιοδικά — πράγμα που ευνοεί πολύ τον κ. Κοσκωτά, αλλά και τους κ. Λαμπράκη και Μπόμπολα. Πρόκειται για πολύ μεγάλα ποσά, (μερικοί μιλούν για «ένα δισ. δραχμές») τα οποία δεν εμφανίζονται στους ισολογισμούς.

Βέβαια, υπάρχουν και ορισμένα έντυπα που αντιμετωπίζουν μια σημαντική κρίση, όπως οι τρεις εφημερίδες που αναφέραμε πιο πάνω, καθώς και η «Βραδυνή» που αναγκάστηκε να «συνεταιριστεί» με τον επιχειρηματία κ. Γ. Κοσκωτά ή οι εφημερίδες της άκρας αριστεράς που συνεχώς χάνουν φύλλα.

Δεν θα πρέπει να περάσει απαρατήρητο, ακόμη, ότι ο τραπεζίτης κ. Γ. Κοσκωτάς με την εκδοτική επιχείρησή του «Γραμμή ΑΕ» (σύνολο ενεργητικού 13,1 δισ. δρχ. έναντι 2,4 που έχει ο Λαμπράκης ή 2,3 ο Μπόμπολας και ο «Ριζοσπάστης») κάνει μια τεράστια προσπάθεια να απλωθεί σε όλους τους τομείς. Κι ακόμη ότι έχουμε επιτυχημένους εκδότες, ό-

πως είναι οι δυο Βουδούρηδες που κατόρθωσαν να προωθήσουν την εφημερίδα τους («Ελεύθερος Τύπος») σχεδόν στην πρώτη θέση σε κυκλοφορία, τώρα βγάζει τον «Κυριακάτικο Τύπο» και ετοιμάζει και άλλες εκδόσεις.

Συγκρότηση κεφαλαίων

Το σύνολο των κεφαλαίων των 28 επιχειρήσεων φτάνει περίπου τα 28 δισ. δρχ. Από αυτά τα 9 δισ. είναι ίδια κεφάλαια και τα 19 ξένα. Το πρόβλημα της αποπληρωμής των χρεών προς τις Τράπεζες μοιάζει να μην υπάρχει πλέον, εφόσον οι υποχρεώσεις αυτές παρακρατούνται απευθείας από τις πωλήσεις των εντύπων μέσω των πρακτορείων διανομής τους.

Κεφάλαια πάνω από ένα δισ έχουν οι ακόλουθες εταιρείες:

Σύνολο κεφαλαίων (σε εκ. δρχ.)

Κοσκωτάς	13.115,7
Λαμπράκης	2.376,9
Μπόμπολας	2.331,4
Ριζοσπάστης	2.325,5
Βουδούρης	1.308,0
Ελευθεροτυπία	1.099,1
Τερζόπουλος	1.009,7

Το σύνολο των ενσωμάτων ακινητοποιήσεων (οικόπεδα, κτίρια, μηχανήματα, κ.λπ.) των εκδοτικών επιχειρήσεων φτάνει περίπου τα 16 δισ. δρχ. και ο ακόλουθος πίνακας μας δίνει το μέγεθός τους στις επτά μεγάλες.

Αξία εγκαταστάσεων (σε εκ. δρχ.)

Κοσκωτάς	9.857,5
Ριζοσπάστης	1.373,3
Τεγόπουλος	798,2
Βουδούρης	771,1
Μπόμπολας	705,7
Λαμπράκης	466,3
Απογευματινή	406,6

Όλων των άλλων οι εγκαταστάσεις έχουν αξία πολύ κάτω από τα 175 εκ. δρχ.

Πολύ μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο διαφορετικός τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της ανάπτυξης των επιχειρήσεών τους, οι διάφοροι εκδότες.

Ο Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη π.χ. αρνείται να κάνει επενδύσεις σε πάγια κεφάλαια (τυπογραφία κ.λπ.) και προτιμάει να εκδίδει τα έντυπά του σε ξένα τυπογραφεία, τα οποία —όπως λέει— συναγωνίζονται ποιο θα τον έχει

πελάτη. Επίσης θεωρεί πολύ προσοδοφόρα την επέκταση των εκδόσεων περιοδικών γιατί συγκεντρώνουν ένα πολύ σημαντικό ποσοστό της εμπορικής διαφήμισης. Γι' αυτό και αγόρασε την εκδοτική επιχείρηση «Θεοφανίδη» με τα τρία περιοδικά της, ενώ άλλοι εκδότες αρνήθηκαν την προσφορά. Επίσης ετοιμάζεται να βγάλει ένα ακόμη περιοδικό με Γάλλους (Marie Claire).

Εκείνο που κάνει τα περιοδικά ιδιαίτερα προσοδοφόρες επιχειρήσεις είναι το γεγονός ότι, ενώ τα τελευταία χρόνια έχουν πέσει οι κυκλοφορίες τους και επομένως και οι δαπάνες έκδοσής τους (χαρτί, εκτύπωση, κ.λπ. κ.λπ.), η διαφήμιση που παίρνουν έχει ανεβεί κάθετα.

Τελείως αντίθετα στον τομέα των επενδύσεων, αντιμετωπίζει το θέμα η «Γραμμή ΑΕ» (Κοσκωτάς) που έχει κάνει μια γιγαντιαία επένδυση ενσώματων ακινητοποιήσεων περίπου 10 δισ. δρχ. (το 63% του συνόλου των εκδοτικών επιχειρήσεων). Οι εγκαταστάσεις αυτές είναι σε θέση να τυπώσουν δεν ξέρω κι εγώ πόσες εφημερίδες και περιοδικά. Όλοι οι άλλοι εκδότες μαζί, μόλις έχουν επενδύσει στον τομέα αυτό λίγο παραπάνω από 5,5 δισ. δρχ.

Μένει, όμως, πάντα αναπάντητο το ερώτημα πώς θα αξιοποιηθεί το τεράστιο αυτό δυναμικό και ποιες εφημερίδες και περιοδικά θα τυπώσει ο κ. Κοσκωτάς στις τεράστιες εγκαταστάσεις του, αφού τα δικά του έντυπα οπωσδήποτε δεν επαρκούν για να έχει μια οικονομική απόδοση ανάλογη με το κεφάλαιο που έχει επενδύσει.

Σχετική ερώτηση και εξηγήσεις που ζήτησα από τους υπεύθυνους της «Γραμμής», έμειναν, δυστυχώς, ουσιαστικά χωρίς απάντηση.

Τα οικονομικά αποτελέσματα

Ας δούμε, όμως, αναλυτικότερα πώς παρουσιάζεται η οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων που εκδίδουν εφημερίδες και περιοδικά, με βάση τον Πιν. Ι.

Λαμπράκης: Το παλιό αυτό συγκρότημα σημείωσε το 1987 στον οικονομικό τομέα, μια από τις μεγαλύτερες στροφές στην ιστορία του. Έτσι η εταιρεία «Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη» που πριν από πολύ λίγα χρόνια βρισκόταν στο χείλος του γκρεμού και διαπραγματευόταν την πώλησή της, παρουσίασε καθαρά κέρδη ύψους σχεδόν μισού δισεκατομμυρίου δραχμών (498,6 εκ. δρχ. με την ακρίβεια). Έτσι μείωσε τις συσσω-

ρευμένες ζημίες των 849,9 εκ. δρχ. που είχε σε 351,3 εκ. δρχ.

Ιδιοκτήτες της είναι κατά 50% ο Χρήστος Λαμπράκης και κατά 25% η κάθε μία από τις αδελφές του, Λένα Σαββίδη και Άννα Σημηριώτη.

Στον τομέα της κυκλοφορίας το «Κυριακάτικο Βήμα» έκανε το '87 ένα πολύ μεγάλο άλμα και πήρε την πρώτη θέση, αν και φέτος πάλι κινείται επικίνδυνα κοντά του το «Έθνος της Κυριακής». Αντίθετα τα «Νέα» έχασαν τη δεύτερη θέση που κατείχαν (μετά την απώλεια της πρώτης που την πήρε το «Έθνος») και ξέπεσαν στην τέταρτη. Χάρη, όμως, στις μικρές αγγελίες, εξακολουθούν να κρατούν την πρώτη θέση στην περιοχή της Αθήνας. Ο «Ταχυδρόμος» συνέχισε την πτώση του, έχοντας χάσει κάπου 50 χιλιάδες φύλλα κυκλοφορία τα τελευταία πέντε χρόνια και το '88 τον ξεπερνούν οι «Εικόνες». Παράμένει, όμως, πάντα το έντυπο που παίρνει την περισσότερη εμπορική διαφήμιση (ένα και ένα τέταρτο δισ. δρχ.).

Πέρσι ο ΔΟΛ αγόρασε τα 67,5% των μετοχών της εταιρείας «Ν. Θεοφανίδης Εκδοτικές Επιχειρήσεις ΑΕ» χωρίς να εκταμιεύσει ούτε μια δραχμή, αναλαμβάνοντας μόνο την αποπληρωμή των παλιών χρεών των κληρονόμων Θεοφανίδη και έτσι απελευθερώνοντας τα ακίνητα των εταίρων που ήταν υποθηκευμένα στις τράπεζες.

Τα τρία περιοδικά του («Ρομάντσο», «Πάνθεον», «Βεντέτα») συνέχισαν να χάνουν κυκλοφορία το '87 και η εταιρεία εμφάνισε ζημία 174,4 εκ. δρχ. Φέτος έκλεισε η «Βεντέτα», το «Ρομάντσο» εξακολουθεί να πέφτει κυκλοφοριακά αλλά το «Πάνθεον» εμφανίζει μια εντυπωσιακή άνοδο.

Κυριολεκτικά απίθανη είναι η συγκέντρωση εμπορικής διαφήμισης από τις επιχειρήσεις Λαμπράκη. Οι εφημερίδες του πήραν σχεδόν τη μια από τις κάθε πέντε δραχμές που εισέπραξαν οι εφημερίδες (19,4%) και τα περιοδικά του τη μια από τις κάθε τέσσερις (24,7%). Επικεφαλής στις εφημερίδες το «Κυριακάτικο Βήμα» που με μια μόνο έκδοση την εβδομάδα σχεδόν ξεπέρασε το καθημερινό «Έθνος» σε διαφημιστικές εισπράξεις και στα περιοδικά ο «Ταχυδρόμος» που ξεπερνάει όλα ανεξαιρέτα τα έντυπα.

Τα «Νέα» εξακολουθούν να είναι ο αναμφισβήτητος βασιλιάς των Μικρών Αγγελιών έχοντας δημοσιεύσει 513 χιλιάδες από τις 1.035 χιλιάδες που δημοσιεύτηκαν συνολικά το '87.

Τελικά οι δυο επιχειρήσεις Λαμπράκη (στο ΔΟΛ περιλαμβάνεται και μια τουριστική — η Travel Plan) πραγματοποίησαν το '87 το μεγαλύτερο κύκλο εργασιών (7.276,8 εκ. δρχ.) από όλους τους εκδότες και τα δεύτερα σε μέγεθος κέρδη (322,2 εκ. δρχ.).

Θα πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι ο ΔΟΛ κινείται δραστήρια για να επεκτείνει τις δραστηριότητές του. Έτσι:

- Δημιούργησε το ραδιοσταθμό «Top FM». Μέτοχοι της «Ανεξάρτητο Ράδιο - TV Top AE»: ΔΟΛ 50%, Λαμπράκης Χρ. 15% και από 5% Λ. Κανέλλη, Γ. Μαρίνος, Β. Ζάκας, Ν. Μπιλέρης, Θ. Χαλάτσης, Π. Ευθυμίου, Ε. Γιαννόπουλος. Ο τελευταίος παραιτήθηκε.

- Δημιούργησε την εταιρεία «Βίντεο Σταρ ΑΕ Τουρισμού και Παραγωγής - Εμπορίας ειδών και προγραμμάτων Ραδιοφωνίας - Τηλεοράσεως» σε συνεργασία με τους αδελφούς Κουρεντή που εκπροσωπούν στην Ελλάδα τον Μπερλουσκόνι. Στο Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας αυτής εμφανίζεται και ο διευθυντής των «Νέων», Λέων Καραπαναγιώτης.

- Η παραπάνω εταιρεία πήρε τα 50% της εταιρείας «Ανεξάρτητα Τηλεοπτικά Στούντιο Αθηνών ΕΠΕ» (ΑΤΑ) που έχει τα γνωστά ως τηλεοπτικά «στούντιο Ράλλη».

Έτσι με τις δυο αυτές εταιρείες πουλάει και ετοιμάζει υλικό για τη σημερινή κρατική τηλεόραση και βάζει τις βάσεις για ένα ιδιωτικό κανάλι.

- Ο Χρ. Λαμπράκης σύστησε με τον εκδότη Κ. Καββαθά την «Ηλεκτρονική Εκδοτική ΑΕ» με συμμετοχή «μισά-μισά». Ήδη εκδίδουν ένα περιοδικό για βίντεο (Video Inn) και ένα για κομπιούτερ (RAM).

- Ο ΔΟΛ επίσης ίδρυσε την εταιρεία «Multimedia - Εφαρμογές Πληροφορικής και Μέσα Ενημέρωσης ΑΕ», με γενικό διευθυντή το Γ. Φαρμάκη, που προσπάθησε να οργανώσει τη δουλειά του Αθηναϊκού Πρακτορείου με κομπιούτερ, και συμμετοχούς άλλους ειδικούς στον τομέα των υπολογιστών.

- Ο Χρ. Λαμπράκης προσωπικά μαζί με τον Ι. Γκούμα (μέτοχος κατά 90%) σύστησαν μια εκτυπωτική εταιρεία στην οποία τυπώνεται π.χ. ο «Ταχυδρόμος» και ονομάζεται «Ιθώμη Εκδοτική ΑΕ» (16ο χιλιόμετρο Εθνικής Οδού). Καθαρά κέρδη 41,2 εκ. δρχ. Αντιπρόεδρος της είναι ο διευθυντής του «Κυριακάτικου Βήματος» Στ. Ψυχάρης.

Μπόμπολας: Το συγκρότημα του «Έθνους» αποτελείται από τρεις εταιρείες:

- Την «Εκδόσεις Έθνος» που βγάζει την καθημερινή εφημερίδα με τη μεγαλύτερη, ως τώρα, κυκλοφορία και την κυριακάτικη με τη δεύτερη, καθώς και το περιοδικό «Εικόνες» που έχει τώρα προωθηθεί στην πρώτη θέση των περιοδικών ποικίλης ύλης. Καθαρά κέρδη 118,8 εκ. δρχ. Ιδιοκτήτες βασικοί ο επιχειρημα-

τίας κ. Γ. Μπόμπολας και η οικογένειά του που κρατάνε το 97,66% των μετοχών. Το υπόλοιπο το έχουν οι παλιοί ιδιοκτήτες του τίτλου του «Έθνους» (Νικολόπουλοι και Κυριαζήδες).

- Την «Πήγασσος Εκτυπωτική Εκδοτική ΑΕ» που έχει αναλάβει την εκτύπωση των εντύπων της «Έθνος» και κάνει και ορισμένες εργασίες «φασόν». Καθαρά κέρδη 183,9 εκ. δρχ. το '87.

- Τις «Εκδόσεις Φίλιπ ΕΠΕ» που έχει αναλάβει την εργασία της στοιχειοθεσίας των εντύπων. Καθαρά κέρδη 46,5 εκ. δρχ. τα οποία διανεμήθηκαν σύμφωνα με το δημοσιευμένο ισολογισμό ως εξής: Γ. Μπόμπολας 21,0 εκ. δρχ., Αλ. Φιλιππόπουλος 10,5 εκ. δρχ., Ελ. Φιλιπποπούλου 10,4 εκ. δρχ. και τακτικό αποθεματικό 4,6 εκ. δρχ.

Μια προσπάθεια που έγινε φέτος για την έκδοση ενός ειδησεογραφικού περιοδικού («Χρόνος») δεν πέτυχε.

Το σύνολο των κερδών του εκδοτικού συγκροτήματος Μπόμπολα έφτασε τα 349,2 εκ. δρχ. το '87 και έτσι πήρε την πρώτη θέση. Το σύνολο πωλήσεων των τριών εταιρειών έφτασε τα 4.771,8 εκ. δρχ. και εδώ ήρθε δεύτερο στη σειρά.

Ο κ. Γ. Μπόμπολας έχει και μια σειρά άλλες εταιρείες όπως την τεχνική εταιρεία «Άκτωρ» (καθαρά κέρδη 257,4 εκ. δρχ.), την υποδηματοποιία «Ήρα» (καθαρά κέρδη 35,3 εκ. δρχ.), την «Ακάδημος» που έχει βγάλει τη σοβιετική εγκυκλοπαίδεια (καθαρά κέρδη 17 εκ. δρχ.), κ.λπ.

Κοσκωτάς: Η «Γραμμή ΑΕ» εμφανίζει μια εντυπωσιακή αύξηση των κεφαλαίων της από 6,2 δισ. δρχ. το '86 σε 13,2 δισ. δρχ. το '87 δηλαδή κατά 129%.

Το '87 αγόρασε την «Καθημερινή» από την κ. Ελένη Βλάχου και το '88, σύμφωνα με τη δήλωση που υπόβαλε στην Ένωση Ιδιοκτητών πήρε το 25% της εφημερίδας «Βραδυνή» αγοράζοντας 12.840 από τις 51.000 μετοχές της εταιρείας. Οι μετοχές αυτές είχαν ονομαστική αξία 100 δρχ. και το συμφωνητικό λέει ότι ο κ. Κοσκωτάς τις αγόρασε προς 2.000 δρχ. τη μια δηλαδή καταβάλλοντας συνολικά ούτε 26 εκ. δρχ.

Ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες πάντως, λένε ότι ο τραπεζίτης - εκδότης έχει ουσιαστικά αγοράσει όλη τη «Βραδυνή».

Επίσης εξαγόρασε και την κυριακάτικη εφημερίδα «Εβδόμη», την οποία και έκλεισε.

Τέλος εξέδωσε φέτος μια απογευματινή εφημερίδα — τις «24 Ώρες» — δαπανώντας τεράστια ποσά για να την ετοιμάσει και να τη διαφημίσει (ορισμένοι μιλούν για 800 εκατομμύρια).

Και οι τρεις εφημερίδες μοιάζουν να έχουν σοβαρά προβλήματα. Η «Βραδυνή» έχασε τον τελευταίο καιρό σχεδόν τους μισούς αναγνώστες της. Η «Καθημερινή» παρόλες τις τυπογραφικές και άλλες αλλαγές που έκανε, δε μοιάζει να ευδοκιμεί

κυκλοφοριακά. Και οι «24 Ώρες», φαίνεται να έχουν κολλήσει κάτω από τις πενήντα χιλιάδες, παρόλο ότι η έκδοσή τους είναι πανάκριβη.

Όπως είναι γνωστό, η «Γραμμή» εκδίδει και μια σειρά περιοδικά και μάλιστα από εκεί άρχισε την εκδοτική της δραστηριότητα. Η εικόνα που παρουσιάζουν: Το «Ένα» έπεσε φέτος κυκλοφοριακά στην τρίτη θέση στα περιοδικά ποικίλης ύλης, ενώ ως πέρσι κρατούσε τη δεύτερη θέση, το λαϊκό «Και» είναι το μεγαλύτερο σε κυκλοφορία περιοδικό με εξαίρεση τα τηλεοπτικά, το γυναικείο «Μία» παρουσιάζει μια συνεχή διολίσθηση προς τα κάτω, το «TV3» είναι το μικρότερο αλλά και το πολύ ακριβότερο τηλεοπτικό περιοδικό και το «Τέταρτο» έχει κυκλοφορία 5.400 φύλλα. Το «Δύο» που ήταν για παιδιά, έκλεισε.

Παρόλα τα κυκλοφοριακά προβλήματα της, η «Γραμμή» συγκεντρώνει ένα μεγάλο τμήμα της εμπορικής διαφήμισης κυρίως με τα πέντε περιοδικά της — 28,6% του συνόλου δηλαδή αρκετά περισσότερα και από το Λαμπράκη σε αυτόν τον τομέα.

Τώρα τελευταία έβαλε σε λειτουργία και ένα ραδιοσταθμό που ονομάζεται «Sky 104 FM Radio».

Τα οικονομικά αποτελέσματα της εταιρείας δεν ήταν καλά το '87 (καθαρά κέρδη μόλις 62,5 εκ. δρχ. και απόδοση ιδίων κεφαλαίων μόνο 1,4% έναντι 286,1 εκ. δρχ. το '86), παρόλο ότι ο κύκλος εργασιών της ανέβηκε από 2,6 δισ. δρχ. το '86 σε 4,2 δισ. δρχ. το '87, δίνοντας στη «Γραμμή» από την άποψη αυτή την τρίτη θέση στις εκδοτικές επιχειρήσεις.

Η εταιρεία έχει μετοχικό κεφάλαιο 4,5 δισ. σε 900.000 μετοχές από τις οποίες τις 899.400 κρατάει ο Γ. Κοσκωτάς και τις 600 ο Δ. Κουνελάκης.

Όπως είναι γνωστό ο Γ. Κοσκωτάς έχει και την Τράπεζα Κρήτης (καθαρά κέρδη πρώτου εξαμήνου '88, 1.047,2 εκατ. δρχ. έναντι 416,0 εκ. δρχ. το '87) και μια σειρά άλλες επιχειρήσεις που εμφανίζουν πολύ σημαντικά κέρδη, καθώς και την ποδοσφαιρική ομάδα του «Ολυμπιακού».

Τεγόπουλος: Η ραγδαία άνοδος της κυκλοφορίας της καθημερινής και της κυριακάτικης «Ελευθεροτυπίας» τα τελευταία χρόνια, που τις έφερε στην τρίτη θέση, ήταν φυσικό να εξυγιάνει τα οικονομικά της εκδοτικής επιχείρησής τους που ως το τέλος του '85 είχε συσσωρεύσει ζημιές περίπου 780 εκ. δρχ.

Με κύκλο εργασιών 4.228,7 εκ. δρχ. πήρε την τέταρτη θέση και πραγματοποίησε κέρδη ύψους 165,7 εκ. δρχ. Ταυτόχρονα έχει πάρει μια από τις πρώτες θέσεις στη διαφήμιση πλησιάζοντας στα 10% του συνόλου.

Τη χρονιά που μας πέρασε η «Φωτοεκδοτική ΑΕ» δηλαδή τα τυπογραφεία Τε-

γόπουλου, συγχωνεύτηκε με τη «Χ.Κ. Τεγόπουλος ΑΕ». Παραμένει, όμως, πάντα το πρόβλημα της κάλυψης των παλιών ζημιών (604,0 εκ. δρχ.) που η ύπαρξή τους εμφανίζει την εταιρεία να έχει ίδια κεφάλαια μόνο ...δυσ. εκατομμύρια δραχμές και επομένως και απόδοση ιδίου κεφαλαίου ...867,5%.

Οι 606.000 μετοχές της εταιρείας ανήκουν ανά 202.000 στο Χ. Τεγόπουλο και στις δυο κόρες του.

Ο Χρήστος Τεγόπουλος είναι και πολύ πετυχημένος εκδότης βιβλίων. Στον τομέα αυτό συνδέεται με μια σειρά επιχειρήσεις όπως τις «Εκδόσεις Δομή ΑΕ», κ.ά.

Βουδούρης: Την πιο επιτυχημένη, κυκλοφοριακά, εφημερίδα βγάζει το ζεύγος Βουδούρη. Ενώ ως το '83 ο «Ελεύθερος Τύπος» είχε μια από τις χαμηλότερες κυκλοφορίες, φέτος τους τελευταίους μήνες (Αύγουστο και Σεπτέμβριο) μοιάζει να έχει πάρει την πρώτη θέση, πανελλήνια, από το «Έθνος». Το '87 η κυκλοφορία της ανέβηκε κατά 22,3%, (όσο καμιάς άλλης εφημερίδας) και πήρε τη δεύτερη θέση, ξεπερνώντας «Νέα», «Αυριανή» και «Ελευθεροτυπία».

Η εφημερίδα εμφανίστηκε με δυο ισολογισμούς. Ένα για το πρώτο εντεκάμηνο του '87 με την προσωνυμία «Ελεύθερος Τύπος ΑΕ» και καθαρά κέρδη 138,9 εκ. δρχ. και ένα με την προσωνυμία «Ίδρυμα Τύπου ΑΕ» στην οποία από την 1η Δεκεμβρίου 1987 συγχωνεύτηκε με απορρόφηση ο «Ελεύθερος Τύπος ΑΕ». Το «Ίδρυμα Τύπου» που υπήρχε από παλιά και διαχειριζόταν τις τυπογραφικές εγκαταστάσεις του ζεύγους Βουδούρη, εμφάνισε το '87 ζημία 104,0 εκ. δρχ.

Ο κύκλος εργασιών των δυο αυτών εταιρειών έφτασε τα 2,2 δισ. δρχ. κι έτσι πήρε την πέμπτη θέση. Ακάλυπτη μένει μια παλιά ζημία κάπου 300 εκ. δρχ.

Τάσεις ανόδου εμφανίζει, όπως είναι φυσικό, και στην είσπραξη εμπορικής διαφήμισης.

Ιδιοκτήτες: Ο Α. Βουδούρης με 321.399 από τις 401.400 συνολικά μετοχές και η σύζυγός του, Αγλαΐα Βουδούρη, με 80.001 μετοχές.

Απογευματινή: Η εφημερίδα αυτή αποτελεί ένα κάποιο μυστήριο. Πρώτ' απ' όλα το ιδιοκτησιακό της καθεστώς αμφισβητείται. Οι μισές μετοχές της «Εκδόσεις Απογευματινή ΑΕ» ανήκουν στο «Ίδρυμα Προαγωγής Δημοσιογραφίας Αθανασίου Βασιλείου Μπότση». Τις άλλες μισές τις διεκδικούν δικαστικά και το Ίδρυμα και οι κληρονόμοι Μπότση. Ουσιαστικός διευθυντής είναι ο κ. Π. Καραγιάννης.

Η καθημερινή εφημερίδα παρουσιάζει μια συνεχή πτώση της κυκλοφορίας της. Αντίθετα, η κυριακάτικη παρουσιάζει μια εντυπωσιακή άνοδο.

Οικονομικά, εξακολουθεί να εμφανίζει

σχετικά μικρά, αρνητικά, αποτελέσματα παρόλο ότι κατέχει τη δεύτερη θέση —και μάλιστα με μεγάλη διαφορά από την τρίτη— στη δημοσίευση μικρών αγγελιών, και παίρνει σχεδόν το 9% της εμπορικής διαφήμισης.

Ορισμένες πληροφορίες λένε ότι η εφημερίδα χρηματοδοτεί με τουλάχιστον 15 δισ. δρχ. το χρόνο το Ίδρυμα Μπότση που απονέμει τα γνωστά δημοσιογραφικά βραβεία. Επίσης ισχυρίζονται ότι οι διάφοροι κληρονόμοι αναλαμβάνουν τα κέρδη τους, εμφανιζόμενοι ως υπάλληλοι της επιχείρησης, με παχυλούς μισθούς.

Αθανασιάδη: Η χήρα του Τζώρτζη Αθανασιάδη και οι τρεις κόρες της αντιμετωπίζουν μια πολύ σοβαρή κρίση, όπως αναφέραμε παραπάνω. Η κυκλοφορία της «Βραδυνής» έπεσε τα τελευταία χρόνια κάθετα, με συνέπεια να αναγκασθούν να την πουλήσουν στον κ. Γ. Κοσκωτά.

Η «Ναυτεμπορική», όμως, εξακολουθεί να είναι μια σημαντική πηγή κερδών (71,7 εκ. δρχ. καθαρά κέρδη το '87). Το ίδιο ισχύει και για τις «Γραφικές Τέχνες -Α/φοι Αθανασιάδη» που αναλαμβάνει τυπογραφικές εργασίες.

Έτσι, παρόλες τις μεγάλες ζημιές της «Βραδυνής», οι εταιρείες των κληρονόμων του Τζώρτζη Αθανασιάδη, εμφανίζονται να έχουν κέρδη.

Σύμφωνα με τα επίσημα χαρτιά που υπάρχουν ως τώρα, ιδιοκτήτες της «Εκδοτικής Δημοσιογραφικής ΑΕ» («Βραδυνή», καθημερινή, και κυριακάτικη) εμφανίζεται ο κ. Γ. Κοσκωτάς με περίπου 25% και το υπόλοιπο 75% το μοιράζονται περίπου στα ίσα η χήρα Αθανασιάδη και οι τρεις κόρες της.

Η «Ναυτεμπορική» δηλώνεται ακόμη στο όνομα των τεσσάρων κληρονόμων του Αθανασιάδη.

Βελλίδης: Τετραπλασιασμό των κερδών της από 62,1 σε 232,6 εκ. δρχ. πέτυχε το '87 η εταιρεία «Ι.Κ. Βελλίδης - Δημοσιογραφικός Οργανισμός Βορείου Ελλάδος ΑΕ» που τη διευθύνει η κληρονόμος του ιδρυτή της, Κατερίνα Ι. Βελλίδη.

Οι δυο εφημερίδες της («Μακεδονία» —πρωινή— και «Θεσσαλονίκη» - απογευματινή) καθώς και το περιοδικό της («Μακεδονία - Επιλογές») κυριαρχούν κυκλοφοριακά και διαφημιστικά στη Βόρεια Ελλάδα. Δυστυχώς αριθμοί κυκλοφορίας δεν δίνονται.

Οι δυο εφημερίδες της συναγωνίζονται τον Μπόμπολα στη διαφήμιση και στις Μικρές Αγγελίες έχουν, ουσιαστικά, το μονοπώλιο στη Β. Ελλάδα.

Τερζόπουλος: Μετά την αποχώρηση για λόγους υγείας του ιδρυτή του συγκροτήματος των περιοδικών, Ευάγγελου Τερζόπουλου, τη διεύθυνση των επιχειρήσεων έχουν αναλάβει τα παιδιά του, Χρήστος και Άρης.

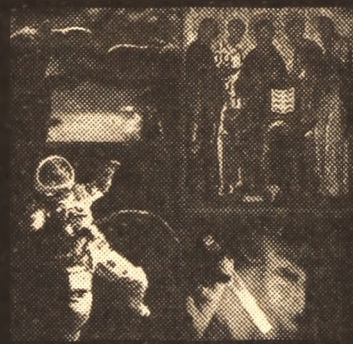
Το ουσιαστικό μονοπώλιο που είχε επί

Ένας θαυμάσιος εκλαϊκευτής της επιστήμης μεταφράζεται

για πρώτη φορά στην Ελλάδα

Θεός και μοντέρνα Φυσική

PAUL DAVIES Πανεπιστήμιο Newcastle

Προλογίζει ο Ευτύχης Μπιτσάκης

Paul Davies

Πανεπιστήμιο Newcastle

Θεός και μοντέρνα Φυσική

Οι επιπτώσεις της σύγχρονης επιστήμης στο χώρο της θρησκείας

- «Όποιος ενδιαφέρεται για τις σχέσεις επιστήμης και θρησκείας θα βρει το βιβλίο αυτό καταπληκτικό»

New Scientists

- «Ένας “χείμαρος” νέων ιδεών»

The Times

- «Ο Davies έχει υπέροχη πένα. Δεν μας εξηγεί μόνο με απλό και κατανοητό τρόπο τα μεγαλύτερα προβλήματα της κοσμολογίας, αλλά μας πείθει ότι είναι άριστος γνώστης της θεολογίας»

Daily Telegraph

Την ελληνική έκδοση προλογίζει ο Ευτύχης Μπιτσάκης

σελ. 385, Εκδόσεις Κάτοπτρο, 1.600 δρχ.

KΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΡΟΧΑΛΙΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
Γριβαίων 5 (πάροδος Σκουφά 64)
106 80 Αθήνα — Τηλ. 36 46 426

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι Οικονομικά αποτελέσματα εκδοτικών επιχειρήσεων

Όνομα	Κύκλος 1986(α)	εργασιών 1987(β)	Διαφορά (β)-(α) (σε εκατ.)	Καθαρά 1986(α) δρχ.)	Κέρδη 1987(β)	Διαφορά (β) - (α)	Απόδοση ιδίων κεφαλαίων (1987) %
Λαμπράκης (Νέα, Βήμα Ταχυδρόμος, κλπ.).							
1. Δημοσιογρ. Οργ. Λαμπράκη ΑΕ	4.515,2	6.035,1	1.519,9	5,7	- 498,6	492,9	69,5%
2. Θεοφανίδης Εκδοτ. Επιχειρήσεις ΑΕ	1.336,8	1.241,7	- 95,1	- 186,5	- 174,4	12,1	- 269,6%
Άθροισμα	5.852,0	7.276,8	1.424,8	- 180,8	324,2	480,8	
Μπόμπολας (Έθνος, Εικόνες)							
1. Εκδόσεις Έθνος ΑΕ	3.655,0	4.255,4	600,4	120,1	118,8	- 1,3	32,4%
2. Πήγασος Εκτυπωτ. Εκδοτική ΑΕ	452,8	516,4	62,6	187,9	183,9	- 4,0	39,2%
3. Φιλίπ ΕΠΕ				37,2	46,5	9,3	189,8%
Άθροισμα	4.108,8	4.771,8	663,0	345,2	349,2	4,0	
Κοσκωτάς (Ένα, 24 Ώρες, κ.λπ.)							
Γραμμή ΑΕ	2.584,5	4.228,7	1.644,2	286,1	62,5	- 223,6	1,4%
Τεγόπουλος (Ελευθεροτυπία)							
Χ.Κ. Τεγόπουλου Εκδόσεις ΑΕ	1.768,7	2.444,9	676,2	10,7	165,7	155,0	867,5%
Βουδούρης (Ελεύθερος Τύπος)							
1. Ελεύθερος Τύπος ΑΕ	1.354,4	1.851,5	497,1	11,7	138,9	127,2	78,3%
2. Ίδρυμα Τύπου ΑΕ	86,3	353,3	267,0	1,9	- 104,0	- 105,0	- 19,9%
Άθροισμα	1.440,7	2.204,8	764,1	13,6	34,9	21,3	
Απογευματινή							
1. Εκδόσεις Απογευματινή ΑΕ	1.750,3	2.052,7	302,4	- 0,6	- 4,3	- 3,7	- 47,3%
2. Εκδόσεις Εταιρεία Αθηνά ΑΕ	—	—	—	0,3	10,9	10,6	5,6%
Άθροισμα	1.750,3	2.052,7	302,4	- 0,3	6,6	6,9	
Αθανασιάδη (Βραδυνή, Ναυτεμπορική)							
1. Εκδοτική Δημοσιογραφική ΑΕ	974,2	1.024,5	50,3	- 87,5	- 75,9	11,6	- 64,7%
2. Εκδοτική Τυπογραφική ΑΕ	19,2	9,4	- 9,8	2,8	- 2,1	- 4,9	- 7,6%
3. «Ναυτεμπορική» Π. Αθανασιάδης ΑΕ	341,5	434,3	92,8	44,5	71,7	27,2	57,3%
4. Γραφικάί Τέχναι - Αφοί Αθανασιάδη ΑΕ	175,6	299,7	124,1	17,5	68,1	50,6	73,5%
Άθροισμα	1.510,5	1.767,9	257,4	- 22,7	61,8	84,5	
Βελλίδης (Μακεδονία, Θεσσαλονίκη)							
Σ.Κ. Βελλίδης Δημοσ. Οργ. Β. Ελλάδας	1.213,6	1.633,3	419,7	62,1	232,6	170,5	70,7%
Τερζόπουλος (Γυναίκα κ.λπ.)							
1. Ε. Τερζόπουλος ΑΕ	884,2	870,9	- 13,3	66,4	60,5	- 5,9	42,5%
2. Γενική Εκδοτική Αττικής ΕΠΕ	—	—	—	- 27,9	2,1	30,0	1050,0%
3. Ιωνία ΑΕ	395,2	477,9	82,7	3,0	3,9	0,9	2,1%
Άθροισμα	1.279,4	1.348,8	69,4	41,5	66,5	25,0	
ΚΚΕ (Ριζοσπάστης) Τυποεκδοτική ΑΕ	1.162,6	1.267,3	104,7	- 31,6	- 91,4	- 59,8	- 6,7%
Πρώτη							
Εκδόσεις Πρώτης ΑΕ	—	1.043,4	—	—	- 689,7	—	- 128,8%
Πουρνάρας (Τηλέραμα, κ.λπ.)							
1. Πάπυρος Πρες ΕΠΕ	449,4	569,0	119,6	59,0	24,8	- 34,23	3.140,6%
2. Πάπυρος Γρ. Τέχναι ΑΕ	194,7	209,0	14,3	34,3	37,4	3,1	305,0%
Άθροισμα	644,1	778,0	133,9	93,3	62,2	- 31,1	
Βαρδινογιάννης (Μεσημβρινή)							
Γενική Εκδοτική Ελλάδος Μεσημβρινή ΑΕ	509,5	611,1	101,6	- 150,1	- 125,6	24,5	- 364,1%
Ανεμοδουράς (Σούπερ Κατερίνα)							
Περιοδικός Τύπος ΑΕ	500,5	494,3	- 6,2	40,7	47,3	6,6	231,9%
Θ.Μ. Νικολαΐδης ΑΕ (Φως των Σπορ, κ.λπ.)	347,6	462,0	114,4	14,1	36,0	21,9	22,9%
Ποντίκι ΑΕ	—	440,2	—	—	24,4	—	287,3%
Λιακουνάκος (Κέρδος)							
Προβολή Εκδόσεις ΑΕ	238,8	387,4	148,6	- 57,4	- 65,4	- 8,0	- 51,0%
Αναστασόπουλος Εκδόσεις Ακρόπολις ΑΕ	380,3	291,5	- 88,8	- 213,2	- 153,9	59,3	- 39,8%
Καβαθάς (4 Τροχοί, κ.λπ.)							
Τεχνικές Εκδόσεις ΑΕ	201,1	279,6	78,5	30,7	57,9	27,2	167,8%
Playboy Αθηναϊκές Εκδόσεις ΑΕ	195,0	256,7	61,7	- 18,4	11,1	29,5	30,4%
Ι. Δραγούμης και Υιοί ΑΕ (Ποπάυ κ.λπ.)	365,0	117,8	- 247,2	26,2	- 10,6	- 36,8	- 13,6%
Χορν (Athens News) Άθηνες Νιους ΑΕ	84,7	101,4	16,7	35,7	50,7	15,0	223,0%
Νέος Παρνασσός ΑΕ (Ντομινό)	—	—	—	32,4	20,9	- 11,5	32,2%
Λεβαντής (Ελλ. Βορράς)							
Εκδ. Επιχειρήσεις ΑΕ	—	—	—	- 49,9	- 22,2	- 22,7	- 34,8%
Σέμπος - Γεωργαλάς ΑΕ							
Εκδοτικάί Επιχειρήσεις (Αθλητική Φωνή)	—	—	—	- 10,5	- 22,7	- 12,2	- 88,7%
Κουρής (Αυριανή, Δημ. Λόγος, κ.λπ.)							
Πρες Ελλάς, Εκδ. Τυπογ. ΑΕ	—	—	—	6,7	13,7	7,0	16,0%
Πρακτορείο Εφημερίδων ΑΕ	836,9	973,3	136,4	25,2	43,2	18,0	35,6%
Κεντρικό Πρακτορείο ΑΕ	611,5	687,3	75,8	5,9	16,2	9,3	19,2%
Γενικό Σύνολο	27.586,1	35.921,0	8.334,9	335,2	505,11	169,9	

(1) Από τις 28 επιχειρήσεις ή συγκροτήματα οι 20 είχαν το '87 καθαρά κέρδη 1.686,6 εκ. δρχ. και οι οχτώ ζημία 1.181,5 εκ. δρχ.

χρόνια η «Γυναίκα» (δεκαπενθήμερη) στον τομέα των γυναικείων περιοδικών έχει πια καταργηθεί με την έκδοση του «Μία» (Κοσκωτάς), την αναβάθμιση του «Πάνθεον» (Λαμπράκης) και την έκδοση μιας σειράς μηνιαίων περιοδικών με ξένη συνεργασία («Κοσμοπόλitan», «ELLE», «Marie Claire»).

Οι διάδοχοι του Ευάγγελου Τερζόπουλου ασχολούνται ιδιαίτερα με την έκδοση νέων περιοδικών που παρουσιάζουν σημαντικό ενδιαφέρον όπως το «Seventeen» και το «Κλικ». Το δεύτερο, μέσα σε λίγο χρόνο κατόρθωσε να αποκτήσει μια πολύ καλή κυκλοφορία (38.500 φύλλα το πρώτο εξάμηνο του '88).

Το συγκρότημα Τερζόπουλου με τα περιοδικά που αναφέραμε, καθώς και την «Πρακτική Γυναίκα», τα «Μίκυ Μάους» κ.λπ. αποτελεί πάντα μια σημαντική δύναμη στον τομέα των περιοδικών με κύκλο εργασιών 1,3 δισ. δρχ. και 66,5 εκ. δρχ. καθαρά κέρδη.

Αν και έχει πέσει, εξακολουθεί να εισπράττει τα 10% της εμπορικής διαφήμισης στα περιοδικά.

Ριζοσπάστης: Η «Τυποεκδοτική ΑΕ» που ανήκει στο ΚΚΕ έχει, μετά τον Κοσκωτά, τις δεύτερες σε αξία (1.373,3 εκ. δρχ.) τυπογραφικές εγκαταστάσεις στην Ελλάδα. Σε αυτά δεν τυπώνει μόνο το «Ριζοσπάστη» αλλά και τις εφημερίδες του Οργανισμού Λαμπράκη και την «Πρώτη». Επίσης κάνει και πολλές άλλες δουλειές.

Ο «Ριζοσπάστης» βρίσκεται σε συνεχή πτώση. Το πρώτο, μάλιστα, εξάμηνο του '88, ο καθημερινός έχασε το 17% της κυκλοφορίας του και ο κυριακάτικος το 20%. Και στη διαφήμιση δεν πάει ιδιαίτερα καλά. Παραμένει, όμως, πάντα η μεγαλύτερη πρωινή εφημερίδα με 40 χιλιάδες περίπου φύλλα.

Τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης που ξεκίνησε με ένα μεγάλο δάνειο από τράπεζα του Λουξεμβούργου, δεν είναι καθόλου καλά. Φέτος είχε ζημία 91,4 εκ. δρχ. που μαζί με τις παλιές ζημιές δίνει ένα αρνητικό υπόλοιπο 193,9 εκ. δρχ.

Εντυπωσιακό είναι το γεγονός ότι τα συνολικά κεφάλαια της «Τυποεκδοτικής» φτάνουν τα 2,4 δισ. δρχ. από τα οποία το 1,55 δισ. δρχ. καλύπτεται από το μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας δηλαδή από τις συνεισφορές του κόμματος και των μελών του.

Οι χαμηλές οικονομικές αποδόσεις της εταιρείας θα πρέπει να αποδοθούν στο γεγονός ότι επιβαρύνεται με μια σειρά εξωπαραγωγικές δαπάνες (συντήρηση στελεχών, κάλυψη κομματικών εντύπων, κ.λπ.) και στις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο «Ριζοσπάστης».

Πρώτη: Ιδιοκτήτες της νέας αυτής εφημερίδας εμφανίζονται ο επιχειρηματίας κ. Χρ. Καλογρίτσας και ο κ. Αντ. Μα-

λάμης. Ο πρώτος έχει καταβάλλει το 95% και ο δεύτερος το 5% του μετοχικού κεφαλαίου των 500 εκ. δρχ. της εταιρείας «Εκδόσεις Πρώτη ΑΕ».

Η εταιρεία δημοσίευσε φέτος τον πρώτο ισολογισμό της που καλύπτει τη διετία 31/1/1986 - 31/12/1987.

Όπως είναι γνωστό η εφημερίδα αυτή, που ξεκίνησε με στόχο να πάρει τους αριστερούς και τους συμπαθούντες το ΚΚΕ αναγνώστες, δεν ευδοκίμησε, με συνέπεια να αλλάξει επανειλημμένα τους διευθυντές της και την εμφάνισή της.

Για την πρώτη διετία, δηλώνει ζημία —ούτε λίγο ούτε πολύ— 689,7 εκατ. δρχ. και παρουσιάζει να οφείλει σε γραμμάτια 218,4 εκ. δρχ. —τα περισσότερα στην «Τυποεκδοτική».

Η κυκλοφοριακή της πτώση το '87 ήταν της τάξης του 18% και στα ίδια ποσοστά συνέχισε να πέφτει το πρώτο εξάμηνο του '88. Τώρα τελευταία, όμως, έχοντας κρατήσει την τιμή της στις 50 δρχ. αντί στις 70 που πήγαν οι άλλοι και έχοντας πάρει το δημοσιογράφο Γ. Μασσαβέτα και παρουσιάζοντας μια σειρά πρωτότυπα εξώφυλλα με έντονο αντιπασοκικό χαρακτήρα, πέτυχε μια μικρή άνοδο.

Πουρνάρας: Η «Πάπυρος Γραφικάι Τέχναι ΑΕ» είναι κατά 90% ιδιοκτήτρια της «Πάπυρος Πρες ΕΠΕ» που βγάζει το πολύ πετυχημένο τηλεοπτικό περιοδικό «Τηλέραμα». Οι επιχειρήσεις Πουρνάρα βγάζουν και την «Εγκυκλοπαιδεία Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα», το περιοδικό «Ιστορία» και μια σειρά άλλα βιβλία.

Μια προσπάθεια να ξαναβγάλουν τα «Επίκαιρα» με τη μορφή ειδησεογραφικού περιοδικού δεν ευδοκίμησε.

Τα κέρδη της εταιρείας παρουσίασαν μια κάποια κάμψη το '87 (62,2 εκ. δρχ.) σε σχέση με το '86 (93,3 εκ. δρχ.).

Βαρδινογιάννης: Η «Μεσημβρινή» είναι μια εφημερίδα με μονίμως χαμηλή κυκλοφορία (30-35 χιλιάδες) και υπάρχει μόνο χάρη στα λεφτά της οικογένειας Βαρδινογιάννη, η οποία καλύπτει τις ετήσιες ζημιές της, που είναι της τάξης των 125-150 εκ. δρχ.

Το μετοχικό κεφάλαιο της «Γενικής Εκδοτικής Ελλάδος Μεσημβρινή ΑΕ» είναι ίσο με 550 εκ. δρχ. Οι μισές μετοχές ανήκουν στο Βαρδή Βαρδινογιάννη και οι άλλες μισές στο Θόδωρο Βαρδινογιάννη. Οι μέτοχοι έχουν επίσης καταθέσει άλλες 174,9 εκ. δρχ. Οι συσσωρευμένες ζημιές, όμως, της εφημερίδας φτάνουν τα 774,9 εκ. δρχ. δηλαδή ξεπερνούν το ίδιο κεφάλαιο της εταιρείας κατά 50,0 εκ. δρχ.

Η οικογένεια Βαρδινογιάννη εκτός από τον εμπορικό της στόλο και το μεγάλο διυλιστήριο της «Μότορ Όιλ» (πωλήσεις 106,8 δισ. δρχ., καθαρά κέρδη 662 εκ. δρχ.), έχει στην ιδιοκτησία της και την πολύ επιτυχημένη εταιρεία βιντεοταινιών «Επιχειρήσεις Ήχου και Εικόνας

ΑΕ» που με τζίρο ούτε δυο δισ. δρχ., έβγαλε πέρσι καθαρά κέρδη 424,6 εκ. δρχ.

Ανεμοδουράς: Με την «Κατερίνα» (49.750 φύλλα) και τη «Σούπερ Κατερίνα» (25.800 φύλλα) η εταιρεία του κ. Ανεμοδουρά είχε το '87 κύκλο εργασιών 494,2 εκ. δρχ. και καθαρά κέρδη 47,3 εκ. δρχ. Η απόδοση του ίδιου κεφαλαίου του (11,0 εκ. δρχ.) φτάνει τα 331,9%.

Νικολαΐδης: Οι αθλητικές εφημερίδες πήγαν πολύ καλά το '87 και είναι φυσικό να πήγε πάρα πολύ καλά οικονομικά η «Θ.Μ. Νικολαΐδης ΑΕ» που έχει τις δυο μεγαλύτερες εφημερίδες («Φως των Σπορ» 41.972 φύλλα και «Φως της Δευτέρας» 57.826 φύλλα).

Τα κέρδη της ανέβηκαν από 14,1 εκ. το '86 σε 36,0 εκ. δρχ. το '87.

Ο Θ. Νικολαΐδης έχει τις 5.200 από τις 6.000 μετοχές της εταιρείας και η Ειρ. Νικολαΐδου έχει τις υπόλοιπες 800.

Ποντίκι: Η «Δημοσιογραφική Ποντίκι - Ανώνυμος Εκδοτική Εμπορική Εταιρεία» που βγάζει το ομώνυμο εβδομαδιαίο έντυπο ανήκει στους τρεις δημοσιογράφους Κ. Παπαϊωάννου (40%), Α. Στάγκος (30%) και Κ. Αγγελόπουλος (30%). Ένας τέταρτος μέτοχος της εταιρείας, ο Ερ. Μπαρτζινόπουλος αποχώρησε και ίδρυσε μια δική του βιβλιοεκδοτική εταιρεία («Τίτλοεκδοτική ΑΕ»).

Το «Ποντίκι» παρουσιάζει μια τάση πτώσης της κυκλοφορίας του, αν και περνάει ακόμη κατά πολύ το ανταγωνιστικό του «Καλάμι». Οι κυκλοφορίες των δυο εντύπων το πρώτο εξάμηνο του '88 (πανελλήνιος εβδομαδιαίος μέσος όρος):

Ποντίκι	75.844
Καλάμι	17.993

Το καθαρά κέρδη της εταιρείας ήσαν 24,4 εκ. δρχ. το '87 με ίδιο κεφάλαιο μόλις 6,3 εκ. δρχ. Δηλαδή είχαν απόδοση ίδιου κεφαλαίου 287,3%.

Πάντως τα κέρδη της Ανώνυμης Εταιρείας ήσαν μικρότερα από τα κέρδη του '86 (30,4 εκ. δρχ.).

Λιακουνάκος: Ο επιχειρηματίας αυτός που είναι ο προμηθευτής των γερμανικών τανκς στον ελληνικό στρατό, εκτός από την καθημερινή οικονομική εφημερίδα «Κέρδος», έβγαλε και ένα όχι τόσο πετυχημένο περιοδικό, την «Αγορά» που τώρα έχει ενσωματωθεί στην εφημερίδα.

Κατά την ίδρυσή της οι 50.000 μετοχές της εταιρείας «Προβολή Εκδόσεις ΑΕ» ήταν κατανομημένες ως εξής: Λιακουνάκος Θωμάς - 13.000, Κύρτσης Αλ. - 15.500, Λιακουνάκου Μαρία σύζυγος Θωμά - 12.000, Τοπούζης Ι. - 8.500 και Πολυχρόνη Μ. - 1.000.

Η «Προβολή» είχε και στην περασμένη χρήση (από 1/7/87 - 30/8/88) ζημία 65,4 εκ. δρχ. Το σύνολο των ζημιών από την ίδρυσή της έχει φτάσει τα 255,9 εκ. δρχ. με μετοχικό κεφάλαιο 384,0 εκ. δρχ.

Αναστασόπουλος: Η εταιρεία «Εκδόσεις Ακρόπολις ΑΕ» δεν έχει ακόμη δη-

λώσει στην Ένωση Ιδιοκτητών Αθηναϊκών Εφημερίδων, όπως έχουν κάνει όλες οι άλλες εφημερίδες, τα ονόματα των μετόχων της. Τον ισολογισμό της εταιρείας, που δημοσιεύθηκε στις εφημερίδες, κανείς δεν τον υπογράφει, ούτε φαίνεται να της έχει γίνει έλεγχος από ορκωτούς λογιστές.

Απ' ό,τι, όμως, είναι γνωστό ανήκει ή τη διαχειρίζεται η οικογένεια Αναστασόπουλου, που είναι ιδιοκτήτες των υπερχρεωμένων εταιρειών «Μεταλλουργική Χάλυψ» — σύνολο ζημιών 5,6 δισ. δρχ. — και «Μεταλλουργική Αθηνών» — σύνολο ζημιών 2,6 δισ. δρχ.

Η παλιά εφημερίδα «Ακρόπολις» — της οποίας οι ιδιοκτήτες διαπραγματεύονται με το Δημόσιο έναν συμβιβασμό ώστε να κρατήσουν τις χαλυβουργικές τους εταιρείες — έχει πέσει κάθετα κυκλοφοριακά (— 38% το '87 και — 57,6% το πρώτο εξάμηνο του '88, πανελλήνιο σύνολο 7.500 φύλλα τώρα). Το ίδιο ισχύει και για το κυριακάτικο φύλλο που κάποτε ήταν το μεγαλύτερο στην Ελλάδα.

Το σύνολο των ζημιών της εφημερίδας είναι 931,9 εκ. δρχ. δηλαδή σχεδόν ένα δισ και η αιμορραγία συνεχίζεται.

Καββαθάς: Μια πολύ υγιής επιχείρηση ειδικών περιοδικών είναι η «Τεχνικές Εκδόσεις ΑΕ» («4 Τροχοί», «Πτήση», «Hi-Fi» κ.λπ.). Στο δημοσιογράφο Κ. Καββαθά ανήκουν οι 357 (51%) και στη σύζυγό του Σοφία Καββαθά οι υπόλοιπες 343 (49%) της εταιρείας.

Τα καθαρά κέρδη της επιχείρησης ανέβηκαν από 30,6 εκ. δρχ. το '86 σε 57,9 εκ. δρχ. το '87.

Όπως είπαμε παραπάνω, σε συνεταρισμό με το Λαμπράκη βγάζουν τα περιοδικά «RAM» για κομπιούτερ και «Video Inn», «με επιτυχία» — όπως δηλώνουν.

Playboy: Επιτυχία έχει σημειώσει και το ελληνικό «Playboy» που είχε φέτος το πρώτο εξάμηνο μέση κυκλοφορία 53.700 φύλλα. Για πρώτη φορά πραγματοποίησε το '87 κέρδη (11,0 εκ. δρχ.).

Τώρα οι «Αθηναϊκές Εκδόσεις ΑΕ» που το βγάζουν, απόκτησαν τα δικά τους τυπογραφεία και άρχισαν να εκδίδουν, σε συνεργασία με τους Γάλλους, το ελληνικό «ELLE». Πρόεδρος, και ουσιαστικά, η κινούσα δύναμη της επιχείρησης είναι ο Jean - Jacques Lesueur.

Δραγούνης: Δυσκολίες μοιάζει να αντιμετωπίζει η «Ι.Γ. Δραγούνης και Υιοί ΑΕ» παρόλο ότι ο «Ποπάς» πουλάει κάπου 45.000 φύλλα. Είχε 10,5 εκ. δρχ. ζημιές το '87, ενώ το '86 είχε κέρδη 26,2 εκ. δρχ. Και μια άλλη εκδοτική εταιρεία της οικογένειας, εμφανίζει ζημιές 13 εκ. δρχ.

Χορν: Η μοναδική αγγλόφωνη εφημερίδα της Ελλάδας «Athens News», την οποία εκδίδει ο Γιάννης Χορν, είναι ένα καθαρό χρυσορυχείο.

Το '86 είχε καθαρά κέρδη 35,7 εκ. δρχ. και το '87 ανέβηκε στα 50,7 εκ. δρχ. με α-

πόδοση ιδίου κεφαλαίου 223,0%.

Πολλές προσπάθησαν έγιναν να εκδοθεί κι άλλη αγγλόφωνη εφημερίδα, αλλά καμιά δεν πέτυχε.

Ντομινό: Το περιοδικό που έφερε στην Ελλάδα το φωτορομάντζο βρίσκεται σε μια σχετική πτώση με την εμφάνιση του «Και» (Κοσκωτάς) που προσφέρει και κάτι παραπάνω.

Παρόλα αυτά η εταιρεία «Νέος Παρανασός ΑΕ», που το βγάζει, είχε και πέρσι καθαρά κέρδη ύψους 20,9 εκ. δρχ.

Λεβαντής: Παρόλο ότι ο «Ελληνικός Βορράς» από καθημερινή πρωινή εφημερίδα μετατράπηκε σε κυριακάτικη, η «Π.Ξ. Λεβαντής Εκδοτικά Επιχειρήσεις ΑΕ» που τον βγάζουν, εξακολουθεί να παρουσιάζει ζημιές (— 22,2 εκ. δρχ.).

Α. Σέμπος - Γ. Γεωργαλάς ΑΕ: Εκδίνουν την «Αθλητική Ηχώ» (κυκλοφορία 26.505 φύλλα) και την «Αθλητική Φωνή» (κυκλοφορία 40.177 φύλλα) και την «Μπάλα» (κυκλοφορία 13.536 φύλλα).

Κάτοχοι των 5.000 μετοχών ονομαστικής αξίας 37 εκ. δρχ. οι Ευ. Σέμπος (2.400), Αθ. Σέμπος (100), Κλ. Γεωργαλάς (900), Ι. Γεωργαλάς (900) και Γ. Γεωργαλάς (700).

Η επιχείρηση είχε πέρσι ζημία ύψους 22,7 εκ. δρχ.

Κουρής: Η «Γ.Α. Κουρής ΑΕ» που εκδίνει την «Αυριανή», την «Αυριανή της Κυριακής», το «Δημοκρατικό Λόγο» και το «Φίλαθλο», δεν δημοσίευσε ισολογισμό, όπως έχει δικαίωμα, γιατί μόλις πέρσι έγινε ανώνυμη εταιρεία.

Το μετοχικό κεφάλαιο της ανέρχεται σε 26 εκ. δρχ. και διαιρείται σε 26.000 μετοχές από τις οποίες ο Γεώργιος Κουρής έχει τις 13.260 και ο Γεράσιμος Κουρής τις 12.740.

Οι πολιτικές εφημερίδες των Κουρήδων εμφανίζουν μια συνεχή πτώση της τάξης του 6-7%, παρόλο ότι δεν ανέβασαν την τιμή τους και η «Αυριανή» πουλιέται σήμερα μόνο 20 δρχ.

Η «Πρες Ελλάς ΑΕ» είναι η εταιρεία που έχει τις τυπογραφικές εγκαταστάσεις του συγκροτήματος και έχει επανειλημμένα γραφεί ότι φέρνει καινούργια μηχανήματα. Τα κέρδη της ήσαν πέρσι 13,7 εκ. δρχ.

Άλλες εφημερίδες: Υπάρχουν κι άλλες εφημερίδες για τις οποίες δεν έχουμε στοιχεία γιατί δεν έχουν την υποχρέωση να δημοσιεύουν ισολογισμούς. Η «Αυγή» είναι μια από αυτές — και όπως είναι γνωστό, δεν πάει καθόλου καλά κυκλοφοριακά.

Η «Εστία» είναι μια οικογενειακή επιχείρηση η οποία ανήκει κατά 32/96 στον Άδωνι Κύρου, κατά 24/96 στην Ελ. Δανάη Ζαούση, κατά 16/96 στη Δανάη Ζωσιδη, και κατά μικρότερα ποσοστά στους διάφορους κληρονόμους της οικογένειας Κύρου. Ο αριθμός των αναγνωστών της εφημερίδας συνεχώς συρρι-

κνώνεται (6.600 φύλλα πανελλήνια κυκλοφορία). Εξακολουθεί, πάντως, να δημοσιεύει ένα μεγάλο αριθμό ισολογισμών.

Κάποτε ήταν μια μεγάλη πολιτική δύναμη, σήμερα, όμως, γενικά αγνοείται.

Η «Ελεύθερη Ώρα» (Μιχαλόπουλος) με κυκλοφορία μόνο 1.200 φύλλα είναι άγνωστο πώς κατορθώνει και επιζεί. Δημοσιεύει, βέβαια, πολλούς ισολογισμούς.

Ο «Ελεύθερος» του οποίου Εκδότης — Διευθυντής εμφανίζεται ο φιλοχουντικός Γιάννης Μάστορας, έγινε απογευματινή εφημερίδα και έχει την εξαπλάσια κυκλοφορία από την αντίπαλή του «Ελεύθερη Ώρα».

Πρακτορεία: Τα δύο πρακτορεία που διανέμουν εφημερίδες και περιοδικά του Παρασκευά Χριστοδουλόπουλου («Πρακτορείο Εφημερίδων Αθηναϊκού Τύπου ΑΕ») και του Παρασκευά Παρασκευόπουλου («Κεντρικό Πρακτορείο Ημερησίου και Περιοδικού Τύπου ΑΕ»), συνεχίζουν, όπως είναι φυσικό, να ανταγωνίζονται το ένα το άλλο.

Ο κύκλος εργασιών του πρώτου φτάνει τα 973,3 εκ. δρχ. και του δεύτερου τα 687,3 εκ. δρχ.

* * *

Κάθε ιστορία έχει ένα ηθικό δίδαγμα, φτάνει να μπορείς να το βρεις — λέει η Αλίκη στη χώρα των Θαυμάτων. Και το δίδαγμα εδώ είναι ότι τα περιοδικά, χάρη στην πολύ μεγάλη διαφήμιση που εξασφαλίζουν, βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των εκδοτών.

Γι' αυτό, εκτός από εκείνα που αναφέραμε («ELLE», «Marie Claire» κ.λπ.) έχουν επίσης κάνει την εμφάνισή τους το «Status», και «Hi-Life», ενώ ετοιμάζονται να μπουν στο παιχνίδι αυτό ο μεγαλοεφοπλιστής και ιδιοκτήτης του ραδιοσταθμού «Antenna FM Stereo» κ. Μ. Κυριακού και ο μεγαλέμπορος ρουμπινιών Σαλιαρέλης.

Ίσως αυτό να είναι το κυριότερό μας δίδαγμα.

Από πού πήρα τα στοιχεία

Θα ήθελα εδώ να πω ότι:

- Τα οικονομικά στοιχεία των επιχειρήσεων, μου τα έδωσε η γνωστή εταιρεία μελετών I-CAP Ελλάς ΑΕ. Χάρη στον κ. Γιάννη Ευφραιμίδη εξασφάλισα όλους τους ισολογισμούς.
- Τα στοιχεία της κυκλοφορίας των εφημερίδων τα πήρα από το δελτίο της Ένωσης Ιδιοκτητών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών, που δίνεται σε όλες τις εφημερίδες.
- Τα στοιχεία κυκλοφορίας των περιοδικών, μου τα έδωσαν ο «Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη», το «Έθνος», και εν μέρει, η «Γραμμή ΑΕ».
- Τα στοιχεία για τη διαφήμιση τα έχω πάρει από τη Nielsen.

Τα προγράμματα επεξεργασίας των στοιχείων από κομπιούτερ ετοίμασε ο Π. Παπανικολάου.

Πολύ με βοήθησε στη συγκέντρωση και ταξινόμηση των στοιχείων ο Χρ. Καραντζόλας.

Ν. Ι. Κυριαζίδης

Μέση ημερήσια κυκλοφορία εφημερίδων

Καθημερινές εφημερίδες: Μια κάμψη της τάξης του 4,3% σημείωσε η μέση ημερήσια κυκλοφορία των καθημερινών εφημερίδων το 1987 σε σχέση με το 1986. Αλλά το πρώτο εξάμηνο του 1988, σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 1987, ξανασημείωσαν άνοδο και κάλυψαν την απώλεια αυτή, πετυχαίνοντας τον Ιούνιο μια μέση ημερήσια κυκλοφορία περίπου ενός εκατομμυρίου φύλλων την ημέρα.

Μετά την αύξηση της τιμής των περισσότερων εφημερίδων από 50 σε 70 δρχ. (40%) το καλοκαίρι, πάλι σημειώθηκε μια πτώση τους, και μάλιστα μεγάλη. Τα τελευταία, όμως, γεγονότα και κυρίως το θέμα της υγείας και της συζυγικής ζωής του πρωθυπουργού, ξανανέβασαν τις κυκλοφορίες έτσι ώστε η πτώση να έχει καλυφθεί, σε αρκετό ποσοστό.

Πρωινές: Η πτώση των πρωινών εφημερίδων κατά το '87 (-16,8%) συνεχίστηκε και το πρώτο εξάμηνο του '88 (-12,6%). Η «Ακρόπολις» που ακολούθησε μια πολιτική «αντιηγετική» στη Νέα Δημοκρατία είδε να χάνει τα 60% της κυκλοφορίας της (από 18.533 σε 7.850 φύλλα). Ο «Ριζοσπάστης» έπεσε το '87 κατά 12,1% και το '88 εμφανίζει πτώση 17,0%. Η «Καθημερινή» και το '87 και το '88, συνέχισε κατά μέσον όρο την πτώση της, αν και στους τελευταίους μήνες του πρώτου εξαμήνου εμφανίζει μια κάποια βελτίωση. Και η «Αυγή» έχασε άλλο ένα τέταρτο της κυκλοφορίας της.

Απογευματινές: Οι απογευματινές εφημερίδες έπεσαν το '87 (-2,6%) αλλά παρουσιάζουν αύξηση το '88 (+6,2%) κυρίως λόγω της έκδοσης μιας νέας εφημερίδας — των «24 Ωρών» και της μετατροπής του ακροδεξιού «Ελεύθερου» σε απογευματινή εφημερίδα. Η νέα εφημερίδα του συγκροτήματος Κοσκωτά, πούλησε την πρώτη μέρα, χάρη στη γιγαντιαία διαφήμιση που τις έγινε, 274.951 φύλλα και έτσι έκλεισε το πρώτο εξάμηνο με μέσο όρο 61 χιλιάδες περίπου φύλλα, αν και η κανονική της κυκλοφορία ήταν περίπου 50 χιλιάδες ή και λιγότερο, μετά την αύξηση της τιμής της.

Το 1987 όλες οι απογευματινές εφημερίδες εκτός από τον «Ελεύθερο Τύπο» και την «Ελευθεροτυπία» είδαν τις κυκλοφορίες τους να πέφτουν και μάλιστα τα «Νέα» έχασαν τη δεύτερη θέση και βρίσκονται τώρα στην τέταρτη. Τη δεύτερη θέση πήρε ο «Ελεύθερος Τύπος» και την τρίτη η «Ελευθεροτυπία». Το '88 η κατάταξη παραμένει η ίδια, αν και τα «Νέα» παρουσιάζουν μια μικρή αύξηση στην κυκλοφορία τους.

Το «Έθνος» παραμένει πάντα πρώτο αλλά παρουσιάζει μια συνεχή διολίσθηση προς τα κάτω (-6,9% το '87 και -1,9% το '88). Για πρώτη φορά αντιμε-

Κυκλοφορίες καθημερινών εφημερίδων

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	1987	%	1988 α' εξάμ.	%
1. ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ	14.706	- 38,0	7.850	- 57,6%
2. Η ΑΥΓΗ	5.647	- 17,7	5.032	- 24,6%
3. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	24.749	- 4,4	23.999	- 5,3%
4. ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ	46.692	- 12,1	41.646	- 17,0%
5. ΔΗΜΟΚΡΑΤ. ΛΟΓΟΣ	10.588	- 21,6	10.122	- 8,4%
6. ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ	—	—	2.413	—
7. ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ	—	—	6.588	—
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΩΙΝΩΝ	102.382	- 16,8	97.651	- 12,6%
1. ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ	92.100	- 7,7	87.202	- 4,9%
2. ΑΥΡΙΑΝΗ	104.296	- 8,9	97.892	- 10,0%
3. Η ΒΡΑΔΥΝΗ	51.503	- 16,9	43.001	- 22,2%
4. ΕΘΝΟΣ	159.463	- 6,9	153.494	- 1,9%
5. ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΩΡΑ	1.346	- 0,2	1.160	- 18,0%
6. ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ	126.609	22,3	136.755	14,1%
7. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	123.402	13,4	127.566	6,1%
8. ΕΣΤΙΑ	6.713	- 1,6	6.611	- 3,7%
9. ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ	35.182	- 2,2	31.610	- 12,7%
10. ΤΑ ΝΕΑ	117.156	- 5,5	120.105	3,2%
11. Η ΠΡΩΤΗ	35.500	- 18,5	30.262	- 20,2%
12. 24 ΩΡΕΣ	—	—	60.798	—
13. ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ	—	—	7.269	—
ΣΥΝ. ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΩΝ	853.270	- 2,6	903.726	6,2%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	955.652	- 4,3	1.001.377	4,0%

Κυκλοφορίες κυριακάτικων εφημερίδων

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	%	1988 (α' εξάμ.) %
1. ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ	32.921	- 44,3
2. Η ΑΥΓΗ	11.176	- 13,7
3. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	47.988	- 5,9
4. ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ	100.072	- 8,5
5. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ	10.188	- 25,2
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΩΙΝΩΝ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	202.345	- 17,7
1. ΑΠΟΓΕΥΜ. ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	96.257	- 15,9
2. ΑΥΡΙΑΝΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	97.769	- 6,9
3. Η ΒΡΑΔΥΝΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	54.623	0,5
4. ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	155.987	24,8
5. ΕΘΝΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	149.064	2,8
6. ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΩΡΑ	2.717	- 4,4
7. ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ	7.841	- 7,3
8. ΚΥΡΙΑΚ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	116.904	12,8
9. ΕΒΔΟΜΗ	18.377	- 54,7
10. ΣΤΟΧΟΣ	—	—
ΣΥΝΟΛ. ΕΒΔΟΜΑΔ. ΚΥΡΙΑΚΗΣ	709.777	- 10,4
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΚΥΚΛΟΦ. ΚΥΡΙΑΚ.	912.122	- 12,2
		876.976 - 4,9%

τωπίζει τον κίνδυνο να χάσει την πρώτη θέση από τον «Ελεύθερο Τύπο» που τελευταία βρίσκεται πολύ κοντά του.

Τη μεγαλύτερη πτώση παρουσιάζει η «Βραδυνή» (-22,2% το '88) που συνεχίζεται και τώρα. Το γεγονός ότι μπήκε στην επιχείρηση αυτή ο κ. Γ. Κοσκωτάς μοιάζει να την έχει επηρεάσει πολύ αρνητικά.

Η «Πρώτη» επίσης σημείωσε μεγάλη

πτώση και το '87 (-18,5%) και το πρώτο εξάμηνο του '88 (-20,2%). Τελευταία, όμως, έχει αρχίσει να έχει μια καλή άνοδο.

Κυριακάτικες: Το σύνολο των κυριακάτικων φύλλων επίσης παρουσιάζουν μια κάμψη της μέσης εβδομαδιαίας κυκλοφορίας τους (-12,2% το '87 και -4,9% το πρώτο εξάμηνο του '88 σε σύγκριση με την αντίστοιχη χρονική περίοδο του '87).

Κυκλοφορία αθλητικών εφημερίδων

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	1987	%
1. ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΗΧΩ	26.505	25,4
2. ΦΙΛΑΘΛΟΣ	38.693	10,9
3. ΦΛΟΓΑ ΤΩΝ ΣΠΟΡ	15.366	—
4. ΦΩΣ ΤΩΝ ΣΠΟΡ	41.972	13,7
ΣΥΝΟΛΟ	122.536	31,8
1. ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	40.177	20,5
2. ΦΙΛΑΘΛΟΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ	47.208	13,6
3. ΦΩΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ	57.828	22,8
4. ΜΠΑΛΛΑ	13.536	- 27,5
5. ΦΛΟΓΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ	23.310	—
ΣΥΝΟΛΟ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΩΝ	182.057	29,4

Το «Βήμα της Κυριακής» πήρε το '87 την πρώτη θέση από το «Έθνος της Κυριακής» σημειώνοντας μια καταπληκτική άνοδο, σχεδόν 25%. Το '88 όμως, το «Έθνος» παρουσιάζει και αυτό μια συνεχή άνοδο και πάλι διεκδικεί την πρώτη θέση από το «Βήμα της Κυριακής». Εντυπωσιακή είναι και η αύξηση της κυκλοφορίας της «Απογευματινής της Κυριακής» το '88 (+ 17,0% - μέσος όρος πρώτου εξαμήνου 105.970 φύλλα την εβδομάδα).

Η «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» επίσης παρουσιάζει μια συνεχή άνοδο και βρίσκεται στην τρίτη θέση ξεπερνώντας την «Αυριανή» που από την τρίτη έπεσε στην πέμπτη θέση.

Από τα πρωινά κυριακάτικα, εντυπωσιακή είναι η πτώση της «Ακρόπολης» (- 65% το '88) της «Αυγής» (- 28,0% το '88) και του «ΡΙζοσπάστη» (- 20,4% το '88).

Αθλητικές: Μια πολύ καλή χρονιά είχαν οι αθλητικές εφημερίδες το '87. Σε σχέση με το '86 παρουσίασαν μια γενική αύξηση 32,8% οι καθημερινές και 29,4% οι δευτεριάτικες.

Κυκλοφορίες περιοδικών

Μια γενική πτωτική τάση εμφάνισαν οι κυκλοφορίες των περιοδικών το 1987. Αλλά το πρώτο εξάμηνο του 1988 ορισμένα περιοδικά πέτυχαν μια εντυπωσιακή βελτίωση της θέσης τους σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 1987.

Περιοδικά ποικίλης ύλης: Το '87 εμφάνισαν όλα μια πτώση της τάξης του 6-7,5%. Το πρώτο, όμως, εξάμηνο του '88, σε σχέση με την αντίστοιχη χρονική περίοδο του '87, οι «Εικόνες» (Μπόμπολας) παρουσιάζουν μια αύξηση 30,4% και παίρνουν την πρώτη θέση από τον «Ταχυδρόμο» (Λαμπράκης) αν κι αυτός επίσης παρουσιάζει μια αύξηση 6,1%. Συνεχή πτώση εμφανίζει το «Ένα» (Κοσκωτάς) — της τάξης του 9,4% το '88.

Γυναικεία περιοδικά: Στα γυναικεία περιοδικά η «Γυναίκα» (Τερζόπουλος) παραμένει πάντα πρώτη με περίπου 59 χιλιάδες φύλλα το πρώτο εξάμηνο του '88 αλλά χάνει συνεχώς φύλλα. Το «Μία» (Κοσκωτάς) επίσης συνεχώς πέφτει (- 12,1% το '87 και - 3,6% το '88). Εντυπωσιακή αύξηση (+ 29,3%) εμφανίζει το «Πάνθεον» (Λαμπράκης) που μοιάζει να

ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΕΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

ΤΙΤΛΟΣ	1987	%	1988	% (α' εξάμ.)
Ποικίλης ύλης				
TACHYDROMOS	73.641	- 6,7%	71.666	6,1%
ENA	70.927	- 6,0%	64.228	- 9,4%
EIKONEΣ	65.300	- 7,4%	77.277	30,4%
Γυναικεία				
PANTHEON	32.720	- 28,0%	38.078	29,3%
GYNAIKA	62.701	- 5,0%	58.828	- 1,7%
MIA	53.026	- 12,1%	50.023	- 3,6%
Λαϊκά				
ROMANTSO	75.447	- 7,5%	67.215	- 9,2%
KAI	113.274	- 4,9%	118.735	14,8%
Τηλεοπτικά				
RADIOHTHLEOPASH	142.211	- 12,1%	147.402	- 2,5%
THLEPAMA	138.322	- 13,2%	142.388	- 1,4%
TV3	66.481	- 23,5%	36.292	- 58,2%
Διάφορα				
COMPUTER			6.785	
PLAYBOY	51.337	2,4%	53.683	1,0%
SEVENTEEN	39.008			
EKEINH	67.659	- 15,6%	58.456	- 12,9%
THΣAYPOΣ	17.171	- 6,9%	16.985	4,3%
KLIK	31.306		38.503	23,0%
KOΣMOΠOΛITAN	62.975	- 1,8%	59.202	4,0%
KOΣMOΣ VIDEO	24.686		22.102	
NTOMINO	66.194	- 17,5%	60.943	- 10,2%
OIKONOMIKOΣ*	8.142	- 1,3%	7.619	- 1,5%
PRAK. GYNAIKA	77.863			
TETAPTO	5.435			

* Ο «Οικονομικός Ταχυδρόμος» είχε, επιπλέον, 6.804 συνδρομητές το '87 και 7.900 το α' εξάμηνο του '88, δηλαδή συνολικές πωλήσεις πάνω από 15 χιλιάδες φύλλα.

Ξαναβρίσκει τις κυκλοφορίες του '86.

Λαϊκά περιοδικά: Το «Και» (Κοσκωτάς) μετά από μια μικρή πτώση το 1987 σε σχέση με το 1986 (- 4,9%), εμφανίζει μια μεγάλη αύξηση (+ 14,8%) το πρώτο εξάμηνο του 1988 και κρατάει —αν εξαιρέσουμε τα τηλεοπτικά περιοδικά— με 118.735 φύλλα, την πρώτη θέση στην κυκλοφορία των περιοδικών.

Το «Ρομάντσο» (Λαμπράκης) εξακολουθεί να πέφτει (- 7,5% το '87 και - 9,2% το '88) και τώρα βρίσκεται στα 67 χιλιάδες φύλλα.

Τηλεοπτικά περιοδικά: Μια συνεχή αλλά όχι πολύ μεγάλη, πτώση εμφανίζουν η «Ραδιοτηλεόραση» (ΕΡΤ) και το «Τηλέραμα» (Πουρνάρας). Το πρώτο πουλιέται 50 δρχ. και είχε μέση εβδομαδιαία κυκλοφορία, το πρώτο εξάμηνο του '88, 147.402 φύλλα. Το δεύτερο πουλιέται 80 δρχ. και είχε μέση κυκλοφορία 142.338 φύλλα. Κάθετη πτώση (- 32,5% το '87 και - 58,2% το '88) σημείωσε το «TV3» (Κοσκωτάς) που μόλις πουλάει 36 χιλιάδες φύλλα, αν και θα πρέπει να πάρουμε

υπόψη μας ότι είναι πολύ πιο ακριβό από τα άλλα δύο, αφού πουλιέται 160 δρχ.

Διάφορα: Στον πίνακα που δημοσιεύουμε εμφανίζονται οι —κάπως άγνωστες— κυκλοφορίες και μιας σειρά άλλων περιοδικών, που άλλα είναι εβδομαδιαία και άλλα μηνιαία: Το «Κοσμοπόλιταν» πούλησε το '87, 62.975 φύλλα. Το «Ντομινό» 66.194. Ο «Οικογενειακός Θεσσαυρός» 17.171. Το «Εκείνη» 67.659 (παρουσιάζει συνεχή πτώση). Το «Seventeen» 39.008. Η «Πρακτική Γυναίκα» (Τερζόπουλος) 77.863. Το «Τέταρτο» 5.435. Το «Playboy» 51.337, με τάσεις ανόδου το '88. Το πολύ πετυχημένο «Κλικ» (Τερζόπουλος) 31.306 φύλλα το '87 και 38.503 το '88. Ο «κόσμος του Video» 24.686 το '87 με πτωτικές τάσεις το '88. Το «Computer για όλους» 6.785 το '88.

Με βάση τα στοιχεία του Δημοσιογραφικού Οργανισμού Λαμπράκη, ο «Οικονομικός Ταχυδρόμος» πούλησε, συνυπολογίζοντας τους συνδρομητές, το '87, 14.946 φύλλα την εβδομάδα και το πρώτο εξάμηνο του '88, 15.519.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΣΤΙΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ (σε χιλιάδες δρχ.)

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	1987	1988 (εφτάμ.)
1. ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ	46.915	32.981
2. ΑΥΓΗ	31.637	16.555
3. ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	467.442	392.815
4. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	119.815	101.495
5. ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ	115.040	110.880
6. ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ	55.820	26.240
7. ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ	325.908	210.977
8. ΒΡΑΔΥΝΗ	95.789	52.490
9. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	335.557	285.659
10. Η ΠΡΩΤΗ	58.883	36.778
11. ΝΕΑ	396.568	313.407
12. ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤ.	90.316	75.752
13. ΕΞΟΡΜΗΣΗ	27.929	13.840
14. ΑΥΡΙΑΝΗ	114.102	62.689
15. ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΒΟΡΡΑΣ	47.356	19.940
16. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	373.404	291.768
17. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	196.099	131.895
18. EXPRESS	236.974	176.127
19. ΗΜΕΡΗΣΙΑ	30.028	28.166
20. ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ	151.164	107.106
21. ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΗΧΩ - ΦΩΝΗ	11.794	11.097
22. ΦΩΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡ	6.910	6.525
23. ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΑΥΡΙΑΝΗ	28.482	14.571
24. ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ		2.578
25. ΕΘΝΟΣ	478.830	339.210
26. ΕΘΝΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	82.188	88.441
27. ΦΙΛΑΘΛΟΣ	11.193	10.186
28. ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ	225.487	211.264
29. 24 ΩΡΕΣ		106.508
30. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ	28.646	15.226
31. ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗ	45.740	60.450
32. ΒΡΑΔΥΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	26.568	18.632
33. Η ΕΒΔΟΜΗ	31.789	12.632
34. ΚΕΡΔΟΣ	151.277	119.862
ΣΥΝΟΛΑ:	4.445.650	3.504.742

Η εμπορική διαφήμιση

Το θαύμα της γιγαντιαίας αύξησης της εμπορικής διαφήμισης, συνεχίστηκε το 1987, και συνεχίζεται το 1988, με συνέπεια τα μέσα ενημέρωσης, και ιδίως οι επιχειρήσεις με περιοδικά, να εξασφαλίζουν τεράστια έσοδα από την πηγή αυτή.

Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Nielsen —που βγάζει θεωρητικά τι πρέπει να πληρώσει, με βάση την έκταση και τις επίσημες τιμές, ένας διαφημιζόμενος— η διαφημιστική δαπάνη αυξήθηκε από 21,9 δισ. δρχ. το '86 σε 28,3 δισ. δρχ. το '87 δηλαδή κατά 29% με πληθωρισμό κάτω από το μισό.

Και το πρώτο εφτάμηνο του '88 σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του '87, ανέβηκε από 15,1 δισ. δρχ. σε 20,8 δισ. δρχ. δηλαδή κατά 38%.

Με άλλα λόγια σε ένα εφτάμηνο τα μέσα ενημέρωσης εισπράξαν για εμπορική διαφήμιση περίπου το ίδιο ποσό που εισπράξαν όλο το 1986.

Κατανομή στα μέσα ενημέρωσης: Να πώς εμφανίζονται οι εξελίξεις στη διαφημιστική δαπάνη, το 1986 και το 1987 καθώς και στο πρώτο εφτάμηνο του 1988 κατά τους υπολογισμούς της Nielsen. Τα ποσοστά δίνουν την αύξηση σε σχέση με την αντίστοιχη χρονική περίοδο του περασμένου έτους:

Διαφημιστική δαπάνη (σε χιλιάδες δραχμές)

	1986	%	1987	%	1988 (εφτάμηνο)	%
Εφημερίδες	3.219.562	37%	4.445.678	38%	3.504.742	51%
Περιοδικά	5.600.796	40%	7.442.602	33%	5.280.885	41%
Ραδιόφωνο	1.498.616	48%	1.670.845	11%	1.533.673	52%
Τηλεόραση	11.576.995	45%	14.774.308	28%	10.470.865	31%
Γενικό Σύνολο	21.895.969	43%	28.333.438	29%	20.790.165	38%
Πληθωρισμός		23%		16%		14%

Αξιοσημείωτο για το πρώτο εφτάμηνο του 1988 είναι το γεγονός ότι η διαφημιστική δαπάνη παρουσιάζει πολύ μεγάλη αύξηση σε σχέση με το πρώτο εφτάμηνο του 1987 στις εφημερίδες (+51%) και στη ραδιοφωνία (+52%) —τώρα που άνοιξαν μια σειρά μη-κρατικοί ραδιοσταθμοί. Η τηλεόραση παρόλο ότι παρουσιάζει μια μικρότερη αύξηση (+31%) κατέχει πάντα ένα ποσοστό μεγαλύτερο από το μισό της πίτας.

Ο ρυθμός αύξησης της εμπορικής διαφήμισης, όπως είπαμε, είναι σημαντικά μεγαλύτερος το '88 (38%) απ' ό,τι ήταν το '87 (29%).

Η διανομή της πίτας: Το 1987, σύμφωνα με τα στοιχεία της Nielsen, 10 συγκροτήματα μοιράστηκαν τη διαφήμιση των περιοδικών και των εφημερίδων όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα (τα ποσά σε χιλιάδες δρχ. και τα ποσοστά στο σύνολο κάθε κατηγορίας).

Όπως φαίνεται από τον πίνακα οι 10 πήραν περίπου το 83% της συνολικής διαφήμισης που δόθηκε στα περιοδικά, το 71% στις εφημερίδες και το 79% σε περιοδικά και εφημερίδες μαζί. Βέβαια οι τρεις μεγάλοι (Λαμπράκης, Κοσκωτάς και Μπόμπολας) πήραν μόνοι τους πάνω από το 52% του συνόλου.

Εμπορική διαφήμιση στις εφημερίδες:

Τη μερίδα του λέοντος πήρε εδώ ο Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη («Βήμα της Κυριακής» και «Νέα») με 864 εκ. δρχ. ή 19,4% του συνόλου το '88 και με 706 εκ. δρχ. και 20,2 του συνόλου το πρώτο εφτάμηνο του '88. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο ΔΟΛ παρουσιάζει μια αύξηση 67,1% το πρώτο εφτάμηνο του '88 σε σχέση με το πρώτο εφτάμηνο του '87 δηλαδή πολύ παραπάνω από το γενικό μέσο όρο που είναι 51%.

Δεύτερη έρχεται το '87 η εκδότρια της Θεσσαλονίκης κ. Βελλίδη («Μακεδονία» και «Θεσσαλονίκη») με 12,8% του συνόλου (570 εκ. δρχ.), αλλά το '88 μοιάζει να την περνάει ελάχιστα ο Μπόμπολας.

Τρίτος παρόλο ότι έχει την εφημερίδα με τη μεγαλύτερη κυκλοφορία, έρχεται ο Μπόμπολας με 12,6% από τη συνολική πίτα (561 εκ. δρχ. το '87, 428 εκ. δρχ. το '88).

Τέταρτος είναι ο Τεγόπουλος («Ελευθεροτυπία» και «Κυριακάτικη») που με τη μεγάλη άνοδο της κυκλοφορίας των εφημερίδων του εξασφάλισε και μια πολύ μεγάλη άνοδο στη διαφήμιση. Το '87 πήρε το 9,6% της πίτας και το '88 παίρνει το 10,3%.

Πέμπτη είναι η «Απογευματινή», καθημερινή και κυριακάτικη (8,4% το '87).

Έβδομο είναι το συγκρότημα Αθανασιάδη («Βραδυνή» καθημερινή και κυριακάτικη), κυρίως χάρη στη «Ναυτεμπορική» με 6% το '87. Φέτος όμως παρουσιάζει μια κάμψη.

Η διανομή της πίτας

Όνομα	Περιοδικά	%	Εφημερ.	%	Σύνολο	%
Λαμπράκης	1.838,9	24,8%	864,0	19,4%	2.702,9	22,7
Κοσκωτάς	2.130,9	28,6%	119,8	2,7%	2.250,7	18,9
Μπόμπολας	714,1	9,6%	561,0	12,6%	1.275,1	10,7
Βελλίδης	262,1	3,5%	569,5	12,8%	831,6	7,0
Τερζόπουλος	779,1	10,5%	—	—	779,1	6,6
Τεγόπουλος	—	—	425,6	9,6%	425,6	3,6
Απογευματινή	—	—	361,6	8,4%	361,6	3,0
Αθανασιάδης	—	—	273,5	6,2%	273,5	2,3
Πουρνάρας	245,8	3,3%	—	—	245,8	2,1
Καββαθάς	221,4	2,3%	—	—	221,4	1,9

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΣΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ (σε χιλιάδες δρχ.)

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ	1987	1988 (εφτάμ.)
1. BENTETA	9.686	0.13%
2. ΕΙΚΟΝΕΣ	714.091	9.59%
3. NTOMINO	29.631	0.40%
4. ΗΧΟΣ HI-FI	51.113	0.69%
5. ΟΙΚΟΓΕΝ. ΘΗΣΑΥΡΟΣ	15.040	0.20%
6. ΠΑΝΘΕΟΝ	337.672	4.54%
7. ΡΟΜΑΝΤΖΟ	123.977	1.67%
8. ΚΑΙ	451.520	6.07%
9. ΓΥΝΑΙΚΑ	700.233	9.41%
10. ΜΙΑ	448.511	6.03%
11. ΕΠΙΚΑΙΡΑ	80.693	1.08%
12. ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ	1.257.447	16.90%
13. AUTO EXPRESS	54.182	0.73%
14. MOTOR SHOW	22.015	0.30%
15. ΕΝΑ	1.078.128	14.49%
16. ΑΓΟΡΑ	31.483	0.42%
17. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΕΠΙΛΟΓΕΣ	262.111	3.52%
18. PIXEL		39.048
19. COMPUTER ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ		72.002
20. COMPUTER AGE		6.558
21. ΟΙΚΟΝΟΜ. ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ	110.247	1.48%
22. 4 ΤΡΟΧΟΙ	170.249	2.29%
23. ΔΥΟ	22.708	0.31%
24. ΣΟΥΠΕΡ ΚΑΤΕΡΙΝΑ	4.910	0.07%
25. ΓΟΝΕΙΣ	37.782	0.51%
26. TV3	129.427	1.74%
27. ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	57.932	0.78%
28. ΤΗΛΕΡΑΜΑ	165.071	2.22%
29. SELF SERVICE	41.918	0.56%
30. ΧΡΟΝΟΣ		72.787
31. STATUS		52.615
32. COSMOPOLITAN	262.989	3.53%
33. MARKET ZOOM	21.443	0.29%
34. ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΓΟΝΕΙΣ	37.629	0.51%
35. ΤΡΟΦΙΜΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑ	41.540	0.56%
36. MIKY ΜΑΟΥΣ ΕΒΔΟΜΑΔ.	27.060	0.36%
37. MIKY ΜΑΟΥΣ ΜΗΝΙΑΙΟ	1.632	0.02%
38. ΕΚΕΙΝΗ	29.614	0.40%
39. ΣΕΛΙΔΕΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ		19.070
40. ΒΗΜΑ ΣΥΝ		9.653
41. ΕΠΙΛΟΓΕΣ READER'S DIGEST	2.451	0.03%
42. ΠΟΠ ΚΑΙ ΡΟΚ	24.891	0.33%
43. VIDEO INN		51.552
44. Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ VIDEO	234.619	3.15%
45. TV - VIDEO	78.174	1.05%
46. PLAYBOY	205.953	2.77%
47. SEVENTEEN	50.148	0.67%
48. ΔΙΑΚΟΠΕΣ	9.524	0.13%
49. ΤΑΞΙΔΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	7.263	0.10%
ΣΥΝΟΛΑ:	7.442.707	100.00%

Ο Κοσκωτάς, με την έκδοση των «24 Ωρών» και την «Καθημερινή» διεκδικεί τώρα ένα 6% (208 εκ. δρχ. το εφτάμηνο) και ο Κουρής με τις τέσσερις εφημερίδες του («Αυριανή» καθημερινή και κυριακάτικη, «Δημοκρατικός Λόγος» και «Φίλαθλος») επίσης διεκδικεί ένα 5%.

Στο 5% βρίσκεται και ο «Ελεύθερος Τύπος» με τάσεις ανόδου το '88. Όπως και στην κυκλοφορία, παρουσιάζει τη μεγαλύτερη σχετική άνοδο και στη διαφήμιση (177% το '88).

Στις οικονομικές εφημερίδες το «Express» έχει ένα 3,5% του συνόλου των εφημερίδων και το «Κέρδος» ένα 3,4%.

Εμπορική διαφήμιση στα περιοδικά: Την πρώτη θέση με το αφάνταστο ποσό των 2,1 δισ. δρχ. και το 28,6% του συνόλου κατέχει εδώ η «Γραμμή» του κ. Γ. Κοσκωτά, με τα πέντε περιοδικά της («Ένα», «Και», «Μία», «TV3», «Τέταρτο»). Κι εξακολουθεί να την κατέχει το '88, με μια μικρή, όμως κάμψη ιδίως στο «Ένα».

Δεύτερο το συγκρότημα Λαμπράκη («Ταχυδρόμος» μόνος του 1,3 δισ. δρχ. ή 16,9% του συνόλου, «Πάνθεον», «Ρομάντσο», «Οικονομικός Ταχυδρόμος») με 1,8 δισ. δρχ. ή 24,7% που παρουσιάζει τάσεις αύξησης το '88.

Τρίτο το συγκρότημα Τεγόπουλου («Γυναίκα», «Μίκυ Μάους», «Seventeen») με 779 εκ. δρχ. ή 10,5% αλλά και κάποια πτώση φέτος.

Τέταρτος ο Μπόμπολας με τις «Εικόνες» (714 εκ. δρχ. ή 9,6%) που ανεβαίνει φέτος.

Με πολύ μικρή διαφορά μεταξύ τους, έρχονται μετά το «Cosmopolitan» (3,5%), η Βελλίδης («Μακεδονία Επιλογές») 3,5%, ο Πουρνάρας («Τηλέραμα») 3,3%, ο «Κόσμος του Video» (3,2%) και το «Playboy» (2,8%).

Των υπολοίπων τα ποσοστά είναι κάτω από τη μονάδα.

Ισολογισμοί: Στις καθημερινές εφημερίδες δημοσιεύτηκαν το '87 κάπου 10.700 ισολογισμοί (10% παραπάνω από τη προηγούμενη χρονιά). Τους δημοσίεψαν κυρίως οι εφημερίδες με χαμηλή κυκλοφορία («Ακρόπολις» 2.221, «Ελεύθερη Ώρα» 1.684, «Αυγή» 1.702, «Εστία» 1.428, «Καθημερινή» 1.064). Το είδος αυτό της διαφήμισης δεν συμφέρει πολύ και γι' αυτό δεν επιδιώκουν να το πάρουν οι μεγάλες εφημερίδες γιατί τα τιμολόγια είναι πολύ χαμηλά.

Μικρές Αγγελίες: Δημοσιεύτηκαν περίπου ένα εκατομμύριο τριάντα έξι χιλιάδες. Το ρεκόρ των δημοσιεύσεων έχουν τα «Νέα» που κάλυψαν σχεδόν το 50% του συνόλου. Δεύτερη είναι η «Απογευματινή» με 14,7%. Τρίτο το «Έθνος» με 9,6%. Τέταρτος ο «Ελεύθερος Τύπος» με 5,8%, κοκ. Το είδος αυτό της διαφήμισης είναι πάρα πολύ αποδοτικό και κανείς δεν έχει κατορθώσει να σπάσει το ολιγοπώλειο των «Νέων».

N. I. K.

Αλλάζτε Κανάλι...

Μετά τον σταθμό των Αθηναίων η τηλεόραση όλων των Ελλήνων

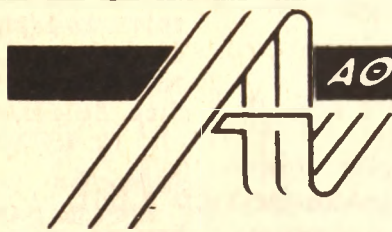
Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

Άπλετο φως στα γεγονότα. Ενημέρωση σε βάθος. Με υπευθυνότητα. Χωρίς ακρότητες, υπερβολές και σκοπιμότητες. Απαντήσεις στα καυτά ερωτήματα της εποχής μας.

ΑΛΗΘΙΝΗ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ

Παρέλαση των μεγαλύτερων Ελλήνων πρωταγωνιστών. Καταιγισμός αστέρων. Απολαυστικά παιχνίδια. Ξεκαρδιστικοί αιφνιδισμοί. Απίστευτες εκπλήξεις.

Στείλτε αυτό το δελτίο στη διεύθυνση: ΛΙΟΣΙΩΝ 22 ΑΘΗΝΑ 10438 2ος όροφος για την ΑΤV

ΑΘΗΝΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Ναι επιθυμώ να γίνω συνδρομητής του βιντεοπεριοδικού σας **ΑΘΗΝΑ - ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ**, και να το λαμβάνω στην οικία μου, την πρώτη μέρα της έκδοσης χωρίς πρόσθετη οικονομική επιβάρυνση. Για τον σκοπό αυτό:

- α. Στέλνω τραπεζική επιταγή ☐
- β. Στέλνω ταχυδρομική επιταγή ☐
- γ. Θα πληρώσω με την παράδοση της πρώτης κασέτας ☐
- δ. Θα πληρώσω με πιστωτική κάρτα ☐

Αρ. Πιστωτ. Κάρτας

Ημερομηνία λήξης κάρτας

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
5 ☐	6 ☐	7 ☐	8 ☐
9 ☐	10 ☐	11 ☐	12 ☐

Συμπληρώστε τον αριθμό των εκδόσεων που επιθυμείτε να λάβετε.

ΟΝΟΜΑ

ΕΠΩΝΥΜΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

ΠΟΛΗ Τ.Κ.

ΤΗΛ. ΗΛΙΚΙΑ

ΕΠΙ
σημάλ
νουμε

Μηνύματα και Φεστιβάλ

Η επιτυχία της συναυλίας της Διεθνούς Αμνηστίας που δόθηκε την περασμένη Δευτέρα στο Ολυμπιακό Στάδιο, σίγουρα πρέπει να προβληματίσει τις πολιτικές νεολαίες. Διότι ακριβώς αυτό που δεν πέτυχαν με τα φεστιβάλ, το πέτυχε μια συναυλία ροκ μουσικής.

Όλη η ελληνική νεολαία ήταν παρούσα, από τα «παιδιά της πλατείας Εξαρχείων», έως αυτά που έχουν «στέκι» το Κολωνάκι. Και όσο και να αντιτείνει κανείς ότι η προσέλευση ήταν μεγάλη, λόγω της παρουσίας πέντε από τα μεγαλύτερα ονόματα της ροκ και του Γιώργου Νταλάρα, δεν μπορεί να μην πάρει υπόψη του την ανταπόκριση του κοινού στην αναφορά της Κύπρου, των νεκρών στη Νικαράγουα, στον Μαντέλα και στον αγώνα για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Οι πολιτικές νεολαίες δεν έχουν προσαρμοστεί στις αλλαγές που έχουν επέλθει στις συμπεριφορές της νεολαίας και προσπαθούν με μέσα και τρόπους παρελθόντων δεκαετιών να την πλησιάσουν. Παρόλο ότι φέτος ακούστηκαν μέσα από τα κόμματα αντίθετες προς τα φεστιβάλ απόψεις, προτιμήθηκε η «πεπατημένη», με αποτέλεσμα την όλο και αραιότερη προσέλευση κοινού.

Η προσέλευση και η ανταπόκριση στα μηνύματα για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πρέπει να προβληματίσει ως προς την επικοινωνία με τη νεολαία.

Οι περιπέτειες, ο λόγος, τα πρόσωπα, η πόλη

«Λένε ότι ο κινηματογράφος μου είναι λογοτεχνικός. Πως ό,τι λέω στις ταινίες μου θα μπορούσα να το πω σε ένα

μυθιστόρημα. Ναι, αλλά αυτό που έχει σημασία είναι να καταλαβαίνει κανείς τι λέω. Ο λόγος των προσώπων των έργων μου δεν είναι αναγκαστικά ο λόγος της ταινίας μου¹». Σαφή λόγια του Ερίκ Ρομέρ, που τα κάνουν πιο σαφή οι δύο κύριοι χαρακτήρες που αναπτύσσει στις «4 περιπέτειες της Ρενέτ και της Μιραμπέλ» — ταινίας που γυρίστηκε ως «φτηνή παραγωγή» μετά το «Φίλο της φίλης μου» και που αποτελεί μια παρένθεση στη σειρά των ταινιών «κωμωδίες και παροιμίες» που σκηνοθετεί τα τελευταία χρόνια. Οι δύο ηρωίδες, λοιπόν, είναι δυο εντελώς διαφορετικοί μεταξὺ τους χαρακτήρες. Η μια πανέξυπνη και έμπειρη κοπέλα των πόλεων, που σπουδά-

ζει εθνολογία, η άλλη χωριατοπούλα φοβισμένη, δειλή, αφελής, που έρχεται στο Παρίσι να σπουδάσει ζωγραφική. Τα δυο κορίτσια, που συγκατοικούν, μπορεί να μην είναι εύκολο να συμφωνήσουν στη στάση τους απέναντι στη ζωή, καταφέρνουν όμως να καθορίζουν ενεργά τη ζωή τους — κι αυτό έχει σημασία.

Αυτή τη φορά ο Ρομέρ δεν ενδιαφέρεται τόσο να διεισδύσει στον ψυχισμό των ηρωίδων του — μια που για μια ακόμη φορά διαλέγει να κινηματογραφήσει νέες γυναίκες και τα πάθη τους. Του αρκεί να διαγράψει το χαρακτήρα τους, να προβλέψει τις αντιδράσεις τους στα καθημερινά προβλήματα, να τις τοποθετήσει στο χώρο και στο χρόνο. Ο μεγάλος πρωταγωνιστής του φιλμ είναι το Παρίσι — η πόλη κατ' επέκτασιν, το θέατρο, όπου δοκιμάζονται οι

σου αλλάξουν το ρυθμό τη καθημερινότητας. Αυτό μοιάζει να έχει τεράστια σημασία για τον Ρομέρ.

Γιατί είναι η έκπληξη που ζητάει ο κάτοικος μιας μεγαλούπολης από την πόλη που τον φιλοξενεί, όπως η έκπληξη είναι αυτό που κατά βάθος προσδοκά ο θεατής του κινηματογράφου. Και ο Ρομέρ φαινομενικά κινηματογραφικά μονότονος, αλλά στην πραγματικότητα ανήσυχος που πάντα βάζει σε δοκιμασία την οπτική του σκοπιά, την έκπληξη αναζητεί. Και τη βρίσκει να του αποκαλύπτεται μες στην καθημερινότητα και τη χρησιμοποιεί για να τονώσει το ενδιαφέρον των ηρωίδων του για το «εδώ και τώρα» της ζωής τους — για να διασκεδάσει το «εδώ και τώρα» των θεατών του. Στην κυριολεξία, με το ματάκι παιχνιδιάρικο.

κοινωνικές συμπεριφορές, οι κώδικες επικοινωνίας, αλλά και η ανθρώπινη αντοχή. Και την πόλη τη βλέπει με αγάπη. Χαίρεται να ζει στην κοινωνία της, χαίρεται και να την κινηματογραφεί. Επειδή όμως δεν είναι ντοκιμαντερίστας, επειδή σημασία γι' αυτόν έχει η μυθοπλασία για την πόλη, πλησιάζει τους χώρους όπου οι πιο απλές συνδιαλλαγές — ή συναλλαγές — μπορούν να δώσουν τον τόνο τους στη ζωή. Ένα καφενείο, το μετρό, το σούπερ-μάρκετ, οι δρόμοι, μια γκαλερί — αποσπάσματα μιας αναγκαστικής καθημερινότητας που την καθορίζουν, ακόμα και αν της επιφυλάσσουν εκπλήξεις.

Μέσα σε αυτή την πόλη, λοιπόν, ο κακότεροπος σερβιτόρος, μια τυχερή κλεπτομανής, μια νεαρή που συστηματοποιεί την ...τράκα, ένας γκαλερίστας που πέφτει θύμα της υπερβολικής του αυτοπεποίθησης είναι δυνατόν να

4 ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΗΣ ΡΕΝΕΤ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΙΡΑΜΠΕΛ
(4 AVENTURES DE REINETTE ET MIRABELLE)

Γαλλική παραγωγή 1986. Σενάριο - σκηνοθεσία: Ερίκ Ρομέρ. Φωτογρ.: Σοφί Μεντινιέ. Παίζουν: Ζοέλ Μικέλ, Τζ. Φορντ, Φιλίπ Λοντενμπάχ, Γιασμίν Ορί, Μαρί Ριβιέρ. Διάρκεια: 95' (στις αίθουσες από τις 13 Οκτωβρίου).

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Από κείμενο του Ερίκ Ρομέρ, δημοσιευμένο στα ελληνικά στο περιοδικό ΟΘΟΝΗ.

Ηλίας Κανέλλης

● Από τις ενδιαφέρουσες ταινίες που προβάλλονται σημειώνουμε:

Τανγκό του έρωτα του Φερνάντο Σολάνας. Μια ταινία για την Αργεντινή, τις πρόσφατες περιπέτειές της, που θεώνεται μέσα από τις περιπέτειες μιας οικογένειας εξόριστης στο Παρίσι αλλά και μέσα από τις πράξεις μιας παράστασης με βάση το τανγκό (μιας «τανγκεδίας»). Το Παρίσι

είναι ένας ονειρικός σκηνικός χώρος, το στυλ του φιλμ θυμίζει βαριετέ, το τανγκό του Άστορ Πιατσόλα κυριαρχεί ενώ με έναν αφηγηματικό τρόπο που θυμίζει τη λατινοαμερικάνικη λογοτεχνία, ο θεατής βλέπει να ξετυλίγεται μπρος του ένας κόσμος που υποφέρει και αισιοδοξεί.

Κουνγκ Φου Μάστερ της **Ανιές Βαρντά**. Ο έρωτας μιας 40χρονης για έναν 15χρονο, συμμαθητή της κόρης της. Έρωτας που δεν γίνεται ανεκτός από το κοινωνικό περιβάλλον.

● **Εβδομάδα Κινηματογράφου της Γερμανικής Λαοκρατικής Δημοκρατίας** παρουσιάζεται στον κινηματογράφο Παλλάς από τις 18 ως τις 23 Οκτωβρίου. Θα παρουσιαστούν οι ταινίες **Η αρραβωνιασμένη των Ρόκερ**, **Ράις** (Τρίτη 18.10), **Εξέταση του Μάρτυρα του Γκύντερ Σόλτς** (Τετάρτη 19.10), **Υστερόγραφο του Ρόλαντ Γκαφ** (Πέμπτη 20.10), **Το μισό της ζωής του Χέρμαν Τσόχε** (Παρασκευή 21.10), **Εγγύηση για ένα χρόνο του Χέρμαν Τσόχε** (Σάββατο 22.10), **Οι δυο Γερμανοί** (ντοκιμαντέρ) και **Αλλήλων τα βάρη βαστάζετε του Λόταρ Βάρνεκε** (Κυριακή 23.10).

Οι ταινίες αρχίζουν στις 9 μ.μ. με εξαίρεση την πρώτη ταινία της Κυριακής που αρχίζει στις 11 π.μ. Την οργάνωση των προβολών έχουν το υπουργείο Πολιτισμού και η Πρεσβεία της Γερμανικής Λαοκρατικής Δημοκρατίας.

Lydia Lunch

μηχανία αυτή, ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή.

Το επιτελείο του «Δικαιώματος Διάβασης» μετά από κάμποσους δισταγμούς και αναβολές, αποφασίζει τελικά να υιοθετήσει το πιο ριψοκίνδυνο τμήμα των διαθέσιμων στρατηγικών του. Αποτέλεσμα; Η Λύντια Λαντς στο «Ρόδον», πλασιωμένη από δυο άλλες επικίνδυνες κυρίες του νεοϋορκέζικου αντεργκράουντ... Η είδηση θα είχε σκάσει σαν κεραυνός εν αιθρία, αν δεν συζητιόταν ήδη από καιρό. Όλα είναι πιθανά πλέον σε ό,τι αφορά το συναυλιακό καθεστώς του τόπου μας, (τα «έκτροπα» στο Πεδίον του Άρεως έχασαν πολύ γρηγορότερα από όσο περιμέναμε το ειδικό τους βάρος και τις δυσμενείς —στα λόγια— συνέπειές τους), όμως η βουτηγμένη στο μύθο παρουσία της Λαντς ανάμεσά μας φαινόταν από την αρχή ως ψευδαίσθηση. Κι όμως τίποτε δεν έμοιαζε περισσότερο πραγματικό, εκείνο το βράδυ της 19ης Σεπτεμβρίου από την ενσάρκωμένη παρουσία της βέβηλης βασίλισσας του No Wave, στη σκηνή. Αυτή η μυθομανής ποιήτρια του υπόκοσμου, τόσο απελπιστικά απλή μπροστά στα γεμάτα περιέργεια μάτια μας, τόσο απéritτη, έστρεψε γρήγορα την προσοχή μας από τη μια μεριά στους δίχως ίχνος δραματουργικών ευκολιών μονολόγους της, που άλλοτε έσπρωχναν στα άκρα ήδη υπαρκτά βιώματα και άλλοτε επιχειρούσαν να αποκτήσουν και να μεταδώσουν, εδώ και τώρα, άλλα... και από την άλλη (αναπόφευκτα) στο «ψυχρό», νευρώδες σεξουαλικό ταμπεραμέντο της Kim Góρντον (από τους Sonic Youth) και το «σκληροπυρηνικό» μπάσο, του οποίου τις εκρήξεις και τους εκκωφαντικούς κραδασμούς, με υπεράνθρωπη προσπάθεια, παρακολουθούσαν και «φόρμαραν» τα ντραμς.

Όμως αυτές οι εντυπώσεις

δεν είχαν δυστυχώς διάρκεια. Και, το σπουδαιότερο: Από ένα σημείο και μετά, έδειχναν να μην έχουν ουσιώδη λόγο ύπαρξης. Έδειχναν να ηχούν το ίδιο εξτρεμιστικά, το ίδιο ασυμβίβαστα και φρενιασμένα αλλά μάλλον εν ονόματι του θορύβου και της γενικής φύσεως εκτόνωσης παρά υπακούοντας στα πρωταρχικά (ιστορικά) τους αίτια και βέβαια σε καταστάσεις ψυχολογικές μάλλον παρά ιδεολογικές, που δημιουργούνται επιτόπου και βιώνονται με έναν αμφίδρομο συσχετισμό μουσικών και ακροατηρίου.

Τι είχε συμβεί λοιπόν; Η θηλυκή πλευρά της πιο συνειδητά (και φιλοσοφημένα — αν μας επιτρέπεται ο όρος) ακραίας επανεκτίμησης της ιστορίας του ροκ και της παράνοιας του να εξακολουθεί να επιβιώνει σε εχθρικό και αλλοτριωτικό περιβάλλον, έδινε ένα ρεσιτάλ ανειλικρίνειας και πτώχευσης και κούρασης και αδιαφορίας για το σήμερα, τηρώντας μόνο τα προσχήματα, με το να βαλσαμώνει ξανά και ξανά —με πάθος έστω— ένα μακρόσυρτο feedback, που επισφράγιζε αναδρομικά κάποιον ηλεκτρικό οργανισμό στα καταγώγια της Κάτω Νέας Υόρκης του '80;

Η μήπως υπήρχε κάτι πιο απτό, πιο ρεαλιστικό που φόρτισε καταστροφικά την ατμόσφαιρα; Ναι, η αποτυχία της βραδιάς κατά το μεγαλύτερο της μέρος οφειλόταν σε κάποιους από τους πιο θερμόαιμους φαν (;) της Λύντια Λαντς, που πρόσβαλαν με τις γνωστές χειρονομίες, την ίδια τη χειραφέτησή της από κάθε λογής ντρεσαρισμένες συναλλαγές ανάμεσα στα δυο φύλα, από κάθε λογής ανόητη προκατασκευασμένη συμπεριφορά.

Τουλάχιστον, όμως αυτή η «βαρωνέσα της διαφθοράς», όπως την είχε αποκαλέσει ένας Άγγλος δημοσιογράφος συγκρίνοντάς την με τον «βαρώνο της διαφθοράς», τον πρώην προεδρικό υποψήφιο Λάρι Φλιντ, εκδότη του πορνοπεριοδικού «Hustler», στάθηκε απόλυτα ηθική απέναντι στον εαυτό της κι απέναντι στη γνησιότητα και το αλλόκοτο μα ανθρώπινο, ήθος της μουσικής της, που είναι η ίδια η ζωή της...

Όσο για μας, να δούμε αν θα τα καταφέρουμε να σταθούμε στο «ύψος των περιστάσεων» με την αμέσως επόμενη μεγάλη πρόκληση: τους Σόνικ Γιούθ...

Χρήστος Τσανάκας

Η αλήθεια είναι ερωτική

Υστερόγραφο στο «επί σκηνής» ντελίριο του Σέσιλ Τέυλορ

Ακόμη κι αν δεν τολμάμε να το ομολογήσουμε —πέρα κι από την περίπτωση της πιθανής αμέλειας ή αδιαφορίας μας απέναντι σε κάποιες σημαίνουσες πτυχές μιας πραγματικότητας— εκείνο που ήδη από τη δεκαετία του '60 είχε πιστοποιηθεί ως αμετάκλητη συνέπεια της ερευνητικής και οργασμικής ιδιοσυγκρασίας του Σέσιλ Τέυλορ, ξεπροβάλλει θριαμβικά σαν προσωπική του κατάκτηση και επιλογή, κάθε φορά που η «ενεργειακή δίνη», την οποία απελευθερώνει το πιάνο του, παγιδεύει και κυριεύει τις αισθήσεις μας.

«Κάτι» υποχωρεί και ραγίζει, πιο πεισματικά και πιο φανερά απ' ό,τι σε κάθε άλλη περίπτωση, όταν ο Cecil Taylor αποφασίζει να εκτεθεί στην πρόκληση, του να αναζητήσει μόνος του, πάνω στο πληκτρολόγιο του πιάνου το βίωμα της δημιουργικής εξόδου, τόσο από την καθημερινή σύμβαση, όσο και από την κοινωνική/αισθητική νόρμα. «Κάτι» τσακίζει τις ετοιμοπαράδοτες ταμπέλες, που βρίσκονται ανά πάσα στιγμή σε διαθεσιμότητα έτοιμες να αμβλύνουν ή και να καταστρατηγήσουν, δήθεν εν ονόματι της «ευκολίας» και της «χρησιμότητας», τη μοναδικότητα της παρουσίας του και το παράδοξό της.

Κι αν θέλαμε αυτό το «κάτι» να το ξεχωρίσουμε, είτε από τις προθέσεις και τις συνειδητές επιλογές του Taylor είτε από τις καθαυτό μουσικολογικές εικασίες που ανέκαθεν σκόνταφταν στην αδιάλλακτη και —πάνω απ' όλα— στη διονυσιακή ανορθοδοξία του έργου του, θα το «τακτοποιούσαμε» στην εξής επιγραμματική διατύπωση: **Ξέκομμα από τον μύθο της μαύρης μουσικής!**

Τι σημαίνει αυτό; Σχιζοφρενική αποκήρυξη της «μαύρης κουλτούρας» του και της κατ'αγωγής του; Εστετιστική αποδοχή ενός ρόλου «θεόπνευστου» μέσα στο τυπικό των θεσμών, της δυτικής —κυρίαρχης— κοσμοθεωρίας και του πολιτισμικού της μοντέλου. Όχι δα: τέτοιες μικρότητες έρχονται σε πλήρη αντίθεση, τόσο με το επίπεδο συνειδητότητας της Πράξης του Σέσιλ Τέυλορ μέσα στις αντιφάσεις του σύγχρονου κόσμου, όσο και με τον υψηλό βαθμό σαφήνειας και συνοχής των αξιών, των βασικών

μουσική
δίσκοι

Μαραμένα «Ρόδα» για τη Λύντια Λαντς;

Συναυλία στο «ΡΟΔΟΝ»
19 και 20 Σεπτεμβρίου

Ευτυχώς που «Δικαίωμα Διάβασης» εξακολουθεί να σημαίνει στην πράξη «δικαίωμα σε εναλλακτικές επιλογές»: Πέρασμα από την ακινησία και την ανία της «καθώς πρέπει» διασκέδασης του να χρηματοδοτείς έναν δίχως λόγο και δίχως αποψη ναρκισισμό, στην κίνηση, στη συμμετοχή, στην ουσιώδη ψυχαγωγία — η πρώτη διαπίστωση. Η δεύτερη, έχει να κάνει με την εν μέρει αντιστροφή των παραπάνω, για λόγους που μας βάζουν σε αμηχανία. Πριν όμως προσπαθήσουμε να εξορκίσουμε την α-

παραδοχών στις οποίες δεν υπόκεινται, ούτε υπακούουν, αλλά συμφωνούν μέσα από κριτική ματιά οι ενέργειες, οι αναζητήσεις και αυτές οι ιδιες οι διατυπωμένες σκέψεις του. (Ας μην ξεχνάμε πως πέρα από πιανίστας, περφόρμερ, συνθέτης, ...τραγουδιστής και χορευτής —τα δύο τελευταία είναι λιγότερο γνωστά— είναι ποιητής και συγγραφέας).

Όταν ο Σέσιλ Τέυλορ λέει «Η Μουσική είναι μία στήλη, μία ομάδα συμβόλων ενός τρόπου ζωής και η τζαζ είναι σίγουρα μία από τις πιο δυνατές μορφές τέχνης του καιρού μας», εννοεί κάθε του λέξη στο ακέραιο και δίνει μια καλή απάντηση στα ερωτήματα που προηγήθηκαν. «Ξέκομμα από το μύθο της μαύρης μουσικής» σημαίνει συνειδητή αδιαφορία απέναντι στο παραμύθι, πως κάθε μη αλλοτριωμένος μαύρος μουσικός παράγει μεγάλη μαύρη μουσική. Ο Τέυλορ δεν είναι, ας πούμε, Μούντοκ να επευφημεί ακόμη και μία παρασιτική μουσική κατασκευή επειδή προέκυψε από χέρια της φυλής του, όπως δεν είναι και Λάσγουελ να συγχρονίζει ετερόμορφα κεφάλαια της αφροαμερικάνικης και ακόμη της παγκόσμιας μουσικής παράδοσης, μέσα από το ελεγχόμενο φίλτρο ενός ήθους, που (υποτίθεται) προσδιορίζεται από την αυθόρμητη αποδοχή των λειτουργικών στοιχείων της μαύρης μουσικής (απελευθέρωση διονυσιακών δυνάμεων, συμβολική αναπαράσταση αρχέτυπων σχέσεων με την κοινότητα και με τη φύση, κτλ.) και από την εκλεκτική μελέτη των στιλιστικών

Cecil Taylor

της μεταλλαγών και αναθεωρήσεων.

Ο Σέσιλ Τέυλορ λοιπόν δεν παίζει ούτε το παιχνίδι της καταγωγής, ούτε το παιχνίδι της αισθητικής. Είναι «αρνησιθρησκός» και «αυτονομιστής» (όχι και τόσο κλασικός Αμερικάνος!). Συγχρόνως όμως έχει τις φλέβες του συντονισμένες στην αφρικανική ρυθμική και τη δημιουργική

φαντασία του δεσμευμένη θα λέγαμε στο όραμα της πιο παράτολμης επεξεργασίας και ανασύνταξης των όσων έχει μάθει και βιώσει, ακούγοντας σπουδαίους μουσικούς σαν τον Charlie Parker, τον Bud Powell, τον Dizzy Gillespie, τον Lennie Tristano, τον Horace Silver, ή τον Oscar Peterson τον Art Tatum, τον Walter Bishop, την Mary Lou Williams... και των όσων έχει μελετήσει, εντρυφώντας στο έργο του Bartok και του Stravinsky (στο New England Conservatory). Μιλήσαμε για «επεξεργασία» και «ανασύνταξη», όμως κάθε άλλο παρά προς τους στεγνούς εγκεφαλικούς συσχετισμούς προσανατολίστηκε ποτέ η μουσική του, είτε ως προσεγμένος (ηχοχρωματικά, ενορχηστρωτικά και δομικά) σχεδιασμός, είτε ως απελευθερωμένος, οργανικός και απεγνωσμένος κάποτε, αυτοσχεδιασμός.

Μα πριν απ' όλα αυτά είχε το θάρρος να διεκδικήσει την αξιοπρέπεια της μοναξιάς του, στο απόκεντρο της μαύρης κοινότητας, ξεκόβοντας εγκαίρως την πορεία του από τη μοιραία άμβλυνση και το ξεθώριασμα της «μαύρης» κουλτούρας, στο διπλό αγώνα της ενάντια στην πλήρη εμπορική αφομοίωση, αλλά και ενάντια στο φυλετικό αποκλεισμό.

Και όμως, η πλήρης ανάληψη των προσωπικών του ευθυνών απέναντι στον εαυτό του και απέναντι στη νεύρωση που γεννά η ανισόρροπη κατανομή της συναισθηματικά γόνιμης και αισθητικά ουσιώδους *στάσης μέσα* στη μουσική και *μέσα* στον κόσμο, ανέδειξε την προσωπική του ακεραιότητα σαν πολιτικού ατόμου και την εξίσου προσωπική ηθική σαν δημιουργού. Την ίδια ακριβώς στιγμή που ο πολιτικός - επαναστατικός χαρακτήρας της μαύρης πολιτιστικής ερμηνείας του δυτικού κόσμου, εκφυλιζόταν σε συνθηματολογία μάλλον, παρά σε εμπειρία, «εσωτερικής κατανάλωσης» —και τώρα τελευταία ούτε καν αυτό..

Μετά από αυτές τις διαπιστώσεις, πως να μην δούμε το πέρασμα του Σέσιλ Τέυλορ από τη χώρα μας, όχι απλά σαν νεύμα της ιστορίας, αλλά σαν νεύμα της ουτοπίας; Της ουτοπίας, που όλα εδώ συνηγορούν ότι αρχίζει από το σώμα.

Χρήστος Τσανάκας

● Μια σειρά συναυλιών θα δώσει η 21μελής ορχήστρα τζαζ *Loose Tubes* στην Αθήνα (17

Οκτωβρίου - Ρόδον Club), στον Πειραιά (Δημοτικό Θέατρο - 18 Οκτωβρίου), τη Θεσσαλονίκη (Φεστιβάλ Δημητρίων (20-21 Οκτωβρίου) και στη Λάρισα (23 Οκτωβρίου). Οι συναυλίες δίδονται με συνεργασία των Πνευματικών Κέντρων των Δήμων Αθήνας, Πειραιώς, Θεσσαλονίκης, Λάρισας με το Βρετανικό Συμβούλιο.

Η Pina Bausch στο Ηρώδειο

Ένα γερμανικό φαινόμενο κοινωνικής κριτικής

Η Pina Bausch το γυναικείο φαινόμενο του εξπρεσιονισμού στο γερμανικό θέατρο της δεκαετίας του '70, ήταν προσκαλεσμένη πριν από λίγες ημέρες στο Ηρώδειο, σε μια έκτακτη και μοναδική παρουσίαση του έργου της «Kontakthof» (η κατά λέξη μετάφραση σημαίνει «Αυλή επαφών»).

Με το «χοροθέατρο του Βούπερταλ», το οποίο διευθύνει από το 1973, η Bausch κατάρχε να απελευθερώσει το χορό από την ψυχαγωγική «ενδυμασία της αυλής», προσδίδοντάς του ξανά την αρχαϊκή μορφή της έκφρασης συναισθημάτων, μια μορφή πλασμένη όμως με τον κυνισμό που χαρακτήρισε τα κινήματα της γερμανικής ζωγραφικής στη δεκαετία του '20 και του '30.

Η γλώσσα του χορευτικού της συγκροτήματος δεν εντάσσεται όπως υποδηλώνει και η ονομασία του, στα καθιερωμένα καλλιτεχνικά πλαίσια.

Στο έργο της Bausch το στοιχείο του λόγου συνυπάρχει με την εκφραστική δύναμη του προσώπου και τη μιμητική του σώματος, δρώντας αλληλένδετα μέσα σε έναν αυστηρά προδιαγραφμένο χώρο.

Απαλλαγμένα από τα κάθε λογής αισθητικά πρότυπα τα μέλη του «χοροθεάτρου του Βούπερταλ» ξεφεύγουν από το ρόλο της απλής ερμηνείας, αποκαλύπτουν, δηλώνουν,

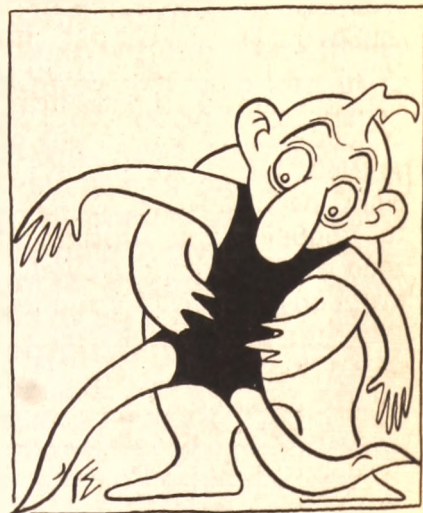
καυτηριάζουν, χωρίς όμως να αυτοσχεδιάζουν. Ακόμα και η παραμικρότερη κίνηση φαίνεται προκαθορισμένη, και έχει αποδοθεί τέλεια «κάτω από το αυστηρό βλέμμα» της διευθύντριας του.

Το έργο «Kontakthof» («Αυλή επαφών» ή στην πιο ελεύθερη μετάφραση: «Επίσκεψη στο σπίτι με τα κόκκινα φανάρια») ψυχογραφεί με περίσσεια σαρκασμό τη βαναυσότητα των συμβατικών σχέσεων που θα μπορούσαν μεν να εξελισσονται μέσα στο φτηνό σκηνικό ενός μπορντέλου της δεκαετίας του '30, αλλά ξεπερνούν τα σύνορά του, εξοβάζοντας βαθύτερα στα αίτια του φόβου της μοναξιάς που κυριεύει το σύγχρονο άνθρωπο και τον οδηγεί στην αποδοχή κάθε λογής συμβιβασμών, ακόμα και των πιο ταπεινωτικών.

Πρόκειται για μια «παράλλαξη» του θέματος που απασχολεί την Pina Bausch επί μια ολόκληρη δεκαετία ασταμάτητα (ας σημειωθεί ότι το εν λόγω έργο χορογραφήθηκε το 1978), τη σκιαγράφηση των ανθρώπινων σχέσεων μέσα από την πάλη των δύο φύλων.

Η εμμονή στην επεξεργασία της ίδιας πάντα προβληματικής, παρά την παραδεγμένη πολυπλοκότητα του θέματος, θεωρείται από πολλούς ειδήμονες μία από τις βασικότερες «αδυναμίες» της διάσημης χορογράφου.

Στην παράσταση της «Αυλής επαφών», που η διάρκειά της ήταν σχεδόν 3 ώρες, η Pina Bausch έδωσε την εντύπωση ότι παρασύρθηκε από το πάθος της για ανάλυση και την επιθυμία της να παρουσιάσει τα δύο φύλα ισότιμα, στην ανταλλαγή των ρόλων θύτη και θύματος. Το δεύτερο μέρος της παράστασης έμοιαζε, με μερικές εξαιρέσεις, όπου ο άνδρας παραμένει ο κύριος καταπιεστής, ένας αντικατοπτρισμός του πρώτου μέρους. Οι σκηνές έχαναν σε

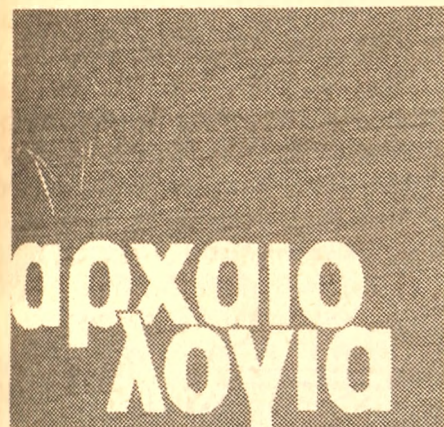

«πυκνότητα γραφής» και αναπόφευκτα σε ένταση.

Παρόλα αυτά το καταστροφικό παιχνίδι των κοινωνικών συναναστροφών συνεχιζόταν και η Pina Bausch κατάφερε να κάνει ορατή την ανθεκτικότητα του μέχρι σήμερα, παρά την παρέλευση μισού αιώνα. Ένα κοινωνικό παιχνίδι που φυσικά χρωματίστηκε από τη γερμανική οπτική πραγμάτων. Τον πεσιμισμό που ο Νίτσε χαρακτηρίζει ως το βασικό στοιχείο αυτού του λαού, την αυστηρότητα που διαμορφώνει και αναπόφευκτα περιορίζει τη γερμανική τέχνη σε μια «ασπρόμαυρη» παρουσίαση χωρίς «αποχωρήσεις».

Ο θεατής μπορεί να διακρίνει στο έργο της Bausch, τα σκληρά γωνιώδη περιγράμματα του γερμανικού εξπρεσιονισμού, την επιβίωσή τους μέσα από τον επιθετικό ρεαλισμό των κυνικών πορτρέτων ενός Otto Dix, ή τον βίαιο σαδισμό των έργων του Max Beckmann.

Λήδα Καζαντζάκη

Η αντιγραφή ως συμβολή στην επιστήμη

Πριν από λίγο καιρό δυο καθηγητές του Ιστορικού - Αρχαιολογικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Κρήτης επέρριψαν στον Αντιπρύτανη του Πανεπιστημίου και καθηγητή του ίδιου Τμήματος κ. Π. Θέμελη τη βαριά κατηγορία της λογοκλοπής. Κατήγγειλαν ότι στο πόνημά του «Εγχειρίδιο ανασκαφικής τεχνικής» περιλαμβάνονται ολόκληρες παράγραφοι και σελίδες που αποτελούν απλή μετάφραση - αντιγραφή από δύο άλλα ξενόγλωσσα αντίστοιχα εγχειρίδια, χωρίς αυτό να δηλώνεται πουθενά. Επεσήμαναν ακόμα ότι η ιδιαίτερα ευνοϊκή αναφορά σε αυτό το έργο από τους εισηγητές κατά την κρίση για προαγωγή του κ. Θέμελη στη βαθμίδα του Καθηγητή, είχε σκοπό να συγκαλύψει το μειονέκτημα ότι στο επιστημονικό του έργο περιλαμ-

βάνεται μόνο μια μονογραφία, η διδακτορική του διατριβή, ενώ ο Νόμος απαιτεί περισσότερες ακόμα και για την βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή, και το τυπικό και ουσιαστικό αυτό προσόν, είχε επανειλημμένα απαιτηθεί από υποψήφιους για τη βαθμίδα αυτή ή για εκείνη του Αναπληρωτή. Η λογοκλοπή αποκαλύφθηκε κατά τη διάρκεια της συζήτησης για την κρίση του, αυτό όμως δεν εμπόδισε την πλειοψηφία του εκλεκτορικού σώματος να τον ψηφίσει για τη θέση του Καθηγητή. Πώς έγινε αυτό; Η πιο καλοπροαίρετη απάντηση μπορεί να συνοψιστεί στα εξής:

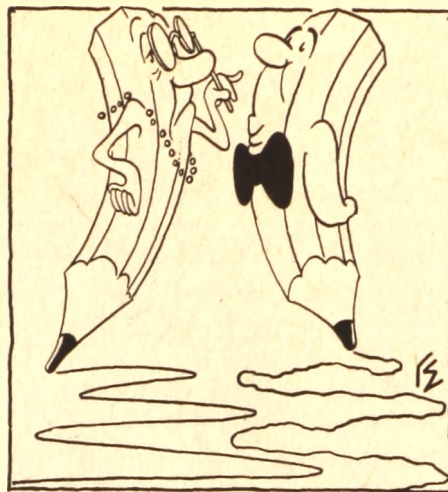
- Ο κ. Θέμελης στο υπόμνημα που υπέβαλε το 1983 για την εκλογή του σε θέση Αναπληρωτή Καθηγητή δεν περιλαμβάνει το εν λόγω έργο στα επιστημονικά του δημοσιεύματα. Σημειώνει μόνο στο κεφάλαιο «παραδόσεις μαθημάτων» τα εξής: «Το Φεβρουάριο του 1980 η Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων του ΥΠΠΕ μου ανέθεσε να κάμω σεμινάριο στους νέους επιμελητές Αρχαιοτήτων που είχαν πετύχει στις πρόσφατες εισαγωγικές εξετάσεις, με θέμα "Τεχνική και διαδικασία ανασκαφών". Οι παραδόσεις μου πολυγραφήθηκαν και μοιράστηκαν σε όλους τους νέους Επιμελητές και στις βιβλιοθήκες των Εφορειών Αρχαιοτήτων (βλ. πολυγραφημένη έκδοση του ΥΠΠΕ, τεύχος Α' 1980)».

- Στο νέο υπόμνημα που υπέβαλε το 1987 για την εξέλιξη του στη θέση του Καθηγητή και πάλι δεν περιλαμβάνει το έργο στα επιστημονικά του δημοσιεύματα. Μόνο στο κεφάλαιο «Διδασκαλία» σημειώνει: «Στο πρόγραμμα της ΕΟΚ: "Επιμόρφωση νέων στους τομείς στερέωση Μνημείων - Τεχνικές Ανασκαφών", που πραγματοποιήθηκε στους Βώρους Ηρακλείου κατά το δεύτερο εξάμηνο του 1985 διδάξα το μάθημα "Τεχνική Ανασκαφών". Με την ευκαιρία αυτή βελτίωσα και επανακυκλοφόρησα το "Εγχειρίδιο ανασκαφικής τεχνικής". Το εγχειρίδιο διανέμεται δωρεάν στους φοιτητές που συμμετέχουν στην πανεπιστημιακή ανασκαφή της Ελευθέρας. Χρησιμοποιείται και από άλλα Ιδρύματα. Το πρόβλημα της μεθόδου της ανασκαφικής έρευνας με απασχολεί από χρόνια...».

- Στο ίδιο το πολυγραφημένο βιβλιαράκι —το βελτιωμένο— σημειώνεται ότι τα περισσότερα από τα σχέδια

προέρχονται από το ξένο εκείνο εγχειρίδιο από το οποίο έχει αντιγράψει το περισσότερο κείμενό του.

- Επίσης δίνει βιβλιογραφία στο τέλος του βιβλίου, όπου αναφέρει —συν τοις άλλ-

λοις— και εκείνα τα βιβλία που έχει χρησιμοποιήσει και από τα οποία μεταφράζει κατά λέξη χωρίς να το αναφέρει.

Βέβαια υπάρχει και η άλλη άποψη: δεν περιλαμβάνει ο κ. Θέμελης το βιβλιαράκι αυτό στα επιστημονικά του έργα, το επαινεί όμως η εισηγητική επιτροπή (Β. Λαμπρινουδάκης, του Πανεπιστημίου Αθηνών, Α. Μαραγκού, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Χ. Μαλτέζου, του Πανεπιστημίου Κρήτης, — τον έπαινο με επιθετικό μάλιστα τρόπο εξέφρασε κυρίως η δεύτερη). Αναφέρει στη βιβλιογραφία τα έργα από τα οποία αντιγράφει, δεν βάζει όμως τα αντιγραμμένα σε εισαγωγικά, ούτε δίνει παραπομπές. Αναφέρει ότι οι παραδόσεις πολυγραφήθηκαν, αφήνει όμως απροσδιόριστο αν από τον ίδιο ή όχι. Σημειώνει ότι ο ίδιος το βελτίωσε, αλλά αφήνει την πιθανότητα να θεωρηθεί ότι του ξέφυγε η παράλειψη. Δηλαδή κάνουμε μισή απάτη, αλλά φυλάμε και πισινή, και αν περάσει - πέρασε. Αν γίνει δεκτή η «κακόπιστη» αυτή ερμηνεία μόνο για επιστημονικό ήθος δεν θα μπορεί να επαιρείται ο αντιπρύτανης του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Το πράγμα όμως δεν τελειώνει εδώ. Ο ένας από τους κατηγορούς του, αποκαλύπτει και άλλη λαθροχειρία και ενημερώνει την Πανεπιστημιακή κοινότητα διανέμοντας αντίγραφα των πειστηρίων. Συγκεκριμένα μαζί με τα άλλα επιστημονικά του πονήματα περιλαμβάνεται στον κατάλογο του υπομνήματός του για την εξέλιξη του στη θέση του Καθηγητή και η (επιστημονική βεβαίως) ανακοίνωση στο ΣΤ' Διεθνές Κρητολογικό Συνέδριο του Αυγούστου του

1986. Σημειώνεται πως είναι υπό εκτύπωση και δίνεται το περιεχόμενό της. Μαζί υποβλήθηκε και το δακτυλογραφημένο κείμενο με τον τίτλο: «ΟΝΕΙΡΟΚΡΙΤΕΣ, ΚΑΘΑΡΤΕΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΕΣ ΤΟΥ ΑΔΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗ. 1. Ένας Κρητικός ονειροκρίτης στην πτολεμαϊκή Αίγυπτο», μη συνοδευόμενο όμως από υποσημειώσεις και εικόνες. Η εισηγητική επιτροπή σημείωσε ότι το έργο ανήκει στα γενικού ενδιαφέροντος και δεν το έκρινε επειδή εστερείτο υποσημειώσεων και εικόνων. Κατά τη συζήτηση για την κρίση του κ. Θέμελη η εκ των εισηγητών κ. Α. Μαραγκού απαντώντας σε παρατήρηση μέλους της Γ. Συνέλευσης του Τμήματος είπε ότι πρόκειται για «σημαντική εργασία», «μια από τις σημαντικότερες», αλλά «δυστυχώς ο κ. Θέμελης μου έδωσε εκ των υστέρων τις υποσημειώσεις γιατί τις τυπώνανε στα πρακτικά του Συνεδρίου» και ότι λέγοντας «γενικού ενδιαφέροντος» εννοεί «στα γενικότερα ενδιαφέροντα που έχει ο κ. Θέμελης και ένα θέμα που μπορεί να αρέσει, να απασχολήσει κάποιον ή να το διαβάσει ευχάριστα κάποιος που δεν είναι ειδικός, διότι ήταν παρουσιασμένο με τέτοιο τρόπο, ώστε μπορούσαν και οι φοιτητές (!) να το κατανοήσουν. Τώρα εγώ για να τον κρίνω χρειάζομαι τη βιβλιογραφία. Χρειάζομαι τις υποσημειώσεις, για να δω τι είναι δικό του και τι δεν είναι δικό του... Μπορώ να σας πω ότι είναι πραγματικά πάρα πολύ σημαντική, πολύ έξυπνη και πολύ σημαντικός ο συνδυασμός που κάνει των δεδομένων και της εκμετάλλευσης των βιβλιογραφικών παραπομπών». Παρά την φραστική ασάφεια, είναι φανερό πως η κ. Μαραγκού δεν είχε τις βιβλιογραφικές παραπομπές όταν συνέταξε την εισήγηση, τις είχε όμως όταν γινόταν η συζήτηση, όπως ρητά δηλώνει.

Και εδώ ακριβώς είναι το πρόβλημα, γιατί, όπως αποδεικνύει ο φάκελος με φωτοτυπίες που διανεμήθηκε, δεν υπάρχει σχεδόν ούτε μια φράση στην εν λόγω πρωτότυπη επιστημονική ανακοίνωση που να μην είναι αντιγραφή, περίληψη ή διατύπωση ελαφρά ή ισχυρά παραλλαγμένη παρατηρήσεων, διατυπώσεων και συμπερασμάτων προγενέστερων μελετητών, ούτε καν υποδηλώνεται έστω και ελαφρώς διαφορετική σύνθεση των δεδομένων αυτών ούτε και κατά κεραίαν

διαφορετικά συναγόμενα. Επομένως ή η εισηγήτρια θέλησε να παραπλανήσει το σώμα, λέγοντας πως έχει σημειώσεις που δεν είχε ή είχε σημειώσεις και το παραπλάνησε άθελά της επειδή δεν τις μελέτησε και εμφάνισε ένα κοινό συμπίλημα ως πρωτότυπη, επιστημονική ανακοίνωση, ή εξαπατήθηκε η ίδια με το να της δωθούν μερικές μόνο από τις σημειώσεις, όσες αρκούσε για να συγκαλυφθεί το γεγονός ότι πρόκειται για συμπίλημα.

Το αν όμως η εισηγήτρια σκόπιμα ή όχι επεδίωξε να εξαπατήσει τους κριτές, ενώ έχει βέβαια πρακτική σημασία, δεν είναι τόσο σημαντικό, ιδιαίτερα για τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας της Κρήτης και για τον κ. Θέμελη ειδικά, όσο το γεγονός ότι ο ίδιος ο αντιπρύτανης εξαπάτησε πρώτα το Διεθνές Κρητολογικό Συνέδριο παρουσιάζοντας για ανακοίνωση ένα απλό συμπίλημα και ένα πολλές φορές ήδη δημοσιευμένο αντικείμενο και κατόπιν επιχείρησε — και επέτυχε — να εξαπατήσει το εκλεκτορικό σώμα υποβάλλοντας μαζί με τα άλλα επιστημονικά δημοσιεύματα και ένα που μόνο επιστημονικό δεν μπορεί να θεωρηθεί, και επεδίωξε με τον ίδιο («κουτοπόνηρο» τον λέει ο λαός) τρόπο να συγκαλύψει το γεγονός αυτό.

Θα αναρωτηθεί ο καλόπιστος όμως: αν συμβαίνουν αυτά, πως ο συγγραφέας έδωσε για τύπωμα στα πρακτικά του Συνεδρίου αυτό το κείμενο που οι σημειώσεις του αποδεικνύουν ότι δεν υπάρχει σε αυτό ίχνος πρωτοτυπίας; Η απάντηση δυστυχώς είναι αποστομωτική. Ρωτήσαμε και μάθαμε ότι δεν το έδωσε.

Η δεύτερη αυτή «πονηριά» κάνει τον καθένα να πιστέψει ότι και στην πρώτη περίπτωση πάλι για «πονηριά» πρόκειται, αλλά και να διερωτηθεί πως είναι δυνατόν ο άνθρωπος αυτός να διαθέτει το απαραίτητο κύρος για να συνεχίζει να είναι όχι καν αντιπρύτανης ενός πανεπιστημίου, αλλά καταρχήν καθηγητής πρώτης βαθμίδας, όταν τέτοια ολισθήματα θα αρκούσαν, και σωστά, για να εμποδίσουν κάποιον να εκλεγεί και λέκτορας ή ακόμα και να προσληφθεί ως ειδικός επιστήμονας. Αν και δεν μπορούμε εύκολα να τον φανταστούμε, θα πρέπει ασφαλώς να βρεθεί κάποιος τρόπος που θα απαλλάξει το Πανεπιστήμιο Κρήτης από το πρόβλημα να περιλαμβάνει στους κόλπους του και

να έχει αντιπρύτανη άνθρωπο που το κύρος του, αναφορικά με το επιστημονικό του ήθος, έχει έτσι αθεράπευτα τρωθεί.

Αυτό είναι το συμπέρασμα που βγαίνει από τα στοιχεία και τα τεκμήρια που έχουμε στα χέρια μας. Πολύ θα θέλαμε τα πράγματα να μην είναι έτσι. Να πούμε ακόμα ότι το ελπίζουμε. Περιμένουμε όμως οπωσδήποτε ότι ο ίδιος ο κ. Θέμελης, ή κάποιος άλλος τουλάχιστον, θα αποκρούσει τις κατηγορίες και θα παρουσιάσει στοιχεία που θα αποδεικνύουν ότι δεν είναι έτσι τα πράγματα ή τουλάχιστον ότι μπορεί να μην είναι έτσι. Είναι μια πράξη που ο καθένας απαιτεί για να μπορεί να περισώσει την εκτίμησή του στο θεσμό του Πανεπιστημίου. Είδωμεν.

ΑΝΤΙ-ΓΡΑΦΕΑΣ

Διαγωνισμός Ολυμπίας

Με μια συζήτηση ανάμεσα σε κριτική επιτροπή και «κοινό» στις 15.9.88 στο στάδιο Καραϊσκάκη έκλεισε η υπόθεση του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού για ένα κτίριο συνεδρίων στην Ολυμπία, που είχε προκηρυχθεί την περασμένη χρονιά από τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού. Συνολικά δόθηκαν πέντε βραβεία και έπαινοι, έγινε η σχετική έκθεση σχεδίων και προπλασμάτων, δημοσιοποιήθηκαν τα πρακτικά της επιτροπής και έτσι, τουλάχιστον τυπικά, όλα κύλησαν ήρεμα, όπως αρμόζει σε τέτοιες περιπτώσεις.

Το ίδιο το θέμα είχε την ομορφιά του: ένα μικρό κτίριο ειδικών χρήσεων στο ιδιαίτερα φορτισμένο τοπίο της Ολυμπίας και δίπλα σε παλιότερες εγκαταστάσεις. Η προκήρυξη περιλάμβανε κάτι σαν εξορκισμό για το σεβασμό που όφειλαν οι διαγωνιζόμενοι στην παράδοση και εκεί ίσως εντοπίζεται το κυριότερο ενδιαφέρον του διαγωνισμού. Γιατί η κριτική επιτροπή έξυπνα απέφυγε το σκόπελο και, αν κρίνουμε από τα πρακτικά, προτίμησε να μην ξεφύγει α-

πό τις δοκιμασμένες συνταγές: χωροθέτηση, λειτουργική οργάνωση, ροή κινήσεων κτλ.

Αλλά το θέμα όπως είπαμε σήκωνε συζήτηση. Όταν κάποιος είπε «Εδώ έχουμε μαζεμένες όλες τις σημερινές τάσεις της ελληνικής αρχιτεκτονικής», είχε αγγίξει ένα εξαιρετικά δημοφιλές ζήτημα, που δεν είχε βέβαια καμιά σχέση με λειτουργικές ή άλλες τεχνοκρατικές αναλύσεις. Πραγματικά, η έκθεση των σχεδίων αποζημίωσε και τον πιο απαιτητικό επισκέπτη. Η «ερμηνεία» των δεδομένων είχε γίνει με τον πρόποντα πλουραλισμό που διακρίνει την ταλαίπωρη (κατά πολλούς) εποχή μας. Το ότι θα εμφανίζονταν κλασικιστικές λύσεις ήταν κάτι αναμενόμενο: στην Ολυμπία θες δε θες ταιριάζουν οι κολόνες, πώς να το κάνουμε. Το ότι θα εμφανίζονταν «μοντέρνες» λύσεις σε αντιπερισπασμό, και αυτό ήταν φυσικό. Το ότι θα μετατρεπόταν το θέμα σε άσκηση μνημειακού ύφους (με ένα κτιρίκι σαν κουτσουλιά) πάλι θα το περιμέναμε να συμβεί. Όσο για την επιλογή θέσης του κτιρίου, εννοείται ότι και εδώ υπήρχε ασυμφωνία: ποιο είναι το «σωστό», το να πετύχεις την τέλεια εφαρμογή (το κτίριο - γάντι) στο έδαφος που να «δένει» κτλ. ή να στήσεις κάτι επιβλητικό που να συγκρούεται με τη θέση (μια λύση - γροθιά); Και μέσα σε όλα αυτά να υποφώσκει μια αμηχανία. Είναι λοιπόν οι διαγωνισμοί έκφρασης μιας όμορφης ιδέας, ένα πέταγμα δημιουργικής φαντασίας ή εκείνη η προμελέτη κτιρίου που χτίζεται αύριο το πρωί;

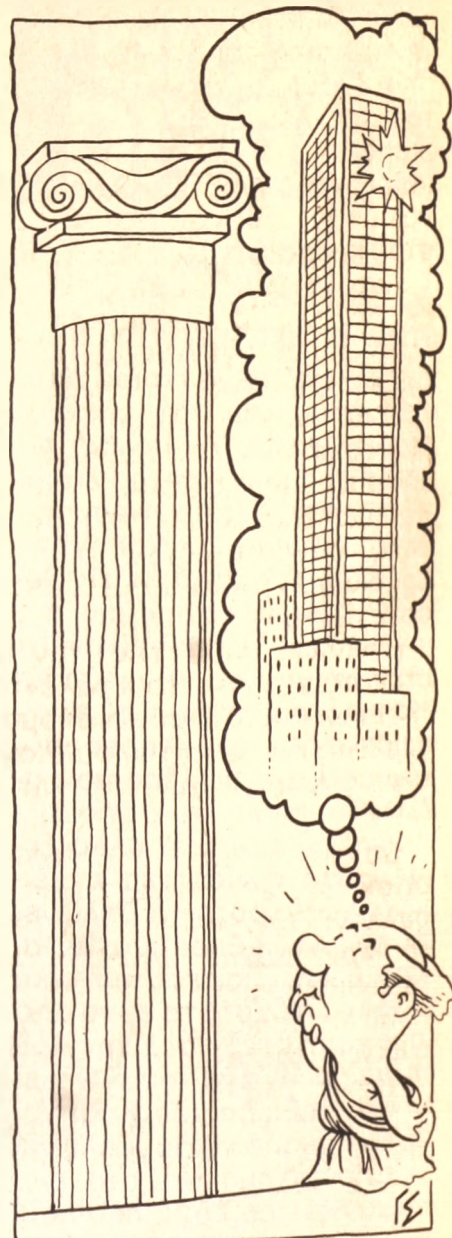
Όποια απάντηση και αν δώσουμε, ο διχασμός αυτός συνεχίζει να υπάρχει, γιατί τα πράγματα δεν είναι διόλου ξεκαθαρισμένα. Ακόμα και το τι αποτελεί «αρχιτεκτονική» είναι αμφισβητήσιμο. Μια λύση π.χ. με «πολλές» εξωτερικές διαμορφώσεις θεωρείται «ασύμφορη», μια και αρχιτεκτονική ίσον κτίριο — τίποτε παραπάνω ή παρακάτω. Οπότε εκεί φανερώνεται η γνώριμη αντίφαση: όταν συζητάμε για αρχιτεκτονική, για άλλα πράγματα δογματίζουμε εμφατικά ενώ άλλα, εξίσου σημαντικά, τα προσπερνάμε ανυποψίαστοι. Η συζήτηση είναι ανταλλαγή ιδιαιτέρων προτιμήσεων και τα περίφημα «επιστημονικά κριτήρια» έχουν πάει προ πολλού περίπατο.

Περιδιαβάζοντας την έκθεση σχεδίων του διαγωνισμού

θαυμάζω την πίστη και το πάθος που πολλές φορές κρύβουν αυτές οι συμμετοχές. Πράγμα σίγουρα παρήγορο με τις σημερινές συνθήκες. Αλλά δεν μπορούσα να μην απορώ συνέχεια για δύο πράγματα. Ένα, ας το πούμε θεωρητικό: το πώς χρησιμοποιείται ο όρος «ακαδημαϊσμός» που ξεφυτρώνει σε πολλά σημεία των πρακτικών. Τι καλά που θα ήταν αν ταυτιζόταν (αλλά δεν είναι έτσι τα πράγματα) μόνον με την κλασικιστική μορφολογία! Και το δεύτερο, ας το πούμε πρακτικό: για πόσο καιρό ακόμα άραγε θα μπορούν οι αρχιτέκτονες να συζητούν περί διαγραμμάτων, ενώ γύρω τους φουντώνουν οι διαγωνισμοί - πακέτα, που βάζουν τα πράγματα σε σωστή βάση — δηλαδή κάνουν τον αρχιτέκτονα απλό σχεδιαστικό όργανο; Και η γριά χτενίζεται...

Δημήτρης Φιλίππιδης

● Στο κέντρο Τέχνης του πάρκου Ελευθερίας εγκαινιάστηκε την Τρίτη 4 Οκτωβρίου η έκθεση *Νέα Κτίρια, Μουσείων στη Δυτική Γερμανία*, που συνδιοργανώθηκε από το Ινστιτούτο Γκαίτε, τον Σύλλογο Αρχιτεκτόνων και το Δήμο Αθηναίων. Η έκθεση θα διαρκέσει έως τις 16 Οκτωβρίου.

ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ

Η δασκάλα της νεοελληνικής λογοτεχνίας

Η Έλλη Αλεξίου, η γυναικεία φυσιογνωμία που υπηρέτησε τα νεοελληνικά γράμματα επί μισό και πλέον αιώνα (την πρώτη της εμφάνιση ως Έλλη Κληροδέτη έκανε το 1923 στο περιοδικό «Φιλική Εταιρεία» με το διήγημα «Φραντζέσκος») έφυγε «πλήρης ημερών».

Γεννημένη το 1894 στο Ηράκλειο της Κρήτης και γαλουχημένη μέσα σ' ένα σπάνια φιλελεύθερο, για την εποχή εκείνη, περιβάλλον λογίων, η Έλλη Αλεξίου είχε τη δυνατότητα, σε αντίθεση με τις περισσότερες κοπέλες της γενιάς της, να παρακολουθήσει από κοντά τις πολιτικές και κοινωνικές ανακατατάξεις που διαμόρφωσαν την Ελλάδα του 20ου αιώνα διαμορφώνοντας τα δικά της πιστεύω.

Είναι χαρακτηριστική η φράση που χρησιμοποίησε κάποτε, θέλοντας να περιγράψει το οικογενειακό της περιβάλλον: «Από το σπίτι μας εργαζόταν μόνο ο πατέρας, κυβερνούσε τα μαγαζιά μας κι από τα παιδιά δε ζητούσε παρά μόνο να 'χουμε όρεξη να μορφωθούμε» (Έλλη Αλεξίου, Μικρό Αφιέρωμα, Εκδόσεις «Καστανιώτη», 1979, σελ. 224).

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι από την οικογένεια του δημοσιογράφου, λόγιου και ιδιοκτήτη εκδοτικού οίκου Στυλιανού Αλεξίου, βγήκαν τρεις εκπρόσωποι των γραμμάτων, η Έλλη, η Γαλάτεια και ο Λευτέρης. Ακολουθώντας πιστά την πατρική συμβουλή, η Έλλη Αλεξίου σπουδάζει στο Ανώτερο Παρθεναγωγείο του Ηρακλείου και συνεχίζει μετά το διορισμό της να επεκτείνει τις γνώσεις της παίρνοντας μαθήματα γερμανικών και γαλλικών, φθάνοντας μετά την κατοχή στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης.

Από το 1912 γνωρίζεται μέσω της αδελφής της Γαλάτειας και του Νίκου Καζαντζάκη με την Ομάδα Λογοτεχνών της Δεξαμενής. Μεταξύ αυτών βρίσκονται ο Κ. Βάρναλης, ο Μ. Αυγέρης, η Σοφία Μαυροειδή - Παπαδάκη και ο μελλοντικός σύζυγός της Βάσος Δασκαλάκης που θα αποτελέσουν αργότερα τους μόνιμους συνδαιτημόνες στα φιλολογικά βράδια που η ίδια αρχίζει από το 1935 να οργανώνει.

Η επαφή μαζί τους, την ενθαρρύνει στην αξιοποίηση του ταλέντου της. Το 1931 κυκλοφορεί με το όνομα Έλλη Δασκαλάκη, η πρώτη της συλλογή διηγημάτων: «Σκληροί αγώνες για μια μικρή ζωή».

Θα ακολουθήσουν το 1934 το «Γ' Χριστιανικό Παρθεναγωγείο», το 1938 η συλλογή «Άνθρωποι», το 1939 το παιδικό «Χοντρούλης και πηδηχτή», το 1940 το μυθιστορηματικό ψυχόγραμμα «Λούμπεν». Με το καθένα από αυτά η Αλεξίου ανοίγει δρόμους για τη νεοελληνική λογοτεχνία.

Στην εποχή του Μεσοπολέμου, όπου κυριαρχούσε ακόμα η άποψη του φθίνοντος ρεύματος του ρομαντισμού και η ά-

ποψη: «η τέχνη για την τέχνη» έρχεται η Αλεξίου για να περιγράψει στα τρία πρώτα έργα της με περίσσια ευαισθησία την καθημερινότητα των απλών ανθρώπων, να μιλήσει για πρώτη φορά για τα κοινωνικά προβλήματα του λαού.

Ο Πάνος Ξένος γράφει χαρακτηριστικά για τη γλώσσα της: «Ο λόγος της είναι κοφτός, απέριττος, σταράτος γι' αυτό όλο ουσία λόγος που είναι αναγκασμένος να χρησιμοποιεί ο καλός δάσκαλος στα παιδιά του... γιατί αλλιώς αυτά δεν τον καταλαβαίνουν. Τα παιδιά την έμαθαν να μιλά, έτσι, χωρίς περιστροφές, με ξεκάθαρες εικόνες, ανάγλυφα, παραστατικά».

Το «Λούμπεν», κυκλοφορεί δυο ακριβώς χρόνια μετά την έκδοση της απόφασης του διαζυγίου της από τον Βάσο Δασκαλάκη ως αιτία του διαζυγίου αναφέρεται: «η ριζική αντίθεση των αντιλήψεων των συζύγων ως προς το ζήτημα της συζυγικής ζωής και της εν αυτής θέσεως γυναικός, εκείνου μεν υποστηρίζοντος μετά πείσματος ότι η γυνή πρέπει να είναι υποδεεστέρα του ανδρός και να περιορίζεται εις τα του οίκου, ταύτης δε επιμενούσης ανενδότης επί της απολύτου ισότητος των δικαιωμάτων αμφοτέρων και εφαρμοζούσης και εμπράκτως τας τοιαύτας αντιλήψεις, δεχομένη παρά την ρητήν απαγόρευσιν του συζύγου της, εκάστην Πέμπτην εις την οικίαν των διαφόρους λογοτέχνας και διδασκάλους, πρόσωπα μη αρεστά εις τον σύζυγον» (Θάνος Φωσχαρίτης, Δοκίμιο χρονογραφίας της Έλλης Αλεξίου, εκδόσεις «Καστανιώτη» 1982, σελ. 39).

Έτσι πλάθεται το πρώτο φεμινιστικό μυθιστόρημα της νεοελληνικής λογοτεχνίας, όπου ψυχογραφείται η ισχύουσα σχέση των δύο φύλων με τις καταστροφικές για την υποταγμένη γυναίκα επιπτώσεις.

Αλλά και η παιδική ιστορία «χοντρούλης και πηδηχτή» αποτέλεσε μια τομή στη μέχρι τότε ηθικογραφική παιδική λογοτεχνία της Πηνελόπη Δέλτα τα κοινωνικά μηνύματα μεταδίδονται στα παιδιά μέσω της «ξεχασμένης» μεθόδου της μεταφοράς από τον κόσμο των ζώων. «Καθρεφτίζει με άλλα λόγια, την ίδια την πραγματικότητα της ζωής, όσο δυσάρεστη και αν φαίνεται ή αν είναι. Και το στόχο αυτό δεν τον αποχεχνά, ακόμα και όταν στο παιδικό λογοτέχνημά της μιλούν ή δρουν ή σκέφτονται και αισθάνονται τα άλογα και τα άψυχα τούτου του κόσμου κατά τον τρόπο του Αίσωπου, του Λαφονταίν του Κρυλώφ, ή του Άντερσεν». (Αφιέρωμα, Δημήτρης Γιάκος, σελ. 712).

Η γερμανική κατοχή την ωθεί στην ενεργό πολιτική δράση. Από τα πρώτα κιόλας χρόνια αγωνίζεται στις γραμμές του ΕΑΜ. Μετά την απελευθέρωση, ως υπότροφος της γαλλικής κυβέρνησης φεύγει για τη Σορβόνη. Από το Παρίσι

πηγαίνει το '48 στη Βουδαπέστη όπου διορίζεται στην Επιτροπή Βοήθειας Παιδιού ως Εκπαιδευτική Σύμβουλος για τα ελληνικά σχολεία στις σοσιαλιστικές χώρες, ενώ παράλληλα ξαναρχίζει να επιδίδεται στο γράψιμο και να συμμετέχει σε παγκόσμια λογοτεχνικά Συνέδρια. Εκδίδονται τα «Βοηθός Νηπιαγωγείου», «Παραπόταμοι», «'Ηθελε να την λένε κυρία», «Με τη λύρα». Στην Ελλάδα, όπου έχει στο μεταξύ εκδοθεί ένταλμα σύλληψής της, ξαναγυρίζει το 1962 με ειδική άδεια για την κηδεία της Γαλάτειας και παραμένει. Έκτοτε η ζωή της εστιάζεται στη λογοτεχνία και την πολιτική. Οργανώνει λογοτεχνικές συγκεντρώσεις, διαλέξεις, αρθρογραφεί, εκδίδει βιβλία. Παρά τη συνεχή τρομοκρατία της Δεξιάς, τη φυλάκισή της, θα συνεχίσει να ασκεί στις πρώτες γραμμές με την ίδια συνέπεια και τα δυο καθήκοντά της, μέχρι το 1985 όπου πλήγεται από εγκεφαλικό.

Αξίζει να μνημονευτούν εδώ η «Ανθολογία της Αντιστασιακής Πεζογραφίας» και η κριτική μελέτη του έργου του Νίκου Καζαντζάκη «Για να γίνει Μεγάλος».

Το κοινωνικό μυθιστόρημα στη μορφή που εκείνη το εισήγαγε πρώτη στη νεοελληνική λογοτεχνία απελευθερωμένο από τα αστικά κατάλοιπα ενός Τερζάκη, τον ηρωισμό ενός Μυριβήλη και το εθνικιστικό στοιχείο του Καζαντζάκη, έχει τεθεί στο σωστό δρόμο.

Διαβάζοντας το έργο της Έλλης Αλεξίου ο νεοέλληνας μπορεί να παρακολουθήσει σε όλες της τις πτυχές τη σύγχρονη ιστορία του (από τη μιζέρια του Μεσοπολέμου, μέχρι τον Εμφύλιο και τη νεώτερη πραγματικότητα). Και εδώ βρίσκεται η μεγάλη προσφορά της, εδώ διακρίνει κανείς την πρωτοπόρο της εποχής της, τη συνειδητή οραματίστρια ενός νέου κόσμου, ελεύθερου από κάθε λογής πλαίσια. «Δέχομαι πως είμαι στρατευμένη και μάλιστα με φανατισμό, αλλά στη συνειδησή μου» δήλωσε το '71 στην πεζογράφο Ιφιγένεια Χρυσόχοου στα πλαίσια μιας συνέντευξης «Από κει αντλώ. Τα κείμενά μου μεγάλα είτε μικρά, όλα μου τα πολυάριθμα διηγήματα τα γέννησε κάποια έντονη συνειδησιακή μου αγωνία. Δεν κάνω μάθημα στον εαυτό μου τι θα γράψει. Τα οράματα της ζωής μου προκαλούν συγκινήσεις. Ίσως αν δεν έβλεπα τη ζωή με τα μάτια της κοσμοθεωρίας μου, να μην συγκινιόμουν οπότε και δεν θα έγραφα».

Λήδα Καζαντζάκη

ΑΛΚΗ ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ - ΝΕΣΤΟΡΟΣ • Η ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ

Η Άλκη Κυριακίδου - Νέστορος, υπέκυψε στην επώδυνη αρρώστια, την Τετάρτη 28 Σεπτεμβρίου. Ξεχωριστή μορφή η 53χρονη καθηγήτρια του ΑΠΘ άφησε ένα δυσαναπλήρωτο κενό στην ελληνική επιστήμη.

Κόρη του Στίλπωνα Κυριακίδη, δόθηκε από μικρή με πάθος στην ιστορική - λαογραφική έρευνα. Σπούδασε αρχαιολογία και ιστορία στη Θεσσαλονίκη και αργότερα στην Πενσυλβανία, (ΗΠΑ) όπου και δίδαξε. Καθηγήτρια εκλέχτηκε το 1976 στην έδρα της λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης.

Πήρε από τον πατέρα της βασικές αρχές επιστημονικής μεθόδου και ανέπτυξε την δική της προσωπικότητα με επίμονη δουλειά, δίνοντας νέο περιεχόμενο στην κοινωνική ανθρωπολογία. Είχε μυαλό δημιουργικό και σκέψη πρωτότυπη: η Άλκη ακτινοβολούσε γοητεία και με την αμεσότητά της κέρδιζε την φιλία και την εμπιστοσύνη. Οι μελέτες της, ως το 1975, αφορούν τη θεωρία της ελληνικής λαογραφίας, τη μεθοδολογική προσέγγιση του παραδοσιακού πολιτισμού και το πρόβλημα της λαϊκής δημιουργίας. Στόχος του θεωρητικού μέρους της έρευνάς της είναι ο επαναπροσδιορισμός του αντικειμένου της ελληνικής λαογραφίας: στη θέση της έννοιας του «λαϊκού πολιτισμού», όπως τον είχε ορίσει ο Στίλπων Κυριακίδης, η Κυριακίδου - Νέστορος προτείνει την έννοια του «παραδοσιακού πολιτισμού» που ορίζεται ως «ιστορικό φαινόμενο» με ακμή (μέσα 18ου αι.) και παρακμή (μέσα 20ού αι.).

Τα τελευταία χρόνια η Κυριακίδου - Νέστορος διατύπωσε δυο ακόμα προτάσεις για τη μέθοδο και την προοπτική της λαογραφικής έρευνας. Η πρώτη αφορά τη λεγόμενη μέθοδο της «ιστορικής εθνογραφίας». Η μέθοδος αυτή συνδυάζει «την επιτόπια έρευνα μιας κοινότητας στο παρόν (εθνογραφία) με την παράλληλη ιστορική έρευνα αρχειακών και γραπτών πηγών που αναφέρονται σε αυτή, με σκοπό να αποκαταστήσει τη ζωή της κοινότητας όπως ήταν σε μια συγκεκριμένη περίοδο του πρόσφατου ιστορικού παρελθόντος». Η δεύτερη πρόταση αφορά τη χρήση της «προφορικής ιστορίας στη λαογραφική έρευνα».

Από τις μελέτες της Κυριακίδου Νέστορος σημειώνουμε: «Η Λαογραφία, στη σύγχρονη της προοπτική» (1972), «Η οργάνωση του χώρου στον παραδοσιακό πολιτισμό» (1973-75), «Λαϊκή και λόγια παράδοση» (1981), «Οι Δώδεκα μήνες: τα Λαογραφικά» (1972-74), «Πηγές για τον λαϊκό πολιτισμό της Τουρκοκρατίας». (Ελλάδα: Ιστορία και πολιτισμός, τόμ. 5), «Προφορική ιστορία και λαογραφία» (1982), «Ιστορία, προφορική ιστορία, ανθρωπολογία και λαογραφία» (1983), «Οικογένεια: Όταν έσπασε το κέλυφος», (Κάτι το Ωραίο, 1984), «Τρεις γενιές προσφύγων της Μικράς Ασίας, η σημασία της προφορικής του μαρτυρίας» (1985).

Οι συνεργάτες του περιοδικού απευθύνουν στον άνδρα της Στέλιο, στο γιό της Στίλπωνα και στους επιστημονικούς συνεργάτες και φίλους της Άλκης, βαθειά συλλυπητήρια.

Ελάχιστη τιμή στη μνήμη της φίλης και συνεργάτιδος Άλκης, τα αποσπάσματα από δικά της κείμενα που δημοσιεύονται στις σελίδες αυτές.

«Γεννήθηκα στην Θεσσαλονίκη τον Ιούνιο του 1935 και εδώ έζησα όλα σχεδόν τα χρόνια της ζωής μου».

(1971)

«...Δεν υπάρχει λόγος να θρηνούμε για το ότι η παραδοσιακή μας κοινωνία πέρασε και πάει. Ήταν αναπόφευκτο να συμβεί! Εκείνο που θα έπρεπε να μας στενοχωρεί είναι το ότι θα ανήκει στο παρελθόν πριν προλάβουμε να την κατανοήσουμε — πριν προλάβουμε καν να ετοιμαστούμε για την εξερεύνηση της δομής της».

(1972)

«Ανακάλυψα πρώτα την ομορφιά —διόλου σκοτεινή και μελαγχολική αλλά πολύχρωμη και χαρούμενη— που χαρακτηρίζει τους λεγόμενους παραδοσιακούς οικισμούς και τους κατοίκους τους στην εποχή της ακμής του παραδοσιακού πολιτισμού (...). Έπειτα ανακάλυψα τα σχολεία: πολλά σχολεία και φανερά, καθόλου «κρυφά» τα προίκιζαν οι πλούσιοι Έλληνες έμποροι που έκαναν την τύχη τους στις μεγάλες πόλεις της Ευρώπης και της Ανατολής. (...) Και σιγά σιγά, πίσω από τις προσόψεις και μέσα από τις αυλές μαρμαροχτισμένες ή φτωχικές, άρχισα να ανακαλύπτω τη λογική του συστήματος: πρώτα τις απλές σχέσεις του ατόμου προς άτομο (γιατί τα λαογραφικά φαινόμενα που είχα πρόχειρα στη μνήμη μου αφορούσαν κυρίως την ιδιωτική ζωή): ύστερα στις καθορισμένες αμοιβαίες σχέσεις μεταξύ ομάδων ανθρώπων. (Ποιος, που, πότε δίνει και ποιος, που, πότε, αντίστοιχα, παίρνει): και τέλος στη σχέση του ατόμου προς την κοινωνία μέσα στα πλαίσια αυτού που ονομάζουμε κοινοτικό σύστημα. Η ζωή κι η μικρή ελληνική κοινότητα της Τουρκοκρατίας έχει μια λογική διαφορετική από τη δική μας, αλλά λογική ατράνταχτη».

(1973)

«Υπάρχουν δυο ειδών όρια που αφορούν την οργάνωση του χώρου της κοινότητας: τα όρια της γης που ανήκει στους κατοίκους ή στην ίδια την κοινότητα και τα όρια του οικισμού. Τα δεύτερα σημαδεύονται συνήθως με προσκηνιάρια, ενώ τα πρώτα με άλλα σημάδια του τόπου φυσικά ή τεχνητά: λ.χ. ένα μεγάλο δένδρο «θεριακωμένο και μοναχικό», όπως το περιγράφει ο λαός, είναι ποτάμι, μια νερομάνα, μια βρύση. Εδώ σε αυτά τα σημεία του τόπου βγαίνουν και τα «στοιχεία» των χωριών τη νύχτα και πολεμούν αναμεταξύ τους, όπως λένε οι παραδόσεις».

(1973)

«Από τα παλιά χρόνια ο τόπος αυτός, δεν έτρεφε καλοφαγάδες. Πώς να τους θρέψει (...) Το λιτοδίαιτο του Έλληνα ήταν ανέκαθεν παροιμιώδες υπήρχαν ωστόσο στιγμές που και αυτός ο φτωχός

Η ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

εγκατέλειπε την αναγκαστική εγκράτεια για να πέσει με βουλιμία στο φαγητό. Μεθούσε από το πολύ φαί, θα μπορούσε να πει κανείς (...). Αλλά και τα φιλοδωρήματα που δίνουν στα παιδάκια για τα κάλαντα, και τα δώρα που ανταλλάσσουν σύμφωνα με έθιμο, αυτή την εποχή τα συμπεθέρια και οι κουμπάροι φυλάσσονται μέσα στο γενικό σχήμα της επικοινωνίας και της ανταλλαγής (δώρου και επισκέψεως) που κυριαρχεί σε όλες τις μεγάλες γιορτές και ιδιαίτερα στα χριστούγεννα και την πρωτοχρονιά. Σε τέτοιες στιγμές οι ζωντανοί θυμούνται πάντοτε και αυτούς που έφυγαν από κοντά τους, χωρίς να πάψουν ωστόσο να αποτελούν μέλη της οικογένειας ή της κοινότητας· γιατί στον παραδοσιακό πολιτισμό και τα δυο αυτά σύνολα —οικογένεια και κοινότητα— αποτελούνται τόσο από τους ζωντανούς όσο και από τους πεθαμένους».

(1973)

«Στη Μάνη υπάρχουν ωραιότατες βυζαντινές ερημοκκλησιές που είναι φανερό —για ορισμένες τουλάχιστον από αυτές— ότι ανήκαν κάποτε σε συγκροτήματα σπιτιών μέσα στα κτήματα, σε αγροικίες δηλαδή, (τεμόνια), όπως τα λένε στη Μάνη. Σήμερα γύρω τους υπάρχουν μονάχα ερείπια - σωροί από γκρίζες πέτρες. Οι εκκλησίες όμως στέκουν, κομψοτεχνήματα ενός άλλου κόσμου, που εκφράζεται με κόκκινα πλιθιά και ρόδια πινάκια· και στο εσωτερικό τους, όταν μια φορά αντικρίσεις το γαλάζιο φόντο όπου ακόμα κινούνται ζωντανοί, οι πολύχρωμοι βυζαντινοί άγιοι, η ψυχή σου θα ευφραίνεται για πάντα».

(1974)

«Η σημερινή όμως κοινωνική πραγματικότητα απαιτεί άλλου είδους λύσεις: Η αλληλεγγύη και η συνεργασία, η αίσθηση ότι ολόκληρη η ανθρωπότητα, αλλά και η φύση μαζί, είναι ένα σύνολο ζωής που πρέπει να διατηρηθεί σε ισορροπία, αποτελούν αξίες πολύ πιο σημαντικές από τη λατρεία της προσωπικότητας και την απεριόριστη υπαρξιακή ελευθερία. Το κλίμα δεν είναι βέβαια αισιόδοξο: τα αδιέξοδα στα οποία μας οδηγεί ο τεχνολογικός πολιτισμός, εκμεταλλευόμενος ασύστολα, στο όνομα της μόνης κατά τη γνώμη του, λογικής —της δικής του— κάθε άλλη μορφή ζωής, πληθαίνουν κάθε μέρα. Ενώ, από την άλλη μεριά, τα τελευταία υπολείμματα μιας άλλου είδους λογικής, της λογικής των αγρίων, εξαφανίζονται. Η Θλιμμένη Τροπική είναι μια ελεγεία για αυτούς που χάνονται και ένα μάθημα για αυτούς που κερδίζουν, πρόσκαιρα, το παιχνίδι. Ο εθνολόγος —αυτή είναι η μοίρα του— βρίσκεται τοποθετημένος στο μεταίχμιο, ανάμεσα στους πρωτόγονους και τον πολιτισμό».

(1977)

«Ξεκινήσαμε ωστόσο από το πρόβλημα της επικοινωνίας των λογίων με το λαό και θέλουμε να δούμε πως συνδέεται αυτό με το κοινοτικό πνεύμα των Ελλήνων. Είναι, νομίζω, φανερό: Η πατρίδα αποτελεί για τον Έλληνα ως το τέλος της ζωής του, σταθερό σημείο αναφοράς. Όσο μακριά και αν πάει, όσο ψηλά και αν ανεβεί, σε αυτήν πάντοτε λαχταρά να γυρίσει, και να τις αποδώσει, με όποιον τρόπο μπορεί, τα троφεία που οφείλει· αν γίνει πλούσιος έμπορος, θα χτίσει στην πατρίδα του σχολείο· αν μορφωθεί και γίνει δάσκαλος σε αυτήν θα γυρίσει για να διδάξει».

(1978)

«Και η λαογραφία; Τι σχέση έχει με όλα αυτά η λαογραφία;».

(1978)

«Τα όσα είπα δεν λύνουν, βέβαια το πρόβλημα της παράδοσης - ούτε καν το θέτουν, νομίζω. Το θεωρώ όμως σαν τις ελάχιστες απαραίτητες προδιαγραφές για να ανοίξει η συζήτηση. Αν πρέπει να δώσω κάποιο όνομα, θα έλεγα πως πρόκειται για επιστημολογικές προδιαγραφές, μολονότι ο χαρακτηρισμός ηχεί κάπως φιλόδοξος και καυχησιάρης. Όπως και να τις ονομάσουμε, ωστόσο, το γεγονός παραμένει ότι οι προδιαγραφές χρειάζονται: Αυτές που προτείνονται εδώ ή άλλες ή και άλλες. Το αχνό περίγραμμα τους θα μπορούσε, είναι αλήθεια, να το ανακαλύψει κανείς μέσα στο εισαγωγικό κείμενο του Μάνου Χατζιδάκι, με το οποίο άνοιξε, στα Ανώγεια, η συζήτηση για τη λαϊκή παράδοση. Ήταν ένα κείμενο αριστοτεχνικό, προσαρμοσμένο στον ρυθμό της προφορικής παραδόσεως, ρευστό, πολυσήμαντο — με ένα λόγο: Μυθικό. Τι κρίμα που έχουμε ανεπίστρεπτα πια περάσει στην αντίπερα όχθη του Μύθου, και απαιτούμε —οι ανόητοι!— ο διάλογος να στηρίζεται στο Λόγο».

(1979)

«Σήμερα, βέβαια, η ζωή μας έχει σε μεγάλο βαθμό ισοπεδωθεί και ο χρόνος μας δεν είναι πια ο κοινωνικός χρόνος της λαογραφίας. Κοινωνικός χρόνος σημαίνει ότι όλα τα μέλη μιας κοινωνίας συμμετέχουν στην εμπειρία του χρόνου. Για μας, στη σύγχρονη κοινωνία που ζούμε, ο χρόνος είναι μια αφηρημένη έννοια, κάτι σαν ένα κενό που κάθε άτομο το γεμίζει με τη δική του εμπειρία. Είναι ένας ατομικός χρόνος που οδηγεί, και αυτός, στη μοναξιά».

(1982)

«Ο χρόνος της προφορικής ιστορίας είναι ο χρόνος της μνήμης. Αυτό το είπαμε από την πρώτη αρχή. Τώρα το διευκρινίζουμε λίγο περισσότερο: Χρόνος της προφορικής ιστορίας είναι ο χρόνος της συλλογικής, μνήμης, δηλαδή της παράδοσης. Τι είδους είναι αυτός ο χρόνος

και πώς λειτουργεί; Κάθε μνήμη ανήκει συγχρόνως στο παρελθόν και στο παρόν — μεταβάλλεται όμως μόνον από το δεύτερο: το παρόν. Η μνήμη κατευθύνεται, από τις ανάγκες του παρόντος (...). Όμως η αφήγηση τις προφορικής ιστορίας μας επιτρέπει να διακρίνουμε και κάτι περισσότερο: τη λειτουργία, μέσα στη συλλογική μνήμη ορισμένων στοιχείων του παρελθόντος που παίζουν κρίσιμο ρόλο στο εκάστοτε παρόν. Πρόκειται για τα (στερεότυπα) της παράδοσης, δηλαδή τις εμπειρίες εκείνες του παρελθόντος, τις πολύ έντονες, οι οποίες σφράγισαν τη μνήμη των ανθρώπων και τους χρησιμεύουν έκτοτε ως πρότυπα ερμηνείας για τις εμπειρίες του παρόντος».

(1988)

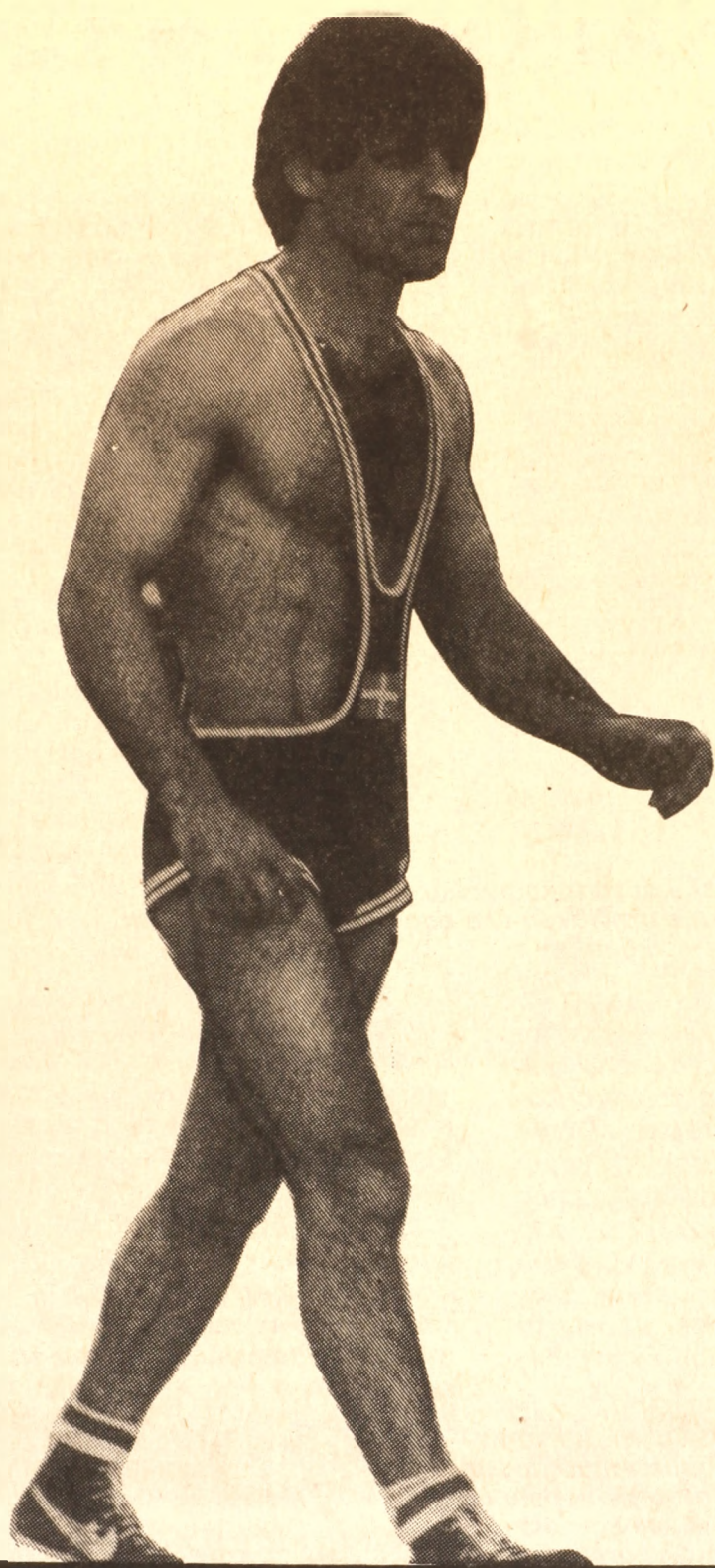
«Υπάρχουν δυο ειδών πόλεις — και όχι μονάχα στη δική μας περιοχή, της Ανατολικής Μεσογείου, αλλά σε ολόκληρο τον κόσμο: Είναι αυτές που αναπτύσσονται αργά, οργανικά, γύρω από ένα κάστρο, είναι στρατόπεδο ή έναν εμπορικό σταθμό, και αυτές που δημιουργούνται με μιας, με την απόφαση ενός κτήτορα και τα σχέδια ενός πολεοδόμου. Η Θεσσαλονίκη ανήκει στις δεύτερες (...). Αλήθεια, πως ζει σήμερα αυτός ο πληθυσμός των 700 και πλέον χιλιάδων κατοίκων —χωρισμένος σε 12 δήμους, διεκδικεί τα τοπικά του αιτήματα, αλλά προβλέπει παράλληλα, και κοινό σημείο αναφοράς του, που είναι το ιστορικό κέντρο της πόλης, με το στεφάνι των τειχών της και το Επταπύργιο. Εδώ σφυρηλατείται η συνείδησή του (εμείς οι Θεσσαλονικείς)».

(1988)

«Σε ένα ταξίδι μου στην Κεφαλονιά, περνώντας από ένα χωριό που δεν θυμάμαι το όνομά του, είδα το σχολείο χτισμένο στο ωραιότερο μέρος του χωριού, από όπου ξανοιγόταν μια μεγαλόπρεπη θέα. Μου είπαν πως ευεργέτης του χωριού που έχτισε το σχολείο ήθελε τα παιδιά να μεγαλώνουν με το θάμβος της φύσης (...). Η έννοια του διαλόγου ανθρώπου - φύση δεν έγινε ακόμη, δυστυχώς, κοινό κτήμα. Ενώ η έννοια του αδέσμευτου, ανεξάρτητου ατόμου, του κυρίαρχου της φύσης, που καλλιέργησε ο μοντέρνος ανθρωπισμός, κρατάει ακόμη γερά· ο σύγχρονος ανθρωπισμός πρέπει να αλλάξει τις προτεραιότητές μας: (να τοποθετήσει τη φύση πριν από τη ζωή, τη ζωή πριν από τον άνθρωπο, τον σεβασμό των άλλων πλασμάτων πριν από την φιλαυτία μας (...)). Και γρήγορα. Γιατί δεν μας παίρνει ο χρόνος».

(1988)

(Η επιλογή των παραθεμάτων έγινε από τη Νόρα Σκούτερη και την Έφη Βουτυρά).

Ἐπινίκιον

Μπάμπη Χολίδη ἀνδρὶ παλαιστῇ

Γᾶς εὐρυστέρνου ἐν λαγόνεσιν
 ἔνι χρυσός, ἔνι ἄργυρος, ἔνι χαλκός
 τιμῆεν ἕτερον ἑτέροισιν ἀνδράσιν.
 Μῆ μοι, φίλον ἦτορ, ἀκίχητα διώκειν
 γένοιτο κούφοις ἐλπίσι βουκολούμενον
 ὅ,τι παρόν φίλον αἰεῖ.
 Αἰσchrόν δ' ἐνὶ ἀνδρὶ πανέλληνας θαλίαις παινο-
 μένους
 πάντα ἐξάψαι.
 Στόμα ἀχάλινον Ἀδράστεια νεμεσσᾶ.
 Αἰδέομαι μέγα εἰπεῖν, ἀλλὰ σεμνᾶ ἀλαθείᾳ ὑπεί-
 κων
 ἔλπομαι σκοποῦ ἅντα τυχεῖν·
 θεάομαι δᾶμον κενεόφρονα, ὄργαις κουφονόων
 ὀρνίθων ἴκελον,
 μαλθακούς χάσκοντα πρὸς ἀέθλους,
 ὑπερπλούτου ὕβρεως χλιδᾶς.
 Οὗτος δέ κρέσσονα ἔχων πλούτου
 μερίμναν χεροῖν γυμνοῖν δῖς ἐκ περάτων γᾶς
 πατρίδι φίλῃ ἐκομίσσατο κῦδος,
 θρασυκάρδιος φῶς.
 Χόλος γάρ ῥηνί κατασταθείς
 γυιοβαρῶν παλαισμάτων ἐν ξυντυχίαις
 αἰεὶ χαρᾶ λάμπων ἐπιζει,
 μέλημα δ' ἀκίνδυνον αἰῶνα οὐκ ἔλαχεν.
 ὦ πότνια Μοῖσα,
 σύ γάρ ἄπορον ἄνδρα δμμασι λοξοῖς
 οὐδεπώποτ' ἐθεάσασο,
 δέξεο νῦν χώρας ἄγαλμα φωνᾶ σύν
 ἀδυμελεῖ, παλαισμάτων λαβοῦσα φροντίδα,
 κολοιοὶ δέ φένακες
 ἄκριτα γαρυέτων.

Μειλίχιος Παλαιόφρων

Η ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ ΕΛΗΞΕ - ΚΑΙ ΠΕΘΑΝΕ...

ΝΤΟΠΕ λοιπόν ο «γιός του ανέμου», ο «χρυσός Μπεν» Τζόνσον στην Ολυμπιάδα της Σεούλ. Έκανε τα 100 μέτρα με τον εξωπραγματικό χρόνο - ρεκόρ 9,79!

Η ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ αυτή — η πλέον «προκλητική» από όσες ήρθαν στο φως — επειδή ακριβώς το «κατοστάρι» ήταν ο αγώνας που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ενδιαφέρον εξαιτίας του ανταγωνισμού Τζόνσον - Λιούις, δεν ήταν παρά η επιβεβαίωση του «σύγχρονου» πνεύματος των Ολυμπιακών Αγώνων που αρχίζει και τελειώνει με το εμπόριο και το καλοστημένο σκηνικό των μαζικών μέσων επικοινωνίας.

ΟΙ ΑΘΛΗΤΕΣ συνεπικουρούμενοι από μάνατζερ, εταιρείες, διαφημίσεις, μικρά και μεγάλα οικονομικά συμφέροντα που εμπλέκονται και με τους εθνικούς - κρατικούς ανταγωνισμούς, συμμετέχουν σε ένα διεθνές θέαμα που μετατρέπεται από την αρχή μέχρι το τέλος του σε εμπόριο. Και φυσικά αφού το κέρδος απαιτεί, όχι τη νίκη, αλλά την πρωτιά - ρεκόρ, μαζί με την συνέχεια τους που είναι μόνο ο πρωταθλητισμός οι αθλητές οδηγούνται στο ντοπάρισμα. Ντοπάρισμα όμως δεν είναι μόνο τα «χαπάκια». Είναι όλος ο τρόπος, η μηχανή παραγωγής σούπερ-αθλητών που πρέπει να κάνουν πάντα πρωταθλητισμό και όχι αθλητισμό. Θα θυμόσαστε φυσικά όλοι το κορίτσι - θαύμα της ε-

νόργανης γυμναστικής, τη Ρουμάνια Νάντια Κομανέτσι...

ΦΥΣΙΚΑ δεν χρειαζόταν το «ντοπέ» του Τζόνσον για να δούμε και τις άλλες πλευρές του «σύγχρονου» Ολυμπισμού που δεν περιορίζονται μόνο στο εμπόριο και τις τεράστιες επενδύσεις στους αγώνες. Το αποτέλεσμα χειρότερο ακόμα και από την ανθρωποβόρα ρωμαϊκή αρένα. Ένας ολόκληρος κόσμος σε όλη τη γη έζησε — και φυσικά και μεις — στον παλμό της Ολυμπιάδας, είδε τους αγώνες και θαύμασε τις επιτυχίες ή τις αποτυχίες μεγάλων ονομάτων του στίβου. Για να φτάσει ο αθλητής όμως στην αφετηρία του αγώνα χρειάστηκε να λειτουργήσει πίσω του η μηχανή που φτιάχνει πρωταθλητές. Πόση άραγε σχέση έχει αυτή η «βιομηχανία» με το αρχαίο ελληνικό ολυμπιακό πνεύμα; Ποια σχέση έχει ο Διαγόρας με τον Μπεν Τζόνσον;

ΜΙΑ ΠΙΚΡΗ πάντως σχέση υπάρχει μέσω του Χολίδη ενός «απλού λαϊκού παιδιού» από την Ελλάδα. Η χώρα μας απέτυχε γενικώς — ως παρουσία, ως στάση, ως προετοιμασία και ως αποτέλεσμα. Ο Χαράλαμπος Χολίδης προσφυγόπουλο από την Τασκένδη διέθετε το αθλητικό ήθος και την αγωνία για τη νίκη και όχι την πρωτιά.

δια λογος

ΠΕΡΙ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

● Καθυστερημένα για λόγους τεχνικούς, δημοσιεύουμε σήμερα το γράμμα της τέως υπουργού, φίλης κ. Ρούλας Κακλαμανάκη που έχει φτάσει στα γραφεία μας από τις 12 Σεπτεμβρίου:

Αγαπητέ μου Χρήστο,
Δεν ξέρω αν είμαι ακόμη η παλιά φίλη και συνεργάτης. Παρά την πικρία, (ωραία εμπειρία κι αυτή), εγώ δεν νιώθω έτσι. Από το κείμενό σου, δέχομαι μόνο την παρατήρηση για έλλειψη πολιτικότητας, με μια μικρή μεγάλη διαφορά στη σχέση της με τη δική μου αυτοκριτική, κάποια εισαγωγικά («πολιτικότητας»).

Κατά τα άλλα:

Καλώς ή κακώς, είχα λόγους να φερθώ έτσι. Καλώς ή κακώς δεν «παραιτήθηκα», αλλά παραιτήθηκα. Καλώς ή κακώς, δεν εγκατέλειψα τη δουλειά μου (από νύχτα σε νύχτα), ώσπου να αντικατασταθώ, προκαλώντας με κάθε τρόπο την επίσπευση αυτής της αντικατάστασης. Καλώς ή κακώς, δεν μπορούσα πια να προσφέρω τίποτα. Εξάντλησα τα όριά μου η συνέχεια αυτού του ρόλου δεν είχε κανένα περιθώριο από τους λόγους της αποδοχής του.

Ναι, αλήθεια. Χαιρετίσματα στην εξουσία.

Απορώ και εκπλήσσομαι για το «εντέχνως διαρρεύσα» και ακόμα πιο πολύ για το

«εντέχνως προετοιμασθείσα και διατυμπανισθείσα» (Η συνέντευξη δόθηκε στη φίλη Μαρία Καραβία πριν από τις διακοπές της, —αν θυμάμαι καλά αρχές Ιουλίου— μέρες μόνο μετά την ανάληψη των καθηκόντων μου).

Αλλά υπάρχουν άλλα πολλά γεγονότα «προετοιμασίας», που ίσως θα σου έλεγαν διαφορετικά πράγματα. Δεν τα ήξερες βέβαια (που να παρακολουθεί κανείς τις λεπτομέρειες— αυτά τα μικρά μικρά γεγονότα και καταστάσεις που καθορίζουν αποφασιστικά κατά τη γνώμη μου τη γενικότερη πορεία και τη γενικότερη κατάσταση της οποίας τα εντυπωσιακά γεγονότα που «ενδιαφέρουν» είναι κατά τη γνώμη μου μόνο η κορυφή —αν είναι κι αυτή— του παγόβουνου). Γνώριζες όμως εμένα και είχες τη δυνατότητα να μπεις πιο βαθιά στην υπόθεση. Πώς δεν με βρήκες; Πού με ζήτησες; Μ' αυτά που λες, ήξερες ότι βρισκόμουν στο υπουργείο και όχι στο σπίτι, ή πολύ περισσότερο στο δικηγορικό μου γραφείο, όπου αργότερα βρήκα πράγματι τα αγωνιώδη μηνύματά σου.

Δέχομαι το «ώφειλα να πω ευθαρσώς», και αναλαμβάνω την ευθύνη του διλήμματός μου.

Αλλά είναι και ο «ανηψιός» και η «ιστιοσανίδα». Προκύπτει από πουθενά ότι το πρόβλημα ήταν ο «αποκλεισμός»; Δεν βγαίνει τίποτα το γενικό, το θεμελιακό, το ιδιαίτερα ευαίσθητο, το συνδεόμενο με όσα εξ αντιθέτου καταλογίζεις εσύ σε μένα;

Και η επιβεβαίωση του παρπόνου που σου έχω εκφράσει σε όχι πολύ παλιές και όχι πολύ σπάνιες, συζητήσεις μας.

(Εξουσία, λαϊκό κίνημα, συγκυρίες, ρόλοι κτλ.). Αυτό

είναι το πρόβλημα φίλε Χρήστο. Κι αφού με ζητούσες για συνέντευξη, εγώ σε καλώ για διάλογο στην αναζήτηση μιας νέας, αποφασιστικής κοινωνικής δύναμης, έστω και προσωρινά συγκυριακής μια και γνωρίζουμε όλοι ότι το θεμέλιο του λαϊκού αιτήματος είναι γερό και μπορεί να τη σηκώσει, να την κατευθύνει και να την αντέξει ακόμα, ενόψει και των εκπληκτικών νέων δυνατοτήτων της νέας γενιάς.

Δέχομαι λοιπόν και επικροτώ την κριτική σου αν και πολύ βιαστική —ίσως και αστόχαστη—, αν δέχεσαι κι εσύ πως κάπου φταίμε όλοι, και κάπου πρέπει να ξεχάσουμε πολλά παλιά για να αναλάβουμε καινούργιες, αντάξιες της δικής μας στόφας ευθύνες.

Έτσι τη βλέπω εγώ τη σημερινή συγκυρία.

Με τη φιλία μου
Ρούλα Κακλαμανάκη

Ένα πολύ συνοπτικό σχόλιο: Αφήνουμε στην άκρη όλα όσα αφορούν τη δυσκολία επικοινωνίας με την υφυπουργό, το κατά πόσον ήταν μεθοδευμένη ή όχι η αναχώρηση, η είδηση παραιτήσεως κτλ. Παίρνουμε μόνον αφορμή από την κατάληξη του γράμματός της «για την αναζήτηση μιας νέας αποφασιστικής κοινωνικής δύναμης» και «να ξεχάσουμε τα παλιά» προκειμένου «να αναλάβουμε καινούργιες πρωτοβουλίες» και θέλουμε να ρωτήσουμε: (Για το οποίο κάναμε βέβαια λόγο στο σχόλιό μας):

Όλα καλά λοιπόν, αλλά αυτή η κατάληξη (εκείνο το να «ξεχάσουμε τα παλιά») σημαίνει μήπως ότι στην πορεία αυτού του διαλόγου θα πρέπει να καταπιούμε τον Τόμπρα, τον Λούβαρη, την αλαζονεία, τον Κοσκωτά, τα σκάνδαλα, την αλλοπρόσκληση οικονομική πολιτική, την τακτική της χυδαίας κατασυκοφάντησης και όλα αυτά τα οποία ενθάρρυνε ο Πρόεδρος του Κινήματος στο

οποίο ανήκει η φίλη υφυπουργός; Αν γι' αυτήν ο «Πρόεδρος» δικαιούται να κάνει ό,τι του καπνίσει και να δέχεται μόνο τους επαίνους χειροκροτητών, τότε κάποιος λάθος κάνει το ΠΑΣΟΚ. Πιστεύουμε ότι σήμερα πια, οι άνθρωποι κρίνονται αν λένε τα πράγματα με το όνομά τους. Πολύ φοβούμαστε όμως ότι για την «ταμπακίερα», για όλα αυτά δηλαδή ουδείς στο ΠΑΣΟΚ τολμά να μιλά. Γι' αυτό και είναι δύσκολο να υπάρξει διάλογος με τους όρους τέτοιας λήθης. «Για να ξεχαστούν τα παλιά» το ΠΑΣΟΚ και οι φίλοι μας στο ΠΑΣΟΚ ας κάνουν την αυτοκριτική τους και ας διαφοροποιηθούν —αν το θεωρούν ενέργεια με «πολιτικότητα»— από τους Τόμπρες και τους Λούβαρηδες. Γι' αυτήν την «ταμπακίερα» τότε θα τα πούμε αγαπητή φίλη Ρούλα;

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ

● Από τον κ. Γ.Ζ. Δρόσο πήραμε το γράμμα που ακολουθεί και αναφέρεται σε επιστολή που είχε δημοσιευθεί στο τχ. 381:

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,
Στο τεύχος σου της 26ης Αυγούστου 1988 (τεύχ. 381, σ. 53-54), ο κ. Γ. Σταμάτης επαναδημοσίευσε επιστολή του από την «Καθημερινή» της 26ης Ιουνίου 1988, στην οποία αντέκρουε κριτική μου στην ίδια εφημερίδα, για την μετάφραση του βιβλίου του Carl Schmitt "Der Begriff des Politischen". Στο δημοσίευμα του «ΑΝΤΙ» περιλαμβάνεται επίσης και μια σειρά αναλυτικών παρατηρήσεων του κ. Σταμάτη, ο οποίος έκανε τη θεώρηση της παραπάνω μετάφρασης, που δημοσιεύονται για πρώτη φορά.

Τόσο από την κριτική μου όσο και από ένα απαντητικό μου σημείωμα στη σχετική επιστολή του κ. Σταμάτη (βλ. «Καθημερινή», 22 Μαΐου, 26 Ιουνίου και 10 Ιουλίου 1988) προκύπτει, νομίζω σαφώς, τι υποστήριξα για τις αρετές του βιβλίου και για τα προβλήματα της ελληνικής μετάφρασης, κυρίως αυτού, αλλά και γενικότερα παρομοίων βιβλίων. Αν απασχολώ σήμερα τις στήλες σου, αυτό γίνεται κυρίως για να μη μείνουν οι αναγνώστες σου με μονομερή εικόνα

Τώρα -

ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ
φθηνά ΠΟΛΥ φθηνά βιβλία

Έγκυκλοπαίδειες μισοτιμής
Ευκολίες πληρωμής

ΜΗΟΣΤΑΝΟΓΛΟΥ - ΓΙΑ ΤΟ ΦΘΙΝΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 92. ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΤΗΛ. 4112258

Θέμα του μηνός
«βιβλία για την
εκπαίδευση»

ΒΙΒΛΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ & ΞΕΝΗ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΕΜΔΟΣΕΙΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΘΕΑΤΡΟ-ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ
ΧΑΡΟΧΤΙΚΑ-ΑΦΙΣΤΕΡ

ΤΟ
ΚΟΥΤΙ
ΤΗΣ
ΠΝΔΡΑΣ

Βυρώνος 9 - Πλάκα
Τηλ 3222394 - ΑΘΗΝΑ

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ - ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ 1988-1989

- ΟΜΑΔΙΚΗ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ Εισαγωγή στην Ομαδική Ψυχοθεραπεία
- ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχιατρική
- ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ Εισαγωγή στην Δυναμική Ψυχιατρική
- ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ Διαγνωστική Ψυχολογία

Το Ανοικτό Ψυχοθεραπευτικό Κέντρο, παράλληλα με το θεραπευτικό του έργο, συνεχίζει για ένατη χρονιά τις εκπαιδευτικές του δραστηριότητες σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Ομαδικής Ανάλυσης Αθηνών.

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 9-11 & ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 644.7533 - 643.5980

ΚΩΛΕΤΤΗ 32 και ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ τηλ.: 36.39.341

Απείρουν Κάηλους ΜΠΑΡ

και υπό το κράτος παραπλανητικών εντυπώσεων, που με την πολεμική του εναντίον μου, επιδιώκει να προκαλέσει ο κ. Σταμάτης.

*

Η μέθοδος που χρησιμοποιεί ο κ. Σταμάτης για να αποδείξει ότι είναι γλωσσικά άρτιο το κείμενο που θεώρησε, συνίσταται, σε όλα σχεδόν τα συγκεκριμένα παραδείγματα που αναφέρει, στην επίκληση των γερμανικών διατυπώσεων του πρωτοτύπου. Μα αν ο Έλληνας αναγνώστης, για να κατανοήσει κάθε δύσκολη γερμανική φράση ή κάθε λεπτή έννοια πρέπει να καταφεύγει στο πρωτότυπο, ή —προσθέτω— να χρειάζεται τις μακροσκελείς εξηγήσεις που επιχειρεί ο κ. Σταμάτης από τις στήλες σου, τότε προς τι ο κόπος του μεταφραστή;

Διατυπώσεις όπως «πολεμική αντέννοια» (ή και σκέτη «αντέννοια»), «κανονιστικότητα», «αυταρχιστικό» και «αναρχιστικό» (άρα κάτι άλλο από αυταρχικό και αναρχικό), «αντιστρεπτικότητα» (ακόμη και με την προσθήκη ολόκληρης της φράσης που ο κ. Σταμάτης μου καταλογίζει ότι παραθέτω μισητή), «υπαρξιακότητα» κ.ο.κ. δημιουργούν στον Έλληνα αναγνώστη περισσότερα προβλήματα από όσα φέρονται να λύνουν. Ένα από αυτά είναι ότι αν δεν τυχαίνει να ξέρει γερμανικά, οπότε μπορεί ίσως να υποθέσει το τι σημαίνουν, για να τις καταλάβει πρέπει, για τις περισσότερες από αυτές, να ρωτήσει τον επιμελητή της μετάφρασης, αφού πουθενά αλλού δεν θα βρει τι σημαίνουν. Ένα άλλο πρόβλημα είναι ότι τέτοιου είδους φράσεις και διατυπώσεις, νεολογισμοί ή μη, καταστρέφουν το ελληνικό κείμενο χωρίς να το καθιστούν σαφές, ή, τουλάχιστον, ανάλογης σαφήνειας με το γερμανικό πρωτότυπο ή ορισμένες δόκιμες μεταφράσεις του σε άλλες ξένες γλώσσες.

Κανείς δεν αρνήθηκε ότι ο μεταφραστής κατέβαλε φιλότιμη προσπάθεια («εμφανή προσπάθεια» την χαρακτηρίσα στην κριτική μου) να σεβαστεί τις αποχρώσεις του πρωτοτύπου. Όμως αυτό και μόνο, όσο πετυχημένα και αν νομίσουμε ότι έγινε, δεν αρκεί. Το ελληνικό κείμενο κρίνεται και καθ' εαυτό, και ως κείμενο της ελληνικής γλώσσας, όχι μόνο σε αντιπαράβολή με το πρωτότυπο, το οποίο, άλλωστε, για τους περισσότερους Έλληνες θα μείνει άγνωστο. Σε αυτόν ακριβώς τον τομέα δεν πέτυχε η μεταφραστική προσπάθεια. Και εδώ ακριβώς βρίσκεται ένας σοβαρός κίνδυνος για τον Έλληνα αναγνώστη: να θεωρήσει δηλαδή ότι όσα ακατανόητα, πλημμελώς κατανοητά, ή ασαφή που διαβάσει στο ελληνικό κείμενο αντιστοιχούν σε ελαττώματα, και μάλιστα όχι γλωσσικά, του πρωτοτύπου.

Δυστυχώς, ο κ. Σταμάτης δεν κατάλαβε τίποτε από όλα αυτά.

Σημειώνω επίσης, έτσι για να την προσέξουν λίγο καλύτερα οι αναγνώστες σου, την παράδοξη άποψη του κ. Σταμάτη ότι η λέξη «πολιτικού», με πι μικρό, στον τίτλο (γιατί μόνο τον τίτλο θέλησα να σχολιάσω στην κριτική μου) «Η έννοια του Πολιτικού» είναι γενι-

κή της λέξης «ο πολιτικός», ενώ η ίδια λέξη, στον ίδιο τίτλο, με πι κεφαλαίο, δεν μπορεί παρά να είναι γενική της ...λέξεως «το Πολιτικών».

Διατηρώ λοιπόν, και μετά την πολεμική του κ. Σταμάτη, την αρχική μου άποψη: πρόκειται για μια «γενικά αξιόλογη και αξιέπαινη εκδοτική προσπάθεια», όπου, ωστόσο, δεν έγινε δυνατό να αποφευχθούν μια σειρά από «παγίδες».

*

Ο κ. Σταμάτης διατυπώνει επίσης μια σειρά παρατηρήσεων που αναφέρονται στις λίγες σκέψεις τις οποίες περιέλαβα στην κριτική μου, σχετικά με τον C. Schmitt και την αξία του έργου του. Και για το σύνολο των παρατηρήσεων αυτών ισχύει ότι ήδη είχα την ευκαιρία να σημειώσω για το τμήμα τους που δημοσιεύθηκε στην «Καθημερινή» της 10ης Ιουλίου: όσες δεν στηρίζονται σε κάποιου είδους «ηθελημένη παρεξήγηση» απλώς είναι άσχετες με όσα έγραψα, συνεπώς δεν έχω λόγο να απαντήσω. Οφείλω όμως μια αναγκαία διευκρίνιση.

Ξαναεπισημαίνω λοιπόν ότι πουθενά δεν έγραψα εκείνο που σαφώς μου αποδίδει ο κ. Σταμάτης, ότι δηλαδή ο «θεωρητικός του ολοκληρωτικού κράτους» C. Schmitt αναλύει την εθνικοσοσιαλιστική μορφή του κράτους αυτού στο βιβλίο του που αποδόθηκε με τον τίτλο «Η έννοια του Πολιτικού». Ο κ. Σταμάτης, με μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση υπαινιγμό, επιμένει να χαλκεύει ότι εγώ δήθεν υποστήριξα την άποψη πως ο C. Schmitt, σε βιβλίο του που γράφηκε πριν ανέβει ο Χίτλερ στην εξουσία, αναλύει το κράτος που δημιούργησε ο Χίτλερ, και, ακόμη, ότι σε εκείνο το προχιτλερικό βιβλίο του, ο C. Schmitt αναλύει το κράτος περίπου με τον τρόπο που το πράττουν ο τότε αγέννητος Πουланτζάς ή ο Μιλμπάντ, που αν δεν κάνω λάθος τότε πρέπει να ήταν παιδάκι. Η επισημάνσή μου αυτή δεν γίνεται τόσο για να διαψεύσω τον κ. Σταμάτη —άλλωστε το τμήμα της κριτικής μου που ο ίδιος αναδημοσιεύει αρκεί γι' αυτή τη δουλειά— αλλά για να επισύρω την προσοχή σ' αυτού του είδους την μεθοδολογία «αντίκρουσης».

*

Δεν θα τελειώσω όμως πριν δώσω και στους δικούς σου αναγνώστες ένα δείγμα της επιμέλειας με την οποία άσκησε ο κ. Σταμάτης τα καθήκοντα που ανέλαβε στην υπό συζήτηση έκδοση.

Κατά τον θεωρήσαντα την μετάφραση λοιπόν, ο C. Schmitt εμφανίζεται να δέχεται το κράτος ως «το πολιτικό status ενός λαού» (σ. 37). Στο πρωτότυπο ωστόσο ο συγγραφέας δέχεται ως κράτος το πολιτικό status ενός λαού, ο οποίος διάγει οργανωμένους μέσα σε έναν κλειστό εδαφικό χώρο, σε μια χώρα δηλαδή. Το γεγονός ότι παραλήφθηκε αυτή ακριβώς η φράση («in territorialer Geschlossenheit organisiert»), νομίζω ότι «επιτρέπει σε έναν ίσως μόνο ex traditione εξοικειωμένο με τις θεωρητικές συζητήσεις περί κρά-

τους, να διαπιστώνει την ίδια έλλειψη ευαισθησίας προς το αντικείμενο, την οποία θα φανέρωνε, π.χ., ένας ex officio (ή έστω ex definitione) οικονομολόγος, κοινωνιολόγος κ.λπ., αν δεν πρόσεχε ό-τι κατά την μετάφραση του ορισμού που αποδίδει το κοινωνικό σύστημα του καπιταλισμού λείπει, λ.χ., κάτι σαν τη λέξη «κεφάλαιο»...

*

Μου δίνει λοιπόν ο κ. Σταμάτης το δικαίωμα να του πω ότι αντί για πολύλογες και οργίλες υπερασπίσεις της τελειότητας των έργων του, καλά θα κάνει να το πάρει απόφαση ότι έπρεπε να είχε φροντίσει περισσότερο αυτήν την μετάφραση. Αν το είχε πράξει δεν θα επέτρεπε να επισημανθούν η τσαπατσουλιά, οι βιασύνες και οι προχειρότητες που επισημάνθηκαν. Αν πάλι, για οποιονδήποτε λόγο, αντικειμενικό ή υποκειμενικό, δεν ήταν σε θέση να το κάνει αυτό, καλύτερα να γινόταν τουλάχιστον τώρα πιο προσεκτικός και να περιόριζε τους εύκολους υπαινιγμούς σχετικά με τη νοημοσύνη όλων των άλλων πλην του εαυτού του.

Τελειώνοντας, σημειώνω ότι δεν με ενδιαφέρει η συνέχιση αυτού του δήθεν διαλόγου με τον κ. Σταμάτη. Ωστόσο αν δοθεί —όχι φυσικά από εμένα— συνέχεια στο θέμα αυτό, τότε σε παρακαλώ από τώρα, και αντί για άλλη μου απάντηση, να αναδημοσιεύσεις ολόκληρη την κριτική μου από την «Καθημερινή» της 22ας Μαΐου 1988. Πράγματι, έχει νόημα να επαναλάβω με άλλες λέξεις απόψεις που ήδη εξέθεσα, αλλά και για να μη μείνουν οι αναγνώστες σου με μια μονομερή εικόνα, πράγμα που δε νομίζω ότι ανταποκρίνεται στην ποιότητα της δημοσιογραφίας που ασκείς.

Πολύ φιλικά

Γ.Ζ. Δρόσος

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΙΡΑΝΘΟ

• Ο Αιμίλιος Γάσπαρης, καθηγητής φιλόλογος και εποχιακός κάτοικος της Απειράνθου, μας έστειλε την επιστολή που ακολουθεί. Σε αυτή διατυπώνει μια διαφορετική άποψη για τις λαϊκές συνελεύσεις που γίνονται στην κοινότητα.

Στην Απειράνθο ή στ' Απερά-
θου όπως το καθιερώνουν τώρα να ονομάζεται γίνονται «λαϊκές συνελεύσεις». Έτσι ο κ. Γλέζος χαρακτηρίζει συγκεντρώσεις που δεν διαθέτουν τίποτε, κανένα στοιχείο που να δικαιολογεί τον τίτλο τους. Παρακολούθησα μια στις 13 Αυγούστου 1988. Αν και οι άλλες ήταν έτσι, τότε βρισκόμαστε σε μια παρωδία συγκέντρωσης, μπροστά σε συναθροίσεις που είναι πέρα για πέρα αδιανόητο να ονομάζονται έτσι.

Όταν οι κάτοικοι συγκεντρώνονται για να συζητήσουν δημοκρατικά και να πάρουν σημαντικές αποφάσεις για θέματα που έχουν μελετηθεί αρ-

κετά είναι ένα θαυμάσιο γεγονός, λειτουργικό, αυθόρμητο, υπεύθυνο. Στις συνελεύσεις αυτές, τίποτα απ' όλα αυτά. Ούτε συμμετοχή του κόσμου, ούτε συζήτηση, ούτε ενθουσιασμός, ούτε συνέπεια. Δεν με εκπλήσσει η μικρή συμμετοχή γιατί είναι φανερό ότι οι χωριανοί αδιαφορούν όχι για τα προβλήματά τους μα για τον τρόπο που προσεγγίζονται και απορρίπτονται τις διαδικασίες αυτές που είναι προβλητικές για τη νοημοσύνη τους.

Τη λαϊκή συνέλευση χαρακτηρίζει θερμή συμμετοχή και ενδιαφέρον για τη λύση προβλημάτων. Δεν είδα κάτι τέτοιο. Απορώ γιατί ο κ. Γλέζος υπερηφανεύεται και μιλά παντού για τα γεγονότα αυτά. Πρέπει να γνωρίζουν όλοι ότι τυπικά μπορεί μια μειοψηφία να πάρει κάποιες αποφάσεις, οι οποίες κατάλληλα θα παρουσιαστούν στις «λαϊκές συνελεύσεις», όμως ουσιαστικά δεν καλύπτουν τον κοινοτάρχη και οποιονδήποτε μπροστά στην άρνηση του ίδιου του γεγονότος, από το σύνολο των κατοίκων. Ο καθένας βλέπει πως με τέτοιες διαδικασίες δεν είναι δυνατόν ν' ακουστούν σωστές φωνές και να παρθούν αποφάσεις για ζητήματα που πρέπει ειδικοί να έχουν μελετήσει. Πώς είναι δυνατόν (ο κ. Γλέζος) να δέχεται μια μειοψηφία ν' αποφασίζει και να δεσμεύει το σύνολο;

Η ελεύθερη συμμετοχή δεν είναι δικαιολογία. Όμως η μη συμμετοχή στη διαδικασία αυτή σημαίνει άρνηση και απόρριψη της διαδικασίας. Άρα και αντίσταση, ίσως παθητική, μα που μπορεί κάλλιστα να εκδηλωθεί εκρηκτικά κάτω από ιδιαίτερα προκλητικές συνθήκες και που δείχνει τελικά και υγιή αντίδραση. Γιατί πώς αλλιώς θα εξηγήσεις τη στάση του κόσμου, όταν κυριολεκτικά όλοι έχουμε μείνει άφωνοι στα σημεία των καιρών!

Πρώτον λοιπόν δεν είναι δυνατόν 50 ή 100 άτομα σε σύνολο ολόκληρου χωριού με μόνιμους και εποχιακούς κατοίκους γηγενείς να αποφασίζουν με αμφίβολες ψηφοφορίες ασαφείς προτάσεις που συγχωνεύονται σύμφωνα με προσωπικές απόψεις ή συμφέρον. Πως άνθρωπος με πολιτική ευαισθησία κλείνει τα μάτια και δεν βλέπει το λιγοστό ποσοστό που θεωρεί λαό στην αίθουσα που κάνει τις συγκεντρώσεις. Και υπάρχουν τρόποι να προσελκύσει κάποιος τους κατοίκους ιδιαίτερα όταν όσα συζητούν είναι

καυτά του προβλήματα.

Δεύτερον και η οποιαδήποτε πλειοψηφία ακόμη δεν έχει δικαίωμα ν' αποφασίσει χωρίς τη σωστή ενημέρωση και χωρίς την εξέταση του προβλήματος και από ειδικούς που θα προτείνουν διεξοδικά προτάσεις που θα είναι οι καλύτερες και για το σήμερα αλλά και με ευρύτερες προοπτικές για το μέλλον. Καμιά πλειοψηφία δεν καλείται να διαλέξει ανάμεσα σε προτάσεις που βγαίνουν εκείνη την ώρα για τον ένα ή για τον άλλο λόγο. Προτάσεις που και οι υπεύθυνοι φορείς τους δεν στέκονται να εξηγήσουν σωστά και να πάρουν μια ξεκάθαρη θέση. Έτσι μπορώ να εξηγήσω τα λόγια συμβούλου της Κοινότητας που σαν αερολογήματα μπορώ να τα χαρακτηρίσω μονάχα. Παρατήρησα ότι ο κοινοτάρχης, ίσως και το κοινοτικό συμβούλιο έχει κάποια θέση αλλά η «Λαϊκή Συνέλευση» μπορεί να διαμορφώσει και τη δική της απόφαση. Θα γίνει ότι αποφασίσει η «πλειοψηφία» και δεν θα δυσανεστηθεί κανείς! Άσχετα με την ορθότητα των αποφάσεων.

Έτσι θέματα σοβαρά, προβλήματα του χωριού που χρονίζουν, που αφορούν πάνω απ' όλα το αύριο και το μέλλον των παιδιών, περνούν με αχαράκτηριστες συζητήσεις, που είναι παράδοξο να τις ονομάζει ο κ. Γλέζος λαϊκές συνελεύσεις.

Κι αλλοίμονο όταν πραγμα-
τοποιούνται αποφάσεις όταν είναι λανθασμένες. Ή μήπως δεν ενδιαφέρει τον κ. Γλέζο το σωστό ή το λάθος. Ή μήπως δεν έχει σκοπό να αποτρέψει τα λάθη όταν τα βλέπει ή τα θεωρεί μικρά και ασήμαντα όπως τα λάθη που γίνονται μπροστά σε μια προθήκη στο αρχαιολογικό μουσείο σε ανιδεους που δεν θα καταλάβουν ποτέ.

Φαίνεται όμως ότι το μόνο που τον ενδιαφέρει είναι μονάχα η κάποια απόφαση που εξαιρεί τον ίδιο από ευθύνες και τις μεταθέτει σ' ένα απρόσωπο σύνολο και από εκεί και πέρα όπως λέει και ο λαός «τρέχα γύρευε».

Πρέπει να ψάξει ο κ. Γλέζος τη σκοπιμότητα μιας τέτοιας τακτικής γιατί είναι πολλαπλά τραγικό ένας τόπος με τόσο ικανούς ανθρώπους να μην πηγαίνει μπροστά σωστά. Και σημαντικοί άνθρωποι υπεύθυνοι να ωθούνται στη σιωπή, στην απομόνωση. Εκτός αν, σαν το διοικητή που είχα στο στρατόπεδο, τον χαρακτηρίζουν ικανότητες σ' όλα τα θέματα, σ' όλους τους τομείς, παντού. Τότε στην κυριαρχία μιας τέτοιας εξουσίας οι λέξεις, τόσο μικρές και ασήμαντες δεν έχουν καμιά σημασία.

Αιμίλιος Γάσπαρης

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ

ΤΡΙΤΗ 20 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1988 τεύχ. 94

Έξουσία ήθικά νεκρή

Γιώργου Καρρά, Ή πολιτική του μποντουάρ

Μάκη Καβουριάρη, Πόλη, θάλαμος αερίων

Γιώργου Μαργαρίτη, Περί σωτηρίων δραμάτων

Άγγελου Έλεφάντη, Αρχίζει ή μετά ΠΑΣΟΚ εποχή
Δημήτρη Κυρτάτα, Πανεπιστήμια ιδιωτικά και κρατικά

Άγγελου Έλεφάντη, Οί εξετάσεις για τά ΑΕΙ νά καταργηθούν

Λάκη Δεδουσόπουλου, Για τόν έναϊο/εϋρωπαϊκό χώρο

Μπόρις Καγκαρλίτσκι, Περεστρόϊκα, ή διαλεκτική της Άλλαγής

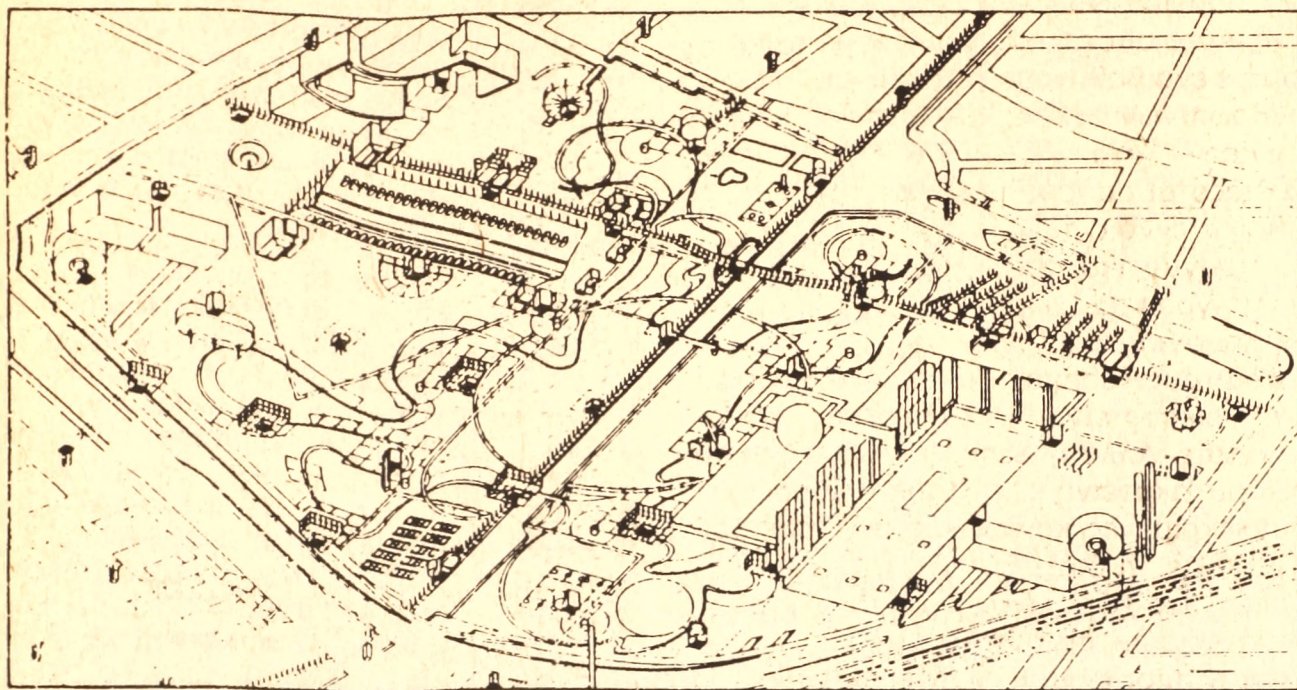
Έλλεν Γούντ, Καπιταλισμός και ανθρώπινη απελευθέρωση

Ντανιέλ Μπερτώ, Ή εργατική οικογένεια στον καπιταλισμό

Βάσως Κιντή, Φεμινισμός και έπιστήμη

Η ΑΠΟΔΟΜΗΣΗ

του Thomas A. Markus

Bernard Tschumi: Parc de la Villette στο Παρίσι

Ενα μεγάλο μέρος της δουλειάς του Derrida αμφισβητεί τη λογοκεντρική βάση της Δυτικής φιλοσοφίας (...). Η μέθοδός του — γιατί αυτό είναι περισσότερο παρά θεωρία — αμφισβητεί τις αρχές της λογικής (...). Πιστεύει ότι οι κανόνες της αρχιτεκτονικής, όπως και εκείνοι της λογικής, μετατρέπουν τα κτίσματα σε «κείμενα» των οποίων η καθαρότητα του νοήματος μόλις διακρίνεται και πρέπει να ελεγχθεί. Αλλά η έλλειψη ασφάλειας στη νοηματική εμπειρία καθιστά αδύνατο τον αναλυτικό του στόχο. Η καθημερινή εμπειρία δεν μοιάζει να έχει συνεπές νόημα. Συχνά είναι σκοτεινή, αλλοτριωτική, αποσπασματική και αυθαιρετη ως προς το νόημά της. Αυτό ισχύει εξίσου για την ανταπόκριση σε σύγχρονα κτίρια όπως και σε κτίρια παλιότερων εποχών. Ακόμα και εκείνες οι εμπειρίες που προκαλούν ενδιαφέρον ή χαρά είναι

ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Ένα πρώτο διεθνές συμπόσιο για την «Αποδόμηση» (Deconstruction) στην Tate Gallery του Λονδίνου την περασμένη Άνοιξη, μια μεγάλη έκθεση στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης στη Νέα Υόρκη τον Ιούνιο οργανωμένη από τους Ph. Johnson και M. Wigley, το πρόσφατο τεύχος του περιοδικού Architectural Design αφιερωμένο στην «Αποδόμηση» στην αρχιτεκτονική — με άλλα λόγια, ένα καινούριο θεωρητικό ρεύμα στην αρχιτεκτονική λανσάρεται μπροστά στα μάτια μας. Και σε όλα αυτά να φτάνει ο Γάλλος φιλόσοφος J. Derrida, που εδώ και μερικά χρόνια έχει αναπτύξει τη σχετική θεωρητική βάση, τώρα να αποτολμά τη μετάθεσή της προς την αρχιτεκτονική. Ως υπόδειγμα που εικονογραφούσε τη θεωρία του έχει διαλέξει το περίφημο Parc de la Villette που χτίζεται πάνω στα σχέδια του B. Tschumi (τα είδαμε πριν ένα χρόνο στην Εθνική Πινακοθήκη). Δε χρειαζόταν τίποτε άλλο για να φουντώσει η διαμάχη ανάμεσα σε κριτικούς, θεωρητικούς και δημιουργούς της αρχιτεκτονικής, χωρίς φυσικά να βγαίνει (ακόμα) άκρη. Στο μεταξύ, ο καθηγητής Th. Markus έχει ξεσπάσει από τη Σκωτία, προσπαθώντας να συγκρατήσει τη νέα λεκτική κατολίσθηση που μας απειλεί (η προηγούμενη ήταν με το μεταμοντερνισμό) και να μας θυμίσει τι είναι αρχιτεκτονική στην πραγματικότητα. Το κείμενο που ακολουθεί είναι μετάφραση αποσπασμάτων από το σχετικό του άρθρο «Down to earth» (ελεύθερη απόδοση: Ας προσγειωθούμε) που δημοσιεύτηκε στο Building Design της 15.7.88.

Δ. Φιλιππίδης

συχνά απροσδιόριστες. Αυτό δεν σημαίνει πως δεν υπάρχει νόημα — ίσως αυτή η αποσπασματικότητα να αποτελεί την ουσία του νοήματος (...).

Το πάρκο της La Villette, στη θέση των παλιών σφαγείων του Παρισιού, θα γίνει ένα μεγάλο κέντρο (...) όπου θα υπάρχουν θέατρα, ένα μεγάλο κέντρο επιστήμης και βιομηχανίας, άλλο ένα για μουσική, ένα αμφιθέατρο 6.000 θέσεων για συναυλίες μουσικής ροκ, μια γεωδαισική σφαίρα διαμέτρου 36μ. (...) ένα πάρκο με ζώνες είτε γεωμετρικά σχεδιασμένες είτε ελεύθερες στη βλάστηση, χώρους για παιδικά παιχνίδια και για διάφορες δραστηριότητες.

Ο Tschumi τοποθέτησε μέσα στο πάρκο έναν αριθμό από μικρά κόκκινα περίπτερα («folies») στις διασταυρώσεις ενόσ αόρατου κανάβου (...) χωρίς συγκεκριμένη λειτουργική αξία. Αυτά αποτελούν το αντικείμενο ενδιαφέροντος του Derrida (...) που το 1986 επεξηγεί αυτή τη μη λειτουργικότητα με τον παρακάτω τρόπο: «Η πορεία δια μέσου των περιπτέρων είναι αναμφίβολα καθορισμένη στο βαθμό

μό που ο κάναβος μετρά ως πρόγραμμα των πιθανών εμπειριών και νέων πειραματισμών (...). Αλλά η δομή του κανάβου και κάθε κύβου —γιατί στα σημεία τομής των αξόνων είναι τοποθετημένοι κύβοι— επιτρέπει την πιθανότητα της τύχης, της επίσημης επινόησης, του συνδυαστικού μετασχηματισμού και της περιπλάνησης. Αυτή η δυνατότητα (...) προσφέρεται σε οποιονδήποτε επιδιδεται στην αρχιτεκτονική γραφή: χωρίς περιορισμό, που υπονοεί μια εφευρετική ανάγνωση, τον αναβρασμό στο σύνολο της κουλτούρας και την υπογραφή του σώματος».

Εδώ η «γραφή» χρησιμοποιείται ως μεταφορά της δημιουργικής χρήσης, και η «ανάγνωση» της κατανόησης του νοήματος (...). Το σημαντικό στοιχείο του κειμένου είναι η έμφαση στις μορφές των κύβων και του κανάβου ως αρνήσεις (αποδομήσεις) της «αρχι-ιερατικής τάξης» στην αρχιτεκτονική. Η τάξη αυτή αντιπροσωπεύει την «ηθικο-πολιτική αιτιότητα, το θρησκευτικό καθήκον, τους χρηστικούς ή λειτουργικούς στόχους ... την αρχιτεκτονική που υπηρετεί και υπηρετείται (και) αυτή η τάξη τελικά εξαρτάται από τις καλές τέχνες» (...)

Φαίνεται πως (ο Derrida) έχει παρανοήσει την κατάσταση της σύγχρονης αρχιτεκτονικής (...). Κάθε αποδομητική πρόκληση ενάντια στους ήδη καθορισμένους και αυταπόδεικτους νόμους δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να προσθέτει άλλη μια σειρά από δυσερμήνευτα σημαίνοντα στα σκοτεινά λεξιλόγια με τα οποία παλεύουμε τα τελευταία πενήντα χρόνια (...). Με την κατάργηση της χρήσης ως κεντρικό στοιχείο της εμπειρικής εμπειρίας ένα ακόμα σύνολο βεβαιοτήτων έχει αφαιρεθεί. Για τους Tschumi και Derrida, η αποδοχή του ορισμού της αρχιτεκτονικής ως τέχνη απλώς δείχνει την αδυναμία τους να σπάσουν τα δεσμά αυτής της τόσο περιοριστικής άποψης για τη σύγχρονη αρχιτεκτονική και κριτική. Όσο η δημιουργία των κτιρίων εξισώνεται με τη δημιουργία μεγάλης δημόσιας γλυπτικής και όσο η κριτική, ακόμα και στην πιο έκδηλα ριζοσπαστική της μορφή, το αποδέχεται, δεν υπάρχει ελπίδα για να καρποφορήσει αυτή η διπλά αποθαρρυντική προσπάθεια (...).

Η εμπειρική μας γνώση της λειτουργίας κινείται σε δύο επίπεδα. Το πρώτο αποτελείται από τις προφανείς χρήσεις με τις οποίες ασχολούνται τόσο οι τεχνικές περιγραφές των έργων όσο και εκείνες που προβάλλονται από τα μαζικά μέσα ενημέρωσης (...). Αλλά εκεί όπου υπεισέρχεται η ασάφεια της εμπειρίας είναι η ύπαρξη ενός δεύτερου προγράμματος, το οποίο μοιάζει να απευθύνεται όχι στην ικανοποίηση των φανερών αναγ-

κών μας αλλά κάποιων άλλων δυσδιάκριτων επιθυμιών. Αυτές είναι οι αφανείς χρήσεις που αποτελούν τις σιωπηρές, κρυμμένες προδιαγραφές των τεχνικών περιγραφών των έργων (...). Η ελευθερία και η ανθρωπότητα που ο Derrida ψάχνει να βρει δε βρίσκεται με την αποδόμηση της λειτουργίας ή με την κατάργησή της ως σημείο αναφοράς της αρχιτεκτονικής. Αυτό αποτελεί την ανθρώπινη εμπειρία σε ένα βαθύτερο επίπεδο, εκείνο των ανθρώπινων σχέσεων —δηλαδή της κοινωνίας— στο χώρο. Το κείμενο που χρειάζεται αποδόμηση δεν είναι η μεταφορική έννοια των κτιρίων αλλά εκείνο το πραγματικό που σχεδιάζει το κτίριο μόλις γραφτεί, χωρίς την παρουσία του δημιουργού του (...).

Για τους Tschumi και Derrida η μορφή και η εικόνα είναι η γλώσσα της αρχιτεκτονικής. Αλλά η αληθοφάνειά της είναι εξίσου σκοτεινή (...). Κάθε κτίσμα έχει συγκεκριμένες κοινωνικές αναφορές σε σχέση με τη διάταξη των ατόμων και ομάδων στο χώρο, δηλαδή με το ποσοστό του ελέγχου που διαθέτει κάθε χώρος για την προσέγγιση άλλων χώρων. Η δομή συνίσταται σε σχέσεις εξουσίας. Ο Derrida, όπως και όλα τα σύγχρονα κείμενα, σιωπούν πάνω σε αυτό το θέμα (...). Σχεδόν κάθε αναφορά που γίνεται στην αρχιτεκτονική μεταχειρίζεται τα κτίρια ως έργα τέχνης. Άλλοτε πάλι αντιμετωπίζονται ως αντικείμενα τεχνικών ή επενδυτικών εφαρμογών. Η ιδέα των προϊόντων ως κοινωνικά αντικείμενα είναι πιο άγνωστη στην αρχιτεκτονική κριτική ακόμα και σε σύγκριση με τις καλές τέχνες (...). Η ανάθεση στους αρχιτέκτονες του ρόλου του καλλιτέχνη εξυπηρετεί ένα σημαντικό στόχο. Απορροφά όλη τους την ενεργητικότητα, όπως και των κριτικών, των ακαδημαϊκών και των εκπαιδευτικών. Αν το θελήσουν, μπορούν να σφαχτούν, μεταφορικά, μεταξύ τους πάνω στη διαμάχη. Όταν εμφανίζεται μια ριζικά νέα μέθοδος όπως εκείνη της αποδόμησης, με την ανοχή των προπαγανδιστών της καταντά ένας φορμαλιστικός, στυλιστικός διάλογος (...). Πάνω σε μια τέτοια βάση, πως να ελπίζει κανείς να επινοήσει μια νόμιμα αναλυτική μέθοδο που να πηγαίνει βαθύτερα - βαθύτερα από τις Πώς να αντιμετωπίσει κανείς την παιδεία των αρχιτεκτόνων ως κάτι διαφορετικό από καλλιτέχνες ή τεχνοκράτες (...);

Η αποδόμηση φαίνεται ότι δεν θα προσφέρει απαντήσεις σε αυτές τις ερωτήσεις ή δε θα τις θέσει καν. Όσοι την εφαρμόζουν στη δουλειά τους προσθέτουν στη σύγχυση, όσοι την επεξεργάζονται θεωρητικά προσθέτουν στην αμνησία.

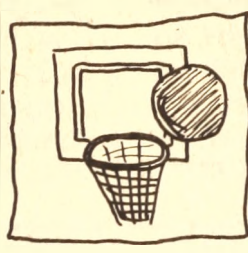
ΚΟΥΙΖ

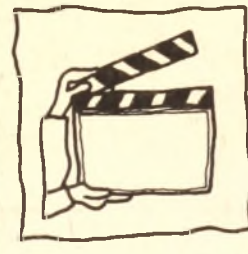
- ☒ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
- ☐ ΠΑΡΙΣΙ
- ☐ ΓΡΕΒΕΝΑ

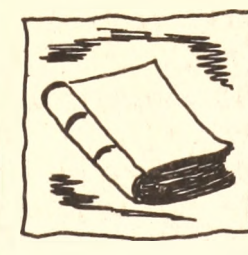
- ☐ ΠΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΑΙΦΕΛ
- ☐ ΠΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΠΙΖΑΣ
- ☒ ΛΕΥΚΟΣ ΠΥΡΓΟΣ

- ☒ ΜΠΑΣΚΕΤ
- ☐ ΙΠΠΑΣΙΑ
- ☐ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

- ☒ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ
- ☐ ΔΗΜΗΤΡΙΑ
- ☐ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΤΖΑΖ

- ☐ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
- ☒ ΒΙΒΛΙΟ
- ☐ ΘΕΡΜΟΣΙΦΩΝΑΣ

- ☒ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
- ☒ GALLERY
- ☒ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΙΑΝΟΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7 - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - ΤΗΛ. 277.004

Βιβλίο

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΑΚΡΑΤΖΑΣ
Η στενή εθνολογική συγγένεια
των σημερινών Ελλήνων,
Βουλγάρων και Τούρκων
Θεσσαλονίκη 1988

Μετά την αναζωπύρωση από τα Σκόπια του λεγόμενου «Μακεδονικού» ζητήματος, αλλά και λόγω της διαπίστωσης ότι οι εθνικιστικές κινήσεις στο βαλκανικό χώρο φαίνεται να ξαναπαίρνουν σοβαρές διαστάσεις μελέτες όπως αυτή φαντάζουν αναγκαίες. Μολονότι δεν είναι εθνολόγος, ο συγγραφέας, ανατρέχοντας σε πλήθος πηγών κάνει αναφορά στην πληθυσμιακή σύνθεση της Μακεδονίας ανά τους αιώνες προσεγγίζοντας παράλληλα την εθνο-

γένεση Βουλγάρων, Ελλήνων και Τούρκων, για τους οποίους προτείνει ότι και «οι τρεις λαοί είναι στενότατοι συγγενείς, αποτελούμενοι από ένα μωσαϊκό πολλών λαών, οι οποίοι πέρασαν σε κάποια από τις τρεις κουλτούρες τυχαία».

Ο συγγραφέας θεωρεί ότι η ιστορική αλήθεια βοηθάει στην εξέλιξη της σύγχρονης ιδεολογίας της ευρωπαϊκής κοινότητας — μιας ιδεολογίας που εξοστρακίζει για πάντα κάθε απειλή πολεμικής σύγκρουσης ανάμεσα στους λαούς των χωρών της.

ΟΛΥΜΠΙΑ ΠΑΠΑΔΟΥΚΑ
«Γυναικείαι Φυλακαί Αβέρωφ»
Αθήνα 1981 (Ανατύπωση)

Χρονικό, χωρισμένο σε τρία μέρη. Στο πρώτο καταγράφονται οι προσωπικές μαρτυρίες της συγγραφέας, όπως τις έζησε και τις «δέχτηκε» στις φυλακές «Αβέρωφ» (εκεί που τώρα βρίσκεται το «Θέμιδος Μέλαθρον») κατά την περίοδο του Εμφυλίου. Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει στοιχεία και ντοκουμέντα που αναφέρονται σε φυλακίσεις, εξορίες, βασανισμούς, βια-

σμούς, δολοφονίες αγωνιστών. Το τρίτο είναι αναφορά στον Τύπο της εποχής, από όπου αναδύεται το κλίμα των διωγμών των αριστερών κατά την εμφυλιακή περίοδο.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν οι καταγραμμένες αφηγήσεις των εγκάθειρκτων γυναικών, πολλές από τις οποίες εκτελέστηκαν.

Το βιβλίο παρουσιάζει με κατατοπιστικό και θερμό πρόλογο, η Βούλα Δαμιανάκου.

ΠΑΤΡΙΚ ΜΟΝΤΙΑΝΟ
Οδός Σκοτεινών Μαγαζιών
Μετ.: Λήδα Παλλαντίου
Εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1988

Ο νέος Γάλλος συγγραφέας Μοντιανό γίνεται — όσο ξέρουμε — για πρώτη φορά γνωστός στο ελληνικό κοινό: το βιβλίο του είναι γεμάτο λογοτεχνικές αρετές και διαβάζεται με το ίδιο ενδιαφέρον που διαβάζεται ένα «αστυνομικό» διήγημα του Πόε ή του Κόναν Ντόουλ. Η τεχνική του αστυνομικού θρίλερ χρησιμοποιείται για να αναζητηθεί με καλή λογοτεχνία η αναζήτηση της ανθρώπινης ταυτότητας. Μια σειρά στοιχεία που αναζητούνται σαν ψηφίδες κατεστραμμένου μωσαϊκού,

ανασυνθέτουν τη νοσταλγική εικόνα της περασμένης ζωής του ήρωα με τον οποίο ταυτιζόμαστε όλοι μας.

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ
Άρης ο Τσαγκάρης
Η Μάγισσα με την ηλεκτρική σκούπα

Εικονογρ.: Νίκος Μαρουλάκης
Αγροτικές Συνεταιριστικές
Εκδόσεις, Θεσσαλονίκη 1988

Θυμόμαστε έντονα τον Ευγένιο Τριβιζά, και στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας από τους «Πειρατές της καμινάδας», ένα εξαιρετικό παιδικό αφήγημα που δημοσιεύταν σε συνέχειες στην ύστερη περίοδο της «Διάπλασης των παιδών» (1969).

Με τα σημερινά, δύο, αφηγήματα διαπιστώνει κανείς ότι διατηρείται η ικανότητα του συγγραφέα να συνθέτει ιστορίες, όπου θριαμβεύουν η απελευθερωμένη φαντασία και το τρυφερό χιούμορ. Τα δυο αυτά βιβλία απευθύνονται βέβαια, κυρίως σε παιδιά της πρώτης σχολικής ηλικίας, γι' αυτό και μεθοδικά, καλούν τους μικρούς αναγνώστες να σκεφτούν, συμμετέχοντας στην εξέλιξη της αφήγησης εξοικειωμένοι παράλληλα με

Έκδόσεις Στιγμή

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 91-93, ΑΘΗΝΑ 114 73
τηλ. 36.44.064

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ

Νίκου Καχτίτση

Ο ΗΡΩΑΣ ΤΗΣ ΓΑΝΔΗΣ

Μυθιστόρημα

Ο ΕΞΩΣΤΗΣ

Νουβέλα

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Αφήγημα

ΠΟΙΟΙ ΟΙ ΦΙΛΟΙ
Η ΟΜΟΡΦΑΣΧΗΜΗ
ΤΟ ΕΝΥΠΝΙΟ

Λιηγήματα

ΒΑΣ. Ι. ΛΑΖΑΝΑ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

1. «Friedrich Hölderlin» Ο αδελφός των Αρχαίων Ελλήνων - Ο ποιητής της ερωτικής οδύνης - Ο οραματιστής της Ελεύθερης Πολιτείας», (Πρώτο κρατικό βραβείο Λογοτεχνίας 1985). Δεύτερη έκδοση, σελ. 330.
2. «Αρχαίοι Έλληνες Επιγραμματοποιοί του Αιγαίου». Όλα τα σχετικά επιγράμματα (250) - Προλεγόμενα - Αρχαίο κείμενο - Έμμετρη μετάφραση - Σχόλια - Βιογραφικά στοιχεία των ποιητών, σελ. 180.
3. «Φιλολογικά Μελετήματα», τόμος πρώτος - Αρχαία Ελληνική, Λατινική, Γερμανική, Νεοελληνική λογοτεχνία, σελ. 345.
4. «Φιλολογικά Μελετήματα», τόμος δεύτερος - Γερμανική, Νορβηγική, Γαλλική, Νεοελληνική λογοτεχνία, σελ. 443.
5. «Προπέρτιος, ο μεγάλος Λατίνος ερωτικός ποιητής» - Ολόκληρο το ελεγειακό ποιητικό του έργο. Προλεγόμενα - Έμμετρη μετάφραση - Σχόλια, σελ. 243.

ΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ

1. «Τα αρχαία ελληνικά επιτύμβια επιγράμματα». Ολόκληρο το VII βιβλίο της «Ελληνικής ή Παλατινής Ανθολογίας» - Προλεγόμενα - Αρχαίο κείμενο - Έμμετρη μετάφραση - Σχόλια - Βιογραφικά στοιχεία των ποιητών.
2. «Τα αρχαία ελληνικά ερωτικά επιγράμματα» - Ολόκληρο το V βιβλίο της «Ελληνικής ή Παλατινής Ανθολογίας» - Προλεγόμενα - Έμμετρη μετάφραση - Σχόλια - Βιογραφικά στοιχεία των ποιητών.
3. Άλβιος Τίβουλλος (Albius Tibullus). Ο μεγάλος Λατίνος ελεγειακός ποιητής - Ολόκληρο το έργο του - Προλεγόμενα - Έμμετρη μετάφραση - Σχόλια.

Κεντρική διάθεση: Βιβλιοπωλείο Ι.Δ. Κολλάρου,
Σόλωνος 60

αριθμητικές πράξεις — πρόσθεση και αφαίρεση.

Η εικονογράφηση συμβάλλει ιδιαίτερα στο ύφος των βιβλίων.

ΑΝΙ ΓΚΟΛΝΤΜΑΝ

Ο κινηματογράφος της περιπλάνησης

Μετάφρ.: Σώτη Τριανταφύλλου
Εκδ. «Θέμα», Αθήνα 1988

Μια σειρά δοκιμών με αφορμή μια τάση στο δυτικό κινηματογράφο: τις ταινίες περιπλάνησης. Πρόκειται για δοκίμια που επιλέγουν αποσπασματικά να αναφερθούν σε ταινίες με ήρωες πλάνητες, τυχοδιώκτες χωρίς πρόγραμμα, τυχαία αμαρτωλούς, ξένους μπρος σε κάθε ηθική. Όχι κυρίως για να «διαβάσουν» το αισθητικό μέρος των ταινιών αυτών, όσο για να εξετάσουν από κοινωνιολογική κυρίως σκοπιά την περιπλάνηση του ατόμου σε σχέση με μια συγκεκριμένη αντίληψη της πραγματικότητας.

Με αναφορές στον Τσάρλι Τσάπλιν, τον Γκοντάρ, τον Ντένις Χόπερ, την Μπ. Λόντεν, την Σ. Άκερμαν, την Μαργκερίτ Ντυράς, τον Βέντερς και τον Τζάρμους και σε ταινίες τους και με μια προ-

σπάθεια σύνδεσης της θεματικής τους και της αντίληψής τους για την κοινωνία με την κοινωνική πραγματικότητα, η συγγραφέας προσπαθεί να ξεπεράσει τις κινηματογραφικές μυθολογίες, να ανατάμει τα μοντέλα και τα πρότυπα των εκφραστών του κοινωνικού χάους (που αυτός ο κινηματογράφος εξέθρεψε κατά την τελευταία εικοσιπενταετία) οδηγούμενη σε συμπεράσματα για τα αδιέξοδα της «ένοχης ευμάρειας» του δυτικού πολιτιστικού προτύπου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

Υπέρ βωμών και αστείων

Εικονογρ. Στάθη. Εκδ. «Γνώσεις», Αθήνα 1988

Ο Γιάννης Θεοδωράκης με σαρκασμό μας αφηγείται την ιστορία του παρακράτους και των παρακρατικών — με τόση οικειότητα μας παραδίδεται ο «τύπος» του που γίνεται στο τέλος... αφοπλιστικός με την ειλικρίνεια, τον κυνισμό και την ρωμέικη συμπεριφορά του. Ο Γ. Θ. τις ιστορίες αυτές δεν τις επινοεί. Γνωρίζει από πρώτο χέρι τις καταστάσεις από τότε που έκανε ελεύθερο ρεπορτάζ στις εφημερίδες και τα περιοδικά της Αριστε-

ράς από 25 χρόνια τώρα. Πολύ αλήθεια, δόσεις μυθοπλασίας και σπαρταριστό χιούμορ.

Η συμβολή του Στάθη με τα εύστοχα σκίτσα του είναι κάτι περισσότερο από ακολουθητική.

ΚΛΑΙΒ ΣΤΕΙΠΛΑΣ ΛΙΟΥΙΣ

Ο πρίγκιπας Κασπιανός

Μετάφρ.: Τζένη Μαστοράκη
Εικονογρ.: Pauline Baynes
Εκδόσεις «Κέδρος», Αθήνα 1988

Η σειρά της «Ναρνιά» στην οποία συγκαταλέγεται «Ο πρίγκιπας Κασπιανός», περιλαμβάνει κλασικά βιβλία της παγκόσμιας παιδικής λογοτεχνίας. Τα βιβλία του κ. Σ. Λιούις είναι γραμμένα με χιούμορ και φαντασία και αφηγούνται συγκλονιστικές περιπέτειες. Ο Πήτερ, η Σούζαν, ο Έντμουντ και η Λούσυ, τέσσερα παιδιά έτοιμα για περιπέτειες, ανακαλύπτουν τη χώρα της Νάρνι, κατακτημένη από τα ζώα που βρίσκονται σε άγρια κατάσταση και τους κατοίκους της διωγμένους. Μετά από περιπέτειες και κινδύνους καταφέρνουν να επαναφέρουν στο θρόνο τον πρίγκιπα Κασπιανό και να ξυπνήσουν τη Νάρνι με το μα-

γικό βρυχηθμό του λιονταριού...

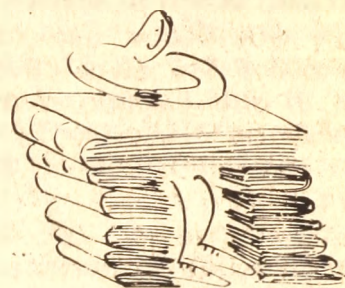
Κ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

Συνοπτική έκθεσις της πνευματικής αναπτύξεως των νεώτερων Ελλήνων από της Αναγεννήσεως μέχρι τούδε.

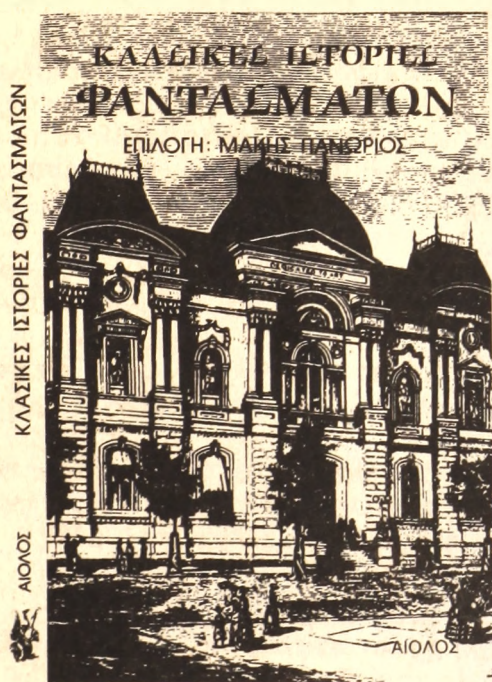
Κωνσταντινούπολη 1880
Φωτοτυπική ανατύπωση
«Καραβία», Αθήνα 1988

Ένας από τους πιο αξιόλογους φιλόλογους του περασμένου αιώνα, παρουσιάζει, την πνευματική κίνηση στα πενήντα πρώτα χρόνια του ελληνικού κράτους πέρα και από τα στενά όριά του:

Η συζήτηση για τη δημοτική, η επικράτηση της καθαρεύουσας, πληροφορίες για τη λογοτεχνία και την παιδεία με παράθεση και στατιστικών πινάκων. Συγκεντρώνει επίσης πληροφορίες για βιβλιοθήκες, συλλόγους, τυπογραφεία, περιοδικά και εφημερίδες κατά χρονολογική σειρά.

ΑΙΟΛΟΣ

Τό βιβλίο περιέχει έννιά διηγήματα που έγραψαν οι κλασικοί συγγραφείς Ντεφοέ, Σκότ, Πούσκιν, Δουμάς, Μερμέ, Ντίκενς, Λέ Φανού, Στόουκερ, Ντάνσκι, γοητευμένοι απ' τη μαγεία και την ανατριχιαστική, αινιγματική όμορφη του θαυμαστού αυτού συμβόλου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Σόλωνος 114, 106 81 Αθήνα, ☎ 363.02.14

ΠΑΡΑΠΕΝΤΕ

ΘΡΙΛΕΡ ΜΙΚΣ ΚΑΙ ΑΠΟΨΗ

ΠΡΟ
ΣΕΕ
ΤΕ
ΜΑΣ

ΜΕΣΟ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕ ΡΩΣΗ

● Μια επανόρθωση για μεταγγραφές και με τις συγγνώμες μας για το λάθος που αφορά συνεργάτη του ΑΝΤΕΝΑ, Ν. Τσαουσόπουλο. Αυτά όμως, λέγονταν και κυκλοφορούσαν ευρύτατα. Καλό είναι που ο ίδιος ο κ. Τσαουσόπουλος «παίρνει θέση»:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,
Στο, πολύ καλό όπως πάντα, τεύχος σου που κυκλοφορεί, γράφεις σύμφωνα με πληροφορίες που έχεις ότι μου έγινε πρόταση από τον ραδιοφωνικό σταθμό της ΓΡΑΜΜΗΣ και ότι ζήτησα 10 εκατομμύρια.

Θα ήθελα να σας διαβεβαιώσω ότι το θέμα είναι ΑΝΥΠΑΡΚΤΟ. Ακόμα και το ποσό που αναφέρεται συνηγορεί σε αυτό...

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Φιλικά
Μ. Τσαουσόπουλος

ΥΓ. Όσο για τον παραλληλισμό με τον Ντέταρι, θα ήθελα

να σου υπενθυμίσω ότι εγώ «παίζω μπάλλα» στο μικρόφωνο από το 1966. Τον Ντέταρι εύχομαι να τον δούμε και να τον κρίνουμε προσεχώς...

● Ο Οργανισμός Λαμπράκη —καθότι σοβαρός και έγκυρος— καλείται να βγάξει τα κάστανα από τη φωτιά που σιγοκαίει στο Καστρί (ίσως να μην το λένε πια «Καστρί» αλλά έτσι το μάθαμε). Έτσι λοιπόν είχε επιλεγεί το «Βήμα» να δώσει το χρίσμα νομιμοποίησης και θεσμοποίησης στην κ. **Λιάνη**. Αν ο TOP-FM δεν κατάφερε αυτός να μεταδώσει την πρώτη αποκλειστική ραδιοφωνική συνέντευξη της μέλλουσας συζύγου με την **Λιάνα Καννέλη** όπως τουλάχιστον είχε συμφωνηθεί, το ΒΗΜΑ συνεχίζει εργολαβικά το έργο: ετοιμάζεται συνέντευξη - ποταμός, οχτάστηλη και στολισμένη με φωτογραφίες: η «κυρία Δήμητρα» αναπτύσσει τις δημόσιες της σχέσεις. Ετοιμαστείτε...

● Ο «Κυριακάτικος Τύπος» του ζεύγους Βουδούρη που κυκλοφορεί την Κυριακή, ενώ ξεκίνησε με την προοπτική «ενός σοβαρού και ευπρεπούς κυριακάτικου φύλλου» άλλαξε στόχο στην πορεία: Θα αποτελέσει ομογάλακτο αδελφό του καθημερινού «Ελεύθερου Τύπου». Δύσκολοι καιροί και τη σημερινή ημέραν οι έξυπνοι επιχειρηματίες προτιμούν τα «ελαφρολαϊκά».

● Περίεργη έως άπιστη χαρακτηρίστηκε η στάση του

εκδότη του «Ελεύθερου Τύπου» με την άρνησή του να καλύψει οικονομικά τη νομική στήριξη της μήνυσης του αγγίως ξυλοκοπηθέντος από τον κ. Ζιάγκα, συντάκτη του κ. **Τράγκα**, «Δεν είχαμε τα λεφτά» ισχυρίστηκε η εφημερίδα. Ο Τράγκας απήλθε: και δαρμένος και παρατημένος...

● Το χιούμορ σε λίγες περιπτώσεις σώζει ζωές αλλά σε πολλές ζωές δίνει χρώμα, χαρά και κέφι.

Διακριτικό σπιρτόζικο και «προβληματίζον» χιούμορ χαρίζει στους αναγνώστες της η «ΠΡΩΤΗ» που όλο και βελτιώνεται. Μια αληθινή όαση στην «αποτεφρωμένη γη»...

● Τελικά απ' ό,τι φαίνεται ο **Γιώργος Λιάνης** πήγε στη «Γραμμή» αφού εκδιώχθηκε πρώτα από τα ΝΕΑ, και όχι μετά από παραίτηση.

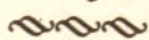
Σαν λόγος της αποπομπής αναφέρεται η δυσαρέσκεια των ιθυνόντων του Συγκροτήματος για την «τουλάχιστον πλημμελή» δημοσιογραφική κάλυψη των πολιτικο-κοινωνικο-συναισθηματικών γεγονότων του Λονδίνου.

Οι πληροφορίες επίσης αναφέρουν πως δεν ευσταθεί ο λόγος της «μακρινής συγγένειας» του Γιώργου με την Δήμητρα Λιάνη. Άλλωστε αν υπήρχε τέτοια συγγένεια, ποιος θα τον έδιωχνε;

Ο Κοσκωτάς είναι που μπέρδεψε την συνωνυμία με τη συγγένεια.

Στις 15 Οκτώβρη
κυκλοφορεί το νέο βιβλίο
της Αλκυόνης Παπαδάκη

ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΣΠΙΤΙ

Διανομή στα βιβλιοπωλεία:

1. ΚΑΝΑΚΗΣ - ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ
Ζωοδόχου Πηγής 2
τηλ. 3623113
2. ΠΑΤΑΡΙ - Χαριλάου
Τρικούπη 13 τηλ. 3602542
3. ΠΡΟΟΔΟΣ - Ζαλόγγου 6
τηλ. 3621001
4. ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ - Σόλωνος 77
τηλ. 3607876

Εκδόσεις ΚΑΛΕΝΤΗ
Μαυρομιχάλη 5 (1ος όροφος)
Τηλ. 36.23.553
106 79 ΑΘΗΝΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819
72.49.300 — 72.48.240

- Συντακτική επιτροπή:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ
ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ
ΧΡ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ
- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Σύμβουλος έκδοσης:
ΔΗΜ. ΚΑΚΑΒΕΛΑΚΗΣ
- Διαφημίσεις:
ΑΛΕΚΑ ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
- Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.49.300
- Εκτύπωση:
«ΝΕΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ» Α.Ε.
Μπουμπουλίνας 16
Τηλ. 27.94.550
- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο
εκφράζει τις απόψεις του
συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 1.650 δρχ. -
Ετήσια 3.300
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 10.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 2.800

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 25
ετήσια: δολ. 50
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 28
ετήσια: δολ. 57

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 150
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 250

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.
Λασσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

Η εταιρία των πέντε ηπείρων

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

ΩΡΑ

Η ΦΟΡΗΤΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ BROTHER EP-150 “ΜΙΛΑΕΙ” ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑ!

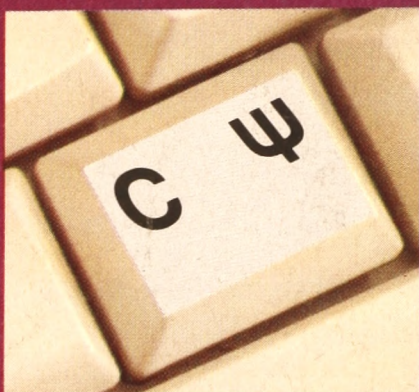
Γιατί τώρα η σειρά EP διατίθεται και στην Ελλάδα με 2 πληκτρολόγια και ταυτόχρονη λειτουργία Ελληνικής και Λατινικής γραφής ΧΩΡΙΣ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ!

ΔΡΧ. 53.000 (Συν Φ.Π.Α.)

Προσωπική ηλεκτρονική γραφομηχανή με θερμική γραφή σε απλό χαρτί, εντελώς αθόρυβη, ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ γραμμάτων, παχύ γράψιμο, αυτόματη διόρθωση (χωρίς διορθωτική ταινία!), αυτόματη υπογράμμιση και υπολογισμούς 4 αριθμητικών πράξεων. Βάρος 2,95 κιλά.

Διαστάσεις 37,3 x 28,5 x 7,8 εκατ.

Λειτουργεί με μπαταρία και προαιρετικά με ρεύμα (μέσω ADAPTOR) και συνοδεύεται από ένα πρακτικό βαλιτσάκι.

πάνω από την
brother[®]
υπάρχουν μόνο τα δαχτυλά σας!

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ
ΝΤΑΚΟΣ ΑΕ